

✓ 16a
349750

פריז 2 ר. 70 ק.

אינובנד 30 ק.

ЦАНА 2 р. 70 к.

Пераплёт 30 к.

1500

5,000

Toa

יאקוב קאלאס

~~25344~~

2500

ז ר מ פ

מערוכע-פארלאג פון וויסנשאפט
מינסק - נאצסעקטער

НАЦИОНАЛЬНАЯ
БИБЛИОТЕКА
БЕЛАРУСИ

דער פאָלעפּאָעט פון וויטרוסלאַנד יאָקוב קאָלאַס שילדערט
אין דעם דאָזיקן בוך די אַנטשטייונג און אַנטוויקלונג פון דער
פּאָרטיואַנישער באַוועגונג אין וויטרוסלאַנד ביים דער מילכקאָמ
מיט די וויספּאָליאַקן.

אין אַ ריי בילעטע עפיואָרג באַוווינט דער אַחטער דעם
זעלבסטאַפּערדיקן קאַמפּ פון די פּאָרטיואַנער אונטער דער
אַפּירונג פון די באַלשעוויסטישע אונטערערדישע אָרגאַניזאַציעס
און די בויונג פון נאָעם לעבן נאָך דעם, ווי פּאָלעסיע איז
באַרמט געוואָרן פון די וויטפּוילישע אָקופאַנטן.

ЯКУБ КОЛАС — ДРЫГВА — ДВБ — 1936

פון וויטרוסיש — נ. קאבאַקאָו

באם פריפעט צווישן וועלדער, זאמנא און בלאָטעס טוליעט
 זיך א קליין דערפֿל, א שטיבעלעך דרייסיק אָדער, עפּשער, פער-
 ציק. און די שטיבעלעך זיינען דאָ ניט קיין גלייכע, פונקט ווי
 די מענטשן: איינע איז א גרויסע, דאָס צווייטע א קלענערע, און
 עלטערע אָדער א גייערע. אָבער דעם אלטן טאלאשם שטיבל ציט
 צו פונדעסטוועגן אפ זיך די אופמערקזאמקייט. ניט אזוי מיטן
 אויסערלעכן אויסזען, ווי מיט איר איינזאמקייט: זי שטייט אָן-
 אויט און איז נאָענטער שכינעשאפט מיטן קליין וועלדל באַם
 ברעג פֿון א בלאָטע. לעבן דער שטוב, נאשיצנדיק זי פֿון דער
 זומערדיקער זון, נעמט אָפּ און אויג א צעצווייגטער באַרנבוים.
 פֿרילינג־ציט, א באַשאַטענער מיט וויסער בלינג, ווי א יונג
 מיידל, גיט ער צו פאַשעט כּיין דעם אלטנס הויפּ, און גיט נאָר
 דער אלטער טאלאש, נאָר אויך דער בושעל פֿונעם נעסט, וואָס
 איז אופגעמיסטערעוועט אפֿן זיידנס שטאל, קען זיך גיט אָנקוקן
 אפּ אלטן באַרנבוים.

ווען מע זאָל אפֿילע אראָפּוואַרפֿן א יאָר פֿופּצן פֿון דעם אלטן
 טאלאשם פֿלייצעס, איז ער אויך דעמלט געווען שוין גיט קיין
 יונגער: ער איז שוין דאן אלס געווען א יאָר זיבעציק מיט עפעס
 און דאָך איז פֿונקט טאקע איז יענע יאָרן דער אלטער טאלאש
 באַרימט געוואָרן ווי א וואָיאַקע¹ און נאָך וואָס פֿאר א וואָיאַקע:

¹ וואָיאַקע—א מעגש א קעמפֿער א דרייטסער.

א רויטער פארטיואנ און ניט קיינ געוויינלעכער, ניט קיינ פאָטע-
טער פארטיואנ!

ביו דעמלט האָט קיינער ניט געוואסט וועגן דעם אלטן טא-
לאשם קריגספיייקייטן. עמעס, עס זיינען געווען פאלן, ווען דעם
אלטן טאלאשן איז אויסגעקומען צו לאָזן אין גאנג די פויסטן, אָבער
דאָס האָט געטראָפן דעמלט, ווען דער אלטער טאלאש האָט א
הוליע געטאָן און א מיַעסער מענטש פלעגט אימ ארייַנברענגען
אין קאעס. געוויינלעך אָבער איז ער געווען א מענטש א גע-
שטעלטער, א מענטש מיט א קאָפּ, א געלאסענער, כאָטש, דעם
עמעס זאָגנדיק, ביו א געוויסער מאָס. זיינע פלינקע, טונקעלע
אויגן האָבן געקוקט פארטראכט, אָבער אין זיי האָט אָפט גע-
בלאָנדזשעט אויך א געהיימיספול פּייערל, וואָס איז גרייט גע-
ווען פאנאנדערפלאקערן זיך אין געוויסע מינוטן אין א גאנצער
סרייפּע פונ אנטשיידענע מייסימ.

דער אלטער טאלאש האָט ליב דעם וואלד, די בלאַטעס און
זיינ ליבלעכען פרייפּעט, וווּ ער פלעגט אזוי בערייעש פאָרן
אפן שיפּל און כאפּן פיש. און א שיסער איז ער אויך געווען
ניט קיינ שלעכטער: וואָס פארא פאָלעשוק¹ וואָלט ער געווען,
ווען ער וואָלט ניט קענען גוט שיסן? אפּ דעם איז עס דאָך פאָ-
לעסיע—אָן א ביקס באַגיינ זיך דאָרט אין שווער.

אויב מע זאָל זיך שטרענג פאנאנדערקלייבן אין פאקטן, איז
דאָס שטיבל, וועגן וועלכען עס האָט זיך דאָ גערעדט, געווען ניט
נאָר אינגאנצן דעם אלטנס. פאר א לענגערער צייט איז מען
שוין געוויינט געווען אַנרופן עס טאלאשם כאטע. אינדערעמעס
אָבער האָט עס געהערט דעם אלטנס ווייב, דער איצטיקער אל-
טער נאסטוליע. מיט 60 יאָר צוריק איז טאלאש אָנגעקומען פאר
א פרימאק צו נאסטיע באַליגע. נאסטיע איז געווען אן איינציגקע
טאָכטער בא די עלטערן. אָט וואָזוי טאלאש איז געוואָרן באַלע-

¹ איינזוינער פונ פאָלעסיע.

באָס פון דערדאָזיקער כאַסע. אָבער סאָפּקאָלסאָפּ איז דאָך עס
 ניט אזוי וויכטיק, וועמען די כאַסע האָט געהערט, באַזונדערס
 נאָך, אז דער אלטער טאלאש האָט זי איבערגעשטאָנען און ער האָט
 אַפּי-ווישער רעכט צו רעכענען זיך פאַר איר באַלעבאָס. וויכטיק
 איז געווען דאָס, וואָס די שטוב איז געשטאנען ווייטער אביסל פון
 דאָרפ און אביסל אָנאָזייט פון לייטשישע אויגן. ביז דעם, ווי טאלאש
 איז אָנגעקומען פאַר א פרימאק, איז ער געווען באַם פאַרעצ א
 פאסטעכ. און נאָך וואָס מע קען אָפּצייכענען פון דעם אלטן
 טאלאש פאַרגאנגענהייט—בא זיין טאטן זיינען געווען 12 קינד-
 דער. 8 פון זיי זיינען געשטאָרבן קליינינקע. געבליבן לעבן זיי-
 נען 2 זיין, צווישן זיי אויך ער, דער אלטער טאלאש, און
 2 טעכטער.

רויך און פאואָליע, ווי איז א פאַרקישעפטן כאַלעם, געטוילעט
 איז בלאָטעס, טראָגט דער פריפעט זיין רייכטן שטייער דעם דניע-
 פער. ער אַיילט זיך ניט ארויסצוטראַגן דאָס גוטס פון די פאָלע-
 סיער בלאָטעס. און גוטס איז דאָ אזויפיל, אז סייזוי אַייל זיך יאָ,
 אַייל זיך ניט, וועט דאָ אַרבעט אימ קלעקן אפּ לאַנגע יאָרן, ער האָט
 עפּשער אפילע די האַפּענונג שוין פאַרלאָרן ארויסטראָגן כאַטש ווען
 ניט איז אַט דעם דאָזיקן יאָר טונקל-ראָזן וואסער פון די ענד-
 לאָזע פאָלעסיער בלאָטעס. און עפּשער דערפאַר טאקע איז ער
 אזא פאואָלעדיקער און פלעגמאטישער? אַט בלוז דאן, ווען עס
 צעהוילעט זיך דער ווינט איבער די גרינע נאָדלען פון די וועל-
 דער, איבער די קליינעכדיקע קופעס היטעלעך פון דער קוטשע-
 ראווער לאָזע. איבער די בראָדאָוקעס פונעם הארטן טשערעט,
 דאן ווערט דער טייך ברויגעזדיק אָנגעכמורעט. ער צעוויגט זיך,
 ווערט אופגעטרייסט מיט טויזנטער כוואליעס אָון ווארפט מיט
 צאָרן די שיפלעך און כליפעס הייליך איז דעם בייברעגיקן טשע-
 רעט, ווי א מוטער באַם קייווער, ווו עס ליגט באַגראָבן אירע
 קינדער. אפילע דער אלטער טאלאש דערוועגט זיך ניט דאן לאָזן
 זיך אפּ זיין שיפל אפּן מיטן פריפעט.

דערפאר אָבער, ווי ברייטלעך און היימיש לייגט ער זיך פאנאנ-
דער איז די הייכע ברעגן, ווען עס בארוקט זיך דער ווינט און
איבער פאלעסיע צעשיט זיך די זון מיט מיליארדן גאלדענע
ברעקלעך ליכט! רו און שטילקייט הערשט דאן איבערן גרינעם
סאמעט פון די בלאַטעס און וועלדער. ווי א בלישטשענדיק שטאַלן
שנירעלע גלאנצט דער פריפעט. און בלויז איז די טיפע,
שווארצע בוכטעס זיינע פליעסקען זיך די פיש, אופהייבנדיק זיך-
בערנע קרייז-רייפן. און דער אלטער טאלאש, קוקנדיק אפ די
וואַזיקע שטיפערע פון די פיש, רוקט אראָפּ פון שטערן אפ
דער פאטיליצע זיינ שטרייענעם קאפעליוש און גיט זיך א זאָג
צו זיך אליין: „א, א רועה איז דיין מאמען אריין: אָט גוט וואָלט
געווען אַנטשעפען דיך, פישעלע!“

רויך און פאוואָליע, ווי איז א פארקישעפטן כאַלעם, איז זיך
געפלאָסן אויך דאָס לעבן איז פאלעסיע. און דער אָפּקלאנג פון
דאָס אלץ, וואָס עס האָט זיך געטאָן אפּ דער וועלט, פלעגט זיך
דערטראַגן אהער איז טענער פארטויבטע דורכ די פאלעסיער ראכ-
וועסן, אָדער מיט אועלכע אַנשיכטונגען פון מענטשלעכער פאנ-
טאזיע, אז עס איז שוין שווער געווען אויסשיינן פון זיי דעם
קערענדל עמעס.

אָבער עס איז געקומען א צייט.

עס האָט זיך א וויג געטאָן, עס האָט א ציטער געטאָן פאלע-
סיע. און געווען איז דאָס איז יענעם זומער, ווען עס איז אַנ-
געקומען דער צארישער באפעל וועגן מאָביליזאציע. עס האָט זיך
א לאָז געטאָן דער זאפאס, האלטנדיק די ריכטונג צו די נאָענט-
סטע אייזנבאג-סטאנציעס, זי האָבן זיך א לאָז געטאָן אונטער
דער רוישיקער מוזיק פון הארמאָשקעס, לידער און הארצ-רייסן-
דיקן געוויינ פון מאמעס און יונגע פרויען.

כאָטש לעכאטכילע איז די מילכאָמע געגאנגען ערגעץ ווייט,
אָבער איר עכאָ האָט אלץ הילכיקער און הילכיקער דערטראַגן
זיך צו דער שטילער פאלעסיע. מע פלעגט שיקן פון ווייטן

פראָנט בריוו אין די פארוואָרפענע ווינקלענ פון די פאָלעסיער
דערסער און זייער אָפּט איז דער ענטפער אַפּ די דאָזיקע בריוו
געווען דער ביטערער געוויינ פון פאריאָסעמטע קינדער און יונ-
גע אלמאָנעס. און די מילכאָמע האָט געשלונגען אלץ נייע און
נייע קאַרבאָנעס. און עס איז קיין סאָפּ ניט געווען צו דער מיל-
כאָמע. איז נאָך קארג דאָס-האַט זיך דער פראָנט אָנגעהויבן
דערנענטערן אהער. האָבן אלטע לייט שווער קרעכצענדיק גע-
שאַקלט מיט די קעפּ. און דער אלטער טאלאש האָט זיך שיר ניט
אריינגעפאקט אין א צאָרע. ער האָט געטראָגן אין פעטריקאָוו
פארקויפּן פיש. האָט זיך דער אלטער שטארק פארווונדערט, ווען
דער קויפער האָט אים אָנגעהויבן ציילן „געלט“ מיט פאפירענע
מארקעס. אפּ די געלט איז געווען דעם קייסערס פאָרטערעט. אפּ
איינ מאטבייע איז געווען דער פאָרטערעט פון ניקאָליי דעם צווייטן
און עס איז געשטאנען א ציפער צען.

-- וואָס גיסטו עס מיר?—האַט מיט אופרעגונג א פרעג גע-
טאָג דער אלטער טאלאש, אוועקלייגנדיק אפּ דער דאָזיג די
פאפירענע מארקעס.

— אן ערשטן מאָל זעסטו עס? ס'איז איצטער אומעטום אזעל-
כע געלט. גיב א קוק, דעם קייסערס פאָרטערעט און עס איז אָנ-
געשריבן—צען קאָפּיקעס.

דער אלטער טאלאש האָט א פיר געטאָגן מיט די אויגן אפּ
קייסערס פאָרטערעט, האָט א שאַקל געטאָגן מיטן קאָפּ.

— א שיסער, א קלאָג צו דער מאמע... האָסט זיך דערלעבט
מיט דיינ מילכאָמע. אויסוואַרפּ דו, היצלע איינער, אז קיין מע-
שענע קאָפּיקע האָסטו שוין ניט!

האַט דער פאָליציי־שער סטראַזשניק אָנגעשפּיצט זיינע אויערן
און א דאָז געטאָגן זיך צום אלטן. מיט צאָרעס האָט זיך דער
אלטער טאלאש אָפּגעשטעפּעט פונעם דאָזיקן אומגליק. און ער
האַט זיך א וואָרט געגעבן איינמאָל פאר אלעמאָל: פאר לייט
דארפּ מען זיינ פונקט אזוי פאָרויכטיק, ווי אפּ א זומפיקן באָדן:

גיסטו נישט אזוי א טראַט-ווערסטו פארזונקענ. וועסט זיך נישט
ארומקוקן-טרעפטסטו אָן אפ א שלאנג.

II

אסאך געשעענישן זיינען פאָרנעקומען פאר דער לעצטער צייט.
ווען דער אלטער טאלאש דערמאָנט זיך אָן זיי, דאכטן זיי זיך
אימ אויס ווי עפעס א מינ מאָדנער כאָלעם. א מילכאָמע, א דע-
וואָליזיע, ווידער א מילכאָמע. אפ וואָס דארפ מען דאָס אלץ
האַבן? וואָס קענען דאָ מענטשן נישט צעטיילן זיך? ווי א וויכער
איז דאָס לעבן געוואָרן אונ עס קאָכט ווי א שווארצער וואסער-
ווירבל. ווען זשע וועט שוין רוין ווערן? וואָס-זשע וועט וויי-
טער זיינן? דער אלטער טאלאש הערט זיך וואכזאם צו צום גע-
רויש פונעם וואלד, צו דעם, ווי עס כליפען אינ די גראָזן די
אומרויסקע כוואליעס פונעם ברייטן פריפעט. ער קוקט זיך שטארק
אין אינ די ווייטן פון די שווינגנדיקע בלאָטעס. זיי פארטייט
אינ זיך עפעס פארבאָרגנס, און אינטערעסאנטעס.

און דער דאָרפ איז אויך שטיל געוואָרן. עס איז אינדער-
עמעס אן אָנגעשטרענגטער און אינטערעסאנטער מאָמענט.
פריער פאר אלץ-זשע איז נישט קיין שום מאכט. דערפון איז
עפעס אביסל איימעדיק. נעכטן נאָך איז דאָ געשטאנען רויטע
מיליטער. אפילע בא דעם אלטן אינ שטיבל איז אַינגעשטאנען
א רויטער נאטשאלניק, א באטאליאָנ-קאמאנדיר, מיט וואָס דער
אלטער טאלאש האָט אפילע שטאָלצירט. און אן אינטערעסאנטער
מענטש איז ער געווען אָט דער דאָויקער קאמאנדיר-א באריי-
דעוויקער, א פאָשעטער...

דער ארבעטער און פויער-אָט, זאָגט ער, ווער עס דארפ
אָנפירן טיטן לעבן און זיינ דער גאנצער באלעבאָס פון זיינ
אייגענער מעלכע. די פריצים, סאָכרים, גאלאָכים און פארשיי-
דענע רייכע לייט, דאָס זיינען אלץ אונדזערע סאָנימ.

אָבער דאָס רויטע מיליטער האָט זיך א רוק געטאָן אפ צוריק

ערגעצ: מע זאגט, די פאליאקן גרייפן אָן, און זיי זינען איצ-
טער ערגעצ דאָ ניט ווייט.

עס זיצט זיך ניט דעם אלטן טאלאש אין שטוב, אָבער אָפּ-
רייסן זיך פון שטוב קומט אויך ניט אויס און באזונדערס נאָך
דערפאר, וואָס די אלטינקע נאסטע איז קעגן דעם, זי לאָזט
ניט דעם אלטן ניט אין וואַלד און ניט אפּן פריפעט: ווער ווייט,
וואָס עס קאָן זיך טרעפן אין אזא סאקאָנעסדיקער, ניט-רויקער
צייט! אָבער דער אלטער טאלאש גייט דאָך פאַרט ארויס פון
שטוב. אין וואַלד וועט ער ניט גיין, אָט ער וועט זיך נאָך
דורכגיין איבערן דאָרף און א הער טאָן, וואָס רייזט לייט, צי
הערט זיך ניט עפעס נייט.

אין סאמע מיטן דאָרף האָט זיך געשפרייט א ניט-גרויסער,
אָבער א גאנצ הויכער און אביסל א פארקלייטער פלאץ. אין-
דערברייט פונעם פלאץ גייט דורך נאָך איין געסעלע, אביסל א
קירצערע, וואָס עס גיט צו דעם דאָרף א פאָרמע פון א ציילעם.
און אפּ דעם איבערקרייז פון די גאסן שטייט טאקע אן עמעסער
ציילעם, וועלכער האָט אויך אופגעוויבן זיין שפיץ איבער די
שטרויענע סטרעכעס פון די הייזלעך. אהערצו קומען זיך צונויפ
מענטשן צו שמועסן וועגן זייערע איניקאָנים אָדער פאָשעט פאר-
ברענגען א פרייע מינוט.

דעם אלטן טאלאש ווארפן זיך אין די אויגן צוויי מענטש-
לעכע פיגורן: איינע—וואסיל בויגא און די צווייטע—דעם פאָ-
רעצ קרוליעווסקיס זון, טאקע דעמועלביקן פאָרעצס, בא וועמעס
טאטן עס האָט אמאָל נאָך געדינט פאר א פאסטעך דער אלטער
טאלאש. דער יונגער קרוליעווסקי איז אָנגעטאָן אין א מיליטע-
רישער פאָרמע פון א צארישן אָפיצער. מערנישט היטלעך אועל-
כע האָבן די צארישע אָפיצערן ניט געטראָגן: נאָכן היטל נאָך
קען מען אים רעכענען פאר אן אָפיצער פון פּרעמדן מיליטער.
בא דעם אלטן טאלאש זינען דורכגעלאָפן עטלעכע געדאנקען:
פון וואנען האָט זיך דאָס גענומען אָט דער דאָזיקער לעצט אפּ

א געוויסער צייט איז ער עפעס געלעבט געוואָרן—מען האָט אים
ניט געזען, און זײַן היטל האָט איידעם געזאָגט וועגן דעם, אז
ער האָט עפעס א שניכעס צו דער פּוילישער ארמיי. וואסיל בור-
סיגא איז געווען א קאנדידאט אפ א וואָלאָנט-סטאראָסטע, אָבער
די רעוואָלוציע און אלע ווייטערדיקע געשעענישן האָבן אראפ-
גענומען זײַן קאנדידאטור. נאָך זייערע פּענעמער נאָך זעט דער
אלטער טאלאש, אז זיי זינען שטארק צופרידן מיט דעם, וואָס
עס האָט זיך א דריי געטאָן אפ צוריק. דעם אלטן טאלאשן
וויילט זיך זייער וויסן, וועגן וואָס רייזן זיי עס מיט אוא היצ,
אז זיי באמערקן אים אפילע ניט. דער אלטער טאלאש האלט
אײַן דעם טראָט, ער מאכט אן אָנשטעל פון א מענטשן, וואָס
איז שטארק פארטאָג, ער לאָזט אראפ די אויגן און גייט זיך
פאוואָליע זײַן וועג און הערט, וועגן וואָס עס רייזן פאן קר-
ליעווסקי מיט וואסיל בורסיגא. צום אלטנס אויערן דערטראַגן זיך
איינצולע ווערטער און אָפּגעריסענע רייד, אָבער עס איז אים
שווער צו פארשטיין, וועגן וואָס עס האנדלט זיך דאָ.

— ווארווארן, פסיאקערעו!

— נאָך א מינ ווילדע כײַעס... עס וועט עפּשער ווערן א טאָק.

— קלאָר ווי דער טאָג... דאָס איז דאָך, פאניע, אייראָפּע!

קולטור!..

אז דער אלטער טאלאש האָט זיך שוין דערנענטערט צו זיי,
זינען זיי מיטאמאָל אַנשווינג געוואָרן. דער אלטער האָט גע-
מאכט אן אָנשטעל, אז ער איז שטארק פארכידעשט פון דער
דאָזיקער. פּלוצלינגדיקער באַגעניש און האָט זיך קלוימערשט
דערשראָקן. א כאַפּטאַנדיק זיך פארן היטל, האָט ער זיך א נויג
געטאָן און געזאָגט „גוטמאָרגן“. פאן קרוליעווסקי האָט ניט גע-
קאָנט פארבאַרגן זײַן גוטע שטימונג און האָט אים א געלעכטער
א פרעג געטאָן דעם אלטן טאלאש.

— וועמעס אונטערטאן ביסטו איצטער?

— קיינעמס ניט—האָט געענטפערט דער אלטער טאלאש.

— נו, איז אינ 3 שאָ אַרומ וועסטו זײַנ א פוילישער אונ-
טערטאנ.

— א פוילישער?!—האַט זיכ פארכירעשט דער אלטער, ווי ער
וואָלט גאָרנישט ניט פארשטאנענ.

פון יענער זײַט גאס, פון וואנענ ס'איז געגאנגענ דער אלטער
טאלאש, לויפט אָן אַן אַטעמ א 16 יאָריק יאטל. דאָס איז פא-
נאס, טאלאשס יינגערער זון. פון גיכ לויפן האָט פאנאס שטארק
געסאָפּעט.

— טאטע!—שרײַט פאנאס נאָכ פונדערווײַטנ,—א פאָליאק נעמט
בא אונדז צו דאָס היי.

פאנאס שטימ, זײַנע ווערטער און זײַנ עצעם אויסזענ האָבן
ווייטעקריק א שטאָכ געטאָן דעם אלטן טאלאש. ער האָט זיכ
ווילד אומגעקוקט און פלינק זיכ אויסגעקערט צוריק, פארגעסנ
איז דעם מאָמענט אי וואסיל בוסיענ, אי פאנ קרוליעווסקי, אי
זייער שמועס. מיט שנעלע טריט און אָפּט אונטערלויפנדיק, האָט
זיכ דער אלטער אַ לאָז געטאָן צו זײַנ שטיבל. דעם אלטנס על-
טערער זון מאקסימ, אַן אָנגעכמורעטער און ערנסטער, האָט מיט
אַן אומצופרידענער מינע באשטעטיקט פאנאס ווערטער, כאָטש
קײַן נויטווענדיקײַט איז אינ דעם ניט געווענ. דעם אלטנס
סטויגל היי פון א וועגענער פינפ איז געשטאנענ ניט ווײַט פון
שטוב באמ ברעג בלאָטע, פון וועלכער עס איז אָפּגעגאנגענ א
געדיכט בערדל פון א נידעריקן קוסטעס-וועלדל—און מ'האַט עס
גוט געקאָנט זענ. לעבן סטויגל זײַנענ געשטאנענ צוויי פורלעכ,
צו צוויי פערד געשפאנט אינ א שליטל און לעבן זיי האָבן זיכ
געפאָרעט צוויי פוילישע סאָלדאטן. דער דריטער האָט זיכ פאר-
קליבן אפן סטויגל און האָט געוואָרפן דאָס היי פון אויבן. מער
ווי א פערטל פונעם סטויג האָט מען שוין פאנאנדערגעשלעפּט.
ארופגעוואָרפן אפ זיכ דעם רויטן פעלצל, איז די אלטע נאסטע
געשטאנענ אפן הויפ, האָט געבראָכן די הענט און געוויינט:
מיט וואָס וועט מען דאָס איצטער קאַרמענענ די כוואָבע?

ניט געוואָנט קיינ וואָרט, האָט דער אלטער טאלאש פארוקט
אינ גארטל די האק—דער אלטער האָט געהאט א געווינהייט
נעמען מיט זיך א האק, אוועקגייענדיק פונדערהיים—און איז
אוועק צו זיין סטויגל היי, איבער וועלכן ס'האָבן געבאלעבאטער
וועט די פוילישע סאָלדאטן. הינטערן אלטן אביסל ווייטער זיי—
נען אוועק אויך זיינע זיין.

— טשעפע זיך ניט מיט זיי, האָט דעם אלטן געוואָרנט
די אלטינקע נאסטיק—זיי וועלן דיך נאָך דערהארגענען אָדער
ארעסטירן.

זי איז געבליבן אפן הויפּ און מיט שרעק האָט זי געקוקט,
וואָס וועט עס ווייטער זיין. ווי נאָך דער אלטער טאלאש איז
צוגעגאנגען צום סטויגל, האָט די אלטינקע נאסטע זיך ווידער
ציעמערט אפן קאָל איבערן גאנצן הויפּ, האָט באקלאָגט דעם
סטויגל היי, ווי מען באקלאָגט א בארמינען. איר געיאָמער האָט
זיך הילפּיק דערטראַגן צו דער בלאָטע, וווּ עס איז געשטאנען
דעם אלטנס סטויגל, און האָט זיך צעשווומען אויך איבערן גאס,
צעשטערנדיק איר רו. מענטשן זיינען ארויס אין גאס און די
יעדיגע וועגן די פאָליאקן האָט זיך גלייך פארשפרייט איבערן
גאנצן דאָרף.

דער אלטער טאלאש איז זיך צוגעגאנגען צום סטויגל היי,
האָט זיך נידעריק א נויג געטאָן פאר די סאָלדאטן, האָט אראָפּ-
גענומען דאָס היטל, אָבער די סאָלדאטן האָבן אפּ אים ניט
געלייגט קיינ אכט און האָבן ניט געענטפערט אפּ דעם אלטנס
באגריסן זיך. איינער פון די סאָלדאטן איז געזעסן אפּ א שליטן
און האָט געטאָפּשעט דאָס היי, דער צווייטער האָט דערלאנגט
קופעסח'ן, און דער דריטער האָט פאנאנדערגעוואָרפן דעם סטויג.
— פאנאָטשקי, וואָס טוט איר עס?—האָט מיט שרעק אָנגע-
הויבן ריידן דער אלטער טאלאש, —צו וואָס נעמט איר צו דאָס
היי? דאָס לעצטע ביסל היי?—מיט וואָס זשע וועל איך קאָרמע-
נען די כוואָכע?

צום טייל גיין!—האָט זיך אָפּגערוּפּן דער סאַלדאט פון שליטנ
און דער צווייטער, וואָס איז געוועסן אפּן סטויג, האָט מיט
א קייוו א וואָרפ געטאָן אפּן אלטן א כאַפּקע היי און אזוי
טרעפּלעך, אז בא דעם אלטן האָט זיך דאָס היטל אראָפּגערוקט
אפּ דער פּאטיליצע, און די סאַלדאטן איז דאָס אזוי שטארק גע-
פּעלן געוואָרן, אז זיי האָבן געקייכט פון געלעכטער.

דער אלטער טאלאש האָט שטילניקערהייט אראָפּגעשלונגען די
דאָזיקע באללידיקונג און אוועק. נאָך מער, ער האָט א כאַפּ גע-
טאָן מיט די הענט דעם שינעל פונעם סאַלדאט און האָט זיך
געשטעלט פאר אים אפּ די קני.

— פאנאָטשקי, נעמט נישט צו דאָס לעצטע ביסל היי! לייט האָבן
אסאך אינ זאפּאס און בא מיר איז דאָס דער לעצטער סטויג.

— גיי צום טייל, אלטער קעלעוו!—איז אן אופּגעוואָדענער גע-
וואָרן דער סאַלדאט און האָט א שטורכ געטאָן דעם אלטן אינ
הארצן.

מיט דער ספּריטנעקייט פון א יונג יאטל האָט זיך דער אלטער
טאלאש א כאַפּ אפּ געטאָן פון די קני. זיינע אויגן האָבן זיך
צעפינקלט מיט שרעקלעכע קאעס.

— הונט!—האָט ער א דונער געטאָן מיט א שטימ, פול מיט
האס און נעקאָמע. די האק האָט ווי א בליצ א טראָג געטאָן
זיך אינ דעם אלטנס הענט, א בליאסקע געטאָן אינדערהויכ מיטן
קאלטן געשליפענעם שארפּ. דער סאַלדאט אפּ וועלכע דער זיידע
האָט פארהויבן די האק, איז בלאס געוואָרן ווי א טוכ און האָט
זיך א וואָרפ געטאָן אָנאזיט, אז די האק זאָל אים נישט
טרעפּן.

— וואָס טוטסטו דאָס, טאטע?—איז מאקסימ צוגעשפרונגען צום
אלטן און א כאַפּ געטאָן אים פארן האנט.

די צעטומלטע סאַלדאטן זיינען אפּ א וויילע, ווי אָפּגע-
שטאָרבן. זיי האָבן פאר קיין פאל נישט געריכט זיך, אז דער אל-
טער זאָל פלוצלינג אזוי ענדערן זיין אופירונג.

— נעם אימ! בינר אימ דעם פארפלוכטן אזינאט!—האָט דער
 ערשטער אויסגעשרייען דער סאָלדאט פון שליטן און איז אראָפּ-
 געשפרונגען אז דער ערד. די סאָלדאטן האָבן זיך א וואָרף גע-
 טאָן אפּ דעם אלטן טאלאשן און האָבן אימ גענומען קאמפאסשען,
 סטארענדיק זיך אומווארפן אימ. האָט זיך דער אלטער טאלאש
 צעלאָזן, האָט א קער געטאָן מיט זיינע ברייטע פרייצעס, האָט
 זיך א דריי געטאָן, און די סאָלדאטן זיינען פון אימ אָפּגעשלאָגן,
 ווי שפענדלעך. איינער האָט א פלי געטאָן מיטן נאָז גלייך אינ
 שניי אריין.

— א, שער דו אלטער!—האָט ער נאָר ארויסגערעדט, אופהויבן-
 דיק זיינ קאָנפּעדעראטקע¹.

דער אלטער טאלאש האָט דערוועג, אז עס האלט מיט אימ
 שמאָל, האָט ער ניט ווארטנדיק אפּ א צווייטן אָנפאל, ווי א פיל
 פון בויגן א לאָז געטאָן זיך אינ געריכטן וועלדל אריין און איז
 אינ איין אויגנבליק פארשוונדן געוואָרן. איצט ערשט האָבן די
 פאָליאקן דערמאָנט זיך, אז זיי זיינען סאָלדאטן, אז זיי האָבן
 נאהאנען. האָבן זיי אויסגעשאַסן עטלעכע מאָל אינ יענער זייט,
 וווּ דער אלטער טאלאש איז פארשוונדן געוואָרן.

ס'האָט זיך אָנגעהויבן צונויפלייפן דער דאָרפישער אוילעם.
 די ערשטע זיינען געקומען צונויפן וואסיל בוסיגא און פאנ קר-
 ליעווסקי.

— א וואריאט, א וואריאט,—האָט בוסיגא מיטגעפילט די
 פאָליאקן.

— א באַלשעוויק—האָט באשלאָסן פאנ קרליעווסקי.
 די פאָליאקן האָבן צענומען דעם אלטנס סטויגל און דאָס פאר-
 בליבענע היי האָבן זיי געצווונגען מאקסימען אוועקפירן אפּ דער
 אייגענער פור.

(1) א היטל פון א פריזשן סאָלדאט.

וואיאקעס, א קרענק אייב אינ די קעפ אריינ!—האָט צו זיך אליינ א זאָג געטאָג דער אלטער טאלאש, ווען די שיסערין האָט אופגעהערט און די קוילנ האָבן מיט א פֿיפּ זיך דורכגעטראָגן איבערן קאָפּ, ועצנדיק מיט א טרוקענעם קנאק איבער די קוס-טעס. פאר דעם אלטנס אויגן איז נאָך ווי א לעבעדיקער גע-שטאנען דער צוזאמענשטויס מיט די פוילישע סאָלדאטן און בא-זונדערס דער מאָמענט, ווען אפּ אימ האָבן זיך א וואָרפּ געטאָג די סאָלדאטן און ער האָט זיי צעשליידערט ווי דער ווינט גרינגע פּעדערלעך, דאָס האָט זייער געמונטערט דעם אלטן און ער האָט אָנגעהויבן פילן מער זיין אייגענעם איך. דאָך האָט ער שנעל א לאָז געטאָג זיך אלץ טיפּער און טיפּער אינ דער בלאַטע, אינ די געדיכטע קוסטעס, אינ וואַלד אריינ און ערשט דאן האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און א ביסל אָפּגע-עסעמט, ווען ער איז שוין אָפּגעגאנגען גאנץ ווייט און ער איז זיכער געווען, אז קיינער יאָגט אימ ניט. צום גליק האָט נאָך אָנגעהויבן שיטן א געדיכטער שניי. וואָס טוט מען ווייטער?

ער האָט זיך אויסגעקליבן א רויקן אָרט, זיך צוגעשפּארט צו אן אלטער יאָדלע אונטערן צוועק פון די אראָפּגעהאנגענע מיט שניי באשאַטענע צווייגן, האָט ארויסגענומען דאָס רימענע בייטעלע, אָנגעשטאָפּט אינ דער פּיפּקע טיטון, אויסגעקלאַפּט פֿיר ער און פארויכערט. פּיפּקעט דער אלטער טאלאש און לאָזט איינ קנוילעך רויך נאָכן צווייטן. די רויך-קנוילעך זיפּן זיך דורכ די יאדלאָוע לאַפּקעס, רייסן זיך ארויס אינדרויסן און ווערן פאר-שוונדן אינ דער ווינטערדיקער לופט, און דער אלטער טאלאש אליינ זיצט זיך און באטראכט די וועלט... טראכטנדיק אזוי, קומט ער צום געדאנק, אז ער האָט זיך אביסל צופיל צעהיצט. ס'איז נאָך גוט, וואָס מאַקסימ האָט אימ אַינגעהאלטן די הענט, עס וואָלט געווען גאָר שלעכט, ווען ער וואָלט דערהארגעט דעם

סאָלדאט, אָבער וואָס טוט זיך דאָרטן מיט זײַנע זיבן און מיט
דער אלטינקער נאסטענ—ווייס ער גאָר נישט... אכ, מענ-
וואָלימ! דער שעד האָט זיי אָבער אָנגעטראָגן אפ זײַן קאָפּ. און
ווי זשע האָט ער געקאָנט אנדערש באנייג זיך מיט זיי? געבעטן
זיך, צו די פיס געפאלן און זיי האָבן זיך נאָך זדיקעוועט איבער
אימ, ווי ער וואָלט גאָר קיינ מענטש נישט געווען... און אז דער
אלטער טאלאש האָט אָנגעהויבן דערמאָנען זיך, וואָזוי די סאָלדאטן
זײַנען זיך מיט אימ באגאנגען, האָט זיך זײַן צאָרן אָנגעצונדן
מיט נײַער קראפט און דעמלט האָט אימ פארדראָסן, פארזאָס
האָט ער נישט צעפֿלעט די מויכעס אָס דיאָזיקע מערדער.

אינ רעזולטאט פון אָס די אלע געדאנקען איז געקומען די
פראגע וועגן דעם, ווי דערוויסט מען זיך, וואָס איז פאָרגעקומען
דאָרטן אינדערהיים מיט זײַנע זיבן און מיט דער ווייב, און ווי
טײטשט מען אויס דאָרטן זײַן אופירונג.

און אינ דער זעלבער צײַט, וואָס דער אלטער טאלאש איז
געזעסן אונטער דער יאָדלע פארטיפט אינ געדאנקען, האָט דאָרטן
אינ דאָרפ דער פאנ קרוליעווסקי אָפגעראמט דעם וועג און צו-
געגרייט די געזעלשאפטלעכע מיינונג אינ די אינטערעסן פון דער
פוילישער אָקופאציע, פון דער פוילישער מאכט און מעלוכע-
שאפט. ער האָט ארום זיך צונויפגעקליבן די כאָשעווע באלע-
באטימ און האָט פארפירט מיט זיי א שפיל אינ דעמאָקראטיש-
קײַט. וואסיל בוסיגא איז געווען זײַן טרײַער געהילף. ווען פאנ
קרוליעווסקי האָט געשפילט די ראָל פון דעם הויפט-מעכטן פון
דעם פוילישן צאד, איז וואסיל בוסיגעס ראָל געווען די
ראָל פון א פריצישן אונטערבילער. דער פאנ קרוליעווסקי
האָט זיך געהאלטן פאר א קענער פון דער פוילישער פסיכאָלאָ-
גיע, ער האָט זיך געסטארעט ריידן מיט וייער לאָשן, מיט וייער
לעקסיקאָן. זײַן שטימונג איז געווען אן אופגעמונטערטע און ער
האָט זיך שיר נישט פארכלינעט, ווען ער האָט גערעדט וועגן דער
פוילישער קולטור, וועגן דער פוילישער דעמאָקראטישקײַט, וועגן

דער פוילישער מיסיע צו זיין א שוץ פאר דער אייראָפּיישער קולטור פונעם באַלשעוויסטישן אָנדרים.

וואסיל בוסיוג האָט איליוסטירט די פריזישע טעזיסן וועגן דער באַלשעוויסטישער ווילדקייט און מערדערן מיט אויסגערטראכטע ביישפילן, פון וועלכע מען האָט געקאָנט ארויסזען, ווי אזוי די באַלשעוויקעס מאכן אלץ כאָרעו, וויאזוי זיי האָבן געדיקט אפילע דעם פאָשעטן אוילעם; ווער עס האָט נאָר געלעבט אביסל רייכער, האָט מען בא אימ אָפּגענומען די פערד, בעהיימעס, ערד און אָפּגעגעבן זיי, די הולטיילעס, וועלכע קאָנען אפילע ניט א קער טאָן זיך ארום דער ערד. מען האָט דאָ דערמאָנט אויך דעם אלטן טאלאשן און זיין „ווילדע“ אופירונג און מען האָט אים פארורטיילט אפן סאמע אנטשיידנסטן אויפן. ניט אומזיסט טאקע איז בא אימ געשטאנען קווארטיר א רויטער קאמאנדיר.

דער אלטער טאלאש האָט פאר דער צייט באטראכט וואָס ווייטער צו טאָן. ער איז ארויס פון זיין אָרט, ווו ער האָט זיך באהאלטן, האָט זיך צוגעהערט, האָט זיך ארומגעקוקט. איז די שפיצן פון די ביימער פונעם וואלד האָט אומעטיק געפֿיפֿט א ווינט, פאנאנדערווארפנדיק צווישן די צווייגן און אפ די צווייגן פון די ביימער א העלע שניינעצ. אונטן איז געווען שטיל. ערגעץ ווו לינקס פון דאָרפ האָבן זיך געהערט ווייטע שאַסן. אונטער האָט זיך עס נאָר אויסגעדוכט דעם אלטן טאלאשן. ער איז געשטאנען נאָך א מינוט און האָט זיך פאוואָליע געלאָזן צו זיך אהיימ. געגאנגען איז דער אלטער טאלאש ניט געפֿילט, אָפּווכנדיק די פארוואָרפענע וואלד־סטעזשקעס, וועלכע זיינען אזוי גוט באקאָנט געווען דעם אלטן. ער איז זיך געגאנגען גלייך מיט די וואסער־פאסן פון דער בלאָטע, טוליענ־דיק זיך צווישן די הוילע לאָוע־קוסטעס און שטארק איינגעקוקט זיך אין דעם ווייסן נעפל פונעם שניי־פּוך. געגאנגען איז דער אלטער טאלאש מיט אזא כעזשבג, אז ער זאָל צו זיך אטן הויפּט

קומען פארנאכט, קעדיי ער וואָל קענען בעסער אויסבאהאלטן זיך פון לייטשישע אויגן.

און פארנאכט דעם זעלבן טאָג האָט זיך אין דאָרפ באוויזן א גרופע פוילישע סאָלדאטן. זיי זיינען אריינגעגאנגען שטיל, אומ-באמערקבאר, ניט שוועקנדיק איבעריקס קיינעם. פאן קרוליעוו-סקי, וועלכער איז ווייזט אויס אינפארמירט געווען וועגן דעם, האָט געהאט א שמועס מיטן נאטשאליניק, נאָכדעם זיינען סיי די סאָלדאטן, סיי פאן קרוליעווסקי פארשווונדן פון דאָרפ, און אין א קורצער צייט ארום איז אהער אריין א גאנצער אָפטייל סאָל-דאטן מיט אן אָפיצער אינדערשפיץ. געגאנגען זיינען די סאָל-דאטן איבער דער גאס זייער האָפערדיק מיט אן אויסגעשפראַך-כענעם אויסזען פון „וואַיאקעס“ און זיגער. דער יונגער אויס-געפוצטער אָפיצער האָט שטרענג, קורצ, אָפגעגעבן א פאראָרדע-נונג. אוועקשטעלן א וואכ, אָנגעצייכנט די פונקטן, ווו די וואכ דארפ זיין באזונדערס וואכזאם, האָט באפוילן איינרעגולירן די פארבינדונג, ארויסשיקן אופזעצער און ביכלאל אכטונג געבן ווי עס באדארף צו זיין. א טייל סאָלדאטן זיינען אוועק אין נאריאד און די איבעריקע זיינען זיך צעגאנגען איבער די הייזער.

א שרעק האָט אָנגענומען די אלטע נאסטע, ווען זי האָט דער-זען אפן הויפ סאָלדאטן. איין שטוב מיט איר איז געווען נאָר איין פאנאס. די סאָלדאטן האָבן זיך א לאָז געטאָן אין שטוב אריין. דרייען זיינען זיי געווען. זיי זיינען אריין אָן א גוטמאָרגן, האָבן א וואָרפ געטאָן אן אויג איבערן שטוב.

— און ווו איז, אלטע, די שנור דיינע?—האָט בא דער אלטער א פרעג געטאָן איינער פון די סאָלדאטן.

— צו די עלטערן אוועק, פאנאָק,—האָט איין איינע שרעק גע-ענטפערט די אלטע נאסטע.

— און דו לייגסט ניט?—האָט ווידער א פרעג געטאָן דער סאָלדאט.

די אלטע נאסטע האָט ניט פארשטאנען אונ האָט געשוויגן.
— אונ דו ביסט עפעס געווען א כאווער-לאפ מיט די באַלשע-
וויקעס?—האָט פלוצלונג א פרעג געטאָן פאנאסן דער צווייטער
סאָלדאט.

— ניין!—האָט געענטפערט דאָס יאטל.

— אונ באַלשעוויקעס זיינען אייגענעשטאנען בא איינ?—האָבן
זיך נאָכגעפרעגט די סאָלדאטן.

— זיי זיינען געשטאנען אינ די הייזער. אומעטום זיינען זיי
געשטאנען.

— איז פארוואָס עפעס האָט דער באַלשעוויסטישער קאָמיסאר
אויסגעקליבן דאפקע אייער שטוב?

— פון וואנען זאָל איך וויסן?—האָט א קוועטש געטאָן מיט די
פלייצעס פאנאס.

— א, הינטישע מאמע דיינע! באַלשעוויקעס!.. אונ ווו איז
דער טאטע?

אָנגעטומלט, אָנגעשראָקן אלעמען זיינען די סאָלדאטן ארויס
פון שטוב. די אלטע נאסטע האָט זיך נאָך מער געטרייסלט פאר
שרעק. וואָס-זשע וועט עס זיין מיטן אלטן? אונ ווו איז ער?
עפּשער האָט מען שוין אימ ערגעץ ווו געכאפט?

ענדלעך האָבן זיי זיך דערטראכט זוכן שטילערהייט דעם
אלטן אונ וואָרענען אימ, אז ער זאָל ניט גיין אהיים.

IV

דער אלטער טאלאש איז ניט גלייך אוועקגעגאנגען צו זיך
אפן הויס. אימ האָט א צי געטאָן צו יענעם אָרט, ווו עס איז
געשטאנען דאָס סטויגל היי אונ ווו עס איז פאָרגעקומען דער
געשרעג מיט די סאָלדאטן. דער אלטער האָט זיך פארטייטעט אינ
קליינעם וועלדל אונ קוקט זיך פאָרויכטיק ארום. דאָס סטויגל
איז שוין ניט געווען. אינ דעם מאָמענט האָט פלוצלונג עפעס
דאָ ניט ווייט א שווינדל געטאָן. קוקט זיך צו דער אלטער טא-

לאש—א מענטשלעכע פיגור! ווער זשע קאָן דאָס זיין? און אָט
די פיגור פון אָט דעם אומבאוועסטן מענטשן האָט זיך, דאָס צו-
בויפגיסנדיק זיך מיט דער פינצטערניש, דאָס ארויסקריכנדיק פון
דער פינצטערניש, גערוקט אלץ געענטער צו דעם אלטן. אפּ דעם
אַרט, וווּ עס איז געווען דאָס סטויגל היי, האָט די פיגור אָפּגע-
שטעלט זיך א ווײַלע, איז געשטאנען, צוגעהערט זיך און דער-
נאָך א לאָז געטאָן זיך אינעם קוסטעס-וועלדל. נאָך אווײַלע—און
עס האָט זיך דערהערט א ניט דרייטער געשריי:

—האַ-האַ!

—האַ!—האַט זיך אָפּגערופּן דער אלטער טאלאש, דערקענענ-
דיק זיין, פאנאסעס, שטימ.

דער פאָטער און דער זון זינען זיך צונויפגעגאנגען אין דעם
קליינעם וועלדל.

—און איך היט דיכ צו, טאטע!—האַט שטיל אָנגעהויבן פאנאס.

—נו!—האַט זיך אָפּגערופּן דער אלטער טאלאש, דערפילנדיק
עפעס גיט אין זיין זונס שטימ.

—איך דאַרף זינען די פאָליאקן... מע זוכט דיכ.

דער טאטע און דער זון זינען א ווײַלינקע אנשווינג געוואָרן.

—דו געכטיק ניט היינט אינדערהיים,—האַט איבערגעריסן פא-
נאס די שטילקייט.

דער אלטער טאלאש האָט א קראצ געטאָן די פאטייליצע.

—און וואָס מאכט די מאמע?—האַט ער א פרעג געטאָן.

—נישקאָשע. האָט זיך אביסל אָנגעשראָקן פון די פאָליאקעס.

זי האָט מוירע, מען זאָל דיכ ניט כאפּן. זי זאָגט, אז דו זאָלסט
איצט אהיים גיט גיין... אָט איז דיר ברויט און כאזער.

פאנאס האָט אראָפּגענומען פון די פלייצעס א גאנצ היפשע

טאָרבע, אָט דעם אייביקן פאספאָרט פון דער פויערישער דאָליע.

א ווײַלע איז די טאָרבע געבליבן בא פאנאסן אין די הענט.

דער אלטער האָט געשווינגן, ווי ער וואָלט געווינגן די ווערטער

פון זיין זון. און דערנאָך האָט ער שווינגנדיק גענומען די טאָרבע.

— די היי האָט מען אינגאנצן צוגענומען?
 — אינגאנצן... עס איז געבליבן א וועגלעך, האָט מען גע-
 הייסן מאַקסימען, אז ער זאָל דאָס אויך אָפּפירן.
 — האָ, אבארמאָטן! קיינ מאַגייפּע איז גאָר אפּ זיי נישטאָ!
 האָט דער אלטער מיט קאָעס א טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ!—מיט
 וואָס-זשע וועלן מיר דאָס איצטער די כוראָבע קאַרמענענ?..
 מאַקסימ איז גאָך צוריק נישט געקומען?
 — ניינ.

זיי זיינען אנשווינג געוואָרן.
 א געדיכטע פינצטערניש איז אראָפּגעהאנגען איבער פּאָלעסיע.
 איז די הוילע קוסטעס האָט גערוישט דער ווינט, איז אומעטיק
 האָבן געשאַרעט די ווייסע שניי-שטראָמען איז דעם געל-געוואָרענעם
 גראָז. דער דאָרף האָט א פארטייעטער געשווינג, בלויז די הינט,
 צערייצטע פונ די נישט געבעטענע געסט, וועלכע האָבן פארפולט
 די הויפּט, האָבן זיך איבערגערופּן מיט א בייז-פּיינטלעכער ביי-
 לערני און שרעקלעכן וואַיען.
 — אז מאַקסימ וועט זיך אומקערן, זאָל ער פאָרן צו לאַבוען קיינ
 פריצקי, ליינען היי. דעם אלטן האָט שטארק באַמרויָקט די פראַגע,
 מיט וואָס וועט מען קאַרמענען דאָס פּי.
 — מיר וועלן ווי עס איז די כוראָבע דורכקאַרמענען, — האָט
 פאנאס געוואָלט פריילעכער מאַכן דעם טאטן-היי וועלן מיר
 קרינגן, מיר וועלן אָנהאַקן צווייגן און אנדערע זאכן-דאָס פּי
 וועט נישט פייגערן.

— עהע, סטארע זיך זונעלע!
 — גיי, טאטע, איז מאַקושע צו פאראסקען און זיך דאָרטן.
 אויב עס וועט עפעס געשען, וועל איך אהיין צולויפּן.
 פאראסקע-דאָס איז דעם אלטנס אן אויסגעוועבענע טאָכטער.
 — ע! — האָט א מאַכ געטאָן מיט דער האנט דער אלטער טא-
 ראש: — וועגן מיר, זונעלע, זאָלסטו ווייניק וואָס זייגענענ... דו
 ווייסט נישט, וויפּל זיינען דאָ אנערעכ פאָליאָקן?

דעם אלטן טאלאשן האָבן, ווייזט אויס, אינטערעסירט עפעס פראגן.

— אסאך! — האָט אים מיט א שטילערער שטיי געענטפערט פאנאכ:

— ניט ווייניקער ווי צוויי הונדערט! און מען זאָגט, אז איב וועפרי איז דאָרטן שיידימ ווייסן וויפל.

זענענעדיק, זיך האָבן זיי אָפּגערעדט, וווּ ווי וועלן זיך מאָרגן באַגעגענען. און פארוואָס נאָך האָט דער אלטער טאלאש, מע וואָל זיי פאָרוואַרטיק און ארומשמעקן אלץ וועגן די פאָליאקן. מע האָט באשטימט די צייט פון באַגעגענען זיך און מע איז זיך פאנאנדערגעגאנגען.

טעג פון דינעס, שרעק און אומרו האָבן זיך אָנגעהויבן פאר דעם אלטן טאלאשן און זיי געזינד. די אלטע נאסטע האָט געקלאָגט. עפעס אן אומגליק האָט זיך אריינגעריסן אין זייער לעבן און וווּ איז דאָס עפעס יוישער אפ דער וועלט? פארוואָס דארף ער עס אָפּקומען אוי, דער אלטער? וועמען האָט ער געשטעלט לעבן, וואָס ער מוז איצטער, א פארוואָלטער אויסבאהאלטן זיך אין וועלדער, וואלגערן זיך אין דער פרעמד? און ס'האָט איר אוי באַג געטאָן אפ דעם אלטן, און ס'האָט זי אזא דאכמאָנעס-געפיל אָנגענומען, אז זי האָט זיך פאנאנדערגעוויינט. און מאַקסימען מיטן פערד האָט מען אויך פארטריבן, ווער ווייס ווהיט.

דאָס ביסל אייגנס האָט מען געצוונגען אָפּפירן צו איינעם עפעס א פליכעוואטן שער, און די כוואָבע וואָל פייגערן פון הונד גער. און צי וועט מען אים נאָך אָפּלאָזן? צי וועט ער זיך אומקערן אפ צוריק? דאָס געזינד איז צעווייט, צעשפרייט און ווער הייס, וואָס עס וועט נאָך זיי.

די אלטע נאסטע איז איינע אליינ אינ שטוב. דאָס פיצל גאזע-לעמפלע ריכערט איבערן אויוון און אינ שטוב איז אוי שטיל? שטוב און ביז קוקט אריין פון הויפ די נאכט אינ די

פענצטער און שטילערהייט פייפט אינ קוימענ דער ווינט,
ווי ער וואָלט אונטערגעהאלטן דער אלטערס אומעטיקע
בעדאנקענ.

א קלאפ אינ טיך האָט איבערגעשלאָגן די דאָזיקע ראיוינעס.
די אלטע האָט פריער א קוק געטאָן אינ פענצטער.
— דאָס בין איכ!—האָט זיך דערהערט א שטימ פונ הויפ. ד
אלטע נאסטע האָט געעפנט די טיר.
— נו, וואָס הערט זיכ?—האָט זי א פרעג געטאָן פאנאטן.
— כ'האָב זיך געזען מיטן טאטן. כ'האָב אימ איבערגעגעבן
דאָס עסן.

— ווהיג'זשע איז ער אוועקגעגאנגען?
— אוועקגעגאנגען... ער האָט אָנגעזאָגט, אז מע זאָל זיך פאר
אימ ניט זאָרגן... ער וועט מיסטאָמע אוועק צו פאראסקענ...
מאָרגן וועט ער קומען אינ זאטיאָמקי.

בא דער אלטער נאסטען איז אראָפּ א שטיין פון הארצן.
עס איז אוועק א שמועס וועגן די פאָליאקן. אפ קיינ גוטס
איז ניטאָ וואָס צו ריכטן זיך פון זיי. טויגעניכטס, פאסקודניא-
קעס, קענען זיך מיט קיינעם ניט באגיין ווי מענטשן!

צו דער אלטער נאסטען איז געקומען אגאטע סמיגע. זי האָט
דערציילט וועגן פארשיידענע מייסימ פון די פוילישע סאָלדאטן
זיי טשעפען זיך צו מיידלעך און יונגע ווייבלעך, קריכן אינ די
שפייכלערס, שנאָרען, נעמען צו אלץ, וואָס עס מאכט זיך אונ-
טערן האנט. מאכ זיי א פיינקוכן, כאזער פרעגל זיי. און עפעס
ניט אזוי—איז גלייך מיטן קאנטשיק.

שפעט באנאכט האָט זיך מאקסימ אומגעקערט, ער האָט גע-
בראכט אביסל היי. פאָשעט גערעדט, האָט ער עס צוגעגאנוועט
בא די פאָליאקן. מאקסימ איז שטארק ביזן, און ניט האָט ער
געבראכט ניט קיינ פריילעכע. די פוילישע נאטשאלסטווע רעכנט
זיך פאנאנדער מיט יענע, וועלכע האָבן פאנאנדערגעשליפעט דעם
פאָרעס גוטס פון דעם מאיאָנטעק און האָבן געהאקט דעם וואלד.

און פאן קרולעווסקי ווערט באשטימט פאר א פאָוויט^(*) קאָמיסאר
 מע שטעלט פאנאנדער ווייטן אין די וואָלאָסטן.
 — ניט שוין-זשע וועלן זיי דאָ טאקע פארבלייבן זיצן אונדז
 אפן קארק?—האָט געקעכצט די אלטע נאסטע.
 אן אומעטיקע שטימונג האָט געהערשט באמ אלטן טאלאשן איב
 שטוב.

צעזעגנט זיכ מיט פאנאסן, איז זיכ דער אלטער טאלאש אוועק
 פאמעלעך דורכ די בלאָטעס, צוהערנדיק זיכ צום גערויש און צו
 די קלאנגען פון דער פאָלעסיער נאכט. ס'איז געווען אביסל
 סומנע איינעם אליין אין דער פינצטערניש און טויבער שטילקייט.
 פונעם וואלד. די האק, וואָס איז געווען פארוקט איב גארטל, האָט
 אונטערגעגעבן אביסל דרייסטקייט. דער אלטער טאלאש וואָלט
 מיסטאָמע אליין ניט געקענט זאָגן, וואָס שרעקט אים מער: צי א
 ניט-גוטער, דער גלויבן איב וועלכן איז בא דעם אלטן טאלאשן
 נאָכ פארבלייבן ערגעץ איב דער טיפעניש פון דער נעשאַמע, צי א
 כליע, צי א ביווער מענטש איב דעם געשטאלט פון די פוילישע
 סאָלדאטן. די נאכט, די איינזאמקייט און דער פאכעד האָבן געצווונ-
 גען דעם אלטן טאלאשן אלץ מער און מער טראכטן וועגן גע-
 ווער. גאָר אנדערש וואָלט ער געפילט זיכ, וועגן בא זיכ איב די
 הענט וואָלט ער געהאט א זיכערן פריינט—א ביקס. דעם עמעס
 זאָגנדיק, איז בא דעם אלטן טאלאשן פאראן א ביקס און בא-
 האלטן איז זי טאקע איב וואלד. זי איז באהאלטן צוזאמען מיט
 פאטרענעס, פולווער, פיסטאָנעס, שראָט, קוילן, גראנאטן און פאר-
 שיידענע אנדערע זאכן. האלטן דאָס בא איצטיקע צייטן איב-
 דערהיים איז געווען א גרויסע סאקאָנע. דער אלטער טאלאש
 דערמאָנט זיכ, אז איב די וועלדער איז באהאלטן זייער אסאך
 געווער און טאקע עמעסע געווער. עפשער וועט נאָכ קומען א
 צייט, וועגן דאָס געווער וועט צונוצקומען.
 מיט די דאָזיקע ראיוינעס קומט צו אומבאמערקבאר דער אל-

(*) פאָוויט-אויטור.

טער טאלאש צו יענעם אָרט, וווּ ער האָט באהאלטן זיין ביקס.
פונדעסטוועגן האָט ער זיך דאָ אביסל אָנגעטויקעט, ביז ער האָט
עס באנאכט אָנגעטראַפּן אפּ דעם אויסגעגעסענעם בוים, וועלכע
ער האָט אָנגעטרויט די ביקס.

דער אלטער טאלאש האָט זי ארויסגעשלעפט פונעם בוים. האָט
זי באטראכט, א צי געטאָן דעם שלאָס, אויסגעפרוּווט, צי שיסט
ער-ווייזט אויס, אז דער אלטער פריינט זינט נאָך טריי. ער
האָט אָנגעטאָן איבערן פלייצע זיין רימענע יענער-זאק אפּן
ברייטן פאס, האָט ארויסגעצויגן די טרייבלעכ מיט פולווער,
אָנגעשאַטן אינ ביקס א היפשע פאָרציע פולווער, און האָט עס
שטייפּ פארקלאפט מיטן פראָפּ. האָט אוועקגעלייגט א שטיק ועקס
קוילן און אז אלץ איז שוין געווען פארטיק, האָט ער אָנגעטאָן
א פיסטאָן און איז שוין מיט פעסטערע און מער זיכערע טריט
אוועק קיין מאקושי.

V

צוקומענדיק צום פריפעט, האָט דאָס פוילישע מיליטער זיך גע-
מוזט אָפּשטעלן. די ערשטע טעג זיינען אינ דעם דאָזיקן ראיאָן
געגאנגען זייער גרויסע שלאכטן. דיסקאנטירנדיק די וויכטיקייט
פון די פאָזיציעס אפּן פריפעט, האָבן די פאָליאקן געשטרעבט
אריבערצוגיין דעם טייך, קענדי דערנאָכדעם פירן זייער ווייטער-
דיקן אָנגריפּ קעגן דער רויטער ארמיי. אָבער אלע פרוּווּן פון די
פוילישע לעגיאָנען א רוק טאָן זיך פאָרויס האָבן ניט געהאט קיין
וערפאָלג, און די פוילישע שלאכט-גלייציגייט האָט זיך באדייט-
דיק פארמינערט און אָפּגעקילט. די שנייען און פרעסט, וועלכע
האָבן אומדערווארט א כאפּ געטאָן פאָלעסיע, האָבן אָפּגעשטעלט
די מיליטערישע אָפּעראציעס פון ברייטן מאסשטאב. ביידע צדאָ-
דימ האָבן אונטערגעצויגן די הינטער-פראָנטן און די רעזערוון
האָבן וואכזאם נאָכגעשפירט איינע נאָך די אנדערע, האָבן פאר-
שטארקט די פאָזיציעס, גרייטנדיק זיך צו די קומענדיקע אנטשיי-

דענע שלאכטן. באדייטנדיקע טיילן פון פאלעסיע, קימאט גאנצ
פינסקער געגנט, א טייל רעטשיצער און מאזירער פאלעסיע זיי
נען געווען אָקופירט דורך די ווייספאליאקן.

פון דער טיף פון דוירעס האָבן זיך אופגעהויבן לאנגפארע
סענע, שוין אָפגעווישטע אינעם זיקאַרן פון פאלק פאראַנדקעס,
טראדיציעס, וואָס די אָקופאַנטן האָבן אופגעלעבט, זיי האָבן
זיך אופגעהויבן, ווי שאַטנס פון די קוואַרים, אפרודערנדיק די
מויכעס פון די ברייטע שיכטן ארבעטנדיקע מאסן, און אויב עס
איז נאָך עפעס פארבליבן אין דעם פאלק־זיקאַרן פון דער פאר-
גאנגענהייט האָט עס ארויסגערופן פאַרשטעלונגען וועגן שווארצע
מאַמענטן פון דער פארגאנגענהייט, וועלכע איז פארבונדן מיט
דער פוילישער שליכטע, מיט פאנשטשינע און ליבאייגנטומ,
וואַיעוואָדסטוועס, סטאראָסטעס, פאַוויט־קאָמיסאָרזשן, וויטן,
פאסטאָרונקעס, — שוין אָט די דאָזיקע נעמען אליין האָבן גע-
צוונגען אָנצושפּיצן פארדעכטיק די אויערן און ווערן צו דאָס
אלץ סקעפטיש, פיינטלעך האַפענונגלאָז. עס זיינען אויך אָבער
געווען אַזעלכע, וועמען די פוילישע אָקופאַציע איז געווען
צום האַרצן. צו די דאָזיקע טאקע האָט געהערט וואסיל
בוסיגא.

א נייע נעשאַמע האָט זיך אָנגעטאָן אפ וואסיל בוסיגא. נאָ,
מאמעש ווי באַ אים וואָלטן אויסגעוואקסן עפעס פליגלען. ער
איז געגאנגען אויסגעלייכטער און האָט העכער אופגעהויבן דעם
קאָפּ. נאָר צייטנווייז און באַזונדערס פון אָנהייב האָט ער זיך
געשראַקן, אז עס וואָלט נאָך צוריק זיך ניט אומקערן די באַלשע-
וויקעס. דערווייַל זיינען זיך געגאנגען טעג, די באַלשעוויקעס
האָבן זיך ניט אומגעקערט און דער צווייפל איז דער שטאַנד-
אפטיקייט פון דער נייער לעבנס־אָרדענונג איז אלץ קלענער און
לענער געוואָרן, און פאר וואסילן האָבן זיך אלץ דרייסטער און
דרייסטער אָנגעהויבן אויסמאַלן די ראָזע ווייטן פונעם לעבן. ער
איז ניט ניספאָעל געוואָרן פון דעם, וואָזוי די פוילישע אדמי-

עיסטראציע האָט זיך אָפּגערעכנט מיט די ליבהאַבער אָפּצושאפן
 דאָס הייליקע רעכט פון פרעמדן אייגנטום. ער האָט זיך גלייב
 דערפילט, אז די פוילישע מאכט טראָגט פאר אים אָרדענונג, גע-
 זעצעכקייט און א זיכערקייט אינ מאַרגעדיקן טאָג. און וואסיל
 האָט מיט א באזונדער געשמאק געבויט אינ קאָפּ פארשיידענע
 פלענער וועגן זײַנע ווירטשאפטלעכע אינאָנימ. עס האָבן זיך
 געעפנט אויך מעגלעכקייטן אפּ באדייטנדיק העכערן דאָס געוויכט
 פון זײַנ אייגענער ווירטשאפט, פארשיידענע פלענער וועגן פאר-
 גרעסערן דעם ערד־שעטעכ זײַנען אים אינ קאָפּ געקומען.
 עס האָט אים אויך האנאָע געטאָן דאָס, וואָס דעם פאן קרוליעוו-
 סקי האָט מען באשטימט פאר א פאָוויט־קאמיסארוש, און ווי
 גוט עס איז, וואָס ער, וואסיל בויגא, קען אויסקומען מיט אוי-
 נע מענטשן, ווי פאן קרוליעווסקי.

און דאָס פירט ארום וואסילן אפּן געדאנק אָפּציעבן א וויזט
 דעם פאן קרוליעווסקי, דעם איצטיקן פאָוויט־קאמיסארוש און
 אָפּגעבן אָט דעם דאָזיקן וויזט איז וואסילן ניט שווער: ניט
 שוין־זשע וועט זיך בא אים ניט געפינען קיין פאסנדיקע סיבע
 אפּ באגרינדן זײַנ וויזט? אזוינע סיבעס זײַנען דאָ אסאך.
 ערשטנס, דארף מען איינרעגולירן די ערד־אינאָנימ־מע קאָן דאָך
 זיי גישט לאָזן אוי, ווי זיי זײַנען געבליבן נאָך די באַלשעווי-
 קעס, און מע דארף דאָך עפעס אינ דאָרף אויך איינפירן א נייע
 אָרדענונג. ארויסווייזן אייגענע איניציאַטיוו וועט קיינמאָל ניט שאטן.
 וואסיל בויגא האָט פאנאנדערגעקאמט אקוראטנע זײַנ שוואר-
 צע באָרד, האָט אָנגעטאָן א שווארצן פעלצ, איינגעצויגן אינ טא-
 ליע, האָט זיך אונטערגענארטלט מיט א פינעם גארטל, וועלכע
 עס האָט ספעציעל אויסגעשטריקט זײַנ אוהיניע, א שיינע און
 מילדע פרוי. און ווען וואסיל האָט זיך אויסגעטראָצלט און גע-
 שטעלט זיך פאר אוהיניע, קעדיי באווייזן זיך פאר איר אינ אַס-
 אַ די שיקארנע בגאָדימ, האָט זי בלוין א זאָג געטאָן: הע,

סארא פראנט!

פאן קרוליעווסקי איז געזעסן בא זיך אינ קאבינעט אפ א
 ברייטן ווייכע פאָטעל. אפן טיש, וועלכער איז געווען געדעקט מיט
 א גרינעם געוואנט, זינען געשטאנען שרייב-געצייג און פארשיידע-
 נע ווערטפולע זאכן, וועלכע זינען ספעציעל באשטימט פאר א
 שרייב-טיש. דאָ זינען אויך געלעגן פארשיידענע פאפירן. און
 אָט דאָס אלע האָט פארגרעסערט די ווערדע פון דער אדמיניס-
 טראטיווער פערזענלעכקייט פונעם פאן פאָוויט-קאָמיסאָרוש. אפ
 די ווענט זינען געהאנגען פאָרטרעטן פון פוילישע גענעראלן.
 אזעלכע שטרענגע, ניט צוטריטלעכע. צווישן אָט די דאָזיקע עכטע
 „וואַיאקעס“ האָט זיך געוואָרפן אינ די אויגן א גייסטלעכע פער-
 זאָן, דער פאָרטרעט פון א ביסקופ... א געשאַרענעם, אן
 אָפגעגאָלטן מיט אלע אטריבוטן פון א ביסקופ. וואסיל האָט אפ
 אימ א קוק געטאָן און א טראכט געטאָן פאר זיך: „ווי קומט עס
 אהער אָט דער דאָזיקער פארזעפ“? אָבער הויך ארויסזאָגן דעם
 דאָזיקן געדאנק האָט ער ניט ארויסגעזאָגט, וואָרעם וואסיל איז גע-
 ווען א מענטש א פאָליטישער און א ספריטוער. א צענטראל
 אָרט צווישן די פאָרטרעטן האָט פארנומען דער פאָרטרעט פון א
 גאנצ אומעטיקן גענעראל מיט לאנגע אראָפגעלאָזענע וואַנצן, ווי
 בא א מאָרוש. אפן ברוסט בא אימ איז געווען א גאנצער מוזיי
 פון צעלָטימ, מעדאלן און פארשיידענע צאצקעס, וואָס ציען נאָך
 זייער ייכעס פון יענער צייט, ווען די שטאם-פאָטערס פון אינדזערע
 אורעלטערן האָבן זיך נאָך געפוצט אינ פארטעכלעך און אינ כיי-
 שע פעלן.

סיי דער ביסקופ, סיי אָט די אלע גענעראלן, סיי דער טיש
 מיט זיין באפוצונג האָבן צוגעגעבן נאָך מער וויכטיקייט און
 גלאנצ דער פערזענלעכקייט פונעם אויערנעם פאָוויט-קאָמי-
 סאָרוש. אָט די דאָזיקע באזונדערהייטן האָט גלייך דערפילט
 וואסיל בויגא און דעריבער איז זיין גוטמאָרגן דעם פאן קר-
 ליעווסקי געווען מיט נאָכמער אכטונג ווי שטענדיק.
 דער פאָוויט-קאָמיסאָרוש האָט קוימ-קוימ א מאכ געטאָן מיטן.

קאָפּ און אָט דערדאָזיקער מאכ איז פול געווען מיט גרויסמוט
און ווירדיקייט.

— וואָס וועסטו עפעס דערציילן?

פאן קרוליעווסקי האָט איצט גערעדט אפּ פויליש און אינ שטימ
בא אימ האָט זיך געפילט דער קאלטער אָפיציעלער טאָג פון
א נאטשאַלניק.

אינ דער פוילישער שפראך איז וואסיל בוסניגא ניט געווען
קיינ גרויסער בעריע, כאָטש אייניקע פוילישע ווערטער האָט ער
יך געוואוסט. דאָסראָו פלעגט אימ אויסקומען ריידן מיט וואָלדאָסט-
שרייבער, מיט גאלדאָכים און אוראדניקעס, און אנדערש מאָל מיט
פריסטאוו. פון זיי האָט ער דאָס געכאפט די רוסישע ווערטער.
כאָטש אויסריידן זיי פלעגט ער מיט זיין פאָלעסיער אקצענט.

— איך בין געקומען צום פאן קאָמיסאר, א הער טאָג עפעס
נייט, וואָרעם מיר לעבן איצט, ווי און ארבעט באמ וועג און
ווייטן גאָרנישט.

פאן קרוליעווסקי האָט א קוק געטאָן אפּ וואסיל'ן. ער האָט גע-
וואָלט מאכן א באַמערקונג וועגן דעם, וואָזוי עס קלינגט די
פוילישע שפראך אין וואסיל'ס אויסשפראך, אָבער אָנשטאָט דעם
האָט ער א פרעג געטאָן:

— און ווי באַציען זיך די דאָרפישע צו דער פוילישער מאכט?
די וואָס זינען, פראָשע פאנא, יוסטע באלעבאטימ, יענע דאנ-
קען גאָט—אן אָרדענונג קומט אָן, מע וועט קאָנען רויק לעבן און
ארבעטן.

— און די איבעריקע?

פארשיידענע, פראָשע פאנא, זינען פאראן... שווער צו זאָגן,
וואָס ווער עס טראכט, אפּ וויפל דערבליי איז פון נאטשאַלסטווע
ניטאָ קיינער, וואָס וואָל זיך מיט דעם אינטערעסירן.

וואסיל בוסניגא האָט ניט דערעדט ביזן סאָפּ זינג געדאנק: דער
אינסטינקט פון זעלבסטפארהיטונג האָט אימ אונטערגעוואָלט, ער,
וואָל ניט צופיל פאנאנדערלאָזן דעם צונג. אָבער מיקויעכ דער

נאטשאלסטווע האָט ער געזעבן זייער איידל אָנצוהערן: וואסיל
איז דאָך געווען א קאנדידאט אז א סטארשינא.
דער שמועס האָט זיך אפּ דעם איבערגעריסן; אינעם הויפּ פּו-
נעם פּאָוויט-קאָמיסארוזש-האָמ זיך דערהערט א טומל. שטימען
און סרעכע סאָלדאטישע אויסגעשרייען, וועלכע האָבן דערמאָנט
א הינמישן בילד. פאן קרוליעווסקי האָט זיך אופּגעהויבן פון פאָ-
טעל, איז צוגעגאנגען צום פענצטער. אהיין האָט אויך א קער גע-
טאָן דעם קאָפּ וואסיל.

דעם הויפּ האָט פארפילט א גרויסער אוילעם פאָלעשוקעס,
אינ גרעסטן טייל יונגע און מיטעלע מענטשן. זיי האָט ארומגע-
רינגלט א קייט פון פוילישע לעגיאָנערן. שאַפּנהיטלעך פון פאר-
שיידענע פאָרמעס און קאָלירן. לאנגע און קורצע אָפּגעניצטע
פעלצלעך, שווארצע קורטקעס פון פראָסטן געוואנט, סחיטקעס.
און אלע זינען אָנגעטאָן אינ שלעכטע, פון לאָזע געפלאַכ-
טענע לאפטיעס מיט הויכ-אָנגעדרייטע פון אויבן אָנעטשעס.
זייערע פענעמער זינען געווען איינגעשלאָסענע, פא-
רומערטע, בייע. די געטרייע און שוין צופיל איבערגעגעבענע
קאָנוואָירן האָבן געמאכט אן אָרדענונג אינ דעם דאָזיקן טומלדיקן
אוילעם. סטארענדיק זיך אויסשטעלן אָט די ווער ווייס פונדא-
נען צונויפגעטריבענע מענטשן אינ רייען, האָבן זיי זיך געזידלט
זיך געשטויסן, געדראָט. ניט צוגעווינט צו אזעלכע שטרענגקייטן
און פילנדיק א פאראכטונג צו אָט דער דאָזיקער קאפראלישער
אָרדענונג, האָבן זיך די פאָלעשוקעס צוריק געזידלט און אפּ דעם
באָדן פלעגן ארויסשפרינגען קאָנפליקטן, וואָס האָבן געקענט יע-
דער מינוט אויסברעכן אינ א באנצן שטורעם פון שרעקלעכע
מייסים.

— וואָס שטויסטו זיך, פריזישע פאדעשווע! איך וועל די
אזא שטויס געבן, וועסטו אפילע די ביינער ניט צונויפגלייבן!
א הויכער, ברייטפלייציקער אָדערדיקער פאָלעשוך האָט פון
אונטער די בייזאראָפּגעלאָזענע ברעמען מיט קינע א קוק געטאָן

אפן קאנוואַר, וואָס האָט אים א שטויס געטאָן. דערפילנדיק דעם
דאָזיקן ביזנעס קוק, האָט זיך דער לעגאַנער דערשראָקן און איז
אָפגעגאנגען.

— שוויג, הונט איינער!— האָט ער א געשרי געטאָן, אָבער
אם יעדן פאל האָט ער זיך א רוק געטאָן אפ צוריק.

— דאָס איז דאָך מאַרטינ ריל!— האָט בוסיא דערקענט איב
אים דעם דאָרן ברייטן פאַלעשוק פון דעם שכינישן דאָרפ וועפ-
רי, און איבערן לייב בא אים איז דורכגעגאנגען א געוועזענער
ציטער. אָבער די דאָזיקע אומגעריכטקייט האָט בא אים ארויס-
גערופן א צופרידנקייט.

די פאַלעשוקעס האָט מען אָפגעפירט אהינטערן שטוב, ווי עס
איז געווען צוגעגרייט אן אַסטראָג איב א געוועזענעם סקלאַד. איב
עטלעכע מינוט ארום איז געקומען דער קאפראל און האָט ראפאָר-
טירט דעם פאן קרוליעווסקי, אז מען האָט געבראכט די פארברע-
כער, די בונטאָושושטיקעס קעגן דער נייער מאכט, די אָפגע-
אָנהענגער פון די באַלשעוויקעס.

אומקערנדיק זיך אהיים פונעם פאָוויט-קאָמיסאָרוש, האָט ווא-
סיל בוסיא געטראכט פאר זיך וועגן דעם, ווי ער וועט עס זיין
א ווויט, וועדליך דער פאן קרוליעווסקי האָט עס אים צוגעזאָגט.
ער האָט אויך געטראכט וועגן זיינע פליכטן, אלס ווויט און געט-
ראכט האָט ער אויך וועגן מאַרטינ ריל. און די פראגע וועגן דעם
צי ער זאָל דערציילן וועגן דעם אנהענגן צי ניט, איז געבליבן
אן אָפגען.

VI

ווער-זשע איז אויפן דער מאַרטינ ריל, וואָס דער ארעסט זיין-
ער האָט אזוי אופגערווערט דעם נייעם ווויט און פארוואָס עפעס
האָט געצווייפלט דער ווויט, צי ער זאָל זאָגן וועגן דעם אוי-
גען צי ניט?

מיט 10 יאָר צוריק איז איב וועפרי ניט געווען קיין שענערע

מיידל ווי אוהיניע, וועלכע איז איצט דעם ווייטס ווייב. א פריי-
לעכע, א לעבעריקע, א שטיפערקע און די ערשטע בעריע אפ
פארשיידענע שפילעריינע און פארוויילונגען—אָט א וועלכע עס
איז געווען קובליקאָווע אוהיניע. זי האָט ליב געהאט אויך מיט
באַכערימ א שטיפ טאָן, אָבער געשפילט האָט זי אזוי, אז יעדער
פון זיי האָט זיך געדוכט, אז ער איז קלוימערשט יענער, אפ
וועלכע זי האָט אָפגעשטעלט איר מיידלשן אויג.

ס'וועט זיך אָנרײסן דאָס מיידל. — פלעגן ריידן וועגן איר
עלטערע און יונגערע פרויען, ווען עס פלעגט פארגיי א שמועס
וועגן אירע שטיפעריינע. אוהיניע האָט זיך טאקע געשטיפט, אָבער
די גרענעצן פלעגט זי אין אירע שטיפעריינע ניט איבערטערעטן.
זי האָט געקאָנט זיין אָנשטענדיק און ערנסט, און אירע אויגן די
טונקלעכע, ווי דער ליכטער טונקל פון די קלאָרע יונג-אָוונט,
האַבן דאן געקוקט ערנסט און פארטיפט. און עס איז שווער גע-
ווען צו באשטימען דעם קלאָר פון די דאָזיקע אויגן, וואָס האָבן
זיך געלויכט ווי צוויי גלייכע אויסגעצויגן-קילעכיקע גרינעלעכע-
אָווערעס צווישן פרעכטיקע געוויקסן. מע האָט זיי געקאָנט אופנע-
מען ווי קארע אויגן, וועלכע זינען קוים, קוים פארצויגן מיט
א גרינלעכע נעפל, און אָפּט פלעגן זיי אויסקומען ווי גראָ-גרינ-
לעכע. עפּשער פלעגן זיי זיך פאָשעט ענדערן אָפּהענגיק פון יע-
נע געדאנקען, פון יענע טרויערע, מיט וועלכע עס איז פול גע-
ווען איר מיידלשער קאָפּ און וואָס האָבן געהוירעט איר הארץ
אין פארשיידענע מאָמענטן. איינס נאָר קאָן מען זאָגן וועגן זיי:
זיי פלעגן צוציען—אָט אזוי ווי עס ציט צו די פרייהייט און די
פריידיקע ראכוועס פונעם פרייניג. פול מיט מוזיק, מיט קלאנג
און לעבן-גערויש פלעגן זיי אריינציען ווי א בייטייכיקער זומפ,
וואו עס טויען זיך, עס ריידן די הויכע טומלענדיקע טשאראָט
און דער שמעקנדיקער איר.

אָבער אָט די דאָזיקע צויבער-אויגן האָבן, דאכט זיך, ניט
געהאט קיין שליסע איבער מארטינ רילן, און ניט אוהיניע פלעגט

ער אויסדערוויילן פון אלע וועפרעווער מיידלעך. אוהיניע אליין
פלעגט אָפט, באגענענענדיק מארטינען, פארטשעפען אים, כאַטש
קיינ שום כידעש איז אינ דעם ניט געווען, אויב מען זאָל נעמען
אינ אַכט אוהיניעס כאראקטער און איר שטיפערישקייט. מארטינ
וועט איר אָפגעבן אזויפיל אופמערקזאמקייט, וויפיל עס פאָדערט
זיך פאר די באצונגען פון א מענטשנ צו א מענטשן—און ניט מער.
— געפעלסט מיר זייער, מארטינ, האָט איינמאָל אוי א זאָג
געטאָן אים אוהיניע און אינ די אויגן בא איר בלישטשען פונקען
פון שטיפערישען שפאס.

מארטינ ענטפערט איר רויק:

— און דו געפעלסט מיר אויך, אוהיניע.

און אינ זיין טאָג פילט זיך ניט קיינ שום אופרעגונג.

— איז מיט וואָס געפעל איך דיר, מארטינ?

— מיט דאָס זעלבע, וואָס איך געפעל דיר.

— און אז דו וואָלסט מיר ניט געפעלן געווען?

— נו, איז וואָס?

— ווייסטו, פארוואָס דו קענסט געפעלן ווערן?

— איך ווייס ניט. זאָג.

— דערפאר, וואָס דו ביסט א הויכער, וואָס בא דיר וועלן,

ווי עס ווייזט אויס, זיין שווארצע וואַנצן. און די אויגן זיינען

בא דיר גרעס און אז דו גיסט מיט זיי אמאָל אקוק, פאלט אָן

אן איימע. איך האָב ליב, ווען באַכערישע אויגן צווינגען דיך

א טרייסל טאָן זיך פון שרעק. אָבער איך וואָלט ימיט דיר ניט

כאסענע געהאט, דו וועסט עלטער ווערן, וועט בא דיר זיין א

ציגן בערדל.

און אוהיניע פארגייט זיך אינ א פריילעכען געלעכטער.

מארטינען ווערט א ביסל ניט אָנגענעם אי פון דעם דאָזיקן

געלעכטער, אי פון דעם, וואָס דער שמועס האָט זיך אזוי פארענ-

דיקט. ער פילט זיך א ביסל ווי באליידיקט. ביזוואגען ער האָט זיך

צוגעקליבן ענטפערן מיט א טרעפלעך ווערטל אפ אוהיניעס בא-

מערקונג וועגן זיין ציגענער בערדל, האָט זי שוין באוויזן אַפֿ-
ציען פון אימ און, ווי עס ווײַזט אויס, אינגאנצן פארגעסן אפּ
דעם, אז אין וועפרי איז פאראן א שווארצבענעוודיקער, א הוי-
כער, א ברייטפלייציקער און שלאנקער מארטינ. אָבער מארטינ
פארגעסט אויך אינגיכט אָט די גאנצע אינ טאָך גענומען קליינ-
לעכע זאכ. און בלויז אינ אָוונט, ווען ער האָט זיך געלייגט
שלאָפן, האָט זיך פאר זײַנע אויגן פלוצלונג באוויזן אוהיניע. אי-
רע צוציענדיקע אויגן און זייער גאנצער שמועס איז ארוםגעש-
וועמען אינ זיקאַרן, צוגלייך מיט דעם האָט זיך דערמאָנט אויך
דאָס ציגענע בערדל, וועלכע וועט בא אימ אויסוואקסן, ווען ער
וועט עלטער ווערן. וואָס פארא שייכעס האָט אהער די באָרד?
צוליב וואָס האָט זי עס סטאמ אינ דער וועלט אריינ צוגעטשע-
פּעט? ס'איז ניט אָנגענעם ברענגען עס אפּן זיקאַרן. מארטינ וועגט
איבער אוהינעס אלע ווערטער, וואָס זי האָט געזאָגט בייסן שמו-
עס מיט אימ. אויב מ'וואָל זיך דעכט פאנאנדערקלייבן האָט זי
אימ אָנגערעדט אסאך מער אָנגענעמע זאכן איידער פריקער. וועגן
דעם אָבער, וואָס זי וואָלט פאר אימ ניט כאסענע געהאט, האָט
מארטינ ניט געטראכט אפילע לאסענע האָבן מיט איר און ביכלאָל
טראכט ער ניט וועגן כאסענע האָבן. אָבער דאָס זײַנעג דאָך נאָר
ווערטער אירע און מען קען זיי אויסטייטשן פונקט פארקערט.
און פונדעסטוועגן פארנעמט די ציגענע בערדל א גרויס אָרט בא
אימ. מארטינ האָט א שפּײַ געטאָן, האָט זיך א קער געטאָן אפּ א זײַט
און איז אנשלאָפּן געוואָרן מיט א יונגן געזונטן שטארקן שלאָפּ.
מארטינ ריל מיט זײַן ביקס פאָרט זיך אפּ א שיפּ לענגויס דעם
ברעג פון פריפעט, ער טוילעט זיך אלץ געענטער צום טשערעט,
קעדיי שנעלער קענען אונטערגאנווענען זיך צו די ווילדע ענט-
לעכ. אימ האָט אָפּגעגאָלט און ער האָט א שטיק פינף דערשאָסן.
פון יענער זײַט פריפעט שווימט שנעל א שיפּל. אפּן שפיץ פון
נעם שיפּל ליגט א גרינער בינסל פרישע גראַז און א היפשער
גארב פון א פּרעכטיקן קוטשעראוון טשערעט. אפּן שיפּל זעט

זיכ א בויגעוודיקע, באוועגלעכע מיידלשע פיגור אינ א רויטן
טיכל אפן קאפ! שנעל שווינדלט די וועסלע אינ אירע עלאסטי-
שע הענט און דאָס שיפל גליטשט זיכ לעבעדיק און גלייכ איבער
דעם ברייטן שויס פונעם רויקן פריפעט.

דורכפאָרנדיק דעם מיטן טייך, גיט דאָס שיפל זיכ מיטאמאָל
א קער אינ מארטינס זייט. מארטינ פאָרט אומיסטן פאוואָלי און
קוקט זיכ שטארק איינ אינ די ביי-טייכלעך, ווו עס האָבן ליב
שפילן זיכ די ענטלעך און ער קוקט ניט אפן שיפל מיטן מיידל,
כאָטש ער ווייס שוין, ווער עס זיצט אפ אימ. אָבער עס איז אימ
אָנגענעם.

— און איכ וועל דיר אלע ענטלעך צעפוריען, — הערט זיכ א
יונגע הילכיקע מיידלשע שטימ און גלייכ נאָך דעם הערט זיכ
איר געשריי.

— אַי-הא! אַי-הא, ענטלעך!

— דאָס הילכיקע פליעסקן פון דער וועסלע מאכט גרעסער
דעם גערויש און צעטראָגט זיכ הילכיק איבערגן טייך צווישן
די גראַזיקע ברעגן. און עטלעכע ענטלעך האָבן זיכ וויר-
קלעך א הויב געטאָן איבערן ביי-טייכל און דער גערויש פון זיי-
ערע שנעלע פליגלען הערט זיכ קלאַר אינ דער לופט. די ענטלעך
פליען פונקט אפ מארטינען. מארטינ צילעוועט זיכ. א הילכיקער
שאַס קליקט זיכ איבערן פריפעט און ווערט אנטשטילט אינ די
ביי-ברעגיקע גראַזן און טשערעטן. איינ ענטל האָט זיכ א וואקל
געגעבן, פאלט אראָפּ, פאָכט קוים מיט די אָפּגעשוואכטע פליגלען
און, מאכנדיק א קרייז אינ דער לופטן, גיט זי זיכ פלוצלונג א
פלייכ אינ וואסער.

אוהיניע גיט שנעל א קער איר שיפל. איר גאנצע בויגעוודי-
קע פיגורל גייט ארום כאַדאָראָמ און אפן וואסער באמ שיפל
דרייען זיכ נאָך יעדער פאָך פון דער וועסלע וואסער-ווירבעלעך
מיט א שטיינ ריזלענדיקן מורמל.

מארטינ ווארפט מיטאמאָל אוועק די פאוואָליעדיקייט. אריבער-

יאָגנ אױהיניען, פארלויפן איר דעם וועג און דער ערשטער דער-
שווימען צו דער געשאַסענער ענטל! בייגט זיך די וועסלע אונ-
טער זיינע מעכטיקע אָנשטרענגונגען און דאָס שיפל האָט זיך
צום אָנגעמערקטן פונקט. אָבער אױהיניעס שיפל האָט זיך אַלץ
געטאָן פון אסאך א נעענטערער דיסטאנצ. זי האָט מער שאנסן
אפ צוצושווימען די ערשטע. מארטינ הייבט אָן כאַראַקטע האָבן
וואָס ער האָט זיך פארמאָסטן מיט איר. אָבער אפ צוריק גיין איז
שוין שפעט, און דערצו איז ער נישט אזא מענטש, אז ער זאָל
מאכטלאָז אוועקלייגן די וועסלע און אנערקענען זיך פאר א בא-
זיגטן. טוט ער אויס דעם פידזשאק, גיט אימ א וואָרפ אפן נאסן
דעק פונעם שיפל. נאָך שטארקער בייגט זיך אויס זיינ וועסלע. נאָך
שנעלער שניידט זיינ שאַרפנאָזיקע שיפל דאָס וואסער. אױהיניע
זעט, אז מארטינ יאָגט איר איבער. איר ווערט פון דעם אפילע
נישט פריילעך, אָבער די האַפּענונג פארלירט זי נאָך נישט. אָפטער און
שנעלער האָט גענומען שפּרינגען די וועסלע אין אירע ספּריטנע
הענט, איר פאָנעם האָט זיך צערויטלט ווי מאַג-בלאָנע. צוויי לאַנג-
גע טונקל-בלאָנדע צעפ האָבן זיך ארויסגערוקט פון אונטער איר
רויטן טיכל און ווען זי דריקט אפ דער וועסלע און ווארפט זיך
אָפ אפהינגטן, לאָזט זיך די עקן פון אירע צעפ אראָפ אין וואסער.
די דערהארגעטע ענטל איז שוין נישט ווײַט. מארטינ וועט זי גע-
וויסן צונעמען. אױהיניע פרוווסט זיך איבערכיטרעווען מארטינען;
זי גיט שנעל אקער איר שיפל אפ איבערשניידן מארטינען דעם
וועג. ער האָט זיך צעטומלט אביסל. און, מארטינ האָט נאָך נישט
באוויזן א טראכט צוטאָן, ווי צו אויסמיידן די דאָזיקע שטערונג-
ערשט בא זיי פאר די אויגן איז פאָרגעקומען א טשיקאחע גע-
שעעניש: די ענטל איז פלוצלונג דורכגעפאלן אין וואסער און
אפ אָט דעם אָרט האָט זיך דאָס וואסער אופגעהויבן, פונקט ווי
עפעס וואָלט דאָס וואסער אונטערגעשטויסן פונונטן, האָט זיך צע-
וויגט און אין קיילעכדיקע קרייזעלעך אַלץ געטאָן זיך צום
סאמע ברעג.

— מארטינ, וווֹזשע איז די ענטל?

איז אוהיניעס אויגן האָבן זיך אָפגעשפיגלט שרעק און פארכי-
דעשקייט. מארטינ האָט אפ איר א קוק געטאָן און צעלאכט זיך.
— ניט איך און ניט דו זיינעג דערשווימען, און די ענטל האָט
א סאָם צוגעכאפט. אוהיניע האָט א וויילע צוגעשוויגן. די דאָזיקע
געשעעניש האָט אפ איר, ווייזט אויס, געמאכט זייער א שטארקן
אינדרוק.

— לאָמיר, מארטינ, פאָרן צוריק!

האָבן זיי אויסגעקערעוועט די שיפלעך, און הארט צוגעטויליעט
איינס צום צווייטן אוועקגעשווימען צום ברעג.
— דו ביסט מיסטאָמע איג קאעס אפ מיר, וואָס איך האָב דאָ
צעפודיעט די ענטלעך?

— ניין, איך בין ניט אינקאעס. מאלע וואָס עס מאכט זיך.

— נו, האָב איך דאָך געוואָלט אפ דיר א קוק טאָן.

מארטינ איז טאקע אינדערעמעסן ניט געווען אפ איר איג קאעס
און אירע לעצטע ווערטער בארוקן אים גאָר אינגאנצן, אָבער
עס דערמאָנט זיך דאָס ציגענע בערהל. דאָס מאכט מארטינען
שטרענג און גלייכגילטיק.

— וואָס איז דאָ אפ מיר צו קוקן?—גיט ער א פרעג.

— נו, ווייל דו ביסט א פינער.—ענטפערט אוהיניע און ציט

איה צו זיך מיט אירע צויבער-אויגן.

— בא דיר, דאכט זיך, זיינען אלע פינע,—מאכט מארטינ

קוים שמייכלענדיק.

— איז דאָס דען שלעכט?

— כ'ווייס גיט.

— אָבער דו ביסט דער עמעסער שיטער,—גייט אוהיניע איר

בער אפ אן אנדער שמועס. מארטינ וואָלט וועלן ווייטער פירן
דעם אָנגעהויבענעם שמועס און דאָס בייטן די טעמע געפעלט
איה ניט.

— ווער עס שיסט גוט מיט א ביקס, און ווער—מיט די אויגן.

— און ווער שיסט מיט די אויגנ?

— פאראן אזוינע שיסער.

— אָבער מיט די אויגן וועסטו קיין ענטלעך נישט אָנשיסן, —
באמערקט אוהיניע.

— מיט אויגן שיסט מען נישט אין ענטלעך.

אוהיניע לאכט.

— ווען דו וואָלט געווען אן ענטל, וואָלט איך שוין דאָך
אסאך מאָל דערשטאָסן.

מארטין האָט זיך געוואָלט מוידע זײַן, אז אויב ער איז אפילע,
נישט קיין דערשטאָסענער, איז ער אלנפאלס לײַכט פארטשעפעט,
אָבער אָנשטאָט צו זאָגן דאָס האָט ער אומגעריכט פאר זיך און
פאר אוהיניען געמאָלדן:

— איך וועל קומען צו דיר היינט אינאָוונט.

אוהיניעס הארץ האָט א ביסל פארגיכערט דעם טעמפ.

— נו, איז וואָס? וועל איך ווארסן אפ דיר.

די שיפלעך זײַנען צוגעשווימען צום ברעג, מארטין האָט ארום-
געשלעפט פריער אוהיניעס שיפל, דערנאָך זײַנע. האָט זיי צוגע-
בונדן, האָט גענומען א בינסל היי, אוהיניע—א גארב טשערעט
און זיי זײַנען אוועק.

און אלץ איז גוט געווען, ביז עס האָט זיך נישט באגענוט קאָן-
דראט בוס. ער האָט, ווייזט אויס, צוגעהיט אוהיניען. ווי נאָר זיי
האָבן זיך אויסגעלייכט מיט אימ, איז קאָנדראט צוגעגאנגען
צו אוהיניען. אוהיניע האָט אוועקגעלייגט איר האנט אפ קאָן-
דראטס פלייצע, קאָנדראט האָט אוועקגעלייגט זײַן האנט אפ איר
פלייצע און זיי זײַנען זיך אוועק, ווי קיינמאָל וואָלט גאָרנישט
געטראָפן. מארטין האָט זיך געשלעפט פון הינטן מיטן בינסל
פרישע היי, מיטן ביקס און מיט די דערשטאָסענע ענטלעך. ער
האָט געוואָלט א וואָרפ טאָן דאָס גראָז, איז עפעס נישט באקומען
צו ארויסווייזן זײַן קאעס. ער איז צוגעגאנגען נאָך אביסל.

— נעם צו, אוהיניע, דאָס גראָז און איך וועל דאָ ביין דורך
די בערטנער. ניט קוקנדיק אוהיניען איין די אויגן, האָט ער איר
אָפּגעגעבן דאָס גראָז און אליין האָט ער זיך געלאָזט לויפן צו
זיך אהיים.

אינאָוונט האָט אוהינע געווארט אפּ אימ, אָבער מאַרטינ איז
ניט געקומען.

אזעלכע באַנעגענישן און אזעלכע שמועסן זיינען געווען אסאך.
פריער האָט איהיניע אים געזוכט, דערנאָך האָט אוהיניען געזוכט
מאָרטינ, דערנאָך האָבן זיי איינער דעם צווייטן געזוכט. ס'פֿלעגן
פאַרקומען צווישן זיי קריגערייען, מיספּאַרשטייענישן, ס'פֿלעגן
זיין אָנגענעמע מינוטן פון שאַלעם. ס'זיינען געווען זעלטענע
אָוונטן פון דערנענטערונג און פריינטשאפט.

איז אָט איין דער צײַט, ווען די וועפרער באַכערן האָבן פאַר-
לאָרן די האָפּענונג אפּ אוהיניען און די וועפרער מיידלעך—אפּ
מאָרטינען, האָט זיך איין וועפּרי אָנגעהויבן באווייזן וואסיל בר-
סיגא, א שיינער יונג, א זון פון זייער רײַכע עלטערן. אויך ווא-
סילן האָבן פאַרקישעפט אוהינעס אויגן. מאָרטינעס האָט
אָנגעהויבן אומרוק קלאפן זיך. וואסיל—איז א געפערלעכער קאָנ-
קורענט. מאָרטינ—איז אַן אַרעמאן. א קלייניקער הויפל. אַ
אויסגעקרימט שטיבל. וואָס האָט מאָרטינ? א ביקס, פישער־מאכ-
שירן און א שלאנקע פיגור. פלעגט זיך מאָרטינ אָנעמען מיט
מוט, פלעגט רייצן אוהיניען מיט וואסילן. אוהיניע פלעגט אָפט
אויסלאכן וואסילן, אָבער אָפט פלעגט זי אויך לויבן אים און
נענטער טויען זיך צו מאָרטינען. איר איז, ווייזט אויס, פאַשעט
א ראכמאַנעס געווען אפּ אים.

איז א קליינער צײַט ארום האָט מאָרטינ א זאָג געטאָן
אוהיניען.

— האָסט קיין הארץ ניט, אוהיניע... דו ביסט אַ שלעכטע און
ניט קיין אָפּנהערציקע. צו וואָס האָסטו מיך גענאָרט? צו וואָס
האָבן מיך פאַרפירט דיינע אויגן?

— וואָס האָסטו צו מײַנע אויגן, מאַרטינ?—האַט מיט פאַרדראָס
עפּרעגט אַוהיניע, —איך האָב דײַ געליבט און לײַב דײַ אויך איצט...
און וועל דײַ לײַב—האַט זי צוגעגעבן נאָך דעם, ווי זי האָט א
זײַלע צוגעשוויגן.

— און די זעלבע ווערטער וועסטו זאָגן וואסילנ?

— נײַן, אזוי וועל איך אים נישט זאָגן, און אויב איך וועל יאָ
זאָגן, איז גלאַט אזוי זיך,

— איז פאַרוואָס זשע האָסטו כאַסענע פאַר אים?

— מ'דאַרף אזוי, —מאכט שטיל און נישט זיכער אַוהיניע.

מאַרטינ שווייגט, טראכט. וואסילס ריזיקקײַט—אַט וווּ די סיבע
איז, אָבער אים האָט זיך געוואָלט נעמען דעם לעבער בא אר-
היניענ.

— נישט שוין זשע האָסטו באוויזן אזוי נאָענט צונאָפּגיינ זיך
מיט אים און... ביסט טראָגעדיק געוואָרן?

וואָס האָט זי אים געוואָלט זאָגן. זאָגן, אז קיין שום נאָענטקײַט
איז נישט געווען? און עפּשער מוידע זײַן זיך אין דעם, וואָס איז
נישט געווען? נײַן, דאָס וועט זי קינמאָל נישט טאָן.

— אכ, ווי שווער מיר איז, מאַרטינ. איך בין א סוינע אי זיך,
אי דיר. קיין שום נאָענטקײַט איז נישט געווען, נישט געווען, מאַר-
טינ, גלויב מיר. איך בין א גאַרנישט, א שלעכטס: דו האָסט
ריכטיק געזאָגט.

זי טוילעט צו איר הייסן פאָנים צו זײַן באַק. ער נעמט איר
אפ די הענט, ווי א קינד. זי כאַפט אים ארומ מיט די הענט פאַר
האלדן, טוילעט זיך צו צו זײַן פאָנעם.

ווי בא א שיקערן, דרייט זיך בא מאַרטינען דער קאָפּ, א קעלט
און א לײַכטער ציטער לויפן דורך איבער זײַן קערפער.

און נאָכדעם האָט אַוהיניע א לעצטן מאָל א פרעג געטאָן:
— איצטער גלויבסטו מיר?

ער האָט איר ארומגענומען, געקושט און געשעפטשעט:

— אַוהינקע, לײַבינקע, טײַערינקע.

— טשעפע זיך אָפּ פון מיר, גיי אוועק.
וואָס האָט זיך דאָס פּלוצלונג געטראָפּן מיט איר?
זי האָט מיט קאעס אָפּגעשטויסן אימ פון זיך און איז אוועק.
און ער איז אינ פארלעגנהייט געבליבן שטיין און געקוקט אינ.
איר זייט. זי האָט זיך צונויפגעגאָסן מיט דער פינצטערקייט פון
דער יול-נאכט. מארטינ איז אוועק אינ זיין זייט.
לייכט און וויסט איז געווען בא אימ אינ קאָפּ.
אוהיניע האָט כאסענע געהאט מיט וואסיל בויגא. מארטינ
האָט כאסענע געהאט מיט דער בלוי-אויגיקער יעווא גארבאר, א
סיידל אן ערנסטע און א קלוגע.
אָבער אוהינעס אויגן האָבן טיפּ געטראָפּן אינ זיין הארצן און
מארטינ קען זיך ניט באפרייען פון זייער קישעפּ.
מארטינ און אוהיניע פלעגן זיך פון צייט צו צייט באגעגענען
אויך נאָך דעם, ווי מארטינ איז שוין געווען א כאסענעגעהאטער
און אוהיניע איז שוין געווען וואסיל בויגעס א ווייב. און די
דאָזיקע באגעגענישן פלעגן זיי ברענגען יעדער מאָל צו אופרע-
גונג. סײַ זי, סײַ ער האָבן געפילט דעם אומזין פון די דאָזיקע
באגעגענישן, אָבער דאָס הארץ האָט ניט געוואָלט צוהערן זיך צו
דעם, וואָס דער סייכל האָט באוויזן.
האָט איינמאָל מארטינ א פרעג געטאָן אוהיניע:
— געדענקסטו, אוהיניע, ווי מיר האָבן זיך געיאָגט, אזויער דער
ערשטער וואָל צושווימען צו דער געשאַסענער ענטל. און די ענטל
האָט נאָר איינגעשלאנגען דעם סאָם.
אוהיניע האָט נאָר א זיפּצ געטאָן.

VII

דעם אלטן טאלאש האָט אָנגעהויבן דערעסן דאָס טוילען זיך
און ארומהאלטערן זיך אינ פרעמדע ווינקעלעך. א ביסל צייט האָט
ער זיך געפונען בא זיין טאָכטער אינ מאקושי. גאנצענע אָוונטן

פלעגט ער פלעכטן לאפטיקס סאר די אייניקלעך, פלעגט זיי דער-
 ציילן מיטעס. די לאגע אָבער איז געווען אזא, אז עס האָט אים
 נישט געצויגן צו אזא ארט לעבן. מען האָט געדארפט געפינען
 עפעס אן אויסוועג פון דער דאָזיקער נישט זיכערער און פריקער
 לאגע. דערווײַל האָבן זיך פארשפרייט זייער פאסקודנע קלאנגען
 איבער אלע ווינקלעך פון פאָלעסיע, וווּ נאָר עס האָט פאר-
 שפרייט זינען פליגלעך דער וויסער פוילישער אָרלער, וועגן די
 מיסימ פון דער פוילישער מאכט בענעגייט יעדער, אפ וועמען
 עס פלעגט נאָר פאלן א כסאד. און קיין גוטס איז איין אָס די
 קלאנגען נישט געווען, און ערוער פון אלץ איז דאָס, וואָס די
 קלאנגען פלעגן באשטעטיקט ווערן מיט פאקטן.

מיט דער הייט האָט דער אלטער טאלאש די פארבינדונג נישט
 פארלאָרן. פאר אזא פארבינדונג האָט געדינט פאנאס. דער אל-
 טער טאלאש האָט זיך דערוווסט פון פאנאס, אז וואסיל בויגא
 איז א ווייט, אז די פאָליאקן האָבן געהייסן דורכן ווייט צו-
 נויפקלייבן צו צען פוד היי און שטרוי פון א הויס. און ביז
 דעם האָט מען געקליבן פארשיידענע שפּינן: הענער, כאזירימ-
 לעך, כאזער-פעטס. סארא שטויסעניש און טומל ס'איז דאָס גע-
 ווען איין דאָרף. און יעטחידער קלענסטער ווידערשטאנד פלעגט
 אכזאריעסדיק באשטרעפן ווערן, און דאָס צערעכענען זיך פלעגט
 פאָרקומען גלייך אפן אָרט. איין גאנג פלעגן געלאָזן ווערן גאהי-
 קעס און שאַמפאָלן.

דוואדזשעשטא פיענטש" (25 שמיצ)! האָבן געשרייען די צע-
 ווילדעוועטע קאפראלן. איין דאָרף האָבן זיך אָנגעהויבן באווייזן
 אומבאקאנטע מענטשן, פלעגן ארומשלעפן זיך ווי שאַטנס, צו-
 הערן זיך, וווּ וואָס מען רעדט, וווּ וואָס עס טוט זיך. עס גייען
 ארום קלאנגען, אז פאָליאקן וועלן מאכן א מאָביליזאציע. דער
 ווייט האָט פאנאנדערגעפרעגט אים, פאנאס, וווּ איז דער אלטער
 טאלאש. אָבער פאנאס איז נישט אזא יאָלד, ער זאָל אים דער-
 ציילן דעם עמעס. מיט איין וואָרט, דער אלטער טאלאש טאָר בע-

שומיפנ ניט אומקערן זיך אהיים— אזוי פלעגט קעסיידער פא-
נאס פארענדיקן דערציילונג די ניס.

דער אלטער טאלאש פלעגט הערן דאָס דאָזיקע ניס און זיין
אייגענע קריוודע פלעגט אָפטרעטן אפן הינטערשטן פלאַן, און
דאָס סטויבל היי, וואָס די פאָליאקן האָבן צוגענומען, און וואָס
איז געווען די סיבע פון אָט דער גאנצער אָנשיקעניש, האָט זיך
איצט אויסגעדוכט ווי א קליין קופקעלע און האָט זיך פארלאָרן
אין דעם אלטנס געדאנקען. די זאך האָט אָנגעהויבן ווערן אסאך
ערגער, און אפן ערשטן אָרט האָט ארויסגעשפארט די אלגעמיינע
צאָרע פון דער פויערישער אָרעמקייט. איז וואָס-זשע זאָל מען
טאָן? ס'האָט זיך אָנגעהויבן פארלירן די האָפענונג אפ דעם, אז
די פאָליאקן וועט מען פארטרייבן צוריק, אז זייער באווייזן זיך
דאָ איז אפ א קורצער צייט. איז ניט שוין זשע זינענע אים, דעם
אלטן טאלאש, אלע וועגן אָפגעשניטן אפ אומקערן זיך צוריק
אהיים? און עפשער גיין און מעלדן זיי, אז ער האָט כאַראַטע
אפ דעם, וואָס ער האָט געטאָן? איז אין וואָס זשע איז ער
אייגנטלעך שולדיק? אים האָט מען באליידיקט, דערנידעריקט און
ער זאָל נאָך גיין בעסט זיך בא זיי? אז ניט דערלעבן זאָלן
זיי דאָס!

דער אלטער טאלאש איז געווען פארביסן און שטאָלצ, ווי א
וילדער אָדלער.

ס'איז געווען פונקט איין דעם טאָג, ווען דער אלטער טאלאש
איז געקומען צו דעם אָרט, ווו ער האָט אָפגעווענדט באגעגענען
זיך מיט פאנאס. געוויינלעך פלעגט פאנאס קומען דער ערשטער
און אונטערפֿיפן, ווארטנדיק אפן טאטן. דאָס מאָל איז דער אל-
טער טאלאש געקומען דער ערשטער. ער האָט זיך צוגעהערט,
ס'איז א שרעקלעכע גרויאמע שטילקייט. עפשער האָט ער זיך
צוגעלייט? דער אלטער האָט פארנומען א פאָזיציע אונטער אן
אלטן געוונטן דעמב, אזא ווי דער אלטער טאלאש אליין. די
צייט איז זיך געגאנגען. פאנאס איז אלץ ניטאָ. האָט דער אל-

טער געווארט א שאַ, א צווייטע. א נאָננדיקע, טויבע אומרויקייט
האַט פארקוועטשט דעם אלטנס הארצן. וואָס איז דאָס די מייסע,
וואָס פאנאס איז אהער נישט געקומענ? דער אלטער טאלאש דער-
מאָנט זיך די לעצטע באנענעניש מיט פאנאס—צי איז דאָ נישט
פאָרגעקומענ א וועלכער עס איז טאָעס, עפּשער האָבנ זיי גאָר
אַפּגערעדט באגעגענענ זיך נישט אפּ דעם אָרט? ניין, קיין טאָעס
איז דאָ נישט געווענ. אונאַט דעם דיקן דעמב אונטער סוכאַ-
פאָליע—דאָס געדענקט גוט דער אלטער טאלאש. אפילע פאנאסעס
ווערטער, וועלכע ער האָט אימ געזאָגט באם געווענענע זיך,
קלינגענ נאָך אינ דעם אלטנס אויערנ:

— איז אונטער דעם גראָב דעמב לעבן סוכאַפאָליע.

דער אלטער טאלאש האָט אופגעהויבן די אויגן אפּ אָט דעם
דאָויקן שטייפן דעמב מיט די מעכטיקע לאפּעס, פונקט ווי ער
וואָלט געווארט פונ אימ אן ענטפער אפּ זיינע ספייקעס. דער
דעמב איז געשטאנען אומבאוועגלעך אינ זיינ וואושנער פארגליי-
ווערטקייט, האלטנדיק אינ זיינע צווייגן היפשע קופּעס שניי.
דאָס טויטע פּעלד האָט זיך צעשפרייט ווי א דורכויס ווייטער
ליילעך, און דער וואָלד איז ווי א טונקל-בלויזע וואנט ארויסגע-
קראַכן מיט זיינ אומבאוועגלעכע סילועס און טעמפער שטומקייט.
די פארטייטעטע שטילקייט האָט פילבאר געהיט יעדן קלאנג, יעדן
נישט דרייסטן גערויש און בלוין איינ פיקהאַלצ נאָר האָט
ריטמיש און איינגעשפארט געפיקט אינ א צווייג פונ הילכיקן
בוימ, און דעם אלטנס דיינעס און זאָרגן האָבן אימ נישט אָנגע-
הויבן צו אַרנ.

טאלאמוסנע איז געוואָרן דעם אלטן אפּן הארצן. עס האָבן זיך
אימ אָנגעהויבן פאָרצושטעלן זאכן, וועלכע האָבן זיך געקאָנט
טרעפן מיט פאנאס, מיט מאקסימען און מיט דער אלטער נאסטע.
און יעדער מינוט ווארטן האָט זיך ווי א שפּין אריינגעגעסן אינ
זיינ הארצן. דעם אלטנס געדולד האָט שוין אָנגעהויבן פלאצן—
מען דארף ערנעצ גיין, מע דארף עפּעס אָנהייבן צו טאָן.

אם פאלעסיע האָט זיך גיך אָנגערוקט א שטרענג־שווייגעוודיקער
אָוונט, וועלכער האָט מיט זיך געבראכט זייער אסאך טרייע הי-
טער זיינע און האָט פארצויגט מיט א פינצטער הייטל דעם
וואלד, די ווייטע בלאַטעס און סוכאַפּאַליע. די קוסטעס און
איינצלענע בוימער אפן פערל האָבן פארלאָרן זייערע קאַנטורן,
זיינען פארוואנדלט געוואָרן אין ניט קלאָרע, צעשוואמענע סי-
לועטן.

דער אלטער טאלאש האָט א הייב געטאָן די אקסלען, האָט
פלינק א נעם געטאָן דעם ביקס, נאָכאמאָל א וואָרפ געטאָן מיט
די אויגן אפן גאנצן ארום און האָט שוין געוואָלט א לאָז טאָן
זיך גיין ערגעצ־ווי, אבי ניט שטיין דאָ און ווארטן אומזיסט.
אַבער פלוצלינג איז ער דערשטוינט געוואָרן: פון דער טיף פון
וואלד האָט זיך דערהערט א שאַרכענ פון עמעצנס פיס איבערן שניי
און א טויבער קנאקן פון טרוקענע צווייגן אונטער פיס. דאָס
שאַרכענ איז געווען זייער ריטמיש—איינס־צוויי! איינס־צוויי. אָפּט
פלעגט דער ריטם געשטערט ווערן, אָבער דאָך האָט ער פארהיט
זיין אלגעמיינעם טעמפ. נאָך די קלאנגען פון די טריט האָט דער
אלטער טאלאש דערקענט, אז דאָס מוז גיין א מענטש, אָבער
דאָס זיינען געווען ניט פאנאסעס טריט: עס האָט עפעס געטראַכט
עמעצער שווער און וואָגיק. דער אלטער האָט זיך באהאלטן הייב־
טערן דעמב, און האָט אָנגעהויבן צוקוקן זיך אין דעם זייט, פון
וואנעם עס האָט זיך געטראָגן דאָס דאָזיקע שאַרכענ פון די פיס
פון דעם אומבאקאנטן מענטשן. א הויכע טונקעלע מענטשלעכע
פיגור האָט א שווינדל געטאָן צווישן די מיט שניי באדעקטע
צווייגן און איז פאוואָלינקע ארויסגעשוואמען אפ א נאקעטן אָרט,
אויסטייַלנדיק זיך אלץ מער און מער בילעט פון דער וואלדיקער
אָונטדיקער פינצטערניש. דער אלטער טאלאש איז געשטאנען
אָנגעשטרענגט און געווארט. א רופ טאָן צי ניט? וואָס איז דאָס
פאר א מענטש און קעגן זיין ווילן האָט זיך בא אימ ארויס-
גערופן:

— ווער גייט עס?

דער הויכער מענטש האָט זיך אינ שרעק אָפּגעשטעלט. פאַר-
זיכטיק אומקונדיק זיך.

— ווער פּרעגט עס?—האָט זיך דערהערט א געדיכטער באַס
פונעם אומבאקאנטן מענטשן.

דעם אלטן טאלאש האָט מען נישט ארויסגעזען פון הינטערן
דעמב.

— איך פּרעג דאָס!—האָט זיך אָפּגערופן דער אַלטער טאלאש.

— און ווער ביסטו?!

— און דו ביסט ווער?

לויט דער שטימ און נאָכנ רייזט האָט דער אַלטער טאלאש
דערקענט, אז דאָס מוז זײַן אן אייגענער מענטש, אן אַרטיקער,
א היגער. דעם אלטנס אָנגעשטרענגטקײט און שרעק איז א ביסל
אָפּגעגאנגען, אָבער דאָך האָט ער אויך אפּ ווײַטער באהאלטן זײַן
אינקאָניסטאָ און דעריבער, ווען עס האָט א ביסל געדויערט די
ניט קלאַרע און נישט באקוועמע שוויגעניש צווישן זיי, האָט דער
אַלטער טאלאש ווידער א זאָג געטאָן:

— איך בין א היגער!

— דו ביסט דאָ איינער אליינ?—האָט זיך נאָכגעפרעגט דער
פאַרזיכטיקער אומבאקאנטער מענטש.

— אי אליינ, אי נישט אליינ: מיט מיר איז א ביקס.

— נו, טאָ וואָרפּ אוועק דײַן ביקס: א ביקס איז באַ מיר אויך
פאראן און, ווײַזט אויס, א בעסערע ווי באַ דיר—האָט פון וואָלד
שטאַלצ דורכגעקלונגען א געדיכטער באַס מיט א טאָג, וועלכער
דערלאָזט נישט קײַן שום צווייפל אינ דעם, אז זײַן ביקס איז
א בעסערע פאר דעם אלטנס.

דער אַלטער טאלאש האָט זיך ארויסגערוקט פון הינטערן דעמב
און דער הויכער אומבאקאנטער מענטש האָט דרייט און גע-
וואגט א לאָז געטאָן זיך צו אים. נישט דערגרייכנדיק א טריט דריי,
האָט זיך דער רײַז אָפּגעשטעלט און שטארק פארווינדערט זיך.

אזא פארווונדערונג האָט זיך אויך אָפגעשפיגלט אפּ טאלאשס פּאָנימ.

— דיאדקאָ טאלאש!—האָט א דונער געטאָן א געדיכטער באם.
— מארטינ!—האָט פריידיק אָפגערופּן זיך דער אלטער טאלאש
און האָט זיך א וואָרפ געטאָן צו מארטינ רילן, צו אָט דעם דאָזיקן
מארטינענ, וועלכער האָט געדראָעט דעם קאָנוואָזיר-לעג?
אָנערנ, אז ער וועט אים אויך אזוי א שטויס טאָן, אז ער
וועט די ביינער ניט צונויפקלייבן. די מאנצביל האָבן פעסט
א דריק געטאָן איינער דעם אנדערן די הענט.

— וועמען היטסטו דאָ, פעטערקע?

— הא, טייערינקער! וועמען איך היט דאָ? ס'קומט אויס, אז
איך היט דאָ זיך אליינ... און דו?.. ווי איך זע, כעוורעמאנ,
ביסטו וייער אן אָנגעשראָקענער...

— אוי, פרעג בעסער ניט, פעטערקע! פונ דער פוילישער
טפיסע, פונ געפענקעניש ארויסגעריסן זיך! און ניט זיך אליינ
נאָר 36 מאנ.

— וואָס רעדסטו?—האָט זיך פאדכידעשט דער אלטער
טאלאש.—ווי-זשע איז דאָס געשענ?

— אָט וואָס, די רויטע זינענ אָפגעטראָטן, די פאָליאקן זינענ
געקומענ, געקומענ זינענ זיי און אָנגעהויבן ארויסכאפּן איבער-
הויפט יענע... אָט די, ווער עס איז דריסט אינ דער רעוואָלוציע
אזעק אָדער ווער ס'האָט די הענט ארום דעם פריזישן גוטס
אביסל א ווארעם געטאָן. און זיי האָבן אָנגעהויבן נויקעמ
זיין זיך, פאָראַנדקעס אינפירן, אינשטילן און פארשיידענע
כאטאָזם דערמאָנען און דער אוילעם אונדזערער... ווייסט דאָך
אליינ... א פארשיידענער אוילעם איז דאָ, די רייכע האָבן אָנגע-
הויבן אונטערלעבן זיך צו די פריזים און ארויסגעבן, ווער איג
וואָס עס איז שולדיק. האָב איך זיך אויך געפאקט. האָט מען מיך
ארעסטירט. און איג אנדערע ערטער האָט מען אנדערע ווי איך
א נעם געטאָן. האָט מען, הייסט עס, אָנגעקליבן א גאנצע

כעוורע. האָט מען אונדז אלעמען צונויפגעקליבן צוזאמען און
 אוועקגעטריבן. און יאטן אלץ איינע אינעם איינע. באקאנטע און
 נישט באקאנטע. האָט מען אונדז געבראכט צום פּאָוואָר-קאָמיסאַר,
 פארשפּאַרט אינעם עפעס אַ קאַלטן, קעלער, אינעם פּוסטן שטער.
 מיר האָבן שוין געמיינט, אז דאָ וועט שוין זיין דער סאַפּ. אָבער
 עס איז אוועק אַ קלאַנג, אז מען וועט אונדז פאַרטרײַבן ערגעץ
 ווייטער, ווײַל און נאָך וואָס—ווייסט מיר נישט. צווישן אונדז איז
 געווען איינער אַ יאט אַ בעריע, מאַרק באַלוק פון יענער זײַט
 טשערנישטש. אַ דורכגעטריבענער מענטש געווען! אַ סאַלדאַט פון
 דער אַלטער אַרמײַ. „אַ, זאָגט ער, איך וועל זיך דאָס זיי שלעפּן
 ווי אַן אַלטער אַרעסטאַנט? אַ קרענק זיי אינעם די זײַטן! פון דער
 דײַטשישער געפּענקעניש האָבן איך זיך אַרויסגעריסן און דאָ.
 הייסט עס, אינדערהײַם וועל איך זיך מאַטערן? נישט! אַזעלכע
 פּראָגן! האָדע! מיר האָבן דערזען, דער מענטש איז נישט קיין
 נאַר. האָבן מיר זיך אַרומגעקליבן אַרום אים. „ווי זשע חעסטו
 דאָס מאַכן“, פּרעגן מיר אים. „שווערט זיך, מאַכט ער, אז איר וועט
 מיך פּאַלגן, וועט איר אויך זײַן אַפּ דער פּרײַז. מיר זעען—דער
 מענטש האָט עפעס פאַרטראַכט. נו, איז ווער וויל עס נישט זײַן
 אַפּ דער פּרײַז? איז פאַרוואָס זשע זאָל מען נישט שווערן? מאַכט ער
 צו אונדז אויף: „מיר האָבן ניקאַלײַען געשוואָרן באַ דער יע-
 וואַנגעליע, אָבער די שווע האָט אים נישט געהאַלפּן. איר אָבער
 שווערט מיר באַ אײַנער פּויערשער לאַפּטיע. שווערט זיך, אז יע-
 דער וועט מיך פּאַלגן און יעדערער זאָל אַ קוש טאָג זײַן לאַפּ-
 טיע!“—און רײַדן רעדט ער ערנסט, טרײַבט נישט קיין קאַטאַוועס.
 „די לאַפּטיע, מאַכט ער, איז די פּאַג פון אונדזער פּויערישער
 דאָליע“. איז הערסטו, פּעטערקע? מיר האָבן זיך אַ לאָז געטאָג
 קושן די אײַגענע לאַפּטיעס. זיך אליין אינעם פּוס. ווי דו זעסט מיך
 אַ לעבעדיקן! ווער אַפּ אַ געלעכטער און ווער טאַקע אַפּ אַן עמעס
 מאַכט ער דעמלעט אויף:

— נו, איז אָט וואָס. ווען מ'וועט אונדז אָפּפירן פּונדאנען,

א וויאָרסט פינפֿ-זעקס און עפּשער מער, איך וועל זען נאָכט אָרסט
נאָך, איז הערט זיך צו צו מיין סיגנאַל: און מיין צייכן וועט זיין
אַט א וואָסערער: „שטיי, די לאַפּטיע איז אַראָפּגעפאלן.“ ווי איר
וועט דאָס נאָך דערהערן, גיט זיך שנעל ווי אַ בליץ א וואָרפֿ
נאָך מיר אפּן קאָנוואַי, נעמט באַ אימ אַפּ דאָס געווער. אלץ איז
אַפהענגיק פון דער פּלוצלינגדיקייט און שנעלקייט פונעם אָנפאל.
2-3 גיט באוואָפנטע מענטשן וועלן זיך גרינג ספראווען מיט
איינעם א באוואָפנטן, אויב זיי וועלן דאָס נאָך טאָן שנעל און
געשיקט. ס'איז אונדז געפֿעלן געוואָרן די דאָזיקע סטראטעגיע,
האַבן מיר ארומגעטראכט, באַקלערט יעטוידער קלייניקייט, צע-
טיילט זיך אפּ גרופּקעס. מיר רייזן שטילינקערהייט, קעדיי אויס-
צובאהאלטן אונדזער סאָד... מען האָט אונדז ארויסגעפירט... מיר
גיבן א קוק-צוועלם קאָנוואַירן, דער דרייצנטער-איז דער קאָ-
מאנדיר. האָבן מיר מוירע אביסל, אָבער מיר ווײַזן גיט ארויס
קיינ סימען פון דעם, וואָס מיר האָבן פארטראכט. מיר האָבן זיך
געמאכט קלוימערשט, אז מיר זיינען אָפּגעשוואכט, קוים וואָס מיר
הייבן די פיס, מיר שאַקלען זיך. האָט מען אונדז צעשטעלט אינ-
רייען. דער קאפראל האָט דערלאנגט א קאָמאנדע. אליין איז ער
אוועק פאָרויס. מיר האָבן זיך א ריר געטאָן, פינף קאָנוואַירן פון
איינ זייט, פינף פון דער צווייטער און צווייען גייען פונהינטן.
איך בין אינ דער ערשטער ריי, איך נעם גיט אַראָפּ די אויגן
פונעם קאפראל. גיט אזוי פון קאפראל אליין, ווי פון זיין ביקס:
זי איז מיר עפּעס שטארק געפֿעלן געוואָרן. און אינ די אויערן
קלינגען באַ מיר די גאנצע צייט די פינף ווערטער: „שטיי! די
לאַפּטיע איז אַראָפּגעפאלן!“ אונדזער קאָמאנדיר האָט זיך גע-
שטעלט אינ דער לעצטער ריי. מיר זיינען דורכגעגאנגען דאָס
שטעטל. מיר זיינען אינ פֿעלד ארויס. ווי-ניס-ווי באַגעגענען זיך
פורלעכ. מענטשן גייען פארביי. און די קאָנוואַירן טרייבן אונדז
אונטער, זידלען מיט אזוינע פאסקודנע ווערטער, אז עס ווערט
גיט גוט הערנדיק, און מיר קענען שוין גיט דערווארטן די מינוט.

מיר גייען שוין אזוי א שאָ אַנדערהאלבן. אונזער קאָמאנדיר
שווייגט, און ווי נאָר מיר זינען ארויס פון וואָלד אפּ דער
לאָנקע, ערשט מאַרקא באַלוק גיט דאָס א דונער מיט זיין באַ-
סאָוונ קאָל: „שטיי! די לאַפטיע איז אראָפּגעפאלן!“ איי, וואָס האָט
זיך דאָס דאָרטן אָפּגעטאָן אינ דעם מאָמענט! איך קען גאָרניט
איבערדערציילן, וואָס דאָרטן האָט זיך אָפּגעטאָן! אלץ האָט זיך
אויסגעמישט אינ איין קנויל. אָן געשריי, בלוין אינ א שווערן
סאָפּען און כריפּען. איך געדענק אפּילע ניט, ווי האָב איך זיך
אליין דערזען לעבן דעם קאפּראַל. איך געדענק נאָר, אז ער
ליגט אינ שניי מיט אן אראָפּגעריסענעם אויער, האָט אויסגע-
גלאָצט די אויגן, אליין איז ער ווייט ווי שניי, און קוקט אלץ אפּ
מיר. און איך זאָג אימ: „ליג, שטיי גיט אופ!“ און באַ מיר איז
זיין ביקס, טאקע די זעליקע—אן אויסלענדישער קאראַבין אפּ
7 פאטראָנעס. איך האָב אויך א רעוואָלוער און א שווערד. איך
גיב זיך א וואָרפּ העלפּן אנדערע—ערשט דאָרטן גייטיקט מען
זיך שוין גיט אינ מיין הילפּ, „הער מיין קאָמאנדע!“ האָט
א געשריי געטאָן מאַרקא, האָט א סאָך געטאָן מיטן הוילן שווערד,
און אינ דער אנדער האנט האלט ער א רעוואָלוער—היידא אינ
וואָלד אריין און די קאָנוואָירן פיר אָפּ!“ איבערגעשראָקענע, בלאַ-
סע, ווי דער טויט, רוקן זיך אונטערטעניק די קאָנוואָירן. און
גיט זיי זינען קאָנוואָירן, נאָר מיר. גענוג שוין אַנצורופּן אונדז
בידלעס, מיר זינען אָפּגעגאנגען א קלאַפּטער פינפּ—„שטיי!“—
קאָמאנדעוועט מאַרקא. מיר האָבן זיך אָפּגעשטעלט—נעמט אראָפּ,
פאנעס די שטייול!“—האָבן זיי אויסגעטאָן די שטייול. דרייצן מאַן
האָבן זיך אָנגעטאָן אינ שטייול און די לאַפטיעס האָט מען אָפּ-
געגעבן די קאָנוואָירן. און מע האָט זיי דאָרטן אינ וואָלד גע-
לאָזן לעבעדיקע, אָבער אביסל צעביילטע, און צעקליטע. מיר
האָבן צענומען זייער געווער—ווער א ביקס, ווער א רעוואָל-
ווער און ווער א שווערד. באַמ געווענען זיך זאָגט מאַרקא:—
„נו, יאטג, היידא ווער ווהינ! אָבער די שווע נעם איך פון

אײַכ ניט אראָפּ! און איר, טיװאָלימ, זײַט אויכ פריי!—זאָגט ער
צו די קאָנוואָירן—רוט זיכ אײַכ דאָ און גײט אײַכ ווױהינ איר
וױלט!—און ער איז אוועק אינ זײַנ זײַט, און יעדערער פונ
אונדז—אינ זײַנ זײַט.

— אכ, ניט געדאכט זאָלן זיי ווערן! פארוואָס בינ איכ דאָס
מיט אײַכ ניט געווענ? נו, אָבער א ביקס האָסטו זיכ, מארטני,
געקריגן!—האָט געשטמאָקעט מיט די ליפּן דער אלטער טאלאש,
באטראכטנדיק די ווונדערבארע ביקס.

VIII

ס'האָט ניט געוויסט דער יונגער פאנאס, אז מיט זײַנ פּערזאָן
אינטערעסירט זיכ ניט אבי וואָסערע מענטשן, נאָר דער ווױט
וואסיל בוסיא אליין. דער ווױט דארף וויסן, ווער וואָס עס
טראכט. דער ווױט מוז נאָכשפירן און דערגיין, ווױהינ איז פאר
פאלן געוואָרן דער אלטער טאלאש און וועגן וואָס טראכט ער.
א ווױט איז נאטשאלסטווע. און נאטשאלסטווע האָט אפּן קאָפּ אזוינע
געדאנקען, אז ניט אלע אונטערטעניקע מעגן פונ זיי וויסן,
איבערהויפּט טאָר וועגן זיי ניט וויסן אזא צעיושעטער מענטש,
ווי דער אלטער טאלאש. דער אלטער טאלאש האלט אינגאנצן ניט
פונ די פריצים און פונ דער נאטשאלסטווע. ער יאָגט זיכ נאָכ
פרעמדן פארמעגן. דער אלטער טאלאש האלט זיכ ביכלאל פּינ-
טלעכ צו אועלכע באלעבאטימ, ווי וואסיל בוסיא, קאנדראט
בירקע און צו נאָכ אסאך אועלכע כאָשעווע פּערזאָנען. דאָס האָט
ער פארנאנדערגעקלונגען צווישן די האלאַנדראנצעס, אז מע דארף
זיכ א נעם טאָן פאר די פארמעגלעכע און צעטיילן זייער ערד.
באמ אלטן טאלאש אינ שטוב איז אײַגעשטאנען א באָלשעוויס-
טישער קאָמאנדיר. דער אלטער טאלאש האָט זיכ דאָכ געוואָרפן
מיט א האק אפּ די פוילישע סאָלדאטן. קורצ גערערט—דער אל-
טער טאלאש האָט זיכ אָנגענומען און דורכגעזאפּט מיטן באָלשע-
וויסטישן גײסט און איצטער האָט ער זיכ געוויס צונויפגעכאווערט

מיט די באַלשעוויקעס. ווער קען אָרעו זײַן, אז ער וועט אהער
ניט ברענגען די רויטע? נײַן, קאַלומאן דער אלטער טאלאש בא-
האַלט זיך ערנעצ אויס, ווער ווייס וווּ מיט וואָס פאר אַגעדאנקען,
וועט דער פאן ווייט, וואסיל בוסײַגא ניט רוען. דאָס הייסט ניט,
אז ער, דער ווייט, האָט מוירע פארן אלטן טאלאש. נײַן, דער
ווייט—איז נאטשאַלטווע און ער שטייט אפּ דער וואכ צו פאר-
היטן בעזעצ און אָרדענונג. ניט אומזיסט האָט דאָך די העכערע
נאטשאַלטווע—דער פאָוויט—קאַמיסאַרוש״ אַנגעזאָגט, ער זאָל
נאָכשפירן און נעמען אפּן צעמל יעדערן, וואָס איז אַנגעשטעקט
מיטן גײסט פון ניט פאָלגן און בונטעווען. און וואָס איז שײַעך די
רויטע, איז וואסיל בוסײַגא דאָ רויק. דער פאָליאק איז ניט אליין,
הינטער אימ שטייען פראנקרייך און ענגלאנד. נײַן, די באַלשע-
וויקעס האָבן שוין זייער לידל אָפּגעוונגען! אָבער צאָרעס קאָנען
זיי נאָך אָנטאָן, נאָך מער, צום ווייטס אויערן דערגייען קלאַן-
בען: אינ די וועלדער וואלדערן זיך ארום פארדעכטיקע מענטשן,
מע רעדט זיך צונויפ, מע גרייט זיך צו עפעס, מע באשליסט זיך
אפּ עפעס. פאָרויכטיקייט וועט דאָ ניט שאדן. און עס איז קיינ
כידעש ניט, וואָס זײַן א נאטשאַלניק איז גאָרניט אזא פאָשעטע
זאך, ווי עס קאָן זיך אויסדוקטן א מענטשן פון דער זײַט.

אינ דער ערשטער ריי דארף מען זיך א נעם טאָן פארן אלטן
טאלאשן.

פון איין זײַט איז גוט, וואָס טאלאשס שטוב שטייט אָנאזײַט:
יעדערער, וואָס גייט אהינ אָדער פון דאָרטן, ווארפט זיך בעסער
אינ די אויגן, אָבער עס איז דאָ אויך א ניט באקוועמלעכקייט
פאראן. ווען דו אליין דרייסט זיך ארום איר, ווארפטו זיך אויך
אינ די אויגן. צוקוקנדיק זיך צו טאלאשס שטוב, האָט וואסיל
בוסײַגא באמערקט, אז פאנאס גייט צײַטנווייז אוועק פונדערהײַם.
אינטערעסאנט, ווהיין גייט ער דאָס אוועק? דער ווייט שטויסט
זיך אָן, אז פאנאס מוז זײַן דער שליסל, מיט וועלכן מען קאָן
אָפּשליסן דעם אָרט, וווּ עס באהאלט זיך דער אלטער טאלאש.

פונ פאנאס דארפ מען טאקע אָנהייבן, אָבער וויאזוי? סײַדן איז
 בערגעבן עמעצן, מע זאָל נאָכשפירן, אוועקשטעלן א ספעציעלן
 מענטשן? דער ווייט האָט ארומגעטראכט און אינגעפונען, אז אזא
 מיטל איז נישט באקוועם. און ס'איז אויב א ריזיקע אריינציען
 אינ דעם איניען זייטיקע פערזאנען: זייטיקע פערזאנען — דאָס
 זיינען איבעריקע איידעס קעגן אימ זעלבסט. און דערצו איז ער
 נישט זיכער, אז אלץ וועט בלייבן בעסאָד. וואסיל בויגא האָט
 זיך אָפגעשטעלט אפ א נייעם פלאן. ער וועט איבערגעבן, ווהינ
 מען דארפ, ער וועט איבערגעבן, וויאזוי און דורך וועמען מע קאָן
 דערגיין וועגן דעם אלטן טאלאשן און דעמלט זאָלן זיי שוין אליין
 דערפֿרעגן זיך. אפ אזא אויפן וועט אי דאָס היי זיין גאנצ,
 אי די ציגן וועלן זיין זאט.

ערעו דעם טאָג, וואָס פאנאס האָט געדארפט באגעגענען
 זיך מיטן טאטן אונטערן גראַבן דעמב לעבן סוכאָפאָליע, האָט
 זיך אינמיטן דערנאכט פלוצלינג דערהערט א קלאפ אינ טיר
 פון טאלאשן שטוב. די ערשטע האָט זיך אופגעכאפט די אלטע
 גאסטע. א דערשראָקענע האָט זי אופגעהויבן דעם קאָפּ, האָט זיך
 צוגעהערט, מע האָט א צווייטן מאָל א קלאפ געטאָן נאָך שטאר-
 קער און האָזעדיקער.

— אוי, ווער קלאפט עס דאָרטן? — האָט מיט שרעק אינ דער
 שטימ זיך אָפגערופן די אלטע גאסטע.

ארופגעכאפט אפ זיך א פעלצ, איז מאקסימ א באַרוועסער
 ארויסגעלאָפן אינ פירהויז.

— ווער איז עס דאָרטן?

— עפּן — האָט עמעצער בייו און הערשעריש א קאָמאנדע גע-

טאָן פון הויפּ.

— אָבער ווער איז דאָס? — האָט מאקסימ אלץ געוואָלט דערגיין.

— עפּן, מאקסימ: דאָס זיינען די פאנעס, די פוילישע מאכט".

נאָך דער שטימע נאָך האָט מאקסימ דערקענט דעם שאַכט מי-

קטע צעליעך און האָט אָפגערוקט דעם פארוקער.

עטלעכע פאָר פֿיס האָבן א טופּע געטאָן אין פֿירהויז. און צו-
 זאמען מיט די אופגעעצנטע טירן האָט זיך אין שטוב אריינגע-
 ריסן א גאנצער שטראָם ווייסע ליכט. אן אָפּגעקאָרמענער מענטש
 מיט געלע וואָנצן מיט א גראָבער מאָרדע מיט א כּיִישן אויסזע-
 האָט געהאלטן אין די הענט אן עלעקטרישן טאשן-לאמטערן,
 באלויכטנדיק די שטוב און איר אָרעמע אויסשטאטונג. מאקסי-
 האָט אָנגעצונדן דאָס גאוועלעכע פּעלע. די שווארצע שאַטנס האָבן,
 דאכט זיך, נאָך געדיכטער זיך געלייגט אפּ די ווענט און
 אין די ווינקעלעך פון דער ניוועריקער כאטקעלע. די פרייסן,
 וועלכע זיינען דרייט געוואָרן אין דער פינצטער, האָבן זיך מיט
 א טומל א לאָז געטאָן געענטער צום אויוון, באהאלטן זיך אין די
 שפאלטן, ווייזט אויס, אז זיי האָט אויך אופגערודערט אָט דער
 דאָזיקער שרעקלעכער פאן מיט זיינע עלעקטרישן לאמטערנדל. זאל-
 באפערט זיינען זיי געווען, אָט די ניט דערווארטעטע געסט: דריי
 פאָליאקן אין א מיליטערישער אוניפאָרם און דער 4-טער מי-
 קיטע צעליעכ, וועלכן מע האָט גענומען פאר אן איידעם.

טרייסלענדיק זיך, ווי אין א קאדאָכעס, האָט די אלטע נאסטע
 ארומגעצויגן אפּ זיך א פּעלצ און מיט א שרעק ארומגעקוקט
 די ניט באקאנטע מיליטער-לייט. פאנאס איז געלעגן אָן באַווע-
 גונג, א דערשראָקענער אפּ טויט.

— ווער נעכטיקט דאָ? — האָט א פרעג געטאָן דער געל-וואָנצ-
 קער. די פראַבע איז געווען אזא נארישע, אזא אומגעריכטע, אז
 קיינער האָט זיך ניט געכאפט אין דער ערשטער מינוט וואָס צו-
 ענטפערן.

— ווער נעכטיקט דאָ? — איז ניט אָפּגעטראָטן דער געל-וואָנ-
 ציקער.

— אלע... אייגענע מענטשן, — האָט שטאמלענדיק פאר שרעק
 א וואָג געטאָן מאקסימ. און אין דער זעלבער צייט האָט נאָך
 עפעס איינער, א ושוואַכער, א פלינקער א צונד געטאָן א לאמ-
 טערנדל און האָט מיט אים געלויכטן איבערן שטוב, כאפנדיק

א קוק אפן אויוונ, אפן פריפעטשיק און אונטער די נארעס. דער
דריטער איז געשטאנען שוויגדיקערהייט און האָט אומבאוועג-
לעך נאָכגעקוקט און צוגעהערט זיך.

— אלע נעכטיקנ?—האָט גאָכאמאָל איבערגעפרעגט מאקסימען
דערזעליקער געלװאָנציקער, און קיינער איז שטוב האָט זיך נישט
אָפּגערופן.

דאן איז דער געלװאָנציקער אונטערגעגאנגען צו פאנאסן און
האָט אים א שטורכ געטאָן מיטן פויסט אינ פלייצע.

— נו, דו... הייב זיך אופ!—האָט ער א קאָמאנדע געטאָן.

פאנאס האָט זיך אונטערטעניק אוועקגעזעצט אפן געלעגער.

— ביסט געגאנגען צום טאטן זען זיך?

ווי מיט א מעסער האָט פאנאסן א שניט געטאָן די דאָזיקע
פראגע. איין קאָפּ בא אים האָבן שנעל־שנעל אָנגעהויבן לויפן גע-
דאנקען. ווי באלד ער פרעגט אזוי, מיסטאָמע ווייס ער שוין, אז
ער, פאנאס, איז געגאנגען צום טאטן. זי ערשטע מינוט פון
גרויסן שרעק זינען דורכגעגאנגען.

— כ׳יני געגאנגען!—האָט פעסט נאָך א קורצן שוויגן געענט-
פערט פאנאס.

דער געלװאָנציקער האָט אים גוטמוטיק א קלאפ געטאָן איין
פלייצע פאר דעם, וואָס ער זאָגט דעם עמעס, און האָט שוין
אים א פרעג געטאָן אביסל ווייכער:

— איז וויזשע איז דיין טאטע?

— כ׳ווייס נישט.

דער געלװאָנציקער האָט א קוק געטאָן אפ פאנאסן שטרענג,
האָט א שאַקל געטאָן מיטן קאָפּ.

— ווי ווייסטו דאָס נישט? דו האָסט דאָך היינט באטאָג געקליבן
זיך גיין צום טאטן?.. נו?..

וואָס האָט פאנאס געזאָלט זאָגן? עמעס טאקע, ער האָט זיך
געקליבן גיין צום טאטן. אָבער בא פאנאסן איז דורכגעלאָפן

א געדאנק, צי וויל אימ ניט אָס דער דאָזיקער געלער טייל
אויסכיטערעווען. האָט ער זיך אויך געלאָזט אפּ כיטריקעס.
— באַטאָן גיי איך ניט צום טאטן.

— לייגסט!— האָט א געשריי געטאָן דער געל-וואַנציקער: —
וועהני-זשע דען גייסטו באַטאָן?— ער האָט געמיינט, אז ער האָט דאָ
געפאָקט פאנאסן. נאָר פאנאס האָט פעסט געענטפערט:
— איך גיי אפּן בלאָטע צווייג שניידן, די כוראָבע קאָרמע-
נען. בא אונדז האָט מען דאָס היי צוגענומען.
דער דאָזיקער ענטפער האָט דעם געל-וואַנציקן אראָפּגעשלאָגן
פון וועג.

— איז וואָס-זשע האָט דיר דער טאטע געזאָגט?
— ער האָט געזאָגט, אז מען זאָל צו אימ מער ניט גיין.
— איז וווּ האָסטו זיך באגעגנט מיטן טאטן?
— איב וואַלד.
— וועגן וואָס האָט איר גערעדט?
— העגן אלץ: וועגן דער כוראָבע, וועגן קאָרמ...
— אונ וואָס האָט נאָך געזאָגט דער טאטע?
— ער האָט געזאָגט, אז ביז וועסנע וועט ער אהיימ ניט
קומען.

— לייגסט, לייגסט!— האָט א דונער געטאָן דער געל-וואַנציקער.
— פאָרעצל! האָט א זאָג געטאָן מאַקסימ:— דער פאָטער אונ-
דזערער איז אן אלטער מאַן. אימ איז זיבעציק יאָר. ער האָט
זיך אביסל צעהיצט, האָט זיך אליין דערשראָקן און איצט האָט
ער מוירע אהיימ וויוון זיך.
— האָ, האָ, הינטישע מאמע דינע! ער האָט מוירע!.. אונ
פארוואָס איז א באַלשעוויק איינגעשטאנען בא אייך דאָ איב
דירע?

אונ נאָך מער הייבנדיק דעם טאָן, האָט ער וואָרפ געטאָן
מאקסימען איב פאָנעם אריין:
— וווּ איז ער, דער אלטער קעלעוו?

די אלטע נאסטע האָט זיך ווי א קנול אראָפּגעקליקט פון אויוו און איז געפאלן צו די פיס דעם געלן פאן.

— אַי, דו פאַרעצל! אי דו גאָלד מיינער! וואָס איז עס אפּ אונדז פאר אַן אָנשיקעניש? דאָס לעצטע ביסל היי האָט מען צוגענומען. די כוּדאָבע פייגערט פון הונגער. דער אלטער איז פון שטוב אנטלאָפן. און ער איז דאָך גאָרניט שולדיק. מען האָט אים גע- שלאָגן, געשטורכעט... פארוואָס פייניקס איר עס אונדז אזוי!

דער געל-וואָנציקער האָט מיט פאראכטונג פון אויבן אראָפּ א קער געטאָן זיין מערדערישע מאָרדע צו דער אלטע נאסטע, ער האָט גאָרנישט ניט געזאָגט, פונקט ווי די אלטע נאסטע וואָלט עס ניט פארדינט, אז מען זאָל זיך אָפרופן אפּ אירע ווערטער. און אז זי האָט אים א צווייטן מאָל אָנגעהויבן בעטן, האָט ער א געשריי געטאָן:

— שוויג!

און דערנאָך האָט ער רויק און אכזאָריעסדיק פארענדיקט זיין וויזיט.

— נו, כעוורעמאן, האָט ער זיך געווענדעט צו פאנאסן, קלייב זיך אינ וועג אריין.

און אז מע איז ארויס פון שטוב און מע האָט געפירט פאנאסן האָט ער געזאָגט פעסט און דייטלעך:

— וועט קומען צו אונדז דער טאטע-וועלן מיר באפרייען דעם זון!

IX

דער אלטער טאלאש און מארטינ ריל האָבן דערציילט איינער דעם צווייטן וועגן זייערע געשעענישן, האָבן זיך אָנגעהויבן איי-צען, וואָס טוט מען ווייטער. ווהינ גייט מען. דעם אלטן האָט ניט געלאָזן רוען דער געדאנק וועגן דער היים, וועגן פאנאסן, און די פראגע, פארוואָס איז ניט געקומען פאנאסן, האָט ארויס- גערופן אומרו אינעם אלטנס הארצן און האָט זיך געלייגט ווי א שווערער שטיין אפּ זיינע אלטע פלייצעס.

מארטיג ריל האָט אויך געטראכט וועגן זײַן הייַם. וועגן דער
ווייב און קינדער. וועגן זײַן ווירטשאפט. אי דער, אי יענער האָט
געדארפט אפּ עפעס זיך באשליסן, קלאָר מאכט די לאגע, פאָטער
ווערן פון אָס דער ניט זיכערקײַט. מארטיג ריל האָט זיך באגעגנט
מיט פארשיידענע מענטשן און די מענטשן האָבן דערציילט וועגן
דער אכזאָריעסדיקײַט פון דער פוילישער מיליטערשטשינע, וועגן
אירע שרעקלעכע מײַסימ. און אָס די דאָזיקע אכזאָריעסדיקײַט האָט
ארויסגערופּן אַן אלגעמײנע אופּרעגונג דאָרט, וווּ די פּריזישע
מאכט פארמירט אירע פארקאנדקעס, וווּ זי באציט זיך באזונדערס
גרויזאם צו דער אָרעמקײַט, צו פערזאָנען, וועלכע זײַנען פאר-
דעכטיק אין באַלשעוויסטישער רעוואָלוציע. אָס די דאָזיקע אופּ-
רעגונג קעגן די פּריזימ און קעגן דער פוילישער אָפיצערשטשינע
פלעגט זיך ערטערווייזן אויסגיסט אין אַן אופשטאנד. און די פאָ-
ליאקן געמען אָן אלע מיטלען אפּ אויסוואַרצלען דעם גײַסט
פון ניט-געהאָרכאמקײַט. און אָס דער פאל מיטן אנטוואָפּענע-
דעם פוילישן קאָנוואַי, וווּ עס האָט אויך גענומען אַן אַנטייל מארטיג
ריל, וועט נאָכמער אופּברענגען זייער צאָרג און וועט זיי צווינגען
שטלען זיך אפּן וועג פון וואכזאמקײַט, נעקאָמע און אומבעראכ-
מאַנעסדיקן צערעכענען זיך מיט די, אפּ וועמען עס וועט פאלן
זייער כּשאד. דער אלטער טאלאש האָט געהערט און האָט זיך
געטרייסלט פון קאעס אפּ די פּריזימ, אפּ דער פוילישער אָפיצער-
שטשינע, אפּ דעם אומרעכט. אָס די דאָזיקע סינע און צאָרג איז
ווי א פּייער פאנאנדערעגאנגען זיך איבער זײַנע אָדערן און האָט
פארמילט אלע ווינקלעכ פון זײַן געשאַמע. קיין ווערטער האָט
דער אלטער טאלאש ניט געפונען אפּ ארויסצוגאָן אָס דעם גאנצן
שטורעם פון זײַן אופּרעגונג און האט צו די אָקופאַנטן.
— שניידן, ברעקן, ברענען זיי, די קאנאליעס אפּן פּייער!
אַבער די לאגע איז געווען אזא, אז מען האָט געדארפט זײַן
זייער פאָרזיכטיק, קעדיי ניט אריינפאקן זיך אין די פּריזישע
הענט.

דאָס דאָרפ וועפּדי, ווו עס האָט געווינט מאַרטן ריף, איז געווען אפּן וועג צו דעם אַלטנס דאָרפ. צו דעם אַלטנס דאָרפ איז פון דאנען געווען א קילאָמעטער פיר. זאָלבענאנד איז זיי געווען פריילעכער און היימלעכער, באַזונדערס, אויב מען זאָל נאָך נעמען אינ אַכט מאַרטנים קאראַבינ. אָט פאָרוואָס זיי האָבן טאַקע אויסגעקליבן אזא פּלאַנ: פאָרגיין צום אַלטן טאַלאַשן, דער-וויסן זיך ווי און וואָס, דאָרטן איבערבלייבן און איבערגעכטיקן, אויב עס וועט מעגלעך זײַן. און דאָרטן וועט מען שוין בעסער וויסן, וואָס מען דארף טאָן ווייטער. אינ פּינצטער פון דער נאַכט איבער טויבע וועגעלעך און סטעזשקעלעך האָבן זיי זיך געלאָזט מיטן וועג צו זייערע דערפער.

ניט דערגייענדיק א קילאָמעטער אָנדערהאַלבן ביזן דאָרפ, זײַ-נען זיי פאַרבלייגעגאנגען דעם הויפּל, וואָס איז גענאָגען ביזן דעכטן דאָרפ, האָבן זיך פאַרקערעוועט אָנאַזיט און פאָוואָליע א קער געטאָן זיך צו טאַלאַשן שטוב, אָפּשטעלנדיק זיך און צו-הערנדיק זיך.

ס'איז שוין געווען טיפּע נאַכט. דאָ און דאָרט האָבן אינ די הייזער געפּינקלט טונקעלע פּייערלעך. פונעם צווייטן עק דאָרפ האָט זיך הילכיק געטרעגן א הינטיש בילד. אָט די דאָזיקע פּוסט-קייט און אָנגעצויגנקייט פון דער ווינטערדיקער שטילקייט האָט צוגעגעבן עפּעס א באַזונדער שוידער דעם בילד פון א הונט, וואָס עמעצער האָט צערייצט. אינ א מינוט צוויי אַרומ האָבן אָנגעהויבן צושטייגן די שטימען פון אַנדערע הינט, אי דינע, אי דייטשנדיקע, אי גראָבע. לעסאַפּ האָט דאָס געביל אופּגעהערט און די שטילקייט האָט ווידער פאַרהילט דאָס דאָרפ.

דער אַלטער טאַלאַש און זײַן מיטגייער זײַנען געשטאַנען שווייגנדיק, ביז עז האָט ניט אופּגעהערט דאָס הינטישע בילד. זיי זײַנען געשטאַנען אינ די קוסטעס, פון וואנען עס האָט זיך ניט דייטלעך אויסגעמאָלט פון דער פּינצטער דער שוואַרצער סילוועט פון דעם אַלטנס שטיבל.

— שטיי א ווילע, טייערער מייןער, דאָ. און איך וועל גיין
דערויסן זיך, ווי איז דאָרט און וואָס, און וועל דיר געבן צו-
וויסן.

מארטין איז געבליבן שטיין אין די קוסטעס, און דער אלטער
טאלאש איז פארשוונדן געוואָרן פון די אויגן, איז צערונען גע-
וואָרן אין דער פינצטערניש. ער איז פאָרזיכטיק צוגעגאנגען צו
דעם נידעריקן פענצטערל פון זיין שטיבל, האָט זיך איינגעהערט
און שטילניקערהייט א קלאפ געטאָן אין דער פארפאָרענער שוויב.
די אלטע נאסטע איז ניט געשלאָפן, געטראכט אלץ וועגן פאנאסן
און וועגן דעם אלטן טאלאש. אָט דער דאָזיקער ניט דרייסטער,
פאָרזיכטיקער קלאפ האָט שטארק פארווונדערט די אלטע און האָט
געצווינגען איר הארץ אָנהייבן צו קלאפן. אזא קלאפן איז פענצ-
טער האָט זי שוין געהערט ניט איין מאל פאר די לאנגע יאָרן
פון איר צוזאמענגעלעבן מיטן אלטן. זי איז גיך, אפ וויפל איר
עלסטער האָט איר דערלויבט, צוגעלאָפן צום פענצטער און האָט
אויך שטיל א קלאפ געטאָן. אלס ענטפער, האָט זיך דערהערט
פון הויפ ווידער א קלאפ אין פענצטער.

בא דער אלטינקער נאסטען איז שוין קיין שום צווייפל ניט
געווען. האָט זי ארופגעוואָרפן אפ זיך דעם פעלצל, האָט אריינגע-
רוקט די פיס אין א פאָר שקראבעס, פארבייגענדיק האָט זי אופ-
געוועקט מאקסימען.

— דער טאטע איז געקומען!—און איז אוועק עפענען די טיר,
סטארענדיק זיך ניט אָנמאכן קיין טומל.
איבערטערענדיק דעם שוועל פון זיין שטוב, איז טאלאש גע-
בליבן שטיין.

— וואָס הערט זיך?—האָט ער א פרעג געטאָן בא דער אלטער
נאסטען.

די אלטינקע נאסטע האָט א ווילע געשוויגן.

— פאנאסן האָבן די פאָליאקן צוגענומען!—האָט זי שטיל אָפ-
געענטפערט.

דעם אלטן טאלאשן האָבן גענומען טרייסלעך הענט און פיס
א שארפער ווייטעק איז אונטערגעגאנגען סאמע צום הארצן.

— ווען האָט מען צוגענומען?

— נעכטן באנאכט. מען האָט זיך אריינגעריסן אין שטוב, גע-
טרייסלט, געשמיסן אונדז. מען האָט געוואָלט דערגיין, וווּ ביסטו.

— איז פארוואָס זשע האָט מען אימ גענומען?

— עמעצער האָט אונטערגעמאסערט, אז ער איז געגאנגען צו
דיר אין וואלד, — האָט געענטפערט מאקסימ און זיך אָנגעטאָן.

— מ'האָט אלץ געוואָלט דערגיין, וווּ געפינסטו זיך. — האָט
געגעבן צו פארשטיין די אלטע נאסטע.

זי האָט ניט געוואגט אויסצוגאן דעם שרעקלעכע עמעס: פאנאסן
וועט מען דעמלט ארויסלאָזן, ווען צו זיי וועט קומען דער טאטע.

וויסט איז געוואָרן דעם אלטן אפ דער נעשאַמע. א שטילקייט.
א פינצטערניש און אן אומעס האָבן אָנגעפילט דאָס שטיבל.

די אלטע נאסטע האָט זיך אָנגעהויבן פאָרען ארום אויוון און
געוואָלט אָנצינדן דאָס קליין לעמפעלע.

— פארהענג א פריער די פענצטער, — האָט שטילערהייט בא-
מערקט דער אלטער טאלאש. דאָס ארומשלעפן זיך און אויספא-

האלטן זיך אין די וועלדער האָט אימ געמאכט פאר זייער א פאָר-
זיכטיקן.

— מיט מיר איז דאָ מארטינ ריל. ער איז געבליבן שטיין אין
די קוסטעס. ער באהאלט זיך אויכעט אויס ווי איך. איך וועל

אימ גלייך א רופ טאָן. און דו, מאקסימ, היט צו אפן הויט.

אין שטוב איז געבליבן די אלטע נאסטע אליין. זי האָט שטיל-
נע פארהאנגען די פענצטער, האָט פאנאנדערגעלייגט פֿייער אפן

פריפעטשיק און גענומען זיך מאכן וועטשערע פאר די אומגע-
ריכטע געסט. א שרעק האָט איר אָנגענומען — און וואָס וועט זיין,

אז די פאָליאקן וועלן קומען? די דאָזיקע שרעק האָט זי ניט אָפ-
געלאָזן די גאנצע צייט, וואָס אין שטוב האָבן זיך געפונען דער

אלטער טאלאש און מארטינ ריל.

און ווי זייענע זיך געזעסן באמ טיש און געזעסן וועטשערע.
די יעדע, אז מען האָט פאנאסן ארעסטירט, האָט טיפ אופגע-
דווערט דעם אלטן טאָלאשן. ער איז געזעסן און אומעטיקער, מיט
אן אָנגעכמורעטן צעקנייטשטן שטערן און האָט געטראכט.

— איינ מיטל איז פאראן אז ארויסצוראטעווען פאנאסן, — האָט
ער שטיל פארטראכטערהייט געזאָגט: — אָפּגעבן זיך אליין צו זיי
אינ די הענט. צוליב דעם טאקע האָבן זיי דאָך דאָס געטאָן.
די אלטע נאסטע האָט טיפ א זיפּצ געטאָן, באשטעטיקנדיק אָס
דעם דאָזיקן ביטערן עמעס.

אפ א ווילינקע האָט א שווערע שטילקייט ארומגענומען די
שטוב.

— טאראן אויך א צווייטער מיטל ווי צו באפרייען דעם כעור-
רעמאן, — האָט צעשטערט די שטילקייט מארטינ ריל: — וועגן דעם
דאָזיקן מיטל דארף מען א טראכט טאָן.

דער אלטער טאלאש איז מיטאמאָל ווי לעבעדיק געוואָרן.
— זאָגסט מיט אן עמעס, מאוטינ? — און דער אלטער טאלאש
האָט א טרייסל געטאָן רילן פאר די פלייצעס, — אָבער זאָג, ווי
זאָל מען דאָס מאכן?

— מען דארף א טראכט טאָן, — האָט זיך מארטינ אויסגעדרייט
פון א גלייכן ענטפער, אָבער אינ קאָפּ בא אימ איז, קענטיק,
עפעס יאָ געווען א פלאן.

— ווייסטו וואָס, דיאדקא ריהאָר, — האָט ער אופגעהויבן די
אויגן אפן אלטן טאלאשן: — יאוועג זיך צו זיי דארף מען ניט. און
טאקע צו וועמען יאווען זיך? צו אָס די דאָזיקע מענוואָלימ? מע
וועט זיך אליין אוועקזעצן דאָרטן און דעם כעוררעמאן וועט מען
זיכער פון אלץ ניט ארויסלאָזן. גיין אהין — הייסט אונסערבעבן
זיך זיי. א קריינק זיי אינ די זייטן!

— איך מיינ אויך טאקע אזוי, טייערינקער... עהע! אזוי צי
אזוי, אָבער לעבן רויך וועט מען אונדז סייווי ניט לאָזן... ניט
דו און ניט איך קענען בלייבן אינ דער היים.

און ארפֿלֿאָנדיק די שטימ, טוידעסדיק האָט דער אלטער א זאָג
געטאָג אומגערעגט.

— מען דארף זיך איבערפֿעקלענ אינ וואַלד און ניט זיצן דאָרטן
צונויפֿעלייגט די הענט און קוקן רויק פֿון דער זייט, וויאָזוי זיי
באלעבאטעווען און שאפֿן זיך מיט אונדז.

ניט דער אלטער טאלאש און ניט מארטינ ריל האָבן דערעדט
זייערע געדאנקען ביזן טאָפֿ, אָבער זיי האָבן זייער גוט פֿארשטאָ-
נען איינער דעם צווייטן.

קיינ אנדער זאך בלייבט אונדז ניט צוטאָג, דיאדקע ריהאָר.
— עכ, איך האָב ניט קיינ גוטע ביקס!—האָט מיט פֿארדרום א
זאָג געטאָג דער אלטער טאלאש.

ריל האָט צוגעשוויגן: ער האָט זיך געפֿילט א ביסעלע ווי שול-
דיק פֿארן אלטן טאלאשן, וואָס באַ אימ איז פֿאראַן אזא גוטער
קאראַבינ, פֿון וועלכע מע קאָגן אויסשיסן זיבן מאָל נאָכאנאנד.
— אָבער איך וועל זיך קריגן א רעכטע ביקס, אַנ עמעסע,
און דער אלטער טאלאש האָט צוגעקוועטשט מיטן פֿויסט דעם
טיש און שווייגנדיק א וויללע האָט ער א זאָג געטאָג, ווי ער וואָלט
ענטפֿערן אפֿ זיינע געדאנקען:

— אָבער איינ ביקס איז נאָך ווייניק... עס איז נאָך ווייניק,
ברודער, איינ ביקס, מעג זי זיין אפֿילע ווי גוט!

— עמעס, האָט אַ שאַקל געטאָג מיטן קאָפֿ מארטינ.
אינ שטוב איז ארייַן מאקסימ.

— ס'איז שטיל און רויק,—האָט ער איבערגעגעבן.
די מאַנצביל האָבן זיך אַן אייצע געהאלטן.

די מידקייט האָט זיי געבראכט צום געדאנק, אז זיי זאָלן דאָ
בלייבן נעכטיקן און מאָרגן באַגינען אוועקלאָזן זיך וואַנדערן
ערגעצ ווייטער. אזוי האָבן זיי טאקע געטאָג.

מאקסימ האָט ווידער זיך געשטעלט אפֿ דער וואך און דער
אלטער טאלאש און מארטינ ריל האָבן זיך צוגעלייגט ניט קיינ
אויסגעטאָנענע.

כאַטש דער אלטער טאלאש איז געווען זייער אן איינגעמאטער-
 טער, איז ער דאך נישט גלייך אנשלאָפן געוואָרן. א ווילע האָט
 ער געשמועסט מיט דער אלטער נאסטען און דערנאָך בלייבן-
 דיק אליין האָט ער געטראכט וועגן פאנאסן, וועגן דעם ווי צו
 באפרייען אים פון דער פוילישער טורמע. און אויך האָט ער געט-
 ראכט וועגן דעם, ווי קריגט מען זיך א רעכטע ביקט. דעם אלטנס
 פאנטאזיע האָט זיך א ביסל צעשפילט און איז אומגעצאמט ארי-
 בער די גרענעצן פון די רעאלע מעגלעכקייטן. און דערנאָך איז
 ער געשמאק אנשלאָפן געוואָרן. באגינען האָט דער אלטער און
 מארטינ פארלאָזן דאָס שטיבל און אוועקגעגאנגען אינעם דער גע-
 דיכטעניש פון וואלד. דער וואלד און די פאָלעטיער בלאָטעס וועלן
 ווערן איצט זייער אַפּרווינקל און זייער שטוב.

X

אומבאוועגלעך איז געשטאנען דער געדיכטער אָפּגעשטאַרבן-
 נער וואלד. הארט טוליען זיך שפיצן בוימער צו שפיצן בוימער,
 ס'פלעכטן זיך איבער די צווייגן, באדעקטע מיט א ווייסער טוך
 און ברעכעוודיקן, שאַרכנדיקן פּראָסטוויס. נישט קיין כליע, נישט
 קיין מענטש, נישט קיין פויגל האָבן נישט געשטערט זיין פרימאָרגן-
 דיקע רויקייט. ס'האָט נאָר טרוקן אינעם דער געדיכטעניש פון די
 צווייגן געקנאקט דער פּראָסט, איבערשפרינגענדיק פון א בוימ
 אפ א בוימ. עס האָט אָנגעהויבן טאָגן. פון דער פינצטערניש
 האָבן זיך אויסגעטיילט די שלאנקע שטאמען פון אַסינעס, אל-
 סע הויקערדיקע דעמבן, שורפאטע, קרומע בעריאָזעס, אָפּגע-
 בראַכענע פון שטורעם, הויכע פאנאנדערגעשפּאַלטענע שטיקער
 בוימער און אָפּגעזעצטע שטאמען; מיט ווייסע קליינעדיקע היטלען,
 מיט פארשארפטע שפיצן און ווייסע קאָנוסן האָבן זיך אויסגע-
 שטעלט איבערן וואלד פּיינפארונדיקטע שנייבערגלעך. דער שניי
 האָט געסקריפעט אונטער די פיס פון דעם אלטן טאלאש און
 פון דעם שווערן מארטינ דיל. געגאנגען זינען זיי נישט געפילט,

אויסקלייבנדיק די סאמע פארוואָרפענע ווענעלעכ אונטערשטעס,
אויסמיינדיק געפערלעכע ערטער. געגאנגענ זיינענ זיי שוויגנ-
דיק, פארטיפט אינ אומרויקע געדאנקענ.

דער אלטער טאלאש איז א מענטש אן איינגעשלאָסענער אינ
זיכ. אבי וועמענ וועט ער זיכ ניט שטעלן דערציילן, וואָס ער
טראכט, באזונדערס נאָך ווענ עס רעדט זיכ וועג וויכטיקע זאכענ.
זיינע פלענער טראָגט ער אויס ביז דער געהעריקער צייט. אָבער
אויב ער האָט שוין עפעס באשלאָסן, וועט ער ניט אָפטרעטן,
ביז ער וועט זיכ ניט דערשלאָגן זיינס. אזוי איז אויכ איצטער.
דער אלטער טאלאש האָט, ווי א מוטער איר קינד, אויסגעטראָגן
זיין אומרויקע געדאנק. לעכאטכילע האָט דער געדאנק אויסגעזענ
מאָדנע אונ ניט דרייסט, אָבער ביסלעכווייז איז ער אלץ מער אונ
מער בויילעטער געוואָרן, אלץ אָפטרעט אונ אָפטרעט דער גע-
דאנק באומרויקט דעם אלטנס קאָפּ, האָט אָנגענומען א רעאלע
פאָרמ אונ האָט אקשענעסדיק געפאָדערט אויסדריקן אימ אינ פראַק-
טישער טעטיקייט. אונ אָט צו דעם טאקע האָט געפירט די געשע-
עניש מיט זיין פאנאסן. עס איז רייפ די באדערפעניש דורכצו-
ריידן זיכ וועגן דעם מיט א לעבעדיקן מענטשן, מיט אזא מענטשן,
וועלכער זאָל אימ פארשטיין אונ זאָל אימ קומען צו הילפ, ווייל
דעם אלטנס געדאנק איז געווען אזא, וואָס האָט געפאָדערט הילפ
פון דרייסטע מענטשן.

— ווי מיינסטו, מארטינ, האָט צעשטערט די שטילקייט דער
אלטער טאלאש:

— מע וואָלט געקענט אונטערקלייבן אזעלכע גוטע יאטע... נו,
ווערליק ניט קיין גרויסע מיליטערישע טייל.
מארטינ ריל האָט א קוק געטאָן אפן אלטן טאלאשן. ער שטויסט
זיכ אָן, ווהיין דער אלטינקער צילט. איז אימ טשיקאווע וויסן,
ווי דענקט דעם דאָזיקן איניענ דער אלטער טאלאש.

— מע זאָל גוט א ווכ טאָן, קען מען געפינען מענטשן, — זאָגט
ער זיכער אונ גיט נאָכ צו: — אָט איכ אונ דו — זיינען שוין צוויי.

— עהע!—רופט זיך אָפּ דער אלטער טאלאש, אונ זינע אויגן
 קוקן ערגעץ אינ דער טיפ.
 — מענטשן, דיאדקא ריהאָר, זינען פאראן. מע דארף זיי נאָר
 צונויפקלייבן און אפּ א גוטן וועג אוועקשטעלן און געבן זיי
 א גוטן קאָמאנדיר.
 — אָט, טייערינקער, טראכט איך טאקע וועגן דעם.
 זיי ווערן אנשוויגן, זיי טראכטן. מארטין ווארט, ביז דער אל-
 טער וועט זיך ארויסזאָגן ביזן סאָפּ.
 — וועלן זיין מענטשן, וועט זיך שוין געפינען אויך א מענטש,
 וועלכער זאָל מיט זיי קאָמאנדעווען.
 — אָפּטמאָל איז איין מענטש טייערער פון א גאנצן צענד-
 ליך מענטשן.
 — עהע!.. אָבער איין מענטש איז דאָך א קנאפע קראפט.
 זיי זינען ווידער אנשוויגן געוואָרן אפּ א ווילע.
 — דו האָסט געהערט,—פרעגט דער אלטער,—אז איך די וועל-
 דער איז באהאלטן געוואָרן געווער פון דער דייטשישער מיל-
 כאַמע, ווען די סאָלדאטן האָבן דעם פראָנט פארלאָזן.
 — ס'גייען אומ אזוינע קלאנגען! מיסטאָמע איז עפעס פאראן.
 מען זאָגט, אז עס זינען פאראן אויך באהאלטענע קוילנאוואר-
 פער... און אסאך ליגט באהאלטן אינ די הויפן.
 — ווען מע זאָל צונויפקלייבן מענטשן,—זעצט פאָר דער אל-
 טער זיין געדאנק,—וואָלט געווער שוין אויך געפונען זיך.
 און אראָפּלאָזנדיק די שטימע, גייט ער איבער צום סאמע וויי-
 טיקסטן מאָמענט פון זיין שמועס.
 — הער זיך איין, טייערינקער מייןער! מיר וואָגלעך אומ, ווי
 די פארשטאלטענע, טויען זיך ווי פרייסן אינ די שפאלטן, צו זיך
 אהיים גאנווענען מיר זיך אריין ווי גאנאווימ. און וואָס האָבן
 מיר אזוינס געטאָן? וואָס איז אונדזער שולד? פארוואָס זשע וועט
 מען דאָס אונדז שטאָנג און נעריקן אזוי? פארוואָס?
 — ווארט אויס, דיאדקא ריהאָר, אָט וועט קומען דער פריילינג-

וועט זיך נעמען הויכע דער זומפֿ-באָדן אפֿ די בלאַטעס, דער וואַלד
וועט זיך צערוישן, ווי ער האָט נאָך קיינמאָל נישט גערוישט.
— אָבער פֿון זיך אליין וועט זיך דאָך עס נישט טאָן, מאַר-
טינ.

און אראָפֿלאָזנדיק די שטימ ביזן שעפֿטשען, זאָגט דער אל-
טער טאלאש ווייטער:

— לאָמיר, מאַרטינ, נעמען זיך פֿאר דער ארבעט.
— נו, איז וואָס-זשע? איך בין מאַסקים, נאָר איך ווייס נישט,
וואָס האָסטו, פעטערקע, פֿארטראַכט.

— דעם אוילעם צוגיפֿקלייבן, אונטערוואַרעמען אים, ער זאָל
ארויסטרעטן קעגן די הענקער, די בלוט-זויגערס. צו וואָס זאָלן
מיר לייגן, אפֿ וואָס קאָנען מיר דאָ האָפֿן? וואַרטן ביזן מע וועט
אונדז איינציקווייזן אלעמען איבערכאַפֿן? וואָס זינען מיר, אויב
מיר זינען פֿאנאנדערגעוואָרפֿן איינציקווייזן? שטויב, אַ טרוקן
בלעטל, וועלכע ס'טרייבט דער ווינט איבערג פֿעלד. איז די ער-
שטע זאך, וואָס איך וויל טאָן און צו וואָס איך בעט דיין הילפֿ-
איז מיינ פֿאנאס. ער איז דאָך נאָך גאָר אַ קינד, דעם אלטנס שטיי-
מע האָט אָנגעהויבן ציטערן, פֿארוואָס, זשע קומט ער אָפֿ אויף?
איך וועל זיך נישט באַרוינקן, איך וועל נישט אָפֿטרעטן, כאָטש דעם
קאָפֿ אוועקלייגן, ביזן איך וועל נישט אַרויסטרייסן פֿון זייערע בלו-
טיקע הענט פֿאנאס. אָבער ווי באַפֿרייט מען אים? מיט קויעכ.
מענטשן דארפֿן מען האָבן. כאָטש אַ צענדליק דרייטע באַוואָפֿנטע
מענטשן. איך וועל גיין זוכן אַט די דאָזיקע מענטשן, אָבער זיך
זיי אויך דו.

מאָרטינ האָט אַ קוק געטאָן אפֿן אלטן טאלאש. דעם אלטנס
אויגן האָבן געברענגט מיט אַ אומרוינק פֿייערל און האָבן געפֿלעפֿט
מאָרטינען, האָבן באַ אים אָפֿגענומען זיין ווילן.

— דיאָדאָ ריהאַר! פֿאר 5 מענטשן קאוויז איך, איך וועל זיי
געפינען, זאָג נאָר, וווּ קען מען דיך געפינען און ווען.
דער אלטער טאלאש האָט אַראָפֿגערוקט די היטל פֿון שטערן,

ווי זי וואָלט אים געשטערט טראכטן, האָט אָנגעכמורעט די ברע-
מען, זינע אויגן האָבן זיך חידער איינגעשפארט אין די ווייטן,
ווי ער וואָלט אריינגעקוקט אין די געשעענישן פון די קומענדיקע
נאָענטסטע טעג. און נאָך דעם, ווי ער האָט געטראכט א ווילדע,
האָט ער געזאָגט:

— צייל אָפּ פון היינטיקן פרימאָרגן פונקט דריי טעג. אפן
דריטן טאָג, ווען עס וועט גוט פינצטער ווערן, זיי אין דאָלג-
בראָד און ווארט, ביז עס וועט נישט אָנהייבן וויען א וואָלפּ. דאָס
וועל איך וויען (דער אלטער טאלאש האָט געקאָנט זייער גוט
וויען ווי א וואָלפּ), איך וועל א וויע טאָג דריי מאָל מיט איבער-
רייטן. אָט ווי דו וועסט מיך געפינען. געדענק'זשע דאָס גוט.

— פון היינטיקן פרימאָרגן אָפּצייילן פונקט דריי טעג. אפן דריטן
טאָג, אז עס וועט גוט פינצטער ווערן, זיין אין דאָלג-בראָד און
ווארט, ביז עס וועט אָנהייבן וויען א וואָלפּ. דער וואָלפּ וועט
וויען דריי מאָל מיט איבערייטן און דעמלט וועל איך דיך גע-
פינען.

— עהע, אזוי! — האָט באשטעטיקט דער אלטער טאלאש און
האָט א קוק געטאָן מיט א דויערנדיקן אויספרוונדיקן קוק מארטי-
נען אין די אויגן. מארטינ האָט אויך א קוק געטאָן אין דעם
אלטנס טונקעלע אויגן, פילנדיק זייער מאכט איבער זיך. און דער-
נאָך האָט ער נישט ווילנדיק אראָפּגעלאָזן זינע אויגן.

— וואָס קוקסטו עפעס, פעטערקע, אזוי אפּ מיר?
איך וויל זיין זיכער איך דיר און די אויגן דינע זאָגן מיר, אז
דו לייגסט נישט.

מארטינ האָט שווייגנדיק א שאַקל געטאָן מיטן קאָפּ.
— און אויב איך וועל נישט דערהערן, ווי עס וויעט א וואָלפּ
לעבן דאָלג-בראָד? — האָט ער א פרעג געטאָן.

— דעמלט ווארט אפּ מיר אינדערהיים. איך וועל דיך געפינען,
אויב איך וועל זיך נישט ספראווען פאר דער צייט.
— גוט.

— נו, טײַערִינקער, זײַ מיר געוונט אונ גליקלעכ. זײַ פאַר-
זיכטיק, ווײַל דיכ זוכט מען עפּשער שוין איצט. איכ וועל פאר-
לעבן זיכ אפּ דיר. גיי דערוויס זיכ, וואָס הערט זיכ בא דיר
אינדערהיים אונ געדענק, וועגן וואָס מיר האָבן מיט דיר גערעדט.
איז אפּן דריטן טאָג, אז עס וועט גוט פינצטער ווערן... דאָלג-
בראָד. עס וויעט א האַלפּ.

מארטינען איז געווען נישט גאָר אָנגענעם, ווען ער האָט גע-
הערט אָט די דאָזיקע ווערטער אונ די שטײַפע שטימ פונ דעם
אלטן טאלאשן. דער אלטער האָט פעסט, ווי מיט צוואנגען גע-
דריקט די האנט פונ זײַנ מיטגלידער, מיט וועלכען ער האָט זיכ צו-
נויפּגערעדט. ער האָט דערמיט געזעבן אימ צו וויסן, וואָס פאר א
קראפט עס איז נאָך באהאלטן אינ דער שטײַפער אונ הארטער
אלטער האנט.

אונ אביסל אָפּווארטנדיק, ווען די געזעצטע פיגור פונ דעם
אלטן טאלאשן האָט זיכ פארלעבן צווישן די שורפאטע ביימער,
האָט מארטינ פאר זיכ אליין א טראכט געטאָן: „ווהינ איז ער
דאָס אוועקגעאנגען? פארוואָס האָב איכ דאָס אימ נישט געפרעגט?“

XI

דער אלטער טאלאש איז ווידער אליין. ער גייט דורכ די
וואלד-געריכטענישן, דורכ פינצטערע וועלדלעכ. ער גייט מיט א
באשטימטן צוועק. דער אלטער דארף געפינען דעם רויט-מילי-
טערישן טייל פונ יענעם קאמאנדיר, וואָס איז געשטאנען בא
אימ קווארטיר. דעם אלטנס פלאן איז א פאָשעטער, איבערגייג
אפּ דער ליניע פונ דער רויטער ארמיי. אונ דאָרטן וועט ער זיכ
פאנאנדערפרעגן, ווו עס געפינט זיכ דער קאמאנדיר פונ באטא-
ליאָן, וועלכער איז געשטאנען רא זיי אין דאָרף, דער אלטער
וועט אָנרופן דעם דאָזיקן דאָרף. צום גליק האָט ער געוויסט
אויכ די פאמיליע פונ דעם קאמבאט—שאליאָכני, דער אלטער וועט

אימ דערציילב וועגנ זיין אומגליק, וועט אימ אויסגיטן זיין פאך-
טערלעכע ביטערע הארץ. ער וועט אימ אויך דערציילן וועגן דעם
וויסנפולישן מיליטער-וועגן דעם. האָט דער אלטער עפעס יאָ
געוואוסט. ער האָט געוואוסט אייניקע פונקטן, וווּ דאָס מיליטער שטייט,
און ער ווייסט אסאך וועגן דעם וויאזוי עס פירן זיך אפּ די פּוילישע
לעגיאָנערן און זייערע אָפיצערן. ביט שוין-זשע וועלן אָט די דאָזיקע
יעדעס נישט זיין אינטערעסאנט פאר א מיליטער-קאָמאנדיר? דער
אלטער טאלאש וועט נאָך מער טאָן: ער וועט פאָרלייגן זיינע דינסט,
זיין אן אויסשפירער, זאמלען די נייטיקע יעדעס וועגן דעם, וווּ
די לעגיאָנערן געפינען זיך. ווער, אויב נישט ער, וועט באווייזן די
וועגן איין די וועלדער און די דורכגאנגען איין די בלאַטעס? און
דאָס סאמע וויכטיקסטע, וואָס דער אלטער טאלאש וועט זאָגן, איז
דאָס, אז ער האָט בעדייע, און ער מאכט שוין די ערשטע טריט
אין דערדאָזיקער ריכטונג-אופהייבן קעגן דעם פארביסענעם סויגע
אן אופשטאנד צווישן די ברייטע שיכטן פונעם ארבעטנדיקן פויל-
ערטום, און וואָס פאָדערט פאר דעם דער אלטער טאלאש? ער
וועט בעטן דעם קאָמאנדיר געבן אימ כאָטש א צענדליק דרייטע
פרייזויליקע רויטארמייער אפּ מאכן אן אומדערווארטן פלוצלונג-
דיקן אָנפאל אפּן פאָוויאט-קאמיסארוזש אפּן אסטראָג, וווּ עס
מאטערט זיך זיין ארעסטירטער פאנאס. און נאָך וועט דער אל-
טער טאלאש בעטן פאר זיך-א גוטע עמעסע סאָלאטישע ביקס.
ער וועט דערציילן דעם קאָמאנדיר אויב זיין פלאן פונ אָנפאלן.
דערדאָזיקער פלאן איז א דרייטער און א פראָסטער, און קיין
מענטשן-קאָרבאָנעס וועלן אויך נישט זיין... נישט שוין-זשע וועט
ער נישט נויגן אפּ זיין זייט דעם קאָמאנדיר?
אָט מיט וואָס פארא ראיוועס דער אלטער טאלאש איז גע-
גאנגען דורך די געדיכטענישן פונעם וואלד.
דער אלטער טאלאש איז שוין דורכגעגאנגען די גרעסטע טייל
וועג. ס'איז נאָך געבליבן א קילאָמעטער זעקס אפּ ארויסגיין אפּ
הודארס לאָנקע, אהינטער וועלכער ס'געפינט זיך דער דאָרף ווי-

סאָקאָיא רודניא, וואָס איז פארנומען דורך די רויטע. צו דעם
דאָרפ האָט זיך דער אלטער טאלאש געלאָזט גיין.
דער לאנגער און שווערער גאנג אָן וועגן איבערן וואלד האָט
פארמאטערט דעם אלטן טאלאש. ער האָט זיך אָפגעשטעלט אונ-
טער א גראָבן בוים, האָט אראָפגעשארט מיט דער הענטשיקע
דעם טרוקענעם שניי פון א גלאסן בוים-שטאם און האָט זיך צו-
געזעצט אָפּרוען און צוברייסן, וויל אימ האָט זיך שוין געוואָלט
עסן. ער האָט אראָפגענומען פון די פלייצעס די ביקס, די יע-
גער-טאָרבע, ווהינ די אלטע נאסטע האָט איילנדיק אריינגעלייגט
א האלבן לעבל ברויט און א שטיקל כאזער. דער אלטער האָט
פארקוועטשט די ביקס צווישן די פיס. אָפגעשניטן א לוסטע ברויט
מיט כאזער און האָט אונטערגעלענט דאָס הארץ. געענדיקט פריש-
טיקן, האָט ער ארויסגענומען דעם טאבעק-נאָכן עסן איז גוט
פארויכערן. אָבער א טויבער שאַרף איז וואלד האָט געצוונגען
דעם אלטן צוהערן און ארומקוקן זיך. זעט דער אלטער טא-
לאש-א גרויסער ווילדער קאבאן גייט ארויס פאואלינקע פון
דער וואלד-געדיכטעניש, שלעפט זיך ביזן בוים איז שניי און בא-
מערקט ניט דעם אלטן. דער קאבאן גייט צו צו א פלינעם מר-
ראשקעס-נעסט, וועלכער איז גלאס און אקוראטנע באשאַטן מיט
שניי און שטעלט זיך אָפּ. און דערנאָך הייבט ער אָן פאנאנדער-
גראָבן מיט זיין שרעקלעכן צאָניקן שנוק. יעדע באווענונג פון
זיין מעכטיקן שנוק שלידערט אינדערהויב שטיקער שניי אויס-
געמישט מיט מיסטן, וואָס די מוראשקעס האָבן אָנגעטראָגן פאר
אסאך יאָרן פון אומדערמיטלעכער ארבעט. און צוויי טונקעלע
בייסן מאָלג זיך שנעל אויס אפן נאָך ניט גערידטן שניי און
דער קאבאן ריזט רויק און איינגעשפארט, וואָס ווייטער אלץ
טיפער און טיפער איז דער ערד. אָן באווענונג און מיט גרויס
אינטערעס שפירט נאָך דער אלטער טאלאש נאָכן קאבאן. און
דער קאבאן איז פון אימ א טריט פערציק-פופציק, ער האָט זיך
אוי פארכאפט מיט דער ארבעט, אז ער זעט גאָרניט און הערט

גארניט, פונקט אזוי ווי דער אלטער טאלאש זעט ניט און הערפ
 ניט, ווי פון דער וואלד-גערדיכטעניש גאנוועט זיכ א וואָלפּ און
 שפירט נאָך נאָכן קאבאנ. דער אלטער טאלאש האָט ערשט דעמלט
 באמערקט דעם וואָלפּ, ווען ער האָט זיכ אונטערגעגאנוועט צום
 קאבאנ אפּ א טריט פופצן און באמ קאבאנ האָט זיכ ארויסגע-
 זען בלוז די פלייצע. דער אלטער טאלאש האָט זיכ נאָך מער
 פארכידעשט. וואָס איז דאָס פארא מייסע? און נאָך מער פארכידעשט
 קוקט ער, וואָס וועט דאָ ווייטער זיין. וואָס טיפער דער קאבאנ
 האָט זיכ איינגעריקט אינ דער ערד, אלץ געענטער האָט זיכ,
 ווי א גאזלע, צו אימ אונטערגערוקט דער וואָלפּ, און פלוצלונג,
 אונטערגאנווענדיק זיכ שוין גאָר נאָענט, גיט ער זיכ ווי א
 בליץ א וואָרפּ אפּן קאבאנ און כאפט אימ אָן מיט זיינע ציינער
 פאַרן בויכ פון אונטן און פונקט אזוי שנעל שפרינגט ער אָפּ
 פון אימ. דער קאבאנ האָט ווילד א געשריי געטאָן, איז ארויסגע-
 שפרונגען פון קאנאווע און געפאלן אפּן שניי מיט א פאנאנדער-
 געריסענעם בויכ און ארויסגעפאלענע קישקעס, צאפלענדיק זיכ
 אין א שרעקלעכער טויט-אגאָניע. און דער וואָלפּ שטייט פונדער-
 ווייט און מיט זשענדע אויגן סמאקעוועט ער שוין זיין רייכע
 רויב. דער אלטער טאלאש האָט זיכ גארניט געריכט אפּ אזא
 פלוצלינגדיקן און אומדערווארטן סאָפּ, און זיין מענטשלעכער גע-
 פיל איז געווען טיפ צערווערט פון דעם דאָזיקן בלוטיקן וועל-
 פישן טאט. דער אלטער טאלאש טוט א ציל און א הילכיקער
 שאָס האָט אופגעטרייסלט די וואלד-שטילקייט. דער צעפרידענער
 וואָלפּ איז אופגעשפרונגען און געפאלן ווי א זאק איינגעשפארט
 מיטן נאָז אינעם פארבלוטיקטן שניי.

א גרויסע באפרידיקונג האָט דערפילט דער אלטער טאלאש
 נאָך אָט דעם דאָזיקן געלונגענעם שאָס און דאָס ערשטע, וואָס
 עס האָט דורכגעשימעריוט אינ זיין באווסטזיין, איז געווען דער
 געדאנק וועגן גערעכטיקער נעקאָמע. און פלוצלונג האָט דער
 אלטער זיכ ארומגעקוקט, ווי עס וואָלט אימ א שטאָכ געטאָן: אָט

די דאָזיקע געשעעניש פון דער נאָרוואַס פאָרגעקומענער דראמע, איז
 וועלכער אויך ער האָט גענומען אַן אַנטייל, האָט גלייכ אַרויס-
 גערופן באַ אים אַ געדאַנק וועגן דעם, צי לויפן נישט אפּ אים
 אויך עמעצנס ביזע אויגן. אָבער איז וואָלד איז געווען שטיל
 און רויק. דער אלטער טאלאש האָט צוערשט אָנגעלאָרן די ביס, ^{און}
 האָט אַריינגעשטאָט אַ היפשע פאָרציע פולווער און האָט דאָס
 מאָל פארלייגט אַ קיילעכדיקע בליינע קויל, און ערשט דאן איז
 ער צוגעקומען צום פאנאנדערגעווייזן טן מוראשקע-נעסט, וווּ עס
 איז געלעגן אַ פארצוקטער אַ מוירעדיקער קאכאן מיט שרעקלע-
 כע אויסגעבויגענע דריי-קאנטיקע ציינער און דער דארער וואָלפּ,
 וועלכע עס האָט דערשטאָט דער אלטער. אָט די דאָזיקע געשעע-
 ניש און סצענע האָבן באַ דעם אלטן באקומען אַ באדייטונג
 פון עפעס אַ מיין פילאָסאָפישן סימוואָל און בלוין איצטער האָט ער
 זיך דערמאָנט וועגן די הונדערטער טויזנטער קליינינקע מוראש-
 קעלעך, וועגן וועלכע ער האָט פריער נישט געטראכט. דאָ זעט מען
 זיי אפילו נישט. זיי זיינען טיפּ אַריינגעקראָכן איז די אונטער-
 ערדישע נאָרעס, זיי האָבן עפּשער אפילו נישט געהערט. וואָס עס
 איז פאָרגעקומען מיט זייער הויז. און בלוין פריילינג צייט, ווען
 דער שניי וועט אראָפּ און פון דעם וואָלפּ און קאבאן וועלן
 בלייבן איינע הוילע ביינער, וועלן זיי זיך אַרומקוקן און וועלן דער-
 זען די באַרבאַרישע צערוינירונג פון זייער נעסט, איבער וועלכער
 זיי האָבן געהאַרגעוועט וויפּל זומערס און וועלן מיט זייער גאנ-
 צער געזעלשאפט, נישט באדויערנדיק קיין פולע, נעמען זיך אופ-
 שטעלן זייערע צורוינירטע היים. דער אלטער טאלאש האָט זיך
 פארטראכט און האָט צו זיך אליין אַ שאַקל געטאָן מיטן קאָפּ-
 טשיקאווע וואכן קומען פאָר אפּ דער וועלט.

אָבער זיינן פילאָזאָפישע שטימונג איז איבערגעגאנגען אפּ
 פראקטישע געדאַנקען. סײַ דער קאבאן, סײַ דער וואָלפּ—איז אַ
 רייכע רויב. פונעם וואָלפּ קען מען אראָפּשינדן די סעף און דעם
 קאבאן קען מען צונעמען אַהיים—אָט וואָלפּ דאָס געווען וואָס

צו עסן! עכ! ניטא קיין צייט צו פארנעמען זיך מיט אוועלעך
זאכן! אָבער גלייך איז אימ אַינגעפאלן א געדאנק: אָפּשינדן פונעם
וואָלף די פעל, קאַלומאן ער איז נאָך נישט אָפּגעקליט—דאָס וועט זיין
דעם זיידנס טראַפּי און דעם קאבאג אָפּגעבן אלס מאטאָנע די
רויטארמייער. דער געדאנק איז נישט קיין שלעכטער. און ער
האַט זיך גלייך גענומען פאַר דער ארבעט. ער האָט אָפּגעשוונדן
פונעם וואָלף די פעל, האָט אָפּגעוואשן אין שניי די הענט, האָט
זיי אָפּגעווישט אָן די פאַלעס פונעם קאָשוכל, האָט צונויפגעלייגט
די פעל, פארוואָרפן זי אפן פלייצע און וואַשנע, ווי א גליקלעך
כער יענער, איז ער אוועק ווייטער, לאָונדיק זיך אין דער ריכטונג
צום דאָרף וויסאָקאי-רודניא.

ענדלעך האָט דער וואלד זיך געענדיקט. דער אלטער איז
ארויס פון וואלד און האָט זיך אָפּגעשטעלט ארומקוקן זיך. פאר
זיינע אויגן האָט זיך צעשפרייט א קיילעכדיק פעלד, געווימט
מיט א הויכער וואַנט פון וואלד, און פון מיטן פעלד האָט ארויס-
געשטעקט א דאָרף מיט ווייטע סטרעכעס פון הייזלעך, מיט מאָ-
גערע פיגורן פון הויכע קלייאָנע און אנדערע ביימלעך, מיט
שייערב און ווינטמילן. אמן וויהאַן פון דער הויכער וואַנט פונעם
וואלד האָט זיך אָפּגעשטילט אין יארוסן א געדיכט קליין-וואַקסיק
קוסטעס-העלדל. דער אלטער האָט אופמערקזאם ארומגעקוקט די
קוסטעס. א מענטשישע פיגור האָט דורכגעשווינדלט אין עק וועלדל
און האָט זיך באהאלטן. דעם אלטנס שארפע אויג האָט באמערקט
אין דער דאָזיקער פיגור א מיליטער-מאן. דער אלטער האָט נאָך
נישט געקענט פאנאנדערקלייבן זיך, צי דאָס איז אן אייגענער
אָדער א פרעמדער. דער אלטער האָט זיך יעדנספאלס א לאָז גע-
טאָן אביסל אפ צוריק, געענטער צום וואלד, און גלייך האָט ער
דערהערט א געשריי.

— שטיי! ווער גייט עס?

דער אלטער האָט זיך אָפּגעשטעלט. די שטימע און די ווער-
טער האָבן אימ בארוקט און ער איז צופרידן געווען, וואָס ער

הָאָט זיך באגעגנט מיט א רויטארמייער, וואָרעם דאָס האָט פאר-
לייכטערט זײַן אוּפגאבע.

— אן אייגענער!—הָאָט זיך אָפּגערופּן דער אלטער סאלאש.
פונעם קליינ וועלדל האָט זיך ארויסגערוקט א פיגור פון א
יונג רויטארמייער מיט א ביקס, מיט א קוילנ-טאש אפן פאס
פון איינ זײַט און מיט א פאָר גראנאטעס פון דער אנדער זײַט.
זײַן אויסזען איז געווען א גענוג גרויזאמער, כאָטש אָס דיזאָזי-
קע גרויזאמקײט האָט זיך גאָר נישט געפאָרט מיט זײַנע ווייניג
גרויע אויגן, מיט וועלכע ער האָט באטראכט דעם אלטן סאלאש
און זײַן טראָפּי, וועלכער איז בא אים אראָפּגעהאנגען קימאט
ביז די רעכטע פיאטעס און האָט צוגעגעבן דעם אלטן אן
אויסזען פון אן אוראלטן מענטשן.

— א דאָקומענט!—הָאָט דער רויטארמייער א זאָג געטאָן.

— וואָס פארא דאָקומענטן, כּעסל, קענען דאָס זײַן בא אזא
נאווענאדניק ווי איך? איך בין נישט קיין היגער. כּ'באהאלט זיך
אויס פון די פאָליאקן. ווער-זשע וועט עס מיר געבן א דאָקו-
מענט?

— און ווהיג גייסטו דאָס?—הָאָט נאָך אלץ מיט אן אָפיציעלע
טאָן פאנאנדערגעפרעגט דער רויטארמייער.

— צו אייך, כאווער, גיי איך, צו די רויטע, ספעציעל צו
אייך.

דער אלטער סאלאש האָט אליין געפילט, אז ער רעדט גוט,
באזונדערס אָס דאָס וואָרט „ספעציעל“. דער רויטארמייער זעט—
א מענטש א טשיקאווער, בא וועלכע מע קען זיך עפעס געוויירע-
ווערן. אָבער ער גייט נישט אראָפּ פון זײַן אָפיציעלע טאָן, כאָטש
ער רעדט שוין ווייכער.

— איך וועל באלד ארויסטרופן דעם נאטשאלניק פון דער זאס-
טאווע. בא אונדז איז אזא אָרדענונג.

א שניידנדיקער פּייפּ צעשווימט זיך מיט שארפע דיגע כוואליעס
אינעם וועלדל און ווערט אנשוויגן.

אביסל צײַט הערנ זיי זיכ צו, שווינג און ווארטנ.
 דער רויטארמייער טראכט, אז ער וועט ראפארטירן דעם נא-
 טשאליניק פון דער זאסטאווע וועגן דעם אלטן, און ווען אינקליינ
 וועלדל האָט זיכ אָנגעהויבן פונדערווייטנס באווייזן דעם נא-
 טשאליניקס פיגור, האָט דער רויטארמייער א פיר געטאָנ מיט די
 אויגן איבער דער וואָלפֿן־פעל.
 — דאָס האָסטו אפ געיעג געהארגעט דעם וואָלפֿן?— האָט ער
 א פרעג געטאָנ דעם אלטן.

דער אלטער האָט געוואוסט, אז וועגן דערדאָזיקער פֿעל וועט
 אימ אויסקומען דערציילן די גאנצע געשיכטע, נאָך אזוי ווי זײַנ
 אאודיטאָריע באשטייט אינגאנצן פון איינ צוהערער, און קיין צײַט
 האָט ער נישט, ווייל באלד קומט אונטער דער נאטשאליניק פון דער
 זאסטאווע, פאטערט ער זיכ אָפּ מיט א קורצן ענטפער:
 — עהע!

דער נאטשאליניק פון דער זאסטאווע, א פארהארטעוועטער אינ
 מילכקאמע און שוין נישט גאָר קיין יונגער מענטש מיט א רויט
 פאָנעם פֿון ווינט, האָט ווי א מיליטער־מאן באטראכט דעם אלטן
 פון קאָפּ ביו די פיס און האָט זיכ לענגער אָפּגעשטעלט אפ דער
 וואָלפֿן־פעל.

דער רויטארמייער האָט ראפארטירט:

— ער האָט נישט קיין דאָקומענטן. ער זאָגט, אז ער גייט פונעם
 פוילישן זײַט ספּעציעל צו די רויטע... מע דארף אימ, כאווער
 נאטשאליניק, אָפּשיקן אינעם שטאב פון פאָלק.
 דער נאטשאליניק פון דער זאסטאווע האָט נאָך אופמערקזאמער
 א קוק געטאָנ אפן אלטן טאלאשן.

— וואָס האָט דײַך, זיירעני, געצווינגען אוועקגיין צו אונדן.
 — ס'איז מיר אומענלעך געוואָרן צו זײַן אינדערהיים, כאווער
 אטשאליניק, איכ באהאלט זיכ אויס אינ די .לדער: די פאָליאקן
 ווילן מיכ כאפן.
 — פארוואָס?

— אָט פארוואָס, כאווער נאטשאַלניק. די פאָליאקן זײַנען גע-
קומען צונעמען מײַן לעצטע ביסל היי. איך האָב זיך געבעטן
ראכמיץ בא זיי—און זיי האָבן נאָך אָנגעהויבן שטורכען און
שלאָגן מיך. נו, בין איך אריין אין קאעס און האָב זיך א וואָרפ
געטאָן אפ זיי מיט א האק. ווען ניט מײַן זון, וואָלט איך עמעצן
פון זיי דעם קאָפּ צעפּלעט. האָבן זיי זיך א וואָרפ געטאָן אפ מיר
און געוואָלט מיך בינדן. זיי זײַנען געווען זאלבעדריט. האָב איך
זיך ארויסגעריסן און אין וואַלד אנטלאָפן. זיי האָבן אפילע געשאָסן
אפ מיר פון רעוואָלװערן. פון דעמלעט אָן האָבן זיי אָנגעהויבן נויקעם
זײַן זיך אָן מיר, טשעפען זיך, אז בא מיר איך שטוב איז אײַנ-
געשטאנען א באַלשעוויק, א קאָמאנדיר. מײַנעם א זון, נאָך ניט
קײַן דערוואָקסענעם, האָט מען ארעסטירט, אלס גאראנטיע, אז
איך אליין וועל צו זיי קומען. איך טראָג צו אײַך, כאווייריך,
מײַנע גרויסע זאָרגן און צאָרעס... איך האָב באשטימט, אז איך
מוז געפֿינען דעם קאָמאנדיר, וואָס איז אײַנגעשטאנען בא מיר
איך שטוב... ער קען מיך...

— פון וועלכן דאָרף ביסטו?

דער אלטער טאלאש האָט אָנגערופן זײַן דאָרף.

— וואָס פאר א קאָמאנדיר איז בא אײַך אײַנגעשטאנען איך
שטוב?

— דער קאָמאנדיר כאווער שאליאָכין, האָט אביסל אפן אלטן
סאָלאַטישן מאַניר אָפגעענטפערט דער אלטער טאלאש.

דער רויטארמייער און דער נאטשאַלניק פון דער זאסטאווע
האָבן א קוק געטאָן אײַנער אפן צווייטן. דעם אלטן ענטפער
האָט זיי אינגאנצן איבערצײַגט, אז ער איז ניט קײַן פארדעכטיקע
פערזאָן.

— און פון וואנען קומט צו דיר די וואָלפֿן-פעל?—האָט זיך
פארינטערעסירט דער נאטשאַלניק פון דער זאסטאווע.
דער אלטער האָט דערציילט די געשיכטע מיט דעם קאבאן און
וואָלפֿ און האָט פארענדיקט אזוי:

— איך האָב, כאוויירימ, באשלאָסן שענקען דעם קאבאן אייך.
רויטע העלדן. דער קאבאן איז א היפשער, א פוד אכצן. קריגט
א פור, וועל איך מיט אייך פאָרן אונ באווייזן ווו דאָס איז. ער
געפינט זיך גיט זייער ווייט פונדאנען.

זינען זיי אוועק צו דער זאסטאווע. דער נאטשאליק האָט
אוועקגעשיקט צוויי רויטארמייער איג דאָרפ נאָך א פור. אונ שוין
פארנאכט איז דער אלטער טאלאש זיגערש געפאָרן אפ א פורל
מיט צוויי רויטארמייער איג דאָרפ וויסאָקאיא רודניא אונ געפירט
דאָס פלייש פונעם ווילדן קאבאן. דער אלטער טאלאש האָט גע-
קריגן א שעם איבער גאנצ וויסאָקאיא רודניא, אונ קעדיי צוגעבן
זיך נאָך מער וואזשנעקייט פלעגט ער טראָגן אפ זיך די וואָלפן-
פעל אונ ווען מ'האָט בא אימ געפרעגט, צו וואָס שלעפט ער די
פעל אפ זיך, האָט דער אלטער כיסרע געענטפערט:
— האָ-האָ! איך וועל נאָך וויען ווי א וואָלפ!
לייט האָבן געלאכט, אונ דער אלטער האָט זיך זינגט געטראכט.

XI

אן עלטערער פעסטער פאָלקאוויק מיט גראָע וואָנצן איז געזעסן
אינעם שטאב פון דער פוילישער דיוויזיע אָנגעבויגן דעם קאָפּ
איבער א מיליטערישער פאָטאָגראפישער קארטע פון פאָלעסיער
ראיאָן. ער האָט געשטעלט א שלאכט-אופגאבע דער דיוויזיע אונ
געגרייט איר א באפעל איג צוזאמענהאנג מיט דער אָנקומענדי-
קער מיליטערישער קאמפאניע קעגן דער רויטער ארמיי נאָכן וויי-
טערדיקן איבערייט. דער פאָלקאוויק פאן דעמביצקי, וועלכער
האָט געלאָזן פריי שווינגען זיין סטראטעגישע פאנטאזיע, האָט
זאָרגזאם אָפגעמערקט אפן קארטע די פונקטן פון די וויכטיקסטע
באצירקן פאר א שלאכט-קלאפ, וועלכער האָט לויטן פלאן פונעם
סטראטעג, געדארפט צעשמעטערן דעם ווידערשטאנד פון דער
רויטער ארמיי, פארגעסנדיק דערביי, אז בייטג שלאכט בייט זיך.

די אומגעבונג און די רעוואלטאטן הענגען אָפּ פונעם טויזנטער קליי-
 ניקייט, וועלכע קיין שום שטאב קען נישט פאַרויסזען. דער פּאַל-
 קאָווינק פאן דעמביצקי האָט אויך ארויסגעלאָזן פונעם זינען דאָס,
 וואָס אינעם שטאב פונעם זיין טוינע האָבן נישט שטענדיק אָנגעפירט
 מיט די אָפּעראציעס פראָפּעסאַנאלן-שטאביסטן פונעם דער אלטער
 מיליטערישער שול, נאָר עס האָבן אָנגעפירט טאלאנטפולע מענטשן
 פונעם דער ארבעטער-סחיווע, וועלכע זיינען אומיטלעך ארויסגע-
 רוקט געוואָרן דורך דער רעוואָלוציע און דורך דער קריגס-צייט.
 דאָך האָט דער פּאַלקאָווינק פאן דעמביצקי געזיגט פאנאנדערגע-
 שטעלט אפּ די אויסגעקליבענע באצירקן די אָדער יענע מיליטע-
 רישע טיילן, געגעבן זיי פארשיידענע ראָלן, אָבער דער פאן
 פּאַלקאָווינק האָט נישט געקאָנט אינגאנצן אָפּגעבן זיך זיינעם סטרא-
 טעגישע קאָמבינאציעס און דורכקאָנטראָלירן זיין פלאַן כאַטש אפּ
 דער מיליטערישער קארטע. שוין עטלעכע מאָל האָט זיין אופ-
 מערקזאמקייט איבערגעזיט דער טעלעפאָן. פונעם פארשיידענע
 פונקטן, וואו זיין דיחיוזע האָט זיך אויסגעשטעלט, האָט מען אים
 געמאָלדן וועגן דער פינטלעכער באוועגונג פונעם דער אַרטיקער
 באפעלקערונג, וועלכע איז געווענדעט קעגן דעם פוילישן מיליטער,
 וואָס האָט געטראָגן אים די פארוואָרפנסטע ווינקעלעך פונעם פּאַלעסיע
 די „אייראָפּיזשע קולטור“. דער פאן פּאַלקאָווינק האָט זיך געזע-
 גערט, וואָס מע רייסט אים אָפּ פונעם אזא וויכטיקער ארבעט און
 האָט רעקאָמענדירט וועגן זיך צו דער פּאַליציי און די זשאנ-
 דארמען און געבעטן, אז מע זאָל אים לאָזן צוריק מיט אוינע
 גארישקייטן. אָבער וועגן מע האָט אים איבערגעגעבן, אז א גרויסער
 אוילעם נישט באוואָפנטע פּאַלעשוקעס האָבן אנטוואָפנט א פוילישן
 מיליטערישן קאָנוואָי, איז דער פאן פּאַלקאָווינק אונטערגעשפרונ-
 גען פונעם שטול, ווי מע וואָלט אים פונעם אונטן א שטאָכ געטאָן מיט
 א שוסטערשן אָל.

— צאָ? צאָ? צאָ?—האָט ער אָפּגעצאָקעט אמאָל דריי און איז
 אוש פארטרייסלט און אינגאנצן רויט געוואָרן.

צו זײַן אופרעגונג איז קײַן שיר נישט געווען—אזא שאנדע, אזא
 כארפּע האָט מען עס פארשאפט דעם פּוילישן מיליטער אין דער
 פּערזאָנ פון די קאַנוואָרן, וועלכע האָבן געפירט די שטיקלעך
 אומגליקן—די כלאַפּעס. דער פאן פאַלקאווניק האָט אָפּגעגעבן א
 שטרענג באפעל איבער די פאַלקן פון דער דיזיוזיע אָנעמען אנט-
 שיידענע מיטלען, ביז שייט און קאַנפּיסקירן דאָס פארמעגן פאר
 יעדער מיין „באנדיטישנ“ טאט, וואָס איז געווענדעט קעגן דעם
 רומסולן פּוילישן מיליטער, און די קאַנוואָרן, וועלכע האָבן זיך
 געלאָזט אנטוואָפּענען, מיטשפּעטן דורכן מיליטער-גערײַכט.

דער דאָזיקער באפעל איז געווען ווייט נישט גינסטיק פאר מאר-
 טין רילן, וועלכער איז שוין צוגעאנגען גאָענט צו זײַן דאָרפּ,
 און פאר אלע זײַנע כאוויירן, וועלכע האָבן ארודעוועט אונטער
 דער קאָמאנדע פון דעם געניטן געוועזענעם סאָלדאט באַלוק פון
 אונטער צערנישטש.

נאָר פארנאכט אין יענעם טאָג, ווען דער אלטער טאלאש האָט
 זיך באגענוט מיט מארטין רילן לעבן דעם גראָבן דעמב, האָבן
 מענטשן פון דאָרפּ וועפּרי באמערקט סימאָנים פון עפעס נישט קײַן
 גוטער געשעעניש. די מילכאָמע-צײַט, וועלכע איז פול מיט אומרן
 און אומגעריכטיקייט, האָט זיי געצוונגען זײַן זייער וואכזאם און
 פאַרזיכטיק. פארנאכט האָט זיך דורכגעטראָגן א קלאנג, אז נישט
 ווייט פונעם דאָרפּ האָבן זיך באוויזן פּוילישע רײַטער-לעגיאָנען.
 דאָס איז מיטטאָמע געווען עפעס זייערע אן אויסשפירונג, אור-
 טיילנדיק נאָך דעם, ווי זיי האָבן זיך געסטארעט, אז מע זאָל זיי
 נישט באמערקן. די וועפּער אײַנוווינער האָבן שוין געהאט אמאָל
 א געלעגנהײַט צו זען אפּן גאס און אין זייערע הײַזער דאָס
 פּוילישע מיליטער. אָבער די פאַליאקן האָבן בלוזן איבערגענעכ-
 טיקט אין דאָרפּ און אפּ מאָרגן, צונעמענדיק דאָס ביסל האָב און
 גוטס, עסנ-ואכט פאר זיך און פוראוש פאר די פערד, האָבן זיי
 זיך געלאָזט ערגעצװוויי אין אנדערע ערטער. אין א טעג 3 ארום
 נאָך דעם זײַנען געקומען צופאָרן זשאנדארמען און האָבן צוגע-

נומענ מאוטינ רילן. דריי וועפערער פויערימ: מיקיטע סאמאק,
 קוזמא לאדיגא און קאנדראט בוס, וועלכע האָבן מיטגעפילט די
 באַלשעוויקעס און זיינען ארויסגעטראָטן פאר דער סאָוועטישער
 מאכט, זיינען אנטלאָפן פונדערהיים און פלעגן קומען אהיים נאָר
 אפ א וויילע, ריוויקירנדיק אריינפאקן זיך אינ די הענט פון דער
 פוילישער פאָליציי אָדער פון דער דעפעניווע. אַט פארוואָס, וועג
 עס איז אַנקומען דער קלאנג, אז עס האָבן זיך באוויזן פוילישע
 לעגיאָנערן, האָבן מענטשן זיך אָנגעהויבן באומרויזן און האָבן
 געווארט אפ עפעס א נייער צאָרע. די נאכט איז אָבער דורכגע-
 גאנגען רוין און דער פרימאָרג פונעם נייעם טאָג האָט געבראכט
 מיט זיך א מער דרייסטע שטימונג און זיכערקייט, אז קיין שרעק-
 לעכעס וועט נישט געשען. און ביכלאל פילט זיך א מענטש בא-
 טאָן אסאך דרייסטער. אָבער די פאָליאקן האָבן פונקט אינדערפרי
 אונטערגעגאנוועט זיך, אומבאמערקטערהייט פאנאנדערגעשטעלט
 סאָלדאטן ארום דאָרפ, האָבן פארנומען אלע וועגן, און ערשט
 דעמלט האָבן די איינוווינער פון וועפרי עס באמערקט, ווען א
 גאנצער טאבאָר פון דער פוילישער רייטער-ארמיי האָט זיך אינ
 גאָלאָ אַ לאַז געטאָן איבערן גאס. לעכאטכילע האָבן מענטשן
 נישט געוואוסט, צו וואָס זיינען אָנגעפאָרן פאָליאקן. די עמעסע
 שרעק האָט זיך אָנגעהויבן דעמלט, ווען די פאָליאקן האָבן זיך
 צעטיילט אפ עטלעכע גרופן און אריינגעריסן זיך אינ די הויפן.
 מארטינס הויפ האָט מען פארגומען אינ דער ערשטער ריי. צוויי
 לעגיאָנערן זיינען אראָפגעשפרונגען פון די פערד און האָבן זיך
 אַ לאַז געטאָן צו מארטינען אינ שטוב. עטלעכע מענטשן האָבן
 זיך אַ לאַז געטאָן אינ שטאל.

— ווו איז ער, דער ארעסטאנט?—האָט א דונער געטאָן א
 לעגיאָנער, איבערטערענדיק דעם שוועל פון מארטינס שטוב.
 מארטינס ווייב איז געוואָרן מלאָסנע פאר שרעק. און מיט
 ברייט-פאנאנדערגעפנטע אויגן האָט זי געקוקט אפן לע-
 ביאָנער.

ניט דערווארטנדיק זיך אפ אן ענטפער, האָבן די לעגיאָנערן
אָנגעהויבן איבערטרייסלען, וואָרפן מיט די שפיזן די קישנס און
די דעריגעס. זיי האָבן געמאכט אן עמעסן פאָגראַם. געוואָרפן
אלץ אפּ דער ערד, געקלאַפט מיט די באַנגעטן די טעפּלעך און
די שיטלעך.

דריי קליינע קינדער, וועלכע האָבן זיך אפּ טויט איבערגע-
שראָקן, האָבן זיך א וואָרפן געטאָן צו דער מוטער מיט שרעקלעכע
קוילעס. דער אלטינקער מיקאָלע, מאַרטינס פאָטער, גאָר-
ניט ניט באַנעמענדיק, וואָס דאָ טוט זיך, האָט זיך אינ שרעק
צוגעשפּארט צום וואַנט און געשוויגן, קוקנדיק אפּ דער כייזשער
ווילדקייט פון די וואַרפאָטן.

ווי איז דער אַרעסטאַנט?—האָט א געשריי געטאָן אפּן אלטינקן
דער לעגיאָנער. דאן האָט דער אלטינקער מיקאָלע געזאָגט:
— איר האָט דאָך אים צוגענומען, א קרענק זאָל אים
נעמען?

— אכ, דו אלטער טעכער!—האָט מיט קאָעס א געשריי געטאָן
א לעגיאָנער און א רוק געטאָן מיטן פויסט אינ די ציינער דעם
אלטן מיקאָלע. דער אלטינקער האָט זיך א האק געטאָן מיטן
פאטיליצע אינ וואַנט און פון די ציינער און פון נאָו האָט זיך
א גאָס געטאָן בלוט. אנטשטומט איז געוואָרן דער אלטינקער
מיקאָלע, שטייט ער א צעטומלטער און שטיילינקערהייט ווישט ער
אויס מיט דער דלאָניע די פארבלוטיקטע ליפּן און שמירט פאָגאנ-
דער דאָס בלוט איבערן פאָנעם און איבערן שיטערן גראָען בערדל,
וואָס הענגט אראָפּ, ווי טאָך אפּ אן אלטן בוימ.

— א, פסיא קרעוו!—האָט געשרייען דער לעגיאָנער:—מיר
וועלן אים וויוון, ווי מען דארף ריידן מיט פוילישע מיליטער-
לייט.

זיי האָבן צעגראָמירט מאַרטינס שטוב, אויסגעשלאָגן די שויבן
און האָבן זיך ארויסגעריסן אינ הויפּ.

דאָס וועלכע איז פאָרגעקומען אינ די הויפּן און אינ די הייזער

פון די פויערימ, אפ וועלכע די פאָליציי און די פוילישע מיליטער-לייט האָבן געוואָרפן א כשאד.

דערהערט, אז עס זינען אָנגעקומען די פוילישע רייטער, האָט קאָנדראט בוס געכאפט דאָס פעלצלי און דאָס היטל, זיכ אָן געטאָן אפ גיכ און האָט זיכ א לאָז געטאָן מיטן הינטער-הויט, קעדיי פון דאָרטן אָפּציען אינ וואלד. מיט זינען בא אימ גרינגע, אלט איז ער א יאָר דרייסיק, איז וואָס האָט בא אימ א ווערדע דורכלויפן זיכ בא א וויאָרסט ביזן וואלד. די פאָליאקן זינען שוין אריינגעפאָרן אין הויפ, וועג ער איז ארויסגעלאָפן פון הינטער-הויפ צום וואלד צו, אויס-קלייבנדיק גריבלעך, טוליענדיק זיכ געענטער צום קליינעם וועלדל, איז קאָנדראט געלאָפן איינגעבויגענערהייט, מיט אלע קויכעס. ער פלעגט אָפט פאלן אינ טיפן שניי, פלעגט קוימ ארויסשלעפן די פיס, דער שניי האָט געשטערט זינג גיכן לויפן פאָרויס. דער פוילישער רייטער-לעגיאָנער האָט דערזען פון הויפ, ווי עס שפאנט איינער זייער גיכ אינ וואלד, האָט ער זיכ א לאָז געטאָן מיטן פערד צום הינטער-הויפ און דורכן אָפּענעם טויער האָט ער זיכ געלאָזן אינ פעלד נאָך קאָנדראט. פון וואלד פון לינקס אפ איבערנעמען דעם אנטלאָפּענעם איז ארויסגעלאָפן א פוילישער סאָלדאט. דערווענדיק א רייטער-לעגיאָנער, האָט זיכ דער סאָלדאט אָפּגעשטעלט: דער רייטער האָט אימ א מאכ געטאָן מיטן שווערד, האָט געגעבן א צייכן, ער זאָל זיכ אָפּשטעלן—ער אליין האָט זיכ גענומען כאפן דעם אנטלאָפּענעם. קאָנדראט האָט זיכ ארומגעקוקט און איז פארטרייסלט געוואָרן פון טויט-שרעק. איינ געדאנק האָט דורכגענומען זינג מויעכ: איכ בין א פארפא-לענער! פון היצ, אָן רעכענונג איז ער געלאָזן גלייכ אינ וואלד, און דער וואלד איז שוין געוועגניט ווייט. דער וואלד—דאָס איז זינג רעטונג. אינ וואלד וועסטו אימ ניט כאפן. אָבער די ווייט-קייט צווישן אימ און דעם רייטער איז אלץ קלענער געוואָרן מיט יעדן מאָמענט. קאָנדראט האָט זיכ ארויסגעשלאָנגן פון די קוי-

כעס. פון דעם שווערן און גיכע לויפן האָט ער זיך אַנגעשוויצט
פון שטערן האָבן זיך געקליקלט גרויסע טראָפּנס שווייס. דאָס
הארץ האָט געקלאַפּט שטארק און איז גרייט געווען פאנאנדע-
רייסן זיך. הענט און פיס האָבן אימ געטרייסלט און אינ האַלדן
האָבן געשטיקט טרוקענע ספּאזמעס. דער רייטער האָט אָנגעיאָגט
קאָנדראטן און האָט שוין געהאלטן גרייט דעם שווערד. אימ
האָט זיך פאַשעט געוואָלט א פרוו טאָג זיין געשיקטיגט און די
קראפט פון זיין קלאַפּ, אָבער אינעם רעכטן אנטשיידנדיקן מאָ-
מענט האָט זיך דער פערד אונטער אימ א וואקל געטאָן, האָט
א פאל געגעבן און איז פארוואנקען מיט די פאָדערשטע פיס
אינ א גרוב, וועלכע איז געווען פארשאַטן מיט שניי, און איז
געבליבן הענגען אפ איר, צוקוועטשנדיק שטארק דעם רייטערס
רעכטע פוס. די האנט מיטן אופגעהויבענעם שווערד האָט זיך
אריינגעגראָבן אינ שניי. גיט דער פערד און גיט דער רייטער
האָבן אָן זייטיקער הילף גיט געקאָנט ארויסרייסן זיך פון דער
דאָזיקער געפענקעניש. קאָנדראטן איז געבליבן עטלעכע צענדליק
קלאַפּטער אפ דערלויפן ביזן וואַלד. א גרופע פוילישע סאָלדאטן
פון א מאנ פינף זינען ארויסגעלאָפּן פון וואַלד און האָבן זיך
געשטעלט קוקן, וואָזוי א מענטש אפ א פערד יאָגט נאָך א
מענטשן גיט אפ א פערד—א פוסגייער. און ווען דער מענטש אפן
פערד איז געפאלן, און דער פוסגייער איז גרייט געווען א לאָז
טאָג זיך אינ וואַלד אריין, האָבן זיי זיך א לאָז געטאָן לויפן
צוהילע דעם רייטער, אָבער זיי האָבן זיך אָפגעשטעלט, האָבן
א הייב געטאָן די ביקסן צום אקט. ס'האָבן א קנאל געטאָן עט-
לעכע שאַסן. און קאָנדראט בוס האָט זיך א וואָרפ געטאָן אינ
שניי און איז אזוי געבליבן ליגן ווי א פאריאָנטע און דערשאַ-
סענע כּייע. נאָך דעם האָבן זיך די סאָלדאטן ווידער געלאָזט
לויפן ראטעווען דעם רייטער. אָבער דאָ האָט זיך געטראָפּן אן
אומדערווארטע שטערונג: פון וואַלד האָט זיך אויך דערהערט
א שאַס און איינער א פוילישער סאָלדאט האָט ארויסגעלאָזן די

ביקס, האָט זיך צוגעזעצט אפּן שניי און אַ כאַפּ געטאָגן זיך פאַר'ן פּוס. די איבעריקע פיר האָבן זיך צעטומלט און זינגען גע- בליבן שטיין. עס האָט זיך דערהערט אַ צווייטער שאָס און אַ קויל האָט זיך דורכגעטראָגן איבערן קאַפּ באַ איינעם פון די סאָלדאטן. די פּאָליאקן האָבן זיך צעלייגט אינעם שניי און האָבן אָנגעהויבן שיסן גוריק אפּן סוינע, אלץ אָפּטרעטנדיק און זוכנ- דיק אַן ערטל וווּ צי באהאלטן זיך. די שיסעריי און אָט דער צופאל מיטן יאָגן זיך נאָך קאָנדראטן האָבן אופגערועדערט די פּאָליאקן אינעם דאָרפ. האָבן זיי פון דאָרטן ארויסגעשיקט אַ גרופע רייטער אפּ אַרומכאפּן דעם פלאַנג פון דעם סוינע, וועלכען מ'וועט ניט. און דערדאָזיקער סוינע האָט אריינגעוואָרפן נאָך צוויי שאָסן, און מיט איינעם אַ שאָס האָט ער צולעכערט דעם קאַפּ איינעם אַ פוילישן סאָלדאט, וועלכער האָט זיך אוועקגעלייגט אינעם שניי. און מער קיינ שאַסן איז פון וואָלד ניט געווען.

די פּאָליאקן, וועלכע האָבן באוויזן קומען פון דאָרפ, האָבן ארויסגעשלעפּט דעם פערד פון גרוב. באַם רייטער איז געווען אויסגעלונקען אַ פוס און אָפּגעפראָרג אַ האנט. מע האָט צוגע- נומען דעם געהארגעטן לעגנאָנער און דעם פארווונדעטן אינעם פוס. און קאָנדראט בוס איז געלעגן אייניקער אליין אינעם קאלטן שניי. אימ איז שוין איצט סאָפּקאָלסאָפּ אלציינס געווען אפילע ווען אינעם דאָרפ וועפרי האָבן געברענגט עטלעכע הויפּן, אינעם דעם אויך קאָנדראט בוס הויפּ, איז ער געלעגן אָן באוועגונג מיט אַ פארגליווערטן רויקן פאָנעם.

אָט אזוי האָבן די פוילישע „וואַיאקעס“ באנייט דעם האָנער און רום פון דער פוילישער ארמיי.

XIII

אינעם כאטע איז געווען זייער אָנגערויכערט. די רויכן פון פאר- שידענע סאָרטן טאבעק און פאפיראָסן האָבן זיך איבערגע- פלאַכטן, אויסגעמישט און ווי אַ וואַלקן געבליבן הענגען איבער

דער נידעריקער סטעליע פון דער פויערישער כאטע. און וועט
עס פלעגט זיך עפענען די טיר, פלעגט זיך דער געדיכטער בלויז
לעכער רויך א וויג טאָג און פלעגט זיך מיט קראפט ארויסרייסן
פון טיר אפ דער פריי, אפ דער פרישער לופט. די מערהייט פון
די, וואָס זיינען געזעסן אַרומ טיש און אפ די בענקלעך, זיינען
געווען קאָמאָדירן, אָנהייבנדיק פון א ווואָנד-קאָמאָדיר און ענ-
דיקנדיק מיטן באַטאָליאָנ-קאָמאָדיר כ' שאַליאָכין. קיינ שום סיי-
מאָני, אז זיי זיינען קאָמאָדירן, איז נישט געווען נישט אפ זייערע
אקסלען, נישט אפ די קראַנגס. געזעסן זיינען זיי, ווי עס האָט
זיך געמאַכט. אינעם היטלעך, און אָן היטלעך, אינעם צעקנייטשטע, אויס-
געריבענע און אומעטום אויסגעוואָלערטע שינעלעך. און עס האָט זיך
גאַרנישט געפילט, אז דאָ זיינען זיך צונויפגעקומען געוואָנלעכע אר-
מייער און קאָמאָדירן פון פארשיידענע ראנגען. זיי זיינען געזעסן און
פארבראכט פריי, ווי בלייבט מענטשן, נישט אויסציענדיק זיך איי-
נער פארן צווייטן, האָבן גערויכערט און שטארק פארצויגן די
מאכאַרקע-פאפיראָסן. ס'איז געווען אפילע א באַזונדער פאָעזיע
און שיינקייט אינעם דער דאָזיקער גאנצער אומגעבונג און אומ-
אַרדענונג פונעם מיליטערישן מיליטאַר-מעלעכע. די מיליטערישע
פראָסטקייט און דעמאָקראַטישקייט האָבן זיך געוואָרפן אינעם
אויגן. דער באַטאָליאָנ-קאָמאָדיר אליין איז געזעסן באַם טיש.
האָט פארנומען א צענטראַלן אָרט. האנט באַ האנט מיט אים איז
געזעסן דער ווואָנד-קאָמאָדיר בוקריי, א שווערער און א בריי-
טער, ווי אַן אלמער. צוויי ראָטע-קאָמאָדירן האָבן דאָ אויך גע-
שמועסט. אפן הוילן טיש זיינען געלעגן שטיקלעך ברויט און
אינעם מיטן איז געשטאנען אַן אלטע שיסל מיט האָניק. ווער עס
האָט געוואָלט א נאש טאָג האָניק, האָט רעכט געהאט אונטערגיינ
צום טיש און אריינרוקן אינעם שיסל די האנט מיט א שטיקל ברויט.
דער באַטאָליאָנ-קאָמאָדיר פלעגט מיטע באַלעבאָס בעטן יעדערן,
ווער עס פלעגט אהער קומען, פארזוכן דעם האָניק. פון נאָך מער
באקוועמלעכקייט וועגן האָט מען דעם האָניק פאנאָדערגעווארעמט

אינ אויוונ אונ מע האָט אימ געגעסן צוזאמען מיטן וואָס אונ
מיט אַ בינ אויכ, אויב זי פלעגט זיך דאָרט פאָקן, האָלטנדיק זיך
בא דעם קלאָל, אז דער מאָגל פון אַ סאָלדאט קען איבערקאָכט
אויב, גיטקעס אונ ביקסנ-שמירעכצ. ס'איז געווען טומלדיק אונ
אנ אומאָרדענונג. מענטשן האָבן פאָרגעסן אפּ דער מילכאָמע.
האָבן געשמועסט וועגן פארשיידענע זאכן, וואָס זיינען ווייט גע-
ווען פון מילכאָמע. דער באַטאָליאָנ איז געווען אפּ אָפּרונ אונ מע
דארפּ דאָך טאָקע אביסל אָפּרוען.

די טיר פלעגט זיך אָן אופהער אופעפענען אונ פארמאכט. גראָע
קנוילע קאלטע לופט פלעגט זיך אריינרייסן אינ שטוב. איבער
דער נידעריקער סטעליע האָט זיך געוויגט דער בלויעכער נעפל
פון טאבאקרויכ.

דאָס מאָל האָט זיך די טיר געעפנט מער פֿייערלעך, פאָוואָליע
אונ סטאטוע, אונ דעם שוועל האָט אריבערגעטראָגן אַ גאנצ קאָ-
מישע טשיקאווע פיגור פון אַ ציווילען מענטשן מיט אַ ביקס,
מיט אַ יענער-טאָרבע, ביז האַלב-באדעקט מיט אַ וואָלפֿן-פעל,
וואָס איז געווען אריבערגעוואָרפֿן איבער דער פֿלייצע. נאָך דעם
דאָזיקן מענטשן איז ארייַן אַ רויטארמייער. ווען דאָס וואָלט נישט
געווען דער אלטער טאלאש, אָדער אפֿילע ווען דאָס וואָלט גע-
ווען דער אלטער טאלאש, נאָר אָן דער וואָלפֿן-פעל, וואָלט מען
אפּ אים מיטטאָמע ווייניק וואָס אכט געלייגט. אָבער די וואָלפֿן-
פעל ארייַן האָט זיך שטארק געוואָרפֿן אינ די אויגן אונ האָט
נאָך בילדעטער אונטערגעשטראָכט דעם אלטנס אייגנארטיקע פיגור.
דער אלטער טאלאש איז געווען אינ אַ קורצן קאָזשוכל, אינ
געווענטענע מיטקעס מיט רימענע לאַטעס. אפּ די פיס האָט ער
געטראָגן לאַפטיעס.

וויאזוי האָט מען געקענט נישט לייגן קיינ אכט אפּ אָט דעם
דאָזיקן פּאָלעטיער אינסורגענס? דער אלטער טאלאש האָט הויכ
אַ זאָג געטאָן: „גוטמאָרגן!“ אונ איז מיט זיינע פֿלינקע, שאַרפע
אויגן שנעל דורכגעלאָפֿן איבער די פענעמער פון די מיליטער-

לײַט. זײַנע לײַפּן זײַנען זיך פאנאנדערגעגאנגען אינ א מילדן
שמיכל, ווען ער האָט באמ טיש באמערקט דעם כ' שאלאָכין
און האָט זיך צו אים האסטיק אַ לאַז געטאָן. א לײַטיקער שמיכל
האָט זיך אויך באוויזן אפּן קאָמאנדירס פּאָנעם.

— א, אן אלטער פּריינט! וואָס פארא שטודעם האָט אײַך
אהער פארטראַגן?

ער האָט שטארק א טרייסל געטאָן דעם אלטנס האנט און האָט
אים אוועקגעזעצט לעבן זיך.

— דאָס איז מײַנער אן אלטער פּריינט, דער אלטער טאלאש.
איך בין בא אים געווען קווארטיר, — האָט ער געזאָגט צו די מײַ-
ליטער-לײַט.

— נו, וואָס הערט זיך עפעס נײַט בא אײַך? — האָט ער א פּרעג
געטאָן דעם אלטן.

— עכ, כאווער קאָמאנדיר, — האָט א זיפּ געטאָן דער אלטער
טאלאש: — נײַט איז פאראן אסאך, אָבער נײַט קײַן פרייעכע.

— וואָס איז, מיט די פאָליאקן זײַט איר נײַט דורכגעקומען?
— גאזלאָנימ, מערדער, אײַנגעוונקען זאָלן זיי ווערן! — און דער
אלטער טאלאש האָט פארצווייפלט א מאכ געטאָן מיט דער
האנט.

דער אלטער טאלאש האָט דערציילט וועגן אלץ, וואָס מיט אים
האָט זיך פארלאָפּן, וועגן דעם סטויגל היי, וואָזוי ער האָט זיך
דערנידעריקט פאר די פוילישע סאָלאַטנ, ווי זיי האָבן געכויזעקט
און זייעקעוועט זיך איבער אים, וואָזוי ער איז ארויס פון די
קײַלימ און עס האָט אויסגעבראָכן א געשלעג צווישן אים מיט
די פוילישע סאָלאַטנ. ווי דער כאראקטער פון די געשעענישן,
אזוי האָט זיך געביטן אויך דער טאָן פונעם אלטנס דערציילן.
ווען דער אלטער האָט דערציילט, ווי ער האָט זיך געבעטן, מע
זאָל נײַט נעמען דאָס סטויגל היי, האָט זײַט טאָן אויסגעדריקט
אונטערטעניקײַט און ראכמאַנעס; ווען ער איז דערנאָך אריבער
צום געשלעג מיט די סאָלאַטנ, האָבן זיך זײַנע אויגן אָנגעצונדן

מיט א קאמפֿֿֿיערל, פֿלוצלינג האָבן זיך זינען מוסקולן אָנגע־
צויגן, ער האָט צונויפֿעדריקט די פּוּיסטן, איז אופֿגעשפרונגען פֿונ
בענקל און מיט באַוועגונגען פֿונ די הענט האָט ער באַוויזן ווי
אזוי ער האָט א שטאַרע געטאָן די פּאַליאָקן, וויאָזוי זיי זינען
אָפֿגעפֿלויגן פֿונ אים, וויאָזוי ער האָט זיך אויסגעריסן און גע־
דאָן זיך לויפֿן איג וואָלד.

— בראַוואָ, דיעד!—האָבן אים געלויבט די סאָלדאטן.

— ניט שוין־זשע ביסטו, זייעניו, אזא געזונטער?—האָט און־
טערנעצווייפֿלט דער ברייט־פֿלייציקער בוקריי.

דער אלטער טאלאש האָט אפֿ אים אויסגעטארטשעט זינען
פֿלינקע טונקעלע אויגן און האָט זיך א ווילניקע איינגעקוקט אין
אים.

— לאָמיר זיך א באַרע טאָן,—האָט שטיל אָבער פעסט און
זיכער, מיט אן אנטשיידענער גרייטקייט א מעסט צוטאָן די קוי־
כעס מיט בוקרייען געזאָגט דער אלטער טאלאש.

די מיליטערייט האָבן אלע אינינעם פֿריילעך אפֿלאָדירט.

דער דיעד איז א מאָלאָדיע! אָט דאָס איז א דיעד!

דער ברייט־פֿלייציקער בוקריי האָט זיך געמוזט אָפֿטראַגן און־
טערן הילכיקן געלעכטער פֿונ די מיליטער־לייט. און דער אלטער
טאלאש האָט מיט נאָך מער היספֿילעס גענומען דערציילן וועגן
די געשעענישן פֿונ די לעצטע טעג, וועגן זיין ארומשלעפֿן זיך
איבער די וועלדער, וועגן זיין טוילען זיך אינ פֿרעמדע ווינקע־
לעך, וועגן זיין באַגעגניש מיט געקרוינדעטע מענטשן, וועגן
פֿארשיידענע עפֿיזאָדן פֿונ זיין לעבן. לעצטנס האָט ער זיך אָפֿ־
געשטעלט—און דאָס איז געווען דער צענטראַלער אָרט אין זיין
דערציילונג—אפֿ דעם, וויאָזוי די פֿוילישע אָקופּאנטן זייעקעווען
זיך איבער מענטשן, וועלכע פֿילן מיט דער סאָוועט־מאכט, וויאָזוי
מע האָט ארעסטירט זיין פֿאנאסן. און ווען דער אלטער האָט גע־
רעדט וועגן זיין זון, וועגן זיין ארעסט און אומשולדיקע פֿיני־
קונגען, וועגן די פֿיניקונגען פֿונעם ניס דערוואקסענעם, האָט זיין

שטימ געציטערט פון אופרעגונג, איז איר האָבן זיך געפילט נאָט-
קעס פון טיפן פאָטערישן אומגליק. און געענדיקט האָט ער די
דערציילונג אזוי:

— איז וווּ זשע זאָל איך גערעכטיקײט זוכן? צו וועמען זאָל
איך זיך ווענדן, אויב נישט צו אייך, כאוויירים רויטע מיליטער-
לײט? בין איך טאקע געקומען בעטן אג אייזע און הילף.
א יונגער מאן, וועלכער איז געווען אָנגעטאָן האַלב מיליטער-
ריש און האַלב ציוויל און האָט די גאנצע צײַט אויפמערקזאם
געהערט און געשוויגן, מיט א פאָנעם, וואָס האָט אויסגעדריקט
פארשטיינערטקײט און פארגליווערטקײט, איז צוגעגאנגען צו דעם
אלטן טאלאשן.

— איך בין זייער צופרידן באגעגענען זיך מיט אייך. איר
זײַט א בראווער זינער!—און האָט שטארק א דריק געטאָן דעם
אלטן די האנט. דערנאָך האָט ער זיך געווענדעט צו די מיליטער-
לײט.

— כאוויירים! דעם אלטן דארף מען קומען צוהילף. מע דארף
באפרייען זײַן זון. מע דארף!—האָט ער אונטערגעשטרעכט זײַנע
לעצטע ווערטער.

דעם אלטנס פאָנעם איז באלויכטן געוואָרן מיט א האָפּענונג.
און ער האָט מיט טיפער דאנקבארקײט א קוק געטאָן אפן אומ-
באקאנטן יונגן מאן, ווער-זשע איז ער?

— איך וועל, כאוויירים, דינען מיט אייך אינײנעם, איך וועל
אײַך העלפן, ווײַל דאָרטן האָב איך דאָך נישט וווּ אהינצוטאָן זיך, —
האָט מיט היץ גערעדט דער אלטער טאלאש. — איך קאָן דעם וואלד,
די בלאַטע, די טײכלעך, די אָוערעס. איך וועל מיט אייך דורכגיין
אזוי, אז קײן איין פריזישער שערד וועט נישט וויסן פון דעם. און
נאָך א זאך בעט איך אייך, כאוויירים, געבן מיר אן עמעסע מילי-
טערישע ביקס, אויב איר קענט נישט געבן, איז לײַט מיר כאָטש
איך וועל אָפּנעמען בא די פאָליאקן, וועל איך אייך, כאוויירים,
אומקערן זי.

אַט די דאָזיקע אומיטלבארקייט, נאָווקייט און ווילן צו האָבן
א מיליטערישע ביקס האָט אופגעמונטערט די מיליטער־לײַט און
האָט בא זיי ארויסגערופן נאָכ מער סימפאטיע צום אלטן.

— מע דארף פארעכענען דעם אלטן אין די רייען פון דער
רויטער ארמיי און ארויסגעבן אים א ביקס, ווי א רויטארמייר, —
האָט האלב אין א געלעכטער און האלב ערנסט באמערקט איינער
פון די ראַטע־קאָמאנדירן.

— א ביקס וועלן מיר דעם דיעד געבן, — האָט געזאָגט דער
באטאליאָן־קאָמאנדיר, אָבער אפריער דארף ער פארווכן אונדזער
האָניק. נעמט א ביסל האָניק! — האָט ער זיך געווענדעט צום אלטן
טאלאש.

דער אלטער טאלאש האָט זיך לעכאטכילע עפעס אביסל צע־
טומלט, אָבער די מיליטער־לײַט האָבן זיך אפ אים אָנגעזעצט נאָכ
שטארקער. בוקריי האָט אים דערלאנגט א שטיקל ברויט.

— עס, זידינקע, מיר וועלן איינינעם מילכאָמע האלטן!
דעמלט ערשט האָט דער אלטער טאלאש געמאכט עטלעכע מאָל
אן עקסקורסיע אין דער שיסל האָניק.

— נו, כאוירימ, לאָמיר א טראכט טאָג, וואַזוי קומען צוהילפ
דעם אלטן, — האָט ווידער אָנגעהויבן ריידן דער באטאליאָן־קאָ־
מאנדיר פאר איינ וועג וואָלט, נאָכ מיין מיינונג, גיט געשאט א
טאפ טאָג אביסל טיפער, ווי האלט עס מיט די פוילישע פאָזי־
ציעס... וואָס וועט איר אפ דעם זאָגן, כאוירימ?

— א ווילע זאכ!

— ס'איז א אידיע!

איינשטימיק האָט מען אונטערגעהאלטן דעם קאָמאנדירס
מיינונג.

— דערלויב מיר, כאווער קאָמאנדיר, א וואָרט!

— רייד, בוקריי!

— היינט אינאָוונט בייטן מיר אָפ דעם דריטן באטאליאָן.
היינט טאקע ארויסשיקן אן אויסשפיר־אָטריאד און וואָס טיפער.

פאר דעם אויסשפיר־אָטריאד צוקלײבן א צוויי־דרײ צענדליק פרייזויליקע... אויב איר וועט אַנטרויען אָט די דאָזיקע ארבעט מיר, וועל איך צוזאמען מיטן אלטן באטראכטן עס, און איך רופ זיך אליין ארויס אָפּ דער ארבעט.

בוקריי איז געווען אינעם באטאליאָן באוואוסט, ווי א מענטש, וואָס האָט א געוואלטן, דרייטן, קאָמבינאטערישן קאָפּ. און מיט פאר־געניגן האָט מען אים אָנגעטרויט אַרגאניזירן און דורכפירן די אויסשפירונג פונעם פוילישן הינטערלאנד. מע האָט באשטימט ארויסגעבן דעם אלטן טאלאשן א רויטארמישע ביקט און ער זאָל זײַן דער באגלייטער אינעם דער אויסשפירונג.

— איז האלטן מיר מילכקאָמע, הייסט עס, זיידנעק־האַט בוקריי א זאָג געטאָן דעם אלטן און האָט אים ארופגעלייגט א האנט אפן פלייצע.

א צופרידענער און אופגערעגנטער האָט דער אלטער טאלאש מיט ביידע הענט געטרייסלט בוקריי'ס האנט.

ווען דער אלטער טאלאש איז ארויס פון שטוב, איז נאָך אים אויך ארויס דער יונגער אומבאקאנטער כעוורעמאן, וועלכער איז געווען געקליידעט האלב מיליטעריש, האלב ציוויל.

כ'האַב געוואָלט מיט אײַך א שמועס טאָן אביסל, — מאכט ער צום אלטן: — ווהינ גייט איר איצטער?

— אָט דאָ... צו איינעם א באקאנטן.

— מיכ אינטערעסירט צו וויסן, — האָט געזאָגט דער אומבאקאנטער: — וועג אײַך פערזענלעך וואָלטן די פאָליאקן נישט באוואלט, וואָלט איר געשטעלט זיך קעגן זיי?

דער אלטער טאלאש האָט זיך נישט געריכט אפּ אזא פראגע און נישט וויכנדיק, וואָס מיינט דער אומבאקאנטער, האָט ער געענט־פערט גייטראל:

— מ'וואָלט מיכ נישט געטשעפעט, וואָלט איך זיי אויך נישט גע־טשעפעט.

דערנאָך האָט ער אביסל א טראכט געטאָן און צוגעגעבן:

— סאָפּקאַלסאַפּ וועל איך אײַך זאָגן, אז איך ווײַס נישט, ווי עס וואָלט געווען.

דער אומבאקאנטער האָט געשוויגן.

— נו, און צי ווײַסט איר, וואָס עס טראָגט מיט זיך די פּוילישע מילכקאַמע, און ווער האָלט עס מיט אונדז מילכקאַמע?
— זיי ווילן מיטטאַמע אָן אייגענע פּוילן אויסבויען.

— און ווען זיי וואָלטן אויסגעבויט, ווי איר זאָגט, אָן אייגענע פּוילן, איז וואָס וואָלטן זיי אײַך, דער פּוילישער אַרעמקײט, און אונדז, די ארבעטער, געבן?
דער אלטער טאלאש האָט אריינגעקוקט דעם אומבאקאנטן אין די אויגן.

— זאָגט נאָר, ווער זײַט איר?

דער איינגעשלאָסענער פּאַנעם פונעם אומבאקאנטן האָט זיך באַלויכטן מיט א גוטמוטיקן שמייכל.

— איך בין אן ארבעטער פון האָמעל. איך האָב א פאמיליע, ווי יעדער איינער, אָבער דאָ דארף איך זי נישט האָבן. און אויב איר ווילט רופן מיך באַם נאָמען, רופט מיך ניעווידני⁽¹⁾.
האָט זיך פאַרכידעשט דער אלטער טאלאש.

— און איך וואָלט אײַך נישט גענוערופן דיווני⁽²⁾.

„ניעווידני“, ווי ער האָט זיך אליין אָנגערופן, האָט א שמייכל געטאָן:

— ניינ, דאָ איז נישט קיין שום ווונדער, — האָט ער געזאָגט: — די זאך באשטייט אין דעם, וואָס איך פיר א געהיימע, אָדער ווי מען זאָגט, אן אונטערערדישע ארבעט פון אונדזער פארטיי באַלד שוויקעס. און אויב איר האָט געהערט, אז ערגעץ-וו קומען פאָר אופשטאנדן קעגן די פאָליאקן, איז דאָ פאראן אויך מײַנע אביסל ארבעט.

(1) ניעווידני — איז חיסרוניש באשטייט עס, מען זעט אים גיט. (איבערז.)

(2) דיווני — איז חיסרוניש באשטייט עס — ווונדערלעכער. (איבערז.)

דעמלט האָט דער אלטער טאלאש מיט א שטילער שטימ
געמאָלדנ:

— עהע! איך האָב אויך אָנגעהויבן אזא ארבעט.

— איך האָב געזען, אז איר זינט א נייטיקער מענטש, אָבער
איר דארפט א קוק טאָן אפּ דער וועלט אביסל אפּ אן אנדער
אויפן און א ביסל ווייטער.

ניעוידני האָט דערציילט דעם אלטן טאלאשן זייער טשיקאווע
זאכן און דער אלטער טאלאש האָט ניט געקאָנט ניט מאסקים
זיין מיטן עמעס און זיינע ווערטער.

XIV

דער אלטער טאלאש איז ניט גלאט א באגלייטער אין בוקריס
אויסשפיר-אָטריאד. ערשטנס, איז ער אליין א פולבארעכטיקטער
אומייער: ער האָט די „עמעסע“ מיליטעדישע ביקס און 45 קוילג.
צווייטנס, איז בא אימ פאראן זיינע אן אייגענע קאמאנדע,
באנצע 8 מאן פויערים פון וויסאָקאיא רודניא. און דער דאָזיקער
אויילעם איז געווען א ספריטנער און דרייטטער. צונויפקלייבן
אזא קאמאנדע איז געווען ניט אזוי גרינג, אָבער דער אלטער
טאלאש האָט ניט געזשאלעוועט קיין הייסע, ווי פֿייער, ווערטער
און געדיכטע פארבן אפּ צו פאנאנדערווארעמען דאָס בלוט פון
זיינע מענטשן און לאָזן זיי אין קאמפּ קעגן די צעיושעטע אָקור-
פאנטן.

— ניט שוין-זשע, כאוויירימ, וועט איר ווארעמען די פוועט
אפּן אויוון און ווארטן, ביז עס וועט אויך צו אונדז קומען דער
פאליאק און געבן מיט א דויבניע איבערן קאָפּ? דער פאג
וועט אייך ניט שאנעווען, ער וועט אייך דערמאָנען יעטוידער
דעמבעלע, וואָס איר האָט אויסגעהאקט אין וואלד, אויך
דאָס פעלד וועט ער צוגעמען בא אייך, ער וועט אייך מאכן פאר
באטראקעס אין זיין מאיאָנטעק. די לעצטע פערעם וועט ער
ארויסציעגן פון אייער העמד, מיר דארפן העלפן אונדזער דויטער

ארמיי ארויסטרייבן די פריזישע קלאָווים, אז ניט די פריזים,
נאָר מיר אליין, די אָרעמשאפט און די ארבעטער מיט די כאַ-
ווירים באַלשעוויקעס זאָלן זיין דאָ באַלעבאטיג און זאָלן אפּן
אייגענעם אויפן איינאַרדענען דאָס לעבן.

ניט די לעצטע ראָל האָבן אין דער דאָזיקער מאָביליזאציע פון
די 8 פויערים געשפילט דעם אלטנס מיסעס וועג אנטוואָפּענען
דעם פוילישן קאָנוואָי און באזונדערס מארטינ רילס ביקס, וועלכע
ער האָט געקראָגן, ביים מע האָט אנטוואָפּעט די פאָליאקן. מאַר-
טינ רילס האָבן דאָ אסאך געקענט. עס איז פאָשעט אינטערעסאנט
געווען א קוק טאָג אפּ דער דאָזיקער ביקס. באזונדערס איז דעם
אלטן געקומען צוהילס ניעווידני, ווייל ער איז געווען א ספעציע-
אליסט אין די דאָזיקע איניאַניס.

פארנאכטלעך האָבן זיך אַ לאַז געטאָן אין וועג צוויי גרופעס
מיליטער: 30 רויטארמייער מיט בוקרייען אינדערשפיץ און 8 מאַג
פויערים אונטער דער קאָמאנדע פונעם אלטן טאלאש, ארומ און
ארומ פערציק מאַג. און געווען איז עס דער צווייטער טאָג פון
יענע 3 טעג, וואָס דער אלטער טאלאש און מארטינ ריל האָבן
זיך געדארפט פארייניקן אין דאָלג-בראָד. דער אלטער טאלאש
האָט עס שטארק געהאלטן אינעם זינען. אפּ אזא אויפן האָבן זיי
נאָך געהאט א גאנצע לאנגע ווינטערדיקע נאכט און א גאנצן קורצן
ווינטערדיקן טאָג. עס איז געווען גענוג צייט אפּ ניט איינ-
דיק קומען צו דער צייט אפּ דעם אָפּגערעדטן אָרט.

דער וועטער איז ווייכער געוואָרן. נאָך פון אַוונט אָן האָט דער
הימל פון דאָרעם-זייט פארצויגן זיך מיט א רויכיקן געשפרייט
פון ליכטע וואָלקנס, און איבער די ווייטע וועלדער איז אראָפּ-
געוואנדען אַ דינער בלוילעכער נעפל, אן אָנוואָג אפּ אן אַטליע.
די העלע הימל-פארבן זיינען טונקל געוואָרן און אפּ דער ערד
האָט זיך אראָפּגעלאָזן א פינצטערניש. דער מארשורט איז געווען
פאָרויס באשפּיט דורך בוקרייען און דורך דעם אלטן טאלאש
באמ לעבנהאפטן אַנטייל פון די אופשטענדלעך-פארטיזאנער, וועלכע

האָבן פאַרגעשטעלט דעם אלטן טאלאשם מיליטער. זיי זיינען אויך געווען באוואָפנט מיט מיליטערישע ביקסן. דער ערשטער אָפּשטעל איז וועגן איז באשטימט געווען מאכן אינעם פאָלוארעק וויר-קוציע.

בוקריי איז א מענטש מיט א רייכער מיליטערישער פראקטיק. ניט איינמאָל האָט ער דורכגעמאכט אזוינע מארשן, ניט איינמאָל איז ער געווען אין שלאכטן סײַ אפן פראָנט פון דער אימפּערי-אליסטישער מיליכאָמע, סײַ אפּ די פראָנטן פונעם בירגער-קריג. געווען איז ער אי אפן אוראלער פראָנט, אי אונטער אסטראכאן, אי איז די ברייטע סטעפּעס פון אוקראינע. די רויטארמייער האָבן אים לייב געהאט און פלעגן זיך פארלאָזן אפּ אים. ער האָט אָפּ געגעבן א באפעל די נאטשאַליקעס פון די אָפּטיילונגען אָנעמען מיטלען אפּ פארהיטן די מארש-קאָלאָנע. עס זיינען ארויסגעשיקט געוואָרן פלאנגאווע און פאָרויסגייענדיקע פאטרוולן, עס איז איינ-געשטעלט געוואָרן א געהעריקע פארבינדונג צווישן דעם פאטרוול מיטן יאָדער פון דער קאָלאָנע. דער אלטער טאלאש פלעגט זיך צוקוקן צו בוקרייען, פלעגט זיך צוהערן צו זיינע באפעלן און צו דער קאָמאנדע און האָט עס אלץ גענומען זיך אין זינען. אלס באגלייטער, אפּ וועלכע עס איז געלעגן די פאראנטוואָרטלעכקייט צו אָפהיטן דאָס מיליטער פון פאר-שיידענע שלעכטע אומגעריכטקייטן אין וועג, האָט ער ארויסגע-וויון פיל וואָרגואמקייט פאר דעם, אז אלץ וואָל זיינן גוט און בע-שאַלעם. דאָס פלעגט ער אָפּשטיין אפּ א מאָמענט פון דער קאָלאָנע, דאָס פלעגט ער פארגיין פאָרויס אָדער אָפּגיין אָנאָויט, אוועקגיין פונעם טומל, פון דער טופּעריי, פלעגט זיך אָפּשטעלן און גוט צוהערן זיך צו די קלאנגען פון דער ווינטער-נאכט און צום פאר-דעכטיקן גערויש פון וואלד. עס איז אים אָנגענועם געווען צו פילן, אז אפּ זיינע פלייצעס האָט זיך פעסט צוגעטויליעט די שווערע „עמעסדיקע“ ביקס מיטן שארפן באגנעט, מיט וועלכע עס איז ניט שרעקלעך ארויסטרעטן אפילו איינער אפּ איינעם קעגן א

בער. אלץ, וואָס ער האָט געזען און איבערגעלעבט איז וויסאָ-
קאָיא רודניא, אַזוי איצט אָפּגעטראַטן אפּ ערגעץ ווײַט און פאַר
אימ זײַנען אָפּגעשטאַנען נײַע געשעענישן אזוי, ווי דאָס האָט
דיקטירט דער גאַנג פֿון די געשעענישן, די באַגעגעניש מיט רילנז
דער פֿלאַן פֿון באַפֿרײַען פּאַנאַס און די ווײַטערדיקע געשע-
ענישן, וועלכע עס איז אזוי שווער פֿאַרויסצוזען. אָבער דער אל-
טער טאַלאַש האָט געפֿילט איצטער הינטער זיך א קראַפֿט און
זיכערקײַט; די דאָזיקע קראַפֿט און ברייטקײַט האָט אימ צוגעגעבן
איז א באַדײַטנדיקער מאָס אויך די „עמעסדיקע“ ביקס. אז ער
פֿלעגט אָפּגיין אביסל ווײַטער און בלייבן איינער אליין, פֿלעגט ער
אַרעפֿעמען פֿון די פֿלייאַעס די ביקס, פֿלעגט זי נעמען „אפּן האַנט“
וועדליך גיין אפּ שפּיגל, ווי דאָס האָט אים באַוווּזן בוקריי. א לעכער-
לעכע פּאָזע פֿלעגט דאָן באַקומען דער אַלטער טאַלאַש; ער פֿלעגט
נעמען די ביקס מיט דער רעכטער האַנט פאַרן האַלדז נידעריקער
פֿונעם שלאָס, מיט דער לינקער האַנט פֿלעגט ער זי אונטערקאפֿן
פֿון אונטן און אליין פֿלעגט ער זיך צוועצן, אײַנגעבויעט איז די
קני, אַרויסשטעלנדיק אביסל פֿאַרויס די לינקע פּוס. און זײַן פּאָ-
נעם איז דאָן געווען גרויזאַם, ווי באַ א מענטשן, וועלכער איז
גרייט געבן א טויט-קלאַפּ זײַן סוינע. אָבער די דאָזיקע איבונגען
האַבן ניט פאַרשטעלט מיט זיך דעם אַלסנס דײַגעס וועגן דורכ-
פירן זי קאָלאַנע בעשאַלעם.

ביזן פּאָלואַרעק ווירקוציע איז געבליבן א ווײַאַרסט דריי. דער
אַלטער טאַלאַש האָט שטיל צוגערופֿן צו זיך צוויי מענטשן פֿון
זײַן קאָמאַנדע—קופּריאַנטשיקן און נופּרייע—און האָט זיי גע-
געבן א באַפֿעל אַ לאָפּ טאָן אפּן פּאָלואַרעק דערוויסן זיך, צי
זײַנען דאָרט נישט קיין פּאָליאַקן. קופּריאַנטשיק און נופּריי
האַבן זיך אַ שטויגל געטאָן ניט באַמערקטערהייט און זײַנען פאַר-
שוונדן געוואָרן איז דער פינצטערניש, פֿון וואַלד, און די קאָ-
לאָנע איז מיט די זעלבע טעמפֿן, אײַנהיטנדיק שטילקײַט און
אַרדענונג, געגאַנגען זיך ווײַטער. דער וואַלד האָט זיך שוין גע-

ענדיקט און די קאָלאָנע האָט שוין באלד געדארפט ארויס אפ-
א פערל צווישן וועלדער, ווו עס געווען דער פאָלוארעק וויר-
קוציע. דער אלטער טאלאש איז אונטערגעגאנגען צו בוקרייען.
— באלד גייעג מיר צו צום פאָלוארעק, — האָט ער שטיל גע-
מאָלדן דעם נאטשאַלניק פון דער קאָלאָנע. — מע דארף זיך אָפ-
שטעלן.

בוקריי האָט איבערגעגעבן ווי דורכ א קייטל די קאָמאנדע אפ-
אַפּשטעלן זיך.

— אלנפאלט דארף מען שיקן אויסשפירן דעם כוטער, — האָט
ער געזאָגט.

בוקריי האָט שוין געוואָלט ארויסשיקן אן אויסשפיר-אַטריאד.
— איך האָב שוין אוועקגעשיקט מיינע מענטשן, — האָט רא-
פאָרטירט דער אלטער טאלאש.

— ריכטיק געטאָן, זיידניקע! — האָט אים געלויבט בוקריי-איין
מארש, אפ מילכקאָמע האָבן די אויסשפירונג און די פארבינדונג
זייער א וויכטיקע באדייטונג, — האָט ער געלערנט דעם אלטן.
איין א צוויי מינוט ארום זינען פון דער פינצטער ארויסגער-
שווומען דריי פיגורן... דאָס זינען געווען קופרזאנטשיק און
נופריי און מיט ווי עמעצער א דריטער.

דעם אלטנס אויסשפירער האָבן געמאָלדן:

— אינעם פאָלוארעק זינען פאָליאקן! פרעגט זיך פאנאדער
אַט בא אים אָ, ער ווייס וועגן זיי מערער, — און זיי האָבן אָן-
געוויזן אפ דעם מענטשן, וואָס זיי האָבן געבראכט.
בוקריי האָט אים אָנגעהויבן פאנאדערפרעגן:

— ווער ביסטו?

— דארווידאָשקע, — האָט געענטפערט דער מענטש, וועלכען זיי
האָבן געבראכט.

דארווידאָשקא צי דאציאגנידאָשקא — דאָס איז ניט וויכטיק, —
האָט באמערקט בוקריי: וואָס ביסטו פארא מענטש? מיט וואָס
פארנעמסטו זיך?

— א מענטש בין איך... — און דארווידאָשקא האָט האָפּענונגלאָז
א מאכ געטאָן מיט דער האנט—און איך פארנעם זיך ניט מיט
דאָס, מיט וואָס מע דארף.

— וווּ האָט איר אים גענומען?—האָט געפרעגט דער אלטער
טאלאש זינע אויסשפירער.

— דאָס איז דאָך א באטראק פון ווירקוציע... ער האָט אביסל
אויסגעטרונקען.

— אהא, א באטראק!—האָט מאסקים געזען דער מאָדנער דאר-
ווידאָשקא, —נו טאקע אויסגעטרונקען... נו, איז וואָס, אז אויסגע-
טרונקען...

— איז מיט וועמען האָסטו געטרונקען?—האָט זיך פאנאנדער-
געפרעגט בוקריי.

— א סאָלדאט האָט אונסערגעטראָגן אינ א פליאשקע. א פא-
ליאק. דאָרט, ברודערקע, זינען זיך פאליאקן צונויפגעפאָרן...
פאנעכ, פאנענקעס, אָפּיצערן... מע טרינקס! מע היליעט. זאָגט
מיר איינער א סאָלדאט, —מע האָט אים פאר א וועכטער אוועק-
געשטעלט, ברענג, זאָגט ער מיר, א מיידל... אפּ מיין וואָרט!
דער באטראק האָט אָנגעהויבן דערציילן אינטערעסאנטע
מיסעס.

— עפעס אסאך אָפּיצערן זינען דאָרטן? האָט זיך נאָכגעפרעגט
בוקריי.

— דרייען... נו יע, דרייען.

— און סאָלדאטן זינען פאראן?

— פאראן סאָלדאטן אויך... נו יע. פאראן.

— וויפל זינען זיי דאָרטן?

— אָס מיסטאָמע א מענטשן זעקס... נו, טאקע זעקס!

דער כיטער בוקריי האָט גלייך צונויפגעשטעלט א פליאק, וואָס
ער האָט צו טאָן. פארן גרונט פון דעם פלאן האָט ער גענומען
דאָס מיידל.

— אָט וואָס, ברודערקע דארווידאָשקא, הער זיך איין און פאר-

געדענק עס: דו זאלסט ברענגען דעם סאלדאט, וואָס שטייט אפּ
דער וואכטע, א מיידל.

דארוידיאָשקא איז פארצווייפלט געוואָרן.

— איז ווו זשע זאָל איך זי נעמענ? נו יע, ווו?

— דו הער מיך: דאָס מיידל וועל איך זיין.

— כײַ-כײַ!—האָט זיך צעלאכט דער באטראק: אזא מיידל קען

א בריקע טאָן אויך. נו יע?

די רויטארמײער און פארטיוואנער האָבן זיי ארומגערינגלט.

בוקרייט אויסטראכטעניש האָט ארויסגערופן א פריילעכע
שטימונג.

— מיר וועלן קומען אהיין,—האָט בוקרייט אנטוויקלט ווייטער

זײַן פלאן:—איך וועל זיך אָפּשטעלן ערגעץ אפּ א הויט, און דו

וועסט זאָגן,—איך האָב געבראכט א מיידל. רעכט?

— רעכט!.. כײַ-כײַ!

בוקרייט האָט אָפּגעפירט אַנאזײט די נאטשאַליקעס פון די אָפּ-

טיילונגען און דעם אלטן טאלאשן האָט ער געגעבן א באפעל,

וואָס ווו ווער עס זאָל טאָן.

לענגוויס דעם וועג איז פאָלוארעק קימאט פון רעכטן

וואלד אָן האָבן זיך געצויגן געדיכטע אלטע ליפאָווע אליינעס. די

קאָלאָנע האָט זיך צעטיילט אפּ צוויי העלפטן און האָט זיך גע-

רוקט צום פאָלוארעק טוילענדיק זיך צווישן די גראָבע ביימער.

בוקרייט און דער באטראק זײַנען געגאנגען פאָרויס. נאָך זיי איז

געגאנגען דער אלטער טאלאש און זײַנע צוויי אויסשפירער. דער-

בייענדיק ביון הויפּ האָט זיך די קאָלאָנע אָפּגעשטעלט. בוקרייט

האָט אראָפּגענומען דעם שינעל, האָט אים אָפּגעגעבן דעם אלטן

טאלאשן און אליינ האָט ער אָנגעטאָן זײַן פעלצל. בא אײַנעם

א פארטיזאן האָט זיך געפונען א טיכל, וואָס האָט געדינט פאר

א שאַליק, און אָנשטאָט א קלייד האָט דער אלטער טאלאש

ארומגעדרײט בוקרייטן מיט דער וואָלפֿנ־טעל. איז דער פינצטער

האָט ער אויסגעווען ווי א שוועקלעך מײַסע פרוי, און דאָס האָט

ארויסגערופן א געלעכטער, ניט קוקנדיק אפ דעם, וואָס דער מאָ-
מענט איז געווען אַן אָנגעשטרענגטער.

בוקריי און דארווידאַשקא האָבן זיך אָפּגעטיילט פון דער קאָ-
לאָנע. הינטער זיי זינען אפ א געוויסן מעהאלעך געגאנגען
דער אלטער טאָלאש און צוויי פארטיזאנער. בוקריי האָט
אויסגעקליבן אַן אָרט אינעם פּינצטערנ ווינקל פון הויפּט לעבן
עפעס א געביידע, האָט אפּ יעדן פאל צוגעגרייט דעם נאָמאָ-
דארווידאַשקא איז אוועק אָנאָמיט פון שטאל צום
סאָלדאט מיט א ראפּאָרט. לעבן שטאל איז קיינער ניט געווען,
דער סאָלדאט האָט זיך אַ לאָז געטאָן געענטער צום צימער, וווּ
עס האָבן העל געלויכטן די פענצטער, וואָס זינען געווען פארהאנגען
מיט א ליכטער פאָרהאנגע. דורך אַ ניט צוגעדעקטער שטיקל שוין
האָט ער דאָרט געזען א יונג, שיינעם שוואַרצ-כיינעוודיקן אָפּ-
צער, וועלכער איז געזעסן בא א ראַיאָל און האָט איבערגעקליבן
מיט די פינגער די קלאווישן. די קלאנגען פון ראַיאָל זינען, צו-
אויפּגיסנדיק זיך אינעם א שיינער מעלאָדיע, קוים דערפֿולגן צו די
אויפּערן פונעם סאָלדאט. פונדערווייטנס איז געשטאנען א שלאַנקע
בלאָנדינקע און ווי א פארקישעפּטע געהערט די מוזיק, ניט אַראָפּ-
געמענדיק די אויגן פונעם מוזיקאנט. וואָס איז געווען אינעם
געפילן פון אַט דער דאָזיקער קרעפטיקער מיידל? יענער מאָמענט,
וועט געוויס מיטטאָמע, מיט טיפּן שפור אינזשנירן זיך איר אינעם
הארצן, און זי וועט לאנג געדענקען יענעם אומפארגעסלעכען
אָוונט, יענע מעלאָדיע און די געשטאלט פונעם שיינעם שוואַרצ-
כיינעוודיקן מוזיקאנט-אָפּיצער מיט דעם פארטייטעם אומעס אינעם
די פינקלדיקע שוואַרצע אויגן.

דער סאָלדאט פון זיין זיין האָט ניט אַראָפּגענומען קיין אויג
פון דער בלאָנדינקע און האָט אונטערגעוויפּט. אינעם מאָמענט
איז צו אים צוגעגאנגען דער באַטראַק. דארווידאַשקע האָט גע-
מוזט א צי טאָן דעם סאָלדאט, קעדיי אומקערן אים צום פאָל-
וואַרעק-הויפּט פונעם טרוימענ-לאַנד.

— א יונגע מיידל געבראכט! — האָט אים דאָרווידאַשקא אַינגע-
רוימט א סאָד.

דער סאָלדאט האָט זיך א כאפּ געגעבן, האָט זיך אַרומגעקוקט
און באַרויקט.

— וווּ איז זי? — האָט אָפּגערעגט געפרעגט דער סאָלדאט.

— לעבן שוין וואָרט זי? — זי שערט זיך גיין אליין, נו,
אָוואָדע.

— א יונגע?

— נאָך א מיין יונגע! נו, אָוואָדע... אָ, אַן אויוון, א מיידל
א פויער!

דער סאָלדאט איז געוואָרן אָפּגערעגט. ער האָט פאַרדרייט די
וואַנצעס אַרױס, אונטערזינגנדיק פריילעך א לידל, איז ער גיך
אָועק גאַנגען באַטראַק.

די „יונגע מיידל“ האָט זיך נאָך פּעסטער געטוילעט צום וואַנט,
און מאַכנדיק דעם אָנשטעל, אז זי שערט זיך, האָט זי זיך א רוק
געטאָן אַביסל אַפּ צוריק, דער באַטראַק האָט זיך אָפּגעשטעלט און
דער סאָלדאט איז זיך האָפּערדיק געטראָטן פאַרויס.
— שערט זיך נישט, נעשאַמע מייןע!

אָועקגעשטעלט די ביקס לעבן וואַנט, האָט דער סאָלדאט דע-
ליקאטע צוגעטוילעט זיך צו דער „יונגער מיידל“. איז איין מינוט
האָט די „יונגע מיידל“ א קוועטש געטאָן ווי מיט אַיזערנע
רייפּן דעם פאַרליבטן קאָוואַליער און האָט אים א לייג געטאָן
אין דעם שניי.

— קיין איין פיפּס, כאַלערע דו, וואָרעם איך מאַכ דיר דאָ א טויט
אפּן אָרט!

די „יונגע מיידל“ האָט מיט א געדיכטער מאַנצבילשער שטיי-
געדראָט דעם סאָלדאט. די גאַנצע ליבע-שטימונג איז ווי מיטן
האַנט אָפּגענומען געוואָרן. ער האָט נאָר א שפּעטשע געטאָן:
— דער פאן גאָט איז מיט אונדז, גימסט הייליקער!

— ניט דער פאנ גאט און ניט דער הייליקער גייסט, נאָר דער
וואָרדקאמאנדיר בוקריי.

דעם סאָלדאט האָט מען אָפגעפירט אונטער די ליפּעס. די
רויטארמייער און די פארטיזאנער האָבן זיך אריינגעריסן אין
הויפ, האָבן ארומגערינגלט דעם צימער און די הויפישע כאטע,
ווי לעגיאָנערן האָבן זיך פארבראכט בא א גלעזל בראנפן, אוועק-
שטעלנדיק די ביקסן אין א ווינקל לעבן שוועל.

אייג מאַמענט און אינ דער הויפישער כאטע האָבן זיך אריינגע-
צערסן די רויטארמייער און די פארטיזאנער.

— ניט פונ אָרט!—האָט א דונער געטאָן בוקריי אין צימער.
— די הענט ארום!—האָט א געשריי געטאָן אין דער הויפישער
כאטע דער אלטער טאָלאש, וועלכער איז געגאנגען אינדערשפיצ
פונ זיינ קאָמאנדע.

די סאָלדאטן האָבן געהאָרכזאם אופגעהויבן די הענט.
און אין צימער איז די שלאנקע בלאַנדינקע אין כאַלאַשעס
געפאלן. עס האָט אנטשטומט דער ראַיאָל. דער מוויקאנט אָפּיצער
איז געבליבן פארגליווערט אין דער פאָזע, אין וועלכער ער איז
געוועסן. ס'האָבן א בראזע געטאָן איבערן דיל די סעלער און
די קעלישעקלעך, וועלכע עס האָבן צעוואָרפן די איבערגעשראָ-
קענע געסט. און אויגן, פולע מיט גרויל, האָבן געקוקט אפ די
שטאַלענע שפיצן פונ די אָנעבויגטע רויטארמיישע באגנעטן און
אפ די פינצטערע מיילער פונ די שרעקלעכע גאנאנען.

— מיר זיינען פארפאלן!—האָבן געשעפטשעט די בלאסע ליפּן
פונעם שיינעם שווארציינעוודיקן אָפּיצער-מוויקאנט.

XV

אין דער זעלבער נאכט האָט מען די געפאנגענע סאָלדאטן און
אָפּיצערן, אזוי גרויס ווי 9 מאן, אריינגעוועזט אין פאראנדע ווע-
געלעך, אפ וועלכע ס'האָט זיך צונויפגעפאָרן די שליאכטע, פֿייערן
א באנקעט לעקאָוועד דעם, וואָס עס איז באנייט געוואָרן די

פּוילישע מעלכע און לעקאווער דער פּוילישער ארמיי. און אונ-
טער א קאָנוואָי פון רויטארמייער, וואָס האָבן זיך צעזעצט אפּ
די פערד פון די געפאנגענע פּאָליאקן, האָט מען זיי אוועקגעשיקט
אין דאָרפ וויסאַקאיא רודניא. דארווידאַשקא און איינער פון די
פארטיזאנער האָבן זיך געזעצט פאר פורמאנעס. דארווידאַשקא איז
פונקט אויסגעקומען זיצן אפּ דער פור, אפּ וועלכער ס'איז אויך
געזעסן יענער סאַלדאט, וואָס האָט ניט לאנג באגענוט זיך מיט
דער יונגער מיידל. שוויגנדיק און פול מיט האס האָט דער
דאָזיקער סאַלדאט געוואָרפן בליקן אפּ זיין פארעטער דעם, שאדכן,
און דער, שאדכן. האָט בלויז גנייוויש אונטערגעשמיכלט און
מיטאקיוו שטארקער געטריבן די פערד.

דאָס אויסטרינקען און צובייסן (און אפּ דעם האָט די שליכט-
טע ניט געקארגט קיין געלט צוליב אזא גרויסער סימכע) האָבן
עפּשער ניט אינגאנצן, אָבער איז א גרויסער מאָס, אריינגע-
פּייקלט די רויטארמייער און די פארטיזאנער. נאָך דעם ווי זיי
האָבן זיך אָפּגעפארטיקט מיטן באנקעט און גוט פארוואַרגט זיך
אפּן וועג, האָט זיך די מיליטערישע טייל אינדערשפיז מיט בר-
קרייען געלאָזן אין וואלד אריין. בלייבן דאָ נעכטיקן האָט בר-
קריי געהאלטן פאר געפערלעכ. איז פאָלוארעק האָט מען אוועק-
געשטעלט עטלעכע וועכטער, וועלכע מע האָט באפוילן, אז זיי
זאָלן אפּ א געוויסער צייט קיינעם ניט ארויסלאָזן פון פאָלוא-
רעק. די געסט זינען געזעסן ווי מייז אין א פאסטקע, און די
שלאנקע בלאַנדינקע האָט זיך פארוקס אין א ווינקל און האָט
מיט הארצווייטעק און אומעט געטראכט וועגן דעם, ווי קורצ און
ניט זיכער עס איז דאָס גליק אפּ דער וועלט. און די געשטאלט
פונעם שיינעם יונגן אָפיצער-מוזיקאנט איז, ווי א לעבעדיקע,
געשטאנען פאר אירע אויגן.

דער אלטער טאלאש האָט געוואוסט, וווּ איז די געדיכטע-
נישט פון די מאָזירער וועלדער זינען פאראן אפּגיכ געמאכטע
ביידלעך, וווּ זומער צייט פלעגן זיך אָפּשטעלן די סמאָליארעס.

אהער האָט ער אוועקגעפירט די רויטארמייער און די פאר-
טיזאנער. אהער האָט אויך געדארפט קומען, נאָכן ענדיקן די
וואכטע, קופראַנטשיק מיט א טייל רויטארמייער. קופראַנטשיקן
האָט דער אלטער טאָלאש געלאָזט פאר א באַלייטער, וואָס זאָל
ווייזן די וועכטער-רויטארמייער דעם וועג צו די בייַדלעך פון די
סמאָליאַרעס.

דרייַענ זייַנען זיי געווען. זיי זייַנען געשטאנען צווישן די
שלאַנקע בייַמער פון דער ווילדער וואַלד-געדיכטעניש, ווהינ עס
פלעגט זייער זעלטן ארייַנקוקן א מענטשלעכע אויג. די בייַדלעך
האָבן געהאט די פאָרמע פון א געוויינלעכער סטרעכע, וואָס
שטייט אפ דער ערד. ארום זיי איז זייער געדיכט ארומגעוואקסן
דער יונגער יאדלאָווער וועלד. פיר פעסטע סלופעס אינ די
ווינקלען, פיר גראָבע פלעקענער, וועלכע זייַנען צוגעפעסטיקט
געוואָרן צו די סלופעס און א גאנצע נעץ לאטעס, וועלכע זייַ-
נען געווען צוגעקלאפט צו די פלעקענער מיט הילצערנע טשווע-
קעס. שטייפ און געדיכט ארומגעפלאַכטענע מיט יאדלאָווע לאפ-
קעס-אַט אועלכע זייַנען געווען די סמאָליאַרישע בייַדלעך. גע-
שטאנען זייַנען זיי דאָ שוין א לענגערע צייט. די קלייניקע
שטעכלקעס פון די יאדלאָווע לאפקעס זייַנען צעדארט געוואָרן
און אָפגעפאלן, אויסבעטנדיק די דעק פון די בייַדלעך מיט א
דיקן פויקן שיכט.

די פארטיזאנער האָבן אָפגערייניקט דעם שניי, האָבן צוגע-
גרייט אן אָרט אפ פאנאנדערלייגן א פייער. די רויטארמייער
האָבן שנעל אָנגעטרָגן האָלצ און פאנאנדערגעלייגט א שייטער.
ליבלעך האָט זיך צעברענט דער פייער און מיט זייַן גאָלדענעם
פינקלען האָט ער זיך צעשפרייט איבער די גראָבע שורפאטע
שטאמען, איבער דער גרינקייט פון די קוטשעראווע יאָדלעס,
איבער די שינעלן און פענעמער פון די רויטארמייער און פאר-
טיזאנער. די שטיקלעך פון דער פארגליווערטער וואַלד-געדיכטע-
ניש איז צעשטערט געוואָרן מיטן קומען פון אַט די גרויזאמע

מענטשן, וואָס האָבן דאָ פאר זיך געפונען אַן אָרט אַפּצו-
רוען די נאכט.

ווי מוראשקעס זינען דאָ אומגעקראָכן די מענטשן. ווער עס
האַט געטראָגן האַלצ און געוואָרפן אינ שניטער; ווער עס איז
געשטאנען לעבן פייער און האָט זיך געווארעמט, אונטערשטעלן-
דיק צום פייער אמאָל איין זיט, אמאָל דעם צווייטן זיט, די
פלייצע; ווער עס האָט באטראכט די ביינלעך, געזוכט א גוטן
ערטל פארן פארמאטערטן גוף און ווער עס האָט זיך געפאָרעט
ארום די געבראכטע בערווענעס און געפרוווט זיך אלץ מאכן
פון זיי א מינ בענקל, אז מע זאָל זיך קאָנען צושפארן און
אָפרוען די נאכט.

פארנומען די פאָזיציעס ארום שניטער, וווּ ווער עס האָט נאָר
געקענט, זינען געזעסן די רויטארמייער און פארטיזאנער זשמיר-
רענדיק זיך פון רויך און אויסווישנדיק די טרערן מיט די פאר-
גרעכטע הענט און האָבן אלץ דערמאָנט זיך די געשעענישן פון
דערדאָזיקער נאכט. די רייד און די וויצן האָבן זיך קאָנצענט-
רירט איבערהויפט ארום בוקרייס פערזענלעכקייט און זיין ראליע
אלס „מיידל“. בוקריי האָט שמייכלענדיק געשוויגן און צוגעהערט
זיך, קערנדיק זיין גרויסן פאָנעם מיט די הארטע שטעכעדיקע
וואַנצן דאָס צו דעם, דאָס צו יענעם, אָפהענגיק פון דעם, אפּ
וויפל ס'זינען טרעפלעך געווען דעםס אָדער יענעםס וויצן, און
האַט גוטמוטיק אונטערגעלאכט, אריינשטעלנדיק גאנצ זעלטן זיין
וואַגיק וואָרט, וואָס האָט ארויסגערופן אַן אלגעמיינעם געלעכ-
טער. אינ דער דאָזיקער נאכט איז דער וויוואָד-קאָמאנדיר בוקריי
בארימט געוואָרן אלס רויטארמיישע „מיידל“...

— איר דערציילט דאָס נאָר ניט אינ פאָלק, אז ניט וועט מען
מיר נאָך רופן „רויטארמיישע מיידל“.

זיין וואָרענונג האָט ארויסגערופן אַן אלגעמיינעם געלעכטער
און מען האָט סאָקע ניט געקענט ניט לאַכן, ווען מען האָט גע-
קוקט אפּ בוקרייס פיגור. ער איז געזעסן אפּ די בערווענעס

לעבן פֿייער, ארופגעוואָרפֿן אפּ זיך אפּן סאָלאַטישן שינעל
א נאָך מער ברייטער פון אימ אליינ שליכטישן פוטער מיט
א מוירעדיק-ברייטן קאָלנער. אינ דעם דאָזיקן פוטער האָט זיין
גאנצע פיגור מיט די הארטע שטעכיקע וואַנצן אויסגעזען ווי
אן אָנגעזענער פוילישער מאַגנאט.

טאקע צוליב אָט דעם פוטער האָט בוקריי געהאלטן א רעדע
פאר זיין ארמיי. בוקריי האָט קאטעגאָריש פארורטיילט דאָס רא-
בעווען, ווי עס זאָל נישט פאָרקומען און באזונדערס אפּ מילכקאָמע.
אָבער נעמען באמ סוינע דאָס, וואָס מע מוז גייטיק האָבן צוליב
דער עצעם מילכקאָמע, דאָס מעג מען.

פארומערט און גרויזאם האָבן אויסגעזען מיט זייערע פינצ-
טערע לעכער די סמאָליארישע בייַדלעך, ווי אָפּענע מייַלער פון
מעשוועדיקע סטראשידלעס. די קריגסלײַט זײַנען געלעגן אין
סאמע פארשיידנארטיקסטע און מאָדנע פאָזעס לעבן פֿייער און
אינ די בייַדלעך. אָנגעלערנטע פון דער פראקטיק פון שלאכטן
בא אלערליי אומשטענדן סײַ זומער און סײַ ווינטער, האָבן זיי
געמאכט פאר זיך היפשע זאפאסן פון קליידונג אין דעם פאָל-
ווארעק ווירקוצי, קעדיי זיי זאָלן קאָנען בעסער דורכמאכן די
נאכט אין קעלט אין וואלד. עס זײַנען דאָ געווען זעק מיט
שטרוי און פארשיידענעם כלאם, וואָס איז זייער גוט אויסגע-
נוצט געוואָרן אין די אומגעוויינלעכע באדינונגען פונעם נעכ-
טיקן אינ וואלד ווינטערצײַט.

דער אלטער טאלאש איז געשטאנען אָנאזײַט פון אָט דעם
דאָזיקן פריילעכען טומל, געלעכטער און רייד. זיין אלטער קאָפּ
האָט זיך געטראכט זײַנע ראיוינעס, אומרויקע ראיוינעס, וועלכע
האָבן זיך פון אימ נישט געוואָלט אָפטשעפען, וועגן מאָרגעדיקן
אָוונט, וועגן דער באגעגעניש מיט מארטיג רילן און וועגן אלץ,
וואָס עס האָט געהאט א שייַכעס צו דעם הייַנטיקן מארש. איב
צענטער פון זײַנע ראיוינעס איז די גאנצע צײַט געשטאנען פא-
נאס. קאָלזמאן דער כעוורעמאן בלייבט איג געפענקעניש, קען

דער אלטער טאלאש נישט רויק זיין. אפ א קופע צווייגן, וואָס
איז געווען צוגעדעקט מיט א דיקן שיכט פון יאדלֶאווע לאפקעס,
האָט זיך דער אלטער טאלאש צוגעלייגט אַפּרוען אביסל. דער
פּייער האָט אים געווארעמט פון דער זייט, די וואָלפֿנ־פעל, מיט
וועלכער דער אלטער האָט זיך צוגעדעקט—פון אויבן, און ער
איז נישט אנשלאָפֿן געוואָרן.

און דעם אלטן האָט זיך געכאַלעמט די סצענע מיטן ווילדן
קאבאן, דערביי איז דער קאבאן געווען נישט פאָשעט א קאבאן,
נאָר דער אלטער טאלאש אליין, אפ וועלכע עס איז אָנגעפאלן
דער שרעקלעכער וואָלפֿ און האָט געשלאָגן דעם אלטן מיטן עק
איבערן פאָנעם. דער אלטער האָט געכאפט דעם וואָלפֿ פאָרן עק
און האָט אים א זעצ געגעבן מיטן קאָפּ אָן א דעמב. אָבער
דעם וואָלפֿ איז פון דעם גאָרניט געוואָרן. ער האָט א קער גע-
טאָן אפן אלטן דעם קאָפּ, האָט א קוק געטאָן מיט כּיטרע אויגן
און האָט צעשטשירעט די ציינער מיט א שרעקלעכע געלעכטער.
דער אלטער איז שרעקלעך אין קאעס געוואָרן, האָט ער נאָכא-
מאָל א דריי געטאָן דעם וואָלפֿ, קעריי נאָך שטארקער א זעצ
טאָן אים אָן דעם דעמב, האָט זיך דער וואָלפֿ אָפּגעריסן, באמ
אלטן אין די הענט איז געבליבן בלויז זיין עק און דער וואָלפֿ
אליין איז אָפּגעפלוין און איז אריינגעפאלן אין שניי. זעט
דער אלטער טאלאש—ערשט פונעם שניי אָנשטאָט דעם וואָלפֿ
הייבט זיך גאָר אום פאנאס, און ער קוקט אזוי אפן טאטן מיט
אומעטיקע אויגן און זאָגט: פארוואָס שלאָגסטו מיך טאטע? דער
אלטער כאפט זיך אופ, דאָס הארץ קלאפט אים שטארק און עס
טרייסלט אים. דער דאָזיקער כאָלעם לאָזט איבער אין אים א
נישט אָנגענעמע מאָדנעם איינדרוק... „טו!“—שפּייט אויס דער
אלטער טאלאש און ער ווארפט אראָפּ די וואָלפֿנ־פעל, ער זעצט
זיך אפ דער קופע צווייגן און קוקט זיך ארום, און זיין הארץ
קלעמט פון ווייטעק און בענקעניש נאָך פאנאס. „זונעלע מיי-
נער, זונעלע“. שעפטשעט דער אלטער טאלאש.

דער פֿייער איז ביסלעכווייז אויסגעוואנגען. די האָלצ־וועשקעס
פֿון די איבערגעברענטע פּאָליענעס זײַנען געלעגן אָפּגעקילמט.
ארום דעם פֿייער און אין מיטן אין סאַמע זשאר האָט דער-
ברענט א קאַרטש, אַמאָל געלאָשן זיך, אַמאָל אופּגעפלאַמט מיט
א שוואַכן וויסלעכן פלאַם. עס האָבן זיך אויך געלאָשן און אָפּ-
געקילט צוביסלעך די קוילן, באַדעקנדיק זיך מיט א ליכט
ווייסן אש. א בלוילעכער שטראָם רויך איז אָן גערויש און
רויך געשווומען אינדערהויך און האָט זיך געטוילעט אין די
קאָסמאַטע היטלעך פֿון די אלטע ביימער, ווי ער וואָלט דאָרטן
געזוכט א באַוואָרעניש נישט אומצוקומען אָן א שפור אין די
קאַלטע ראַכוועסן. עס איז געווען עפּעס אומעטיקס און טרויע-
ריקס אין אַט דעם דאָזיקן אָפּשטארבן פֿון דעם שײַטער, קען
זײַן דערפאר, וואָס דאָס האָט דערמאָנט וועגן א געוויסן סאָפּ,
וועגן דעם, אז דאָס לעבן ווערט פארשווונדן.

די באַנאכטיקע ווינטערדיקע קעלט האָט אָנגעהויבן דורכגעמעגן
דעם אלטן טאלאשן. דער אלטער איז צוגעוואנגען צום פֿייער,
האָט אונטערגערוקט די האָלצ־וועשקעס און די איבערגעברענטע
עקן פֿון די פּאָליענעס אין זשאר. געדיכטער האָט אָנגעהויבן
שווימען דער רויך און אינגיכט האָט אופּגעפלאַמט א פריילעך
פֿייערל, האָט פאנאנדערגעטריבן די פינצטערניש, האָט באַלויכטן
די בייַדלעך און די פיגורן פֿון די מענטשן, וואָס זײַנען גע-
שלאָפּן און געקאַרטשעט זיך פֿון קעלט. דאָ טאקע לעבן שײַטער
איז געלעגן א קופּע האָלצ, וועלכע מע האָט נאָך צוגעגרייט פֿון
אַוונט. דער אלטער האָט אונטערגעוואָרפן האָלצ אפּן פֿייער. דער
פֿייער האָט ווידער אופּגעלעבט, האָט ווידער אָנגעהויבן ריירן
מיט באַוועגלעכע פֿייער-סטענגעלעך, פאנאנדערטרייבנדיק די
פינצטערניש און צוזאַמען מיט איר דעם אלטן אומעטיקע שטי-
מונג.

דער אלטער טאלאש איז געזעסן לעבן פֿייער און האָט זיך
געווארעמט. דיוועלביקע אײַגענעסענע ראַיוינעס האָבן אים ווי-

דער באהערשט. ער האָט זיך גענומען דערמאָנען די בעשענענישן פון פאָריקן טאָג. איצטער האָבן זיי זיך פאָרגעשטעלט דעם אלטן אינאָם אנדער שיין. די יעדעס וועגן דעם, אז אינאָם ווירקוויזע האָבן זיך פלוצלונג באוויזן די רויטע און האָבן פארכאפט דאָרט די אָפּיצערן און סאָלדאטן, וואָס זיינען געווען אפן באנקעט, וועלן גיך באוויסן ווערן די פאָליאקן. די פאָליאקן וועלן זיך אופרעגן, וועלן שיקן א גאנצע ארמיי קעגן דעם הייפּעלע בוך-רייט סאָלדאטן. אָט די דאָזיקע אומשטענדן האָבן אופגערודערט דעם אלטן טאלאשן. ער האָט א קוק געטאָן אפּ בוקרייען. אויס-געלייגט זיך אפּ די בערווענעס, אונטערגעבעט שטרוי און איינ-געדרייט אינאָם דעם שליאכטישן פוטער, איז בוקריי געשלאָפּן זייער רויק. „ער שלאָפּט זיך און עס ארט אימ גאָר גאָרנישט! נו, זאָל ער אָפּוועגן“, האָט א טראכט געטאָן דער אלטער טאלאש. בוך-רייט זאָרגלאָזיקייט און זיין העלדישער שלאָפּ האָבן אביסל בא-רויקט דעם אלטן טאלאשן. אָבער אונטער דער ווירקונג פון זיינע ראיוועס האָט ער זיך אופגעוויבן און פאָרויכטיק א רוק געטאָן זיך אינאָם וואַלד אריין, א הער טאָן אלנפאלס, צי איז נישט וו-עס-איז א פארדעכטיקער גערויש און א קוק טאָן כאַטש באהאלטענערהייט, ווי שטייען דאָרט די וועכטער.

די וועכטער זיינען געשטאנען אפּ זייערע ערטער, האָבן זיך דורכגעוואָרפן מיטן אלטן מיט עטלעכע ווערטער. אפּ זייער פראגע, ווויזן גייט ער דער אלטער, האָט ער געענטפערט, אז ער גייט נאָך האָלץ. דער אלטער טאלאש איז אָפּגעגאנגען נאָך ווײַטער, האָט זיך אָפּגעשטעלט און פאָרויכטיק צוגעהערט צו דער שטומער שטילקייט. ער האָט זיך אומגעקוקט אהינטער. דער פּייער האָט זיך קימאט ווי נישט געווען. און דאָס האָט אימ נאָם מער באַרויקט. ער האָט נאָר א טראכט געטאָן, אז קיינמאָל פריער פלעגט אימ גאָר נישט קומען קיינ געדאנק וועגן דעם, ווי ווײַט מע זעט באַנאכט אינאָם וואַלד פּייער. דער אלטער טאלאש האָט אויסגעקליבן א דינינק ביימעלע, האָט זיך איינגעשפּארט

אינ אימ מיטן האנט און מיט די פיס אינ שניי און האָט גע-
פרווט א בראַך טאָן עס. דאָס ביימעלע האָט זיך א שאַקל גע-
טאָן אמאָל, א צווייטן מאָל; דעם דריטן מאָל האָט דאָס ביימעלע
הילציק א טרעסקע געטאָן באמ וואַרצל און איז געפאלן. דער
אלטער האָט עס אוועקגעלייגט אפן פלייצע און איז אוועק צו-
ריק צום פּייער.

דער אלטער האָט פארויכערט די פיפקע, האָט זיך צוגעזעצט
אפ דער קופע צווייגן און געטראכט האָט ער וועגן דעם, אז די
געשעענישן אינ ווירקוציע וועלן צעשטערן דעם מארשרוט און
אינ צוזאמענהאנג מיט דעם דארף מען ענדערן אויך דעם פלאן
גופע. דאָס ערשטע, וואָס עס איז ארויסגעדורנגען פון די דאָ-
זיקע געשעענישן, איז געווען, אז בלייבן דאָ אפ א מער ווייניק
לענגערער צייט טאָר מען ניט. און פאָרזיכטיקייט באַ אזוינע
אומגעבונגען וועט קיינמאָל ניט שאטן. דאָס מיליטער דארף זיך
איבערוקן אינ אן אנדער אָרט און אפן אויסשפיר דארף מען
ווענדן א באזונדער אוסמערקואמקייט.

פאר דעם אלטנס אויגן האָבן אָנגעהויבן ארויסטרעטן די גע-
היימע טיפענישן, די פארוואַרפענע חניקלעך פון פאָלעסיע און
פון מענטשלעכע ייִשוויים. אזוינע ווינקלעך איז אפ פאָלעסיע
דאָ אסאך, אָבער ניט אלע ליגן זיי נאָענט און באמ וועג... און
צו וואָס זאָלן זיי זיך אלע מיטאמאָל באוועגן? אָט וואָס פארא
פראגע עס האָט פאר זיך אוועקגעשטעלט דער אלטער טאלאש
און איז דער ריכטונג האָבן זיך איצט געלאָזן שווימען זיינע
ראוינעס.

א נייער פלאן האָט זיך אָנגעהויבן אויסמאָלן פארן אלטן
טאלאשן. דער גאנצער ווונדאָד האָט ניט וואָס צו גיין אינ דאָל-
גי-בראָד, ווי דאָס איז געווען אָנגעמערקט פריער, באזונדערס
נאָך, אז צוליב דעם האָט מען געווארפט אָנגלייגן איבעריקן וועג
און מארטינ איז עפּשער דאָרטן גאָר גיטאָ. צי איז ניט בעסער,
אז דער ווונדאָד זאָל זיך איבערוקן אינ א געהיימען אָרט נעענ-

טער צום שטעטל, דאָס וואָס איז געווען די גרונט-אופגאבע פון
בוקריים מאַרש. צי וואָלט גיט געווען גלייכער, אז דער אלטער
אליינ אָדער מיט עמעצן פון זיינע מענטשן זאָל דורכגיין זיך
אהינד?

אומטראכטנדיק פון אלע זייטן די דאָזיקע פראגע, שטעלט
זיך דער אלטער טאלאש פעסט אפ אזא דערלייזונג פון דער
פראגע. וועגן דעם וועט ער מעלדן בוקרייען. דער אלטער איז
זיכער, אז בוקריי וועט אָנעמען די דאָזיקע ענדערונג אינ זיין
מארשט.

פארטאָג האָבן די רויטארמייער מיט קופר-אנטשיקן אומגע-
קערט זיך פונעם פאָלוארעק ווירקוציע. די נאכט איז דורכגע-
גאנגען רויק. די סמאָליארישע בידלעך האָבן ווידער אופגע-
לעבט, זיינען פול געוואָרן מיט מענטשלעכע שטימען, דער נייער
טאָג האָט געטראָגן נייַע זאָרגן און האָט געשטעלט נייַע אופ-
גאבן פאר בוקריים טיילטער.

XVI

באגיינען, ווי נאָר עס איז אראָפּ די פינצטערניש, האָט בוקריי
אָפגעגעבן א באפעל מע זאָל זיך לאָזן אינ מאַרש. פאר דעם
איז פאָרגעקומען א באראטונג. מען האָט ארומגעטראכט דעם
פלאַט פון מאַרשט און די אָרדענונג, אינ וועלכער דער ווונדאָר
דארף זיך באוועגן. בוקריי האָט גענומען אינ אכט דעם אלטן
טאלאש פלענער און האָט באגייטיקט זיין פראָגראַם אפ היינטיקן
טאָג. דערביי האָט ער געזאָגט דעם אלטן טאלאשן:
— דו, אלטינקער, דארפסט דאָ זיין א נאטשאלניק פון שטאב
און גיט בלאַט א באגלייטער און אן אויסשפירער.

דער אלטער טאלאש האָט גיט געוואוסט די טעאָריע פון מיי-
ליטער-וויסנשאפט, אָבער אימ איז אָנגענעם געווען צו הערן, ווי
מע לויבט אימ. אפ דער באראטונג איז געווענדעט געווען א בא-
וונדער אופמערקזאמקייט אפ דעם פולקאמען סעקרעט און נייטי-

קייט צו האלטן בעסאָד דעם אָרט, וווּ עס געפינט זיך דער
וואוּוואָד, צוליב וואָס מע דארף זיך האלטן די גאנצע צייט ארום
וואלד, אויסשפירן די וועג און די ייִשוויים. אינאָם דעם דאָ-
זיגן איניען האָבן געדארפט שפילן און אויסשליסלעכע ראָל די
פארטיזאנער, וועלכע האָבן גענוי געוואוסט די טאָפאָגראפיע פונעם
אָרט און זיינע געאָגראפיע. די אלגעמיינע ריכטונג האָט מען גע-
נומען אפּ שטעטל, וווּ פאן קרוליעווסקי האָט געהאט זיינע רעזי-
דענצ. פון די סמאָליארישע ביידלעך ביזן שטעטל איז געווען א
קלאָמערטער מופצן. יעדן אויסשפירער איז גענעבען געוואָרן א בא-
זונדער אופגאבע און דייטלעכע אינסטרוקציעס. אלס באגלייטער
בא בוקרימען איז באשטימט געווען קופריאנטשיק. און דער אל-
טער טאלאש מיט נופרייען האָבן אפּ זיך גענומען די אופגאבע
אויסצופאָרשן די פונקטן, וואָס זיינען געלעגן אפּ וועג צום
שטעטל.

א שוץ צוויי האָט זיך די קאלאָנע באוועגט צוזאמען מיט די
פארטיזאנער, דערנאָך האָבן זיך די פארטיזאנער אָפגעטיילט און
זיינען אוועק יעדערער מיט זיינע מארשרוט.
קופריאנטשיק האָט אוועקגעפירט דעם וואוּוואָד אפּן גלויב אָס-
טראָו⁽¹⁾. דער אָרט האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט א הויכן בערגל,
פארוואַקסן מיט געדיכטן וואלד צווישן א גרויסער בלאַטע. דער-
קלייבן זיך זומער צו גלויב אָסטראָו האָט געקאָנט בלויז דער,
ווער ס'האָט גענוי געוואוסט די פארדרייטע וועגעלעך צווישן דער
בלאַטע און דעם בערגל, וואָס איז געווען פארוואַקסן מיט אַלכע-
ביימער, מיט ווילדער לאָוע, מיט קוסטעס פונעם קליינ-וואַקסיקע
בעריאָוע-ביימלעך און פארשיידענע אנדערע געוויקסן. איבער די
דאָויקע וועגעלעך און שטעגעלעך האָט מען געקאָנט איבערגיין
צו איין מענטש פונעם איינער-בערגל צום צווייטן, דערקלייבן-
דיק זיך ערטערלייז איבער בערווענעס-קלאדקעס. דער זומפ האָט

(1) אזא אָרט.

געדראָט אריינציענ אינ זיין טיפ יעדערנ, ווער עס וועט זיך א קער טאָן אָנאַזמט, אָדער וועט מאכט א ניט קיין פאָרויכטיק טראָט. ווינטער-צייט איז גלויב אַסטרעאָו געווען מער צוטריטלעך, כאָטש אונטערן שניי איז אָפט געווען פארטייט א נאָך גרעסערע גע- פאר איידער זומער. אהער פלעגט זעלסט ווער קומען. סײַדן די סאַמע געניטע יעגער פלעגט ווען אריינקוקן אהער מיט זייער שארפן בליק.

פארטאָג האָט בוקריי געוונטשן דערפאָלג די אויסשפירער און האָט זיי נאָכאַמאָל דערמאָנט די אינסטרקציעס. גייען זיך פאָרויכטיק נופריי און דער אלטער טאלאש דורכט וואַלד, קריכן דורכ פארוואַקסענע בלאַטעס, גייען דורכ ווילדע ערטער צווישן וואַלד און בלאַטע. זיי גייען אָפטמאָל אויך ארויס אפ די וועגן, קוקן זיך איינ און הערן זיך צו. וואַלט מען כאָטש באגעגנט א לעבעדיקן מענטשן, וואַלט מען באקומען פון אים וועלכע ניט איז יעדעס וועגן די פאָליאקן. זייער וואכ- זאַמקייט ווערט נאָך גרעסער, ווען זיי גייען צו צומ דאָרפ טשער- נישטש, דעם ערשטן דאָרפ, וואָס ליגט אפן וועג פון זייער מאר- שרוט. אָט דער דאָרפ רופט ארויס אינעם אלטנס זיקאָרן א גאַנצן בוקעט סצענעס און בילדער, וועגן וועלכע עס האָט אים דער- ציילט מארטינ ריל. פון דעם דאָרפ איז דאָך באלוק מארקאָ, ווע- מען מארטינ ריל האָט געשוואָרן.

אפן עק וואַלד שטעלט זיך אָפ דער אלטער טאלאש און נופריי. דאָ גייט א וועג פון דאָרפ, און דעם דאָרפ אליין זעט מען אויך פון דאנען. זיי מערקירן, ווי בעסער דערוויסן זיך, וואָס עס טוט זיך אינ דאָרפ, צי איז דאָרט פאראן פוילישע מיליטער און וואָס פארא מיליטער. אפן וועג באווייזט זיך א פיגור פון א פרוי. זי גייט אינ דאָרפ. דער אלטער טאלאש גיט איבער נופרייען די ביס און די וואַלפן-פעל, גייט פאָרויכטיק ארויס אפן וועג. זאָרג און אומעטיקע געדאַנקען שפיגלען זיך אָפ אפן פאָנעם פון דער יונגער פרוי. זי קוקט אפ אלטן טאלאשן מיט גראַע, קיילעך-

דיקע אויגן פון אונטער די דינע דוהעס פון אירע שווארצע ברעמען.
אפ איר קאפ איז א ווייט טיכל מיט אויסגענייטע ברעגן. זי גייט
אונטער און גיט אפ א גוטמארגן דעם אלטן. דער אלטער טאלאש
ענטפערט איר אופמערקזאם אָפּ.

— זאָג מיר נאָר, טייערינקע, דו ביסט פון אַט דעם דאָרף?
— עהע, — ענטפערט קורצ די יונגע פרוי.

— איך האָב געוואָלט בא דיר עפעס פרעגן: צי וווינט נישט דאָ
בא אייך מארקאָ באַלוק?

די יונגע פרוי האָט זיך פלוצלונג ווי צעטומלט. איך די אויגן
בא איר האָט זיך באוויזן א שרעק, די דינע שווארצע ברעמען
האָבן עטוואָס אָנגעהויבן אומלויפן. זי האָט א קוק געטאָן דעם
אלטן איך די אויגן מיט אירע גראַע פאָרזיכטיקע אויגן.
— און פון וואנען קאָנט איר אימ?

— א מענטש, וועלכער איז געווען צוזאמען מיט אימ ארע-
סטירט בא די פאָליאקן, האָט געבעסן דערווייטן זיך, וואָס מאכט
ער.

די יונגע פרוי האָט זיך נאָך מער באומרויקט. דער אלטער
טאלאש שפירט נאָך אופמערקזאם נאָך דער באוועגונג פון יעדן
מוסקל אפ איר פאָנעם.

— ער איז דאָ געווען און איצט איז ער נישטאָ.

— דו ביסט זיין ווייב? — האָט גלייך געשטעלט די פראגע טא-

לאש.

די יונגע פרוי איז גאָר צעטומלט געוואָרן.

— און וואָס זייט איר פארא מענטש?

— אַט אזא, קען מען זאָגן, ווי דיינ מארקאָ.

— און פון וואנען ווייסט איר, אז ער איז מיינער? — עפשער

איז ער נישט מיינער?

איך זע נאָך דיינע אויגן.

די יונגע פרוי, מוירע האָבנדיק, אז זי זאָל זיך נישט אויסריידן
מיט קיין איבעריקן וואָרט, בייט פלוצלונג איר טאקטיק.

— אזא אלטן, ווי איר, פאסט גארניט קוקן אפ מײנע אויגן.
דער אלטער טאלאש האָט א שמיכל בעטאָן.

— איך דארף ניט דײנע אויגן, טײערונקע, איך דארף נאָר
דײַנ עמעס.

— ניטאָ איצטער ערגעץ קײַן עמעס, — ענטפערט שטרענג די
יונגע פרוי.

— פונדעסטוועגן איז א וועלכער-ניס-איז עמעס יאָ פאראן.
אַט קאָנסטו מיר זאָגן דעם עמעס: דאָ זײַנען פאראן פאָליאקן,
צי נײַן?

— און וווּ זײַנען זײַ ניטאָ איצטער? — איז דער שטימע פון דער
יונגער פרוי פילט זיך אופרעגונג: — אומעטום האָבן זײַ שײַדימ
אַנגעטראָגן.

— עפעס אסאך פאָליאקן זײַנען דאָ בא אײַכ?

— איז יעדער שטוב שטייען צו צוויי, צו דריי און איך האָב
שוין אפילע קײַן אײגענע כאטע אויך ניט. מע האָט צוגענומען
אלץ. מע האָט ארויסגעטריבן די כוואָבע פון שטאל... און קײַן
עמעס קאָן מען ערגעץ ניט דערגײַן.

די יונגע פרוי האָט זיך צערעדט. זי האָט זיך מוידע געווען, אז זי
איז אומגעגאנגען צום פאָוויאט-קאָמיסאָרזש, ווי עס האָבן איר
געײַצט מענטשן, צו זוכן דעם עמעס. און נאָך אסאך זאכן
האָט זיך דער אלטער דערוואסט פון דעם שמועס מיט דער יונ-
גער פרוי. ער האָט זיך דערוואסט, אז איז שטעסל, וווּ עס איז
געווען די רעזידענץ פון דעם פאָוויאט-קאָמיסאָר, זײַנען פאָליאקן
נאָך מער ווי דאָ, אז בא זײַ דאָרטן שטייען פארשײדענע מאשי-
נעס און דיזאָזיקע מאשינעס פאָרן ארום און שיסן.

מע קאָן ניט זאָגן, אז די דאָזיקע יעדעס האָבן דערפרייט
דעם אלטן טאלאשן. ער האָט געוואסט, אז דער איניען וועגן
באפרייען פאנאסן פאָדערט אסאך צײַט, אז דאָס איז ניט אזא
לײכטער און פאָשעטער איניען. באזונדערס נאָך די לעצטע גע-
שעענישן, נאָכן אנטוואָפּענען דעם קאָנוואָי, נאָכן פארכאפן די

פאליאקן אינ ווירקוציע, אָבער די נייע פונ דער יונגער פרוי
 וועגן די מאשינעס, וואָס פאָרן ארום און שיסן, האָבן גאָר בא-
 ומרויקט דעם אלטן. און דאָך איז דער אלטער טאלאש נישט
 אראָפּגעפאלן בא זיך. ערשטנס, דארף מען דורכקאָנטראָלירן
 דער פרויס ווערטער. און ווי געהעריק אויסשפירן. וואָס פארא
 לאגע איז אינ שטעטל, און, צווייטנס, מע דארף זיך אן איינע
 האלטן מיט נופרייען. עס איז נאָך אויך געווען א האַפענונג אפ
 מארטיג רילן און אפ זיינע מענטשן, וועלכע ער האָט צוגעוואָגט
 מאַביליזירן. מיט איינ וואָרט, גוט באטראכטנדיק, קאָן מען
 פונדעסטוועגן צו עפעס קומען.

ער האָט זיך צעזעגנט מיט דער יונגער פרוי, געזעגענדיק
 זיך האָט ער איר געוואָגט:

— וועסט זען דיינ מארקען, זאָג אימ, אז ער זאָל זיך נישט
 אויסבאהאלטן אליין, זאָל ער בעסער גיין צו אונדז און זאָל ער
 נעמען מיט זיך נאָך מענטשן.

דער אלטער טאלאש האָט אָנגערופן מארטיג רילן, וועלכער האָט
 אונטער מארקעס קאָמאנדע אָנטיילגענומען אינ אנטוואָפּענען דעם
 פוילישן קאָנוואַי, און האָט אָפּגענומען באמ קאפראל די ביקס.
 ער האָט געוואָגט, ווו און וואָזוי מע קען געפינען מארטינען.
 דעם אלטן האָט זיך זייער געוואָלט אריינעמען צו זיך אזא
 ספריטועם מענטשן, ווי מארקא באַלוק.

דער אלטער טאלאש און נופריי האָבן דורכגעפירט א קליינע
 באראטונג. נופריי האָט זיך אויך געהאלטן בא דער זעלבער מיי-
 נונג. גלויבן קען מען נאָר דעמלט, וועגן דו גיסט א קוק מיט
 דיינע אייגענע אויגן. און זיי האָבן ווידער א קער געטאָן זיך
 צום וואָלד און גענומען באוועגן זיך פאָרויכטיק אינ דער ריכ-
 טונג צום שטעטל. דאָס דאָזיקע שטעטל האָט באקומען עפעס א
 באזונדער מאכט איבער דעם אלטן טאלאשן, האָט אימ געצויגן
 צו זיך און גלייכצייטיק אויך געשראָקן.

איינ זאך, וואָס פונ ערשטן בליק איז דאָס א קלייניקייט, האָט

מארהאלטנ זייער אופמערקזאמקייט. זיי האבן דערוועג אינ וואלד שפורן פונ מענטשישע פיס. די ווייט צווישן די שפורן האט גערעדט פאר דעם, אז דער מענטש, וואס האט איבערגעלאזט די דאזיקע שפורן, איז געלאפן זייער גיכ. און באזונדערס האט זיך געווארפן אינ די אויגן דאס, וואס ערטערווייז האט מען אפ די שפורן געקאנט באמערקן רויטע פלעקן. עס איז קיין שום סאפעק ניט געווען, אז דאס איז בלוט. דער אלטער טאלאש און זיין מיטגייער האבן זיך זייער פארינטערעסירט מיט דעם, און טאלאש האט עס שטארק פארווונדערט. קעריי בארוקן דעם אלטן, האט נופריי ארויסגעוואגט זיין האשארע, אז דאס האט מיסטאמע א יעגער געיאגט זיך נאך אדערשאסענער כייט. — איז ווושע זינגען, טייערינקער, די שפורן פונ דער דאזיקער כייט? — האט א פרעג געטאן דער אלטער טאלאש. נופריי האט שארע איז אפגעפאלן.

— ניין, ברודערקע, דא איז אסאך ערגער: דא איז די בלוט פונ יענעם, ווער עס האט דא געלאזט די שפורן. לאמיר גיין מיט די שפורן.

כאטש גייענדיק מיט די שפורן, האבן זיי זיך דערווייטערט פונ שטעטל, אבער די דאזיקע געשעעניש האט זיי שטארק אופגערעגט. דער אלטער טאלאש האט בא זיך אינ הארצן געפילט עפעס א ניט קלארע אומרויקייט.

זינען זיי אזוי געגאנגען בא א האלבע שאך. די שפורן האבן געוויזן, אז דער מענטש האט געביטן דעם טעמפ פון זיין באוועגונג: זייער גלייכמעסיקייט איז צעשטערט געווארן. עס איז קענטיק געווען, אז דער מענטש האט זיך אויסגעשלאגן פונ די קויכעס, האט פארקלענערט זיין לויפן, איז געגאנגען מיט אן אפגע- האלטענעם גאנג, קעריי אפרוען און איבערכאפן דעם אטעם. ענדלעך זינען די שפורן פארגאנגען אָנאזייט אונטער א גראָבן געדיכטן יאָדלאָוו בוימ, ווו עס איז קימאט קיין שום זאך ניט געווען. דער אלטער טאלאש און נופריי האבן אָנגעהייבן בא-

טראכטן דעם אָרט, וווּ עס האָט אָפּגערוט דער מענטש. עס
איז קענטיק געווען, אז דער מענטש האָט אָפּגעשארט דעם שניי,
קעדיי צו לייגן זיך אפּ אַ מער וואַרעמען אָרט. אַרומ דעם יאָדל־אָוו
וואָרצל איז געווען אַ גריבל־דער מענטש האָט, ליגנדיק, אָנגע-
שפּאַרט זיך אפּן עלנבויגן. איך יענעם אָרט, וווּ עס זיינען גע-
ווען זיינע פיס, איז אויך געבליבן אַ בלוטיקער פלעק. פון דעם
טאקע האָבן דער אלטער טאלאש און נופריי געמאַכט אַן אויס-
פיר, אז דאָס בלוט איז באַם מענטשן גערווען פון פוס. די
שפורן זיינען געווען גאָר פרישע.

אַרומקונדיק דעם אָרט, זיינען זיי ווידער אוועקגעגאנגען
מיט די שפורן. דעם מענטשנס רעכטע פוס האָט געטראָגן שטייפּ.
דער שפור פון דער לינקער פוס איז געווען ניט קיין פולער—
דער מענטש האָט שטארק געהונקען. קענטיק, אז דעם מענטשן
איז שווער געווען צו גיין און די שפורן האָבן ווידער פארקע-
רעוועט זיך אָנאזיט פונעם געדיכטן יונגן יאָדל־וועלדל. אהינצו,
דורכרייסנדיק זיך דורך די פארטריקנטע יאָדל־אָווע לאפּעס, זיי-
נען אוועק דער אלטער טאלאש און נופריי.

— שטיי! עמעצער ליגט!— האָט שטיל און אופגערודערט אַ זאָג
געטאָן דער אלטער טאלאש און האָט זיך אָפּגעשטעלט.

די ניט באַוועגלעכע פיגור פון דעם מענטשן, וואָס איז דאָרט
געלעגן, האָט אפּ זיי אָנגעוואָרפּן אַ שרעק. דער מענטש איז
געלעגן אַ צונויפגעדרייטער, איינטויליענדיק דעם קאָפּ מיטן טיפּ
אָנגערוקטן היטל אינאָן אלטן פעלצל. זיינ פאָנעם האָט מען
ניט אַרויסגעזען.

און פלוצלונג איז דער אלטער טאלאש פארטרייסלט געוואָרן.
זיינע אויגן האָבן זיך ברייט פאנענדערגעעפנט, דער פאָנעם האָט
אויסגעדריקט גרויל.

— פאנאס!— האָט זיך אַרויסגעריסן אַ ווילדער געשריי פונעם
אלטנס ברוסט און ער האָט זיך אַ לאָז געטאָן צו דער אומבא-
וועגלעכער פיגור פון זיינ זון, פאנאס האָט זיך ניט גערירט.

— זון מײנער, וועלע! — האָט געבראַכט די הענט דער אלטער
טאלאש און געשטעלט זיך אפּ די קני לעבט זײַן וואָס האָט
ניט דערהארט, וואָס מײנער, די צײַט, — האָט ווייטעקדיק געמײנעט
דער אלטער טאלאש, וועלכער האָט שוין אינגאנצן אָנגעוואָרן.
דעם אלטן קאַפּ זײַנעם.

נופּריי האָט מיטן האנט א טאפּ געטאַן פאנאסן — ער לעבט
נאָך. ער האָט נאָר געכאַלעשט.

נופּריי האָט געכאַפּט פאנאנדערלייגן א פײַער, און דער אל-
טער האָט, ווייזט אויס, גאָרנישט ניט געהערט און ניט פאַר-
שטאַנען. ער האָט נאָר געוועקט, גערופן דעם וואָס, אָבער פאנאס
האָט ניט ארויסגעוויזן קײנע סימאָנים פונעם לעבן. דער אלטער
האָט פאַרבראַכט די הענט איבערן קאַפּ און האָט מיט גרויס
ווייטעק געקוקט אפּ פאנאסן. נופּריי האָט שנעל אָנגעלייגט פײַער,
האָט אָנגעבראַכט א ברעמניע יאדלאָווע לאפּקעס. האָט זי אָנגע-
לייגט ארום דעם פײַער, האָט פאַרדעקט מיט דער וואָלפּנ-
פּעל.

— לאָמיר אים, איבערטראָגן אהער.

— ראטעווע אים, נופּריי קע!

פאנאסן האָבן זיי אוועקגעלייגט אפּ דער וואָלפּנפּעל. נופּריי
האָט אראָפּגעוואָרפּן זײַן פּעלצ. האָט איבערגעדעקט פאנאסן און
האָט זיך שנעל גענומען אויסטאָגן דעם שטיוול פונעם זײַן פאַר-
בלוטיקטער פוס. די לינקע פוס פונעם זײַט העכער דער קני איז
געווען דורכגעשלאָסן, אָבער די ביידע איז, ווי עס ווייזט אויס,
געווען גאנצ. ער האָט זיך געראנגלט, האָט פאַרלאָרן פיל בלוט
און האָט געכאַלעשט פונעם הונגער, קעלס און שרעק. נופּריי האָט
אים פאנאנדערגעשפּיליעט דעם קאָלנער, האָט געריבן זײַן לײב
מיט די הענט, האָט אים דערווארעמט. פאנאס האָט זיך קוימ
קוימ א קער געטאַן און האָט שוואַכ א זיפּ געטאַן.

— ער וועט לעבן בלייבן! — האָט פריילעך זיך אָפּגערופּן נופּריי.
א פרייך האָט אָנגעכאַפּט דעם אלטן טאלאשן.

— אָ, נײַט בעדאכט זאָלסטו ווערן!—האַט פריידיק אָפּגערוּפּן זיך דער אלטער טאלאש, האָט זיך לויפּן דורכגערייניקט דעם נאָן און אויסגעווישט די אויגן.

XVII

פאנאס האָט זיך דערווארעמט באמ זייער אפ דער וואָלפּן-פּעל אונטער נופרייט פּעלצ און איז געקומען צו זיך. דאָס ערשטע, וואָס עס האָט זיך אָפּגעשפיגלט אפ זײַן פּאָנעם, איז געווען שרעק און פארווונדערקײט, אָבער אָט די דאָזיקע געפילן האָבן זיך אומגעביטן אפ פרייד, ווען ער האָט דערזען דעם אלטן טאטן און נופרייט פריילעכע פּאָנעם.

— נו, אָט האָט זיך דער כעורעמאן אטכאיעט!—האַט נופריי פריידיק צעשטערט די שטילקײט.

— די פוס טוט ווייז?

— נארישקײט,—האַט זיך פאנאס אָפּגערוּפּן—אָט וועל איך באלד אופהייבן זיך און אוועקגיין.

ער האָט זיך געפרוווט א שמיכל טאָג און האָט א קער גע-טאָג מיט דער קראנקער פוס. אָבער אפ זײַן פּאָנעם האָט זיך אָפּגעשפיגלט א ווייטעק—זײַן פוס איז געווען א געשוואָלענע און ער האָט נײַט געקענט גיין ווייטער.

אכ, זון מײנער, זון מײנער,—האַט גערעדט טאלאש אן אופ-גערעגטער! האָסט אונדז נײַט געלאָזן א שלאָג טאָג זיך פאר דיר, און מיר האָבן זיך שוין געגרייט. נו, דאנקען גאָט, וואָס אלץ האָט זיך אזוי געמאכט און דו לעבסט, כאָטש דו וועסט אביסל אונ-טערהינקען.

— נישקאָשע, ביז דער כאסענע וועט זיך פארהיילן,—האַט גע-שפאסט נופריי.

מע האָט פאנאס די פוס דורכגעוואשן, ארומגעקוסט די ווונד, פארבונדן, ווי מע האָט געקענט, און מיט וואָס מען האָט געקענט. נופריי האָט געבראכט אינ אַרדענונג פאנאס הויז, אפ וועלכע

ס'איז געווען פארטריקנט בלוט. האָט זיי, אויסגעוואשן אינ שניי
און דורכגעטריקנט באַם פֿייער... מיט איין וואָרט, נופריי האָט
ארויסגעוויזן אלע זיינע דאָקטערשע און סאניטארישע פֿיינקייטן.
געטאָן האָט ער דאָס, גוט באגרייפנדיק די וויכטיקייט פון זיין
ארבעט. אימ אַליין איז דאָס געווען זייער אָנגענעם. דער אלטער
טאלאש האָט מעכאבעד געווען פאנאסן מיט ברויט און כאזער,
וועלכע ער האָט טאקע אָפגעפרעגלט אפ א שטעקעלע. נאָכן צו
גייסן האָט זיכ פאנאסן דערפילט אסאך פעסטער. אָבער גייט
איז אימ נאָך געווען שווער און ער האָט עס נישט געטאָרט: פונעם
גייט וואָלט באַ אימ ווידער אָנגעהויבן בלוטן די ווונד.

נופריי און דער אלטער טאלאש האָבן עס גענומען אינ אַכט.

— מיר וועלן אימ אוועקטראָגן, — האָט געוואָגט נופריי.

— סײַדן גייט זיכ מיט דיר: אמאָל וועל איכ אימ טראָגן,

אמאָל — דו.

— לאָמיר מאַכן א טראָגבעטל.

נופריי איז געווען א סאָלדאט און האָט געוואוסט, ווי מען

טראָגט פארווונדעטע.

ער האָט גענומען באַם אלטן די האק, האָט אויסגעהאקט צוויי
טרוקענע גרינע שטאנגען, האָט זיי אָפגעגלעט. צו די שטאנגען
האָט ער צוגעבונדן די וואָלפֿן־פֿעל. ס'האָט זיכ באקומען א גוטע
טראָגבעטל, א באקוועמע אפ טראָגן אינ איר פאנאסן.

דעם אלטן טאלאשן און נופרייען האָט געכידעשט פאנאסעס
דערציילונג וועגן זיין באפרייונג פון טורמע. פאנאסן האָט גע-
האָלטן ארויסרייסן זיכ פון טורמע א פוילישער סאָלדאט, וועל-
כער איז געשטאנען אפ דער וואכ. ווער איז ער עס אָט דער
דאָזיקער גוטער מענטש — ווייס נישט פאנאסן. דער סאָלדאט האָט
זיכ פאנאנדערגערעדט מיט פאנאסן. האָט אימ פאנאנדערגעפרעגט
ווער ער איז, פארוואָס האָט מען אימ אריינגעזעצט אינ טורמע.
ס'איז קענטיק געווען, אז ער האָט מיטגעפילט פאנאסן. איז אָט,
ווען ער איז געשטאנען אפ דער וואכ שוין דעם דריטן מאָל און

פאנאס האָט אים געבעטן ארויספירן אפן הויפ, האָט דער סאָל-
דאט אים א שפּעטשע געטאָן:

— ווארט צו א וויילע, איך וועל דיר נאָכ דעם ארויסלאָזן, און
אליינ קוקט ער זיך אומ.

אינ עטלעכע מינוט ארום האָט ער פאנאסן ארויסגעלאָזן.
— גיי, כעוורעמאן, און קער זיך ניט אומ אהער. און זע מע
זאָל דיך ניט כאפן, און אז מע וועט דיך כאפן, זאָג אז דו ביסט
אליינ אנטלאָפן. איך וועל דערנאָכ אויפהייבן א טרעוואָגע און
דו סטארע זיך פאר דער צייט אזוי געלעמ ווערן, אז מען זאָל
דיך ניט געפינען.

דער סאָלדאט האָט זיך געערגעט און נאָכן פאָנעם בא אים
האָט מען געקענט זען, אז ער שפאסט ניט. געווען איז דאָס
אינדערפרי, באגינען. אינ א שאָ נאָכ דעם, ווי פאנאס האָט זיך
טוילענדיקערהייט ארויסגעקליבן פונ שטעטל און האָט זיך דער-
געענטערט צום וואלד, האָט אים א רופ געטאָן א פוילישער סאָל-
דאט, וואָס איז געשטאנען אפ דער וואכ. פאנאס האָט געוואוסט,
וואָס עס וואָלט באטייט פאר אים אָפשטעלן זיך איצט, האָט ער
דערלאנגט פיס, אויף פונעם שניי איז א רויך געגאנגען. דער
סאָלדאט האָט עטלעכע מאָל אויסגעשאָסן, ביז פאנאס איז דער-
לאָפן צום וואלד. א ווייטעק איז פוס האָט פאנאס דערפילט נאָכ
דעם, ווען ער איז שוין געווען ווייט אינ וואלד.

פאנאסעס דערציילן האָט געמאכט א גוטן איינדרוק אפן אלטן
טאלאשן און אפ נופרייען און האָט זיי געצווינגען אַ קיק טאָן
אפן פוילישן סאָלדאט מיט אנדערע אויגן. ווייזט אויס, אז ניט
אלע פאָליאקן זיינען אזעלכע שלעכטע מענטשן, ווי דאָס האָט
פריער געמיינט דער אלטער, אז צווישן זיי זיינען פאראן גוטע
אויך, אָבער גוטסקייט אליינ איז נאָכ קנאפ אפ צו דערקלערן
גענוי די אופירונג פונעם פוילישן סאָלדאט בענעגייע פאנאסן.
— פארשיידענע מענטשן זיינען פאראן אויך צווישן די פויל-
ישע סאָלדאטן, האָט נופריי קאנסטאטירט א פאקט.

— יא—הָאָט מאַסקים געווען דער אַלטער טאַלאַש: צווישן זיי זיינען געווען פאַראַן אזוינע, וועלכע פילן ניט מיט די פריצים און האלטן מילכאַמע קעגן זייער אייגענעם ווילן. א פאן בלייבט א פאן און א נאשבראט א פראַסטער מענטש, א האָרעפאַשניק—ער האָט זיין מיינונג און זיין אינטערעס, מעג ער זיין א פאָליאק צי א דייטש. דער אַלטער טאַלאַש האָט זיך דערמאָנט אפּ נייע ווידנען. דאָס, וואָס דעמלט איז דעם אַלטן ניט אלץ קלאָר געווען פונעם שמועס מיט נייעווידנען, האָט איצט אָנגעהויבן דער-גיין צו זיין באווסטזיין און סייכל.

דער אַלטער טאַלאַש און נופריי האָבן געהאט אלע רעכט צו אַפּזאָגן זיך דעם מאָל פון אויסשפירן דאָס שטעטל. זיי זיינען געווען געצווינגען באנוגענען זיך מיט די יעדעס וועגן די פאָליאקן, וואָס עס האָט זיי איבערגעגעבן די יונגע פרוי, באלוקס ווייב. און אומקערן זיך צוריק אינ גלויב אַסטראָוו. קיין אנדער אויסוועג איז ניט געווען: מען קען דאָך ניט לאָזן דעם כעוורע-מאן אין וואַלד אָדער אפּ פרעמדע מענטשן, וווּ מען וואָלט לייכט אופגעדעקט, ווער ער איז. דאָס באפרייען פאנאסן פון טורמע און די צופעליקע גליקלעכע באגעגעניש מיט אימ האָבן דערלייזט די אופגאבע, וועלכע עס האָט פאר זיך געשטעלט דער אַלטער טאַלאַש. אויב די געשעעניש איז ווירקוציע האָט צעשטערט דעם מאַרשרוט, האָט פאנאסעס באפריינג פון טורמע צעשטערט דעם גאנצן פלאן פונעם מאַרש. איצט וועט אלץ אָפהענגיק זיין פון בוקרייען. ווען דער אַלטער האָט איצט איבערגעטראכט אָט דאָס אלץ, איז ער געקומען צום אויספיר, אז אי בא אימ, אי בא בוקרייען זיינען די הענט פאנאנדערגעבונדן און אז זיי זיינען איצט פרייע, וויל זיי זיינען ניט פארבונדן מיט א בא-שטימטן אָרט.

עס הוידעט זיך די טראַג-בעטל, וואָס נופריי האָט געמאַכט. צוויי פאָר שטייפּע הענט טראַגן פאנאסן דורך די וואַלד-געדיכ-טענישן, דורך פינצטערע שטעגלעך. פאנאסן איז אזוי גוט, אָנ-

גענעם צו וויגן זיך אינ דער וואָלפֿן-פֿעל, ער פֿאַרשמוּרעט די
 אויגן, דרעמלט און טרוימט. פֿאַר אים איז דאָס ניט קיין גע-
 וויינלעכע לאַגע און דאָס, וואָס עס טראָגן אים אַפֿ אַ טראַג־בעטל
 צוויי מאַנכפֿערשוינען פֿונקט ווי אַפֿ אַ מילכאַמע, שאַפט אַ באַ-
 זונדער שטימונג און אַ באַזונדער געפֿיל. זײַנ פֿוס נאָגט מיט אַ
 טעמפֿן ווייטעק, אָבער ער קלאָגט זיך ניט אַפֿ דעם, וואָרעם אָט
 דער ווייטעק באַרעכטיקט פֿאַנאַסן אין זײַנע אייגענע אויגן און
 גיט אים רעכט, אז מען זאָל אים טראָגן אַפֿן טראַג־בעטל. ער
 טראכט וועגן דעם, ווהיין מען טראָגט אים און וואָס וועט ער
 דאָרט דערזען. פֿאַר זײַנע אויגן מאַלן זיך אויס פיגורן פֿון גרוי-
 זאַמע מילכאַמע־העלדן, רויטאַרמיער און פֿאַרטיזאַנער. ער טראכט
 אויך וועגן דער היים, וועגן דער אלטער מאַמען, וועגן מאַקסי-
 מען, וועגן זײַנע כאַוויירים. אָט העט ער דאָס זיי דערציילן
 טשיקאַווע מיסעס, ווען ער וועט זיך באַגעגענען מיט זיי.

צווישן די צווייגן פֿון וואַלד לײַכט זיך אַ הימל, אַ גראַדער,
 אַ פֿולער מיט וואָלקנס. כאַלעם אין וואָר גיסן זיך צונויפֿ אין
 איין געדיכטן פֿילזיטן בילד פֿון אַ יונג לעבן מיט זײַנע פֿריידן,
 זאָרגן און פֿיזאַרטיקע געשעענישן.

אופגעכאַפֿט האָט ער זיך שוין אין גלויב־אָסטראָן. באַם זײַט
 אַרומ אים פֿלאַקערט אַ פֿייער. עמעצנס אַ זאָרגזאַמע האַנט האָט
 אים צוגעדעקט מיט אַ וואַרעמֿן פֿוטער. אַרומ פֿייער שטייען און
 זיצן מענטשן אין מיליטערישע בגאָרים. צווישן זיי טונקלען פֿי-
 גורן פֿון פֿויערים באַוואַפֿנטע מיט ביקסן. אַפֿ אַ קורצן גראַבן
 אָפֿגעהאַקטן שטאַם ויצט אַ וואָגיקער ברייטבייניקער מענטש מיט
 העלע, האַרטע וואַנצן, מיט אַ גרויסן שאַרפֿן פֿאַנעם, זײַנע רויקע
 גרויע אויגן קוקן אַרײַן אין אַ נאָטיצ־בוך, קריכן פֿאַוואַליע
 איבער די שורעס פֿונעם פֿאַרשריבענעם טעקסט. אַרומ אים שטייען
 צוויי פֿאַרטיזאַנער מיט ביקסן און איין מענטש אָן אַ ביקס מיט
 אַ האַק אין פֿאַס. דער ברייטבייניקער מענטש רײַסט זיך אָפֿ פֿון
 נעם ביכל, הייבט אַהן די רויקע אויגן אַפֿן מענטשן מיטן האַק

אינ פאס, פרעגט עפעס פאנאנדער. דער מענטש ענטפערט. רעדט
לאנג. דער ברייטבייניקער מענטש הערט זיך אופמערקזאם צו,
דערנאך פארשרייבט ער עפעס אינ זיינ ביכל:
— נו, ווי פילסטו זיך?

צו פאנאסן גייט אונטער נופריי, קוקט זיך איינ אינ אימ מיט
א מילדן שמייכל, ווייזנדיק א גאנצע ריי ווייסע גלייכע צייגער.
— גוט, — זאגט פאנאס און באוועגט מיט דער פארווונדעטער
פוס: — איך וואלט שוין אליינ אויך פאוואלינקע געקענט גיין.
— נו, אָט זעסטו.

נופרייט שמייכל רוקט גאָכמער פאנאנדער די שווארצע
וואַנצן.

— דאָס האָט דיר די וואָלפֿן-פֿעל געזונט צוגעגעבן, — שפאסט
ער.

עס רינגלען זיי ארום רויטארמייער און פארטיזאנער. עס אינ-
טערעסירט זיי א קוק צו טאָן אפן כעוורעמאן, וועלכער איז גע-
ווען ארעסטירט בא די פאָליאקן. מע פארווארפט פאנאסן מיט
פראגן, ער באווייזט ניט ענטפערן אפ אלע. און די פראגן און
באמערקונגען זייענען אָפט אזעלכע, אז אפ זיי איז קיין מוז ניט
צו ענטפערן.

אָט די דאָזיקע גאנצע אומגעבונג איז געווען פאר פאנאסן
ניט קיין געוויינלעכע, און ער פילט זיך עפעס ניט בא זיך צווישן
דעם גרויסן טומל פונ די דערוואַקסענע מענטשן. ער זוכט מיט
די אויגן דעם פאָטער, אָבער דעם אלטן טאלאשן זעט מען ניט. דער-
נאָך גייט צו צו פאנאסן דער ברייטבייניקער מענטש מיט די הארטע
וואַנצן. ער האָט געענדיקט שמועסן מיטן מענטשן, וואָס מיט
דער האק, און האָט אוועקגעלייגט דעם גאָטיצ-ביכל אינ קע-
שענע.

— נו, מאַלאַדעצ, ווי לעבסטו עפעס? — פרעגט ער פאנאסן.

— נישקאָשע, גאנץ גוט.

פאנאסן סטארעט זיך זיינ מוטיק.

— מאַלאַדעז—לויבט אימ בוקריי. דו דארפסט איצט זיין א
 טאַלאַט א כוואט... ווילסט מילכקאמע האלטן?
 — איך וויל, — ענטפערט מוטיק פאנאס.
 — א קאָזאק א יאט!

בוקריי האָט זיך פאנאנדערגערעדט מיט פאנאס, האָט אימ
 פאנאנדערגעפרעגט, ווי האָט מען זיך אופגעפירט בא די פאַליאקן,
 וואָס האָט ער דאָרט געהערט און געזען. פאנאס איז גרינג
 געווען צו ענטפערן אפ די פראגעס פונעם אפן קוק גרויזאמען
 מענטשן מיט די הארטע וואַנצן: דער דאָזיקער מענטש האָט זיך
 געקאָנט פארמעסטן מיט פאנאס, האָט געקאָנט אריינזאָגן א
 טרעפלעכן שפאס און פריילעך מאכן דעם כעוורעמאן.

— נו, רי זיך אויס, טייערער מייןער, און קומ צו זיך! גע-
 זונטע מענטשן קרענקען ניט לאנג, — האָט ער א זאָג געטאָן נאָכן
 שמועס מיט פאנאס.

פאנאס האָט מען אָנגעקאָרמעט און געלאָזן אַפרוען, אכטונג
 געגעבן אפ אימ האָט נופריי, וועלכער האָט געקריגן א שטח פון
 א דאָקטער און א טאניטאר.

דער אלטער טאַלאַש איז טאקע ניט געווען דאָ.
 דער אלטער טאַלאַש האלט גוט אינ זינען זינע ווערטער.
 היינט איז אָוונט ענדיקט זיך דער טערמינ—ער דארף זיין לעבן
 דאָליג-בראָד, ווי ער האָט אָפּגערעדט מיט מארטינ רילד. איצטער
 איז דער אלטער טאַלאַש א פרייער קאָזאק, ער האָט פארגעסן
 זינע שווערע דיגעס און זיין פאָטערלעכער צאר איז פאר-
 וואנדלט געוואָרן אינ פרייד: ער האָט געפונען זיין זון און האָט
 אימ איבערגעלאָזן אפ הענט פון זיכערע מענטשן.

מיט בוקרייס האסקאָמע קלייבט זיך דער אלטער טאַלאַש אינ
 וועג קיינ דאָליג-בראָד. קיינ מענטשן דארף ער היינט ניט און
 ער רעכנט גיין אהינ איינער אליין, קעדיי ניט באומרויָקן מענטשן
 אומזיסט. אָבער קופראַנטשיק און אסקעריטש רופן זיך אליין אויס
 צו גיין מיט אימ. זיי דערקלערן דאָס מיט דעם, אז איינער

אליין איז ניט גוט אומצושלעפן זיך באנאכט. אכוצ דעם ווילט
זיך זיי א קוק טאָן אפּ מארטיג רילן און זײַן ביקס, כּאָטש וועגן
דעם זאָגן זיי קיין וואָרט ניט.

די נאכט האָט שוין געדיכט אַראָפּגעלאָזן איר שלײער אפּ די
וועלדער און בלאָטעס פון דער אנטשטוממער פּאַלעסיע, חעט דער
אלטער טאלאש און זײַנע מיטגייער זײַנען געקומען אין דאָלגיי-
בראָד.

— נו, איז שטייט איר דאָ, מײַנע אָדלערלעך, און איך וועל אָפּגיין
און א רופ טאָן מײַנע וועלפּ, — האָט א זאָג געטאָן דער אלטער
טאלאש און איז אָפּגעגאנגען ווײַטער. דער אלטער איז אָפּגעגאנגן
גען אפּ א טריט פופציק, האָט זיך אָפּגעשטעלט, אַראָפּגערוקט דאָס
היטל, אַוועקגעשטעלט א פויסט אפּ א פויסט, געמאכט פון זיי
א טרויב, האָט א הוסט געטאָן, אָנגעבויגן זיך און גענומען וויען
אין די פויסטן. לעכאטכילע האָט ער געווינעט שטיל, גראָב און
דערנאָך האָט דאָס וויען אָנגעהויבן ווערן שטארקער און אלץ
העכער אין טאָן, און צוזאמען דערמיט האָט זיך דער אלטער
טאלאש צוביסלעך אויסגעגלייכט, אופגעהויבן די פויסטן און דעם
קאָפּ אלץ העכער און העכער און ענדלעך האָט ער אָט די דאָ-
זיקע גאנצע שפּיל פאַרענדיקט מיט א שרעקלעכן וויען. עס איז
שווער געווען צו גלייבן, אז דאָס זאָל זײַן דער אלטער טאלאש
און ניט קיין וואָלפּ.

— נו, שוין איינמאָל א וואָלפּ, — האָט זיך געכידעשט קופּירי-
אנטשיק.

— טפו, פאָשעט א שרעק! — האָט זיך אָפּגערופּן אסקעריטש.
אָפּווארטנדיק אביסל האָט זיך דאָס וויען, נאָך מער שרעק-
ליעך, ווידער איבערגעכאווערט און אין א מינוט צוויי ארומ האָט
דער אלטער גענומען וויען א דריטן מאָל. ער האָט אזוי גענו-
מען וויען, אז קופּעריאנטשיק און אסקעריטש, האָבן קרעכצן
אָנגעהויבן.

ווי נאָך דער אלטער טאלאש האָט געענדיקט זײַן דריטן וועל-

פישנ געווי, האָט פלוצלונג ניט גאָר ווײַט פון א ווײַט א דונער
געטאָן א מעכטיקער זאלץ, וועלכער האָט איבערגעשראָקן מיט
זײַן אומדערהארטקײט דעם אלטן טאלאשן מיט זײַנע מענטשן.
מארטין ריל האָט אויך ליב געהאט עפעקטן-סצענעס און איז
א מינוט ארום און פון דער פּינצטערניש ארויסגעשוואַמען זײַן
חויכע פיגור און נאָך אים א היפשע מאכנע באוואַנעטע מענטשן.

XVIII

די פארטיואנער-אויסשפירער האָבן צונויפגעקליבן זייער אסאך
חויכטיקע יעדעס וועג דעם, ווי זײַנען צעשטעלט די טיילן פון
דער פוילישער ארמיי און ווי זײַנען קאָנצענטרירט. אָט די
דאָזיקע אלע יעדעס פלעגט בוקריי פּינקטלעך פארשרייבן. אפּ
ברונט פון די דאָזיקע יעדעס האָט מען געקענט ברינגן טרעפן,
אפּ וועלכע פונקטן עס ווענעט קאָ דער פוילישער שטאב זײַן
מיליטערישן הויפט-קלאפּ.

בוקריי אױסשפירונג האָט אויך פעכטעשטעלט, וואָס פארא
שטימונג עס הערשט צווישן די פויערן פון די דערפער, וועלכע
זײַנען אָקופירט דורך די פאָליאקן. א בױלעטע בילד פון דעם,
ווי עס באלעבאטעוועט די פוילישע מיליטערשטשינע, האָט גע-
געבן מארטין ריל און זײַן דרושינע-די 6 מענטשן, וועלכע
האָבן זיך פּרױויליק געשטעלט צו פארטיידיקן די אינסערעס
פון דער אָרעמשאפט. ער האָט דערוויילט וועגן דעם, אז די פאָ-
ליאקן זײַנען אָנגעיאָבן אפּ וועפּרי, ווי ער איז אליין געווען אַן
אידעם, ווי אפּ זײַנע אױנג האָט מען דערהאַרגעט קאָדראט
בוסן, פאר וועלכן ער האָט זיך אָפּגערעכנט און האָט דערהאַר-
געט אײנעם א פוילישן סאָלדאט און דעם צווייטן פארווונדעט.
ער האָט דערוויילט וועגן די אונטערווענדענע געבײדעס פון
דער פויערישער אָרעמשאפט, וועגן די וויעקערייען, וואָס עס זײַ-
נען באגאנגען די פוילישע קאפראלן איבער די אלטע לײט,
איבער פרויען און קינדער, וואָס זייערע עלטערן זײַנען ארויס-

געטרעטן קעגן די פאנעס, די אָרעמשאפט האָט ניט וווּ אהינצו-
טאָן זיכ. זי איז געצוונגען אנטלויפן אין וואַלד. וואָס זשע
אנדערש זאָל זי טאָן? אונטערגעבן זיכ דער פאנסקער מאכט און
ווידער אָנטאָן א יאָכ זיכ אפן קארק? ניין, בעסער מילכאָמע
האלטן מיט געווער אין די הענט פאר דאָס רעכט צו זײַן פריי,
שלאָגן זיכ פאר די אינטערעסן פון די האָרעפאשניקעס. בעסער
אומקומען אין קאמפ פאר דער פרייהייט, פאר די רעכט צו בויען
דאָס אייגענעם לעבן ווי דו ווילסט, איידער אנערקעגען די פאנ-
סקע מאכט און די פאנסקע פרייהייט.

— דו רעדסט בוט, טייערינקער! דו זאָגסט דעם עמעס—האָט
אונטערגעהאלטן דעם כאווער זײַנעם דער אלטער טאלאש:—מיר
וועלן זיכ ניט אונטערווארפן די פאנעס. אונדזערע וועגן גייען
ניט אהין, ניט אין יענע וועלדער קוקן אונדזערע אויגן. לאַמיר,
כאוויירימ, שטייפן האלטן זיכ איינער פארן צווייטן. זאָל יעדערער
פון אונדז צונויפקלייבן ארום זיכ א דרוזשינע פון געוואנטע
מענטשן. אומגעריכטערהייט, פלוצלונג וועלן מיר שלאָגן די רוי-
בער. מיט פולווער, מיט קוילן וועלן מיר מעכאבעד זײַן די ניט
געבעטענע געסט.

נאָך דעם אלטן טאלאשן איז ארויסגעטרעטן א מענטש מיט
א האק אין פאס, שוין ניט קיין יונגער, א סוטלער מיט שוין
לאנג ניט קיין געאָלטן פאָנעם. זײַנע סונקל-בלויע אויגן זײַנען
געזעסן טיפ אין שטערן. אפ די דינע צונויפגעשטעמעטע לייפן
פלעגט אָפט דורכלויפן א ביטערער שמייכל. דער דאָזיקער מענטש
איז אויסגעשטאנען אין לעבן אסאך באליידיקונג און צאָרעס.
דאָס איז טימאָכ בודיק פון דאָרפ קארנאטשי. נאָך פארן
קייסער האָט מען אים פארמישפּעט אפ צוויי יאָר ארעסטאנטסקע
דאָטעס פאר אונטערצינדן דעם פאנס סטאדאָלע. און מיטן פאָרעצ
פלעגן בא אים ארויסקומען סיכסוכים איבער די סערוויטונ-רעכט.
פאר פארשיידענע קליינע פארברעכנס אין שטערן די אייגנטומ-
באציאָנען האָט מען אים געמישפּעט און שטראפירט. טימאָכ האָט

נישט געקענט געפינענ קיין בעסערע זאך, ווי אונטערצינדנ די
 פריזישע סטארדאלע. אָפּקומענדיק די ארעסטאנטן-דאָטעס, האָט
 ער אויסגעדיקט זיין פארדראָס, פארוואָס ער האָט אונטער-
 געצינדנ די סטארדאלע און נישט די פריזישע שטוב אָדער דעם
 שווייגער. איצט האָט מען זיך דערמאָנט אפּ אלע זיינע כאטאָליק
 און מע האָט אים ווידער אָנגעהויבן אומשלעפּן און שמייסן. טי-
 מאַך האלט זיך איצט אויך בא די אלטע מיטלענ פון געקאָמע און
 קאמפּ, ער לעבט מיטן געדאנק וועגן אונטערצינדנ די פריזישע
 מאיאָנטקעס. און ער טראָגט אים זיין קאָפּ ברייטע פלענער פון אונ-
 טערצינדנ. באגעגענענדיק זיך אינ וואלד מיט דעם אלטן טאלאשם
 פארטיזאנער, האָט ער געמאָלדנ, אז ער וויל פארייניקן זיך צו
 דער פארטיזאנישער באוועגונג און ברייט פאנאנדערוויקלענ די
 ארבעט פון אונטערצינדנ די פריזישע מאיאָנטקעס.

— און מע האָט געזאָגט, אז באַלשעוויקעס טוען נישט קיין גע-
 העריקע זאכן, נעמען צו דאָס פארמעגן, דאָס גוטס — אזוי האָט
 אָנגעהויבן טימאָך בוריק: — מיר ווייסן, ווי עס פלעגן נעמן און
 ווי עס נעמען באַלשעוויקעס. זיי האָבן גענומען פריזישע האָב
 און גוטס, דאָס גוטס פון די רייכע. האָבן זיי עס דען
 מיט די אייגענע הענט אָנגעלעבט? מיר האָבן דאָס מיט אנדער
 הויקער אָנגעלעבט פאר זיי. און די באַלשעוויקעס גיבן דאָס אָפּ
 דעם, ווער עס האָט זיין לעבן געהאָרעוועט און האָט גאָר-
 נישט געהאט. און איצט וואָס טוט זיך? עס האָבן זיך אומגע-
 קערט די פריזים מיט זייער כעוורייט, האָבן אָנגעהויבן איינפירן
 זייערע פארזאנדקעס, וואָס די צארישע זיינען א הונט קעגן זייערע.
 ווייסן, נאטשאַליקעס האָבן זיי אָנגעפלאָדיעט. און דאָרט, ווו
 פריער איז געווען איין אוריאדניק, האָבן זיי איצטער אוועקגעשטעלט
 צען זשאנדארמען אפּ אונדזער קאָפּ. עס האָט זיך אָנגעוועזט אפּ
 די מוזשיצקע האָרעפאשנע פלייצעס א שרעקלעכער היישריק,
 די געשטאָמע נעמט מען ארויס, ביז א פאָדעם נעמט מען אָפּ. איר גיט
 נאָר א קוק, וואָס עס טוט זיך אינ די דערפער, באוואָפנטע פויר-

לישע שניקעס פאָרן אָן מיט קולנחארפער, שלאָנג ארויס באַ
 די מוזשיקעס די לעצטע ביסל גוטס און די פי. מיר זיצן זיך דאָ
 און ריידן און אפּ די חענן פון די דערפער סקריפעט דער שניי
 אונטער די שליסנס, עס קרעכצט און וויינט מיט פּויערישן
 געוויי. זייער אייגענעם גוטס פירן די פּויערים אליין, זיי שמייסן
 די פערדלעך און זיי אליין טרייבט אונטער די פריזישע נאָהיקע.
 קען מען דען ווייטער ליידן אזוי? זיי האָבן קיין שום ראכמאַן
 נעם גיט אפּ אונדזערן א ברודער. איז זאָל זשע, ברידערלעך, באַ
 אונדז גיט זיין קיין ראכמאַנעס צו זיי. הארגענען, פארגיכטן,
 אונטערצינדן זיי מיט א העלישן פייער פון טרייפּעס!

בודיק האָט זייער בילדעריש באשריבן די מייסן פון די פאָר
 ליאקן, ווען זיי פלעגן אָנלויפן אפּ די דערפער, די מיטלען, וואָס
 זיי האָבן זייער אָפט פראקטיקירט אפּ בארויקן די באפעלקערונג,
 אפּ ארויסשלאַנגן מיט גחאָל פארשיידענע צינשן פון די פּויערים.
 ער האָט נאָך מער אָנגעצונדן דעם געפיל פון נעקאָמע און קאמפּ
 קעגן די פאָליאקן: און דער פּויערער מאכט. אָס מארחאָס עס
 האָבן אי די רויטארמייער, אי די פארטיזאנער אינשטימיק אָן
 גענומען בוקרייס באפעל צו מאכן אן אָנפאל אפּ די פאָליאקן,
 וועלכע האָבן לויט געוויסע יעדעס, געקליבן זיך אין דאָרפ האַ
 נומי ווידער אָפּנעמען באַ די פּויערים זייער ביסל גוטס.

בוקריי, די נאטשאליקעס פון די אָפּטיילן, דער אלטער טאָר
 ראש, מארטינ ריי, קופּרנאנטיק און בודיק האָבן איינגעאָרדנט
 א גאנצע כאראטונג, קזדיי גענוי באטראכטן דעם פלאן פון דעם
 אָנפאל. געמענדיק אין אכט די גיט גרויסע צאָל מענטשן און אז
 זיי געשינען זיך אפּ אטעריטאָריע, וועלכע איז פארנימען מיט די
 פאָליאקן, האָט מען אפּ דער באראטונג באשטימט גיט קריכן אין
 אן אָפּנעם שלאכט, נאָר מאכן דעם אָנפאל אומגעריכט אין וועג,
 ווען די פאָליאקן וועלן שוין גיין צוריק מיטן אָנגעראבעוועטן גוטס.
 — כאווייריס! גרייט זיך אין מארש, — האָבן די רויטארמייער
 און פארטיזאנער איבערגעגעבן איינעם דעם צווייטן.

פארטאָג האָבן זיי ארויסגעשיקט אויסשפירער אין דאָרפ האַ-
נוסי. פון גלויב אַסטראָן ביו האנוסי איז געווען א קילאָמעטער
פינף צו מיורעכ צו—אין דער זייט, ווי עס זיינען געווען די פאָ-
זיצעס פון דער רויטער ארמיי. דער אלטער טאלאש האָט גע-
קענט נישט נעמען קיין אַנטייל אין דעם דאָזיקן מאַרש; אונטער
זיינ אופזיכט איז געווען פאנאס, אָבער ער האָט איבערגעגעבן
פאנאס נופרייע און קאָנדראט קרוגלי פון דאָרפ וויסאָקאָיא
רודניא. פאנאס האָט זיך געפילט גוט און האָט געזאָגט, אז ער
קאָן שוין אומגיין און אימ האָט זיך זייער געוואָלט בלייבן בא-
דעם אַטריאד.

— רודניא, ברודערקע: זאָל זיך פארהיילן די פוס, און מיר-
כאָמע האלטן וועסטן נאָך צייט האָבן, האָט געזאָגט
בוקריי.

נופריי און קרוגלי מיט פאנאס האָבן זיך געלאָזן גיין צו ווי-
סאָקאָיא רודניא. אפ הודארס לאָנקע האָבן זיי געדארפט וואַרען
אפ בוקרייס כעווער און אפן אלטן טאלאש. דער אלטער טאלאש
האָט געהאלטן פאר זיינ כוין נישט פארלאָזן בוקרייען און די
פארטיזאנער, און ער האָט פעסט באשטימט אונטערוואַרפן זיינע
פערזענלעכע אינטערעסן די אלגעמיינע אינטערעסן.

דער מאַרש איז דאָרפ האנוסי האָט געשטעלט די פראגע וועגן
באשטימען א באזונדערן נאטשאַליק פאר די פארטיזאנער: זיי
זיינען שוין געווען ארום 2 צענדליק. פאקטיש האָט זיך דער אל-
טער טאלאש גערעכנט פאר זייער פירער, נאָך יודיש איז
דאָס נישט געווען פאָרמירט. איז צוזאמענהאנגן דערמיט איז גע-
שטאנען אויך א צווייטע פראגע: ווי זאָל מען רופן דעם נא-
טשאַליק פון די פארטיזאנער.

— נו, כעווער, איר דארפט אויסקלייבן אן אטאמאן—אזוי
האָט זיך צו די פארטיזאנער געווענדט בוקריי און דערמיט אליין.
האָט ער שוין פאָרויס באשלאָסן די פראגע, ווי זאָל מען אָנרופן
דעם נאטשאַליק.

— אַן אַטאַמאַן. אַן אַטאַמאַן דאַרפֿ מען אויסקלייבן! — האָבן
אונטערזעכאפט די פֿארטיזאנער.

— פֿון מיין זיט, כאַוויירימ, וואָלט איך אַיך געדענקט אויס-
קלייבן דעם אלטן טאלאַשן; ער איז אַ מענטש מיט אַ קאַפּ,
א פֿאַרזיכטיקער, אָבער אַן אַנטשלאָסענער, אַ דרייטער און
בעקאַוועדיקער מענטש. איך האָב זיך צוגעקוקט צו אים און
איך זאָג: אַ נאַטשאלניק וועט ער אַיך זיין קרוגאַמ אפּ אלע
הונדערט.

— קלייבט אויס עפעס אַ ייִנגערן, — און אזא, וואָס איז מער
פֿראַקטיקירט אינ מיליטערישע איניאַנימ, — האָט געמאָלדן דער אל-
טער טאלאַש.

— דעם אלטן טאלאַשן

— דעם אלטן טאלאַשן

— זאָל דער אלטער טאלאַש זיין אונדזער אַטאַמאַן, — האָבן
אלע פֿארטיזאנער אַינ איינ שטימ אַ געשריי געטאָן.

דעם אלטן טאלאַש האָט איבערפֿולט געוואָרן. ער האָט
אַרעפֿגענומען דאָס היטל. אַ געלבלעכ-ווייסער פֿליעך האָט אפּן
קאַפּ אַ גלאַנצ געטאָן, ווי די זון. דער ברייטלעכער און אביסל
פֿאַריסענער נאָז האָט זיך אופֿגעהויבן אינגדערהויכ און זיך אַרעפֿ-
געלאָזן צוריק.

— איך דאַנק אַיך, ברידער מייןע. נאָכאַמאָל זאָג איך: קלייבט
אויס עמעצן אזא, וואָס האָט מער פֿאַרדינט פֿאַר מיר.

— טאלאַש, טאלאַש זאָל זיין אַן אַטאַמאַן! — האָבן נאָך העכער
אַ געשריי געטאָן די פֿארטיזאנער.

דער אלטער טאלאַש האָט נאָכאַמאָל אַרעפֿגענומען דאָס היטל,
אַ צווייטן מאָל אַ נויג געטאָן זיך.

— איך וועל, כאַוויירימ, סטאַרען זיך פֿאַר אַיך, איבער יע-
דער טראָפּן פֿון אַייער בלוט וועל איך טרייסלען זיך. לאַמיר
שטיין איינער פֿאַרן צווייטן. אונדזער זאַכ איז שלאָגן די רוי-
בער. קיינ שום ראַכמאַנעס ניט צו די פֿריצים. אָבער געהאַרכזאַמ-

קײט דארפ ווערן אונדזער געזעצ. איך וועל פאלגן אײך און איר
 דארפט מיך פאלגן, ווײל אנדערש וועט קײן טאלק גיט זײן.
 — עמעס, — האָבן באשטעטיקט די פארטיזאנער.
 — דיסיפלינ-דאָס איז די ערשטע זאך, — האָט באמערקט
 בוקריי.

— און אלס מײַן געהילף דערלויבט מיר אויסקלײַבן מאַרטינ
 רילן, — האָט זיך געווענדעט דער אלטער צו די פארטיזאנער.
 — מיר דערלויבן.

אַט וויאזוי דער אלטער טאלאש איז געוואָרן א פארטיזאנישער
 אטאמאן.

באגײנען, ווי נאָך עס האָט אָנגעהויבן טאָגן, האָט זיך דאָס
 גאנצע מיליטער אַ לאָז געטאָן אין מאַרש. די פארבינדונג צווישן
 די אויסשפירער און דער הויפט-קאָלאָנע האָבן אונטערגעהאלטן די
 פארטיזאנער. די ערשטע אינפאָרמאציע פון דער אויסשפירונג
 איז געקומען אין אַ שטאָ צוויי אַרומ. די אויסשפירער האָבן אײַן-
 פאַרמירט: אין דאָרפ האנוסי זײַנען דורכגעפאַרן 24 רײטער און
 צוויי פורלעכ מיט קוילנווארפער. בא די בוקריצעס איז קײן
 קוילנווארפער גיט געווען. די רויטארמייער האָבן געהאט ביקסן
 און האנט-גראנאטעס.

שטיל, אָן א טומל האָבן זיך בוקריי און די פארטיזאנער גערוקט
 פאַרויס, האלטנדיק די ריכטונג אײַנעם וועג קײן האנוסי. די שטי-
 מונג איז געווען א מינסערע, באוונדערט צווישן די פארטיזאנער,
 וועמען עס איז צום ערשטן מאל אויסגעקומען צוזאמענשטויסן
 זיך מיטן פוילישן מיליטער מיט געווער אין די הענט.

די וואכזאמקײט פון די רויטארמייער און די פארטיזאנער איז
 געוואָרן נאָך גרעסער, ווען זיי זײַנען צוגעגאנגען צום ברעג
 וואלד, ווו עס האָט זיך שוין אָנגעהויבן דאָס האנוסער פעלד,
 און דער דאָרפ אליינ האָט זיך אָנגעהויבן אויסמאַלן אפּו וײַסן
 שנייפּאָן אין גרויע פלעקן פון זײַנע אין דעה ערד-אײַגעוואָק
 סענע געביידעס. פון יענער זײט דאָרפ האָט זיך געזען א קליינ

זעלדל מיט די אומעטיקע אָפּנעהילכטע קוסטעס, אַ וג אהינטער
 זעלדל האָט זיך געבליט אַ וואַנט פון הויכע וואַלד.
 בוקריי האָט אָפּגעגעבן אַ באַפּעל פאַנאָרעוועשטעלן אַ קייט פון
 זעכטער, און זיי זאָלן אַכטונג געבן אפּן דאָרפ. ווערליק עס האָבן
 דערציילט די אויסשפירער, האָבן די פאָליאָנ אַויכ צעשטעלט
 אַ וואַכטע צו מיוועכ צו פון דאָרפ: זיי האָבן דערוואַרט פון
 דאָרט די טאַקאַנע—אינ יענעם זיט זינען געווען די פאָזיציעס
 פון דער רויטער אַרמיי. זיי האָבן בעשומפּען זיך ניט געריכט,
 און די דאָזיקע געפאַר קען זיי קומען פון הינטערלאַנד, פון מיט
 דעוויקן טייל פון דאָרפ, וואו עס האָבן זיך אָפּגעשטעלט די רויט-
 אַרמיי און די פאַרטייאַנער. בוקריי, דער אלטער טאלאש און
 מאַרטינ ריל האָבן אַפּמערקואַם באַטראַכט דעם אָרט און אויסגע-
 קליבן אַ פאָזיציע. די פאָזיציע האָט זיך געפונען אפּן ברעג וואַלד,
 דאָרט, וואו דער וועג, אַ צונויפגעדריקטער פון ביידע זיטן מיט
 אַ פינצטערער קוסטמע פון סאַסנע און יאָדלע-ניימער. אפּ דער
 בלאַסע לענגוויס דעם וועג זינען געוואַקסן קוסטעס פון לאָזע
 און אָלכע. קעריי נאָך מער צונויפדריקן די פאָזיציע און ניט
 לאָזן די פאָליאָנ פאַנאָרעוויקלעך זיך צום שלאַכט, האָט בוקריי
 באַפּוילן פאַרלייגן דעם וועג פון יענער זיטן הרעבליע, און די
 רייטער זאָלן ניט קאָנען אַריבערשפּרינגען. די רויטאַרמיי און
 די פאַרטייאַנער האָבן זיך אַווי פאַרמאַסקירט, און מע האָט זיי ניט
 געקאָנט באַמערקן פון וועג, ווי דו זאָלסט זיך ניט אַרומקוקן.
 צוגעגרייט די פאָזיציע, צעשטעלט אפּ איר אַרמיי, פאַרנומען
 ביידע זיטן פון וועג, האָבן זיי זיך אַוועקגעשטעלט אונטערהיטן
 די פאָליאָנ. לאַנגווייליק און אָנגעשטרענגט זינען דורכגעגאַנגען
 די מינוטן פון וואַרטן. בוקריי און דער אַקאמאַנ טאלאש זינען
 אומגעגאַנגען איבער די פאָזיציעס, האָבן קאָנטראָלירט די נא-
 טשאַניקעס פון די רינגען און יערן באַזונדער אַרמיי, וועג-
 דנדיק די אַפּמערקזאַמקייט אפּ דער אויסגעהאַלטנקייט, רויקייט
 און שטרענגער אויספילונג פון דער קאָמאַנדע. אַ אַ קאָמאַנדע

ניש ארויסחייזן קיין סימאָנים פון לעבן. דער אלטער טאלאש
 האָט זיך גערעגט מיט א טיפער אינערלעכער אופרעגונג. דאָס
 איז געווען אן אומרויַקייט פארן גורל פונעם דאָזיקן צוזאמען-
 שטויס, וואָס ער וועט דעם ערשטן מאָל נעמען אן אָנטייל אלס
 קעמפער און אלס גאטשאַלניק. אָבער ער האָט מיט גאָרנישט ניש
 ארויסגעוויזן זײַן אופרעגונג. זײַנע געדאנקען זײַנען אינגאנצן
 אוועק אין אַס דעם דאָזיקן ערשטן צוזאמענשטויס מיט די פאָ-
 ליאקן. אימ האָט זיך געדוכט, אז דער טייל פון דער פאָזיציע,
 וואָס איז געענטער צום דאָרפ און שוואַכ אָנגעוועטיקט מיט אר-
 מייער, אז די פאָליאקן קענען דאָרט דורכרייסן זיך און דורכ-
 שפרינגען: די שלאכט-אופגאבע איז באשטאנען אין דעם, אז קיין
 איין פויל אַס וואָל מען ניש ארויסלאָזן. דעם דאָזיקן בא-
 צירק פון דער פאָזיציע האָט מען פארפּעסטיקט—בוקריי האָט גע-
 מוט מאַסקים זײַן מיטן אלטנס אפּוויזן. זײַנער 2 באַטאָן איז
 א גאנצער אָבאָן פון פויערשע פּוילעכ, אָנגעלאָדט מיט פי, פּראָ-
 דוקט און פּוראזש, ארויסגעפּאָרן פון דאָרפ. דער אָבאָן האָט זיך
 צעצויגן מער ווי אפּ א וואָרסט. פאָרויס זײַנען געפּאָרן זעקס
 רײַטער-לעגיאָנערן. נאָך זיי האָבן געפּוויזעט צוויי פּוילעכ מיט
 קוילנאווארפער און אפּ זיי זײַנען געוועסן צו 3 צו 4 סאָלדאטן.
 א גרופּע רײַטער, זינגענדיק א ליד איז געפּאָרן אינמיטן, און
 די איבעריקע זײַנען געווען אין עק פון אָבאָן. פיר רײַטער האָבן
 געשלאָסן דעם אָבאָן.

א ווינדערבאר און אומגעוויינלעך בילד האָט מיט זיך פאָר-
 שטעלט דער דאָזיקער אָבאָן. שטיל און אָנגעכמוועט זײַנען גע-
 וועסן די פאָלעשווקעס, אין די שליסנס און נישט-וויילנדיק אָנגעטריבן
 די פּערד. אייניקע זײַנען שווינגנדיק געגאנגען באַ די פּורן,
 הארפנדיק בליקן אפּ וואָלד און אפּ די פארהאסטע לעגיאָנערן,
 העלכע האָבן געהארלאניעט אפּ די פּערד און האָבן אונטער-
 געטריבן די פּורמאנעס. דאָ און דאָרטן פלעגט פון די שליסנס
 הויכ א געשריי טאָן א כאַזער. ס'האָט געמעקעט א שפּעסל. אַס די

אלע פארשיידנשטימיקע קלאנגען האָבן זיך צונויפגעקאָסט מיט
דער אָפּגעריסענער ליד פון די סאָלדאטן און מיט זייערע ביזנעס
געשרייען אפּ די פּאָלעשווקעס-פורמאנעס.
דער פּאָדערשטער טייל פון אַבאָן איז שוין דורכגעגאנגען די
הרעבלע, לענגוויס וועלכע עס האָבן זיך צעלייגט די פארטיזאנער
און רויטארמיער. עס האָט זיך געוואלט, אז דער אַבאָן וועט
דורכגיין רויק און עס וועט גאָרנישט טרעפן. די פארטיזאנער
האָבן פיבערהאפט געדריקט די ביקסן אינעם די הענט, גרייט ארויס-
לאָזן א קויל אינעם פוילישן סאָלדאט, אָבער זיי האָבן געווארט
אפּ א קאָמאנדע און פלוצלונג האָט זיך די לופט א טרייסל
געטאָן, פאָרויס האָט זיך דערהערט א קלאנג, פונקט ווי עס
וואָלט א זעץ געטאָן א דונער. דאָס האָבן די גראנאטשיקעס
געוואָרפן גראנאטן אינעם דער פּאָדערשטער גרופע פון די רייטער.
אינעם דעם זעלבן מאָמענט האָט א דונער געטאָן א זאלץ אינעם
עק פון אַבאָן. א פאניק, א מעהומע, א סומאטאָכע האָט זיך אפּ-
געהויבן אינעם אַבאָן. די פערד האָבן זיך צעפּוּדשעט, האָבן זיך
שטארק א ריס געטאָן ווער ווהינ, האָבן זיך א לאָז געטאָן אינעם
וועלד, שלעפּנדיק נאָך זיך די שליטנס איבערגעקערטע. דער
זאלץ אינעם צענטער פון אַבאָן האָט אופגעהויבן א נאָך גרעסערן
טומל און כאָס. דאָ איז געווען די סאמע גרעסטע גרופע רייטער,
אַט די טאקע, וועלכע האָט געוואנגען דאָס לידל. די מענטשן, די
רייטער און די סאָלדאטן, די פי, וועלכע זיינען ארויסגעוואָרפן
געוואָרן פון די שליטנס, האָבן זיך אומגעוואלאָנערט אפּן שניי-
איינ רייטער, וועלכער איז געבליבן אפּן פערד אינעם עק פון אַבאָן,
האָט זיך געלאָזט לויפן אינעם וואַלד. אימ אנטקעגן זיינען ווי פון
דער ערד ארויסגעשפרונגען די פארטיזאנער אונטער מארטן
רילס קאָמאנדע און מיט די באנגעטן איבערגעצאמט אימ דעם
זעג. דער פערד האָט אָנגעהויבן כראָפּען, האָט זיך אופגעהויבן
אפּ די הינטערשטע פיס. דער ספּריטנער רייטער, ווי ער וואָלט
זיך צוגעקלעפט צום זאָטל, האָט פון היצ ארויסגעכאפט דעם

שווערד אונ האָט א פאָכ געטאָן איבער רילנ. מארטיג האָט מיטן
 ביקס אָפגעקלאפט דעם שווערד. בודיק, וועלכער איז אויך אהער אונ-
 טערגעקומען, איז ווי א קאָטער אונטערגעשפרונגען פון הינטן,
 האָט א כאפ געטאָן דעם רייטער פאר די זייטן אונ אראָפּגע-
 שלעפט אים פון זאָטל. די פארטיזאנער האָבן אים דאָ אפן אָרט
 דערשטאָכן מיט די באַנגעטן. די גאנצע געשיכטע האָט געדויערט
 אינגאנצן עטלעכע מינוט. די גרעסטע העלפט פון די פוילישע
 סאָלדאטן איז געהארגעט געוואָרן. א טייל האָט מען גענומען אין
 געפאנגענשאפט, און דרייען, שווער פארווונדעטע, האָט מען אוועק-
 געשיקט צוריק אין האַנוסי. זיי וועלן דערציילן די פאָליאקט
 וועגן דער דאָזיקער געשעעניש, וועט די שולד מיט איר גאנצער
 שווערקייט גיט פאלן אפן דאָרפ האַנוסי.

XIX

אין דעם זעלבן טאָג האָט זיך אַוהיניע דערוואַסט וועגן די גע-
 שעענישן אין וועפרי. נאָכ מיט עטלעכע טעג פריער האָט זי גע-
 הערט וועגן דעם, אז די פאָליאקט האָבן צוגענומען מאַרטיג
 רילנ. דאָס האַרץ האָט איר פאַרקלעמט, אָבער וועמען קאָן מען
 דערציילן וועגן דעם? עס איז אויסגעקומען אזוי, אז זי פלעגט
 אויסמיידן ריידן וועגן מאַרטיג רילנ, כאָטש פאר זיך האָט זי
 געטראַכט וועגן אים. לייכט אַרויסוואַרפן פון זיך אַרן מאַר-
 טיגען, אָדער טראַכטן וועגן אים זייער רויק, ווי וועגן א מענטשן,
 וואָס איז אוועק פון אונדז אין דער פאַרגאנגענהייט, האָט אַוהי-
 ניע גיט געקאָנט. זייער שטארק זיינען איר אין האַרצן פאַר-
 קראַכן די וואַרצלען פון איר ערשטער ליבע, און זעלבן ווען
 פלעגט זי ריידן מיט וואַסילן וועגן מאַרטיג רילנ. און די שמו-
 עס זיינען געווען פאַרשיידענע; אָפּט האָבן זיי געטראָגן א כא-
 ראַקטער פון לייכטן שפּאס און אָפּטמאָל פלעגן די שמועסן
 טראָגן אין זיך עלעמענטן פון פאַרוורם און אייפערזוכט מיצאד
 וואַסילן. דאָס פלעגט דאָסראָו פאַרקומען נאָכ א באַגעגעניש

צווישן אוהיניען מיט מארטינען. אָדער אוהיניע פלעגט נישט פאָר-
זיכטיק ווארפן א בליק מיט אירע צויבערדיקע אויגן אפ מאר-
טינען. אָבער דאָס אלץ האָט געהאט אן אינטימען כאראקטער
פון פאמיליענ־לעבן. אכוצ אלעמען האָט אָבער אוהיניע געקאָנט
א קער טאָן די זאכן אזוי, אז זי פלעגט בלייבן שטענדיק גע-
רעכט. ס'קאָן זיין, אז איין דעם האָבן איר געהאָלפן אירע צוויי-
ענדיקע אויגן און איר קאָנען א קוק טאָן מיט זיי אזוי, אז זיי
זאָלן צעשטרעבן יעטווידער כשאד וועגן איר טרייקייט און אָפּ-
הערציקייט. און עפּשער איז זי בעמעסט געווען אזא איגעם מאָ-
מענט, ווען עס פלעגט זיך אנטפלעקן אָט די דאָזיקע עמאָציעס.
אָט איין דער צייט, אן ערעכ, ווען וואסיל בויטגא האָט זיך
אומגעקערט פונעם פאָוויט־קאָמיסארוש, וווּ ער האָט דערזען
דעם ארעסטירטן מארטינ ריל און האָט געטראכט וועגן דעם, צי
זאָל ער זאָגן וועגן דעם אוהיניען צי נישט, האָט אוהיניע געטראכט
איבער דער פראגע—צי זאָל זי גיין איין וועפרי צי נישט. זי האָט
געוואָלט דערווייטן זיך גענויער, פארוואָס האָט מען ארעסטירט
מארטינען און וואָס דראָט אים.

זי האָט אויסגעפונען א סיבע אפ דורכצוגיין זיך איין וועפרי:
זי האָט געדארפט פארטראָגן איר מאמען וואָל, ווייל אוהיניען
אלליין איז שווער ספראווען זיך מיטן שפינען. איין שטוב איז
געבליבן דער אלטער קופרזאג, וואסילס טאטע, און די קינדער.
איינ זאך האָט ווייטעקדיק אָפּגערופן זיך איין אוהיניעס הארץ:
איין וועפרי זיינען ארומגעגאנגען שטארקע קלאַנגען, און מארטינ
רילס ארעסט איז דירעקט אָפּהענגיק פון דעם, וואָס וואסיל בר-
סיגא האָט אים געמאסערט. נישט שוין וועג איז וואסיל דערגאנג-
גען צו דעם, אז ער האָט אויסגענוצט אזא אויפן פון געקאָמען
אוהיניע האָט דאָ דערפילט אויך איר שולד. נאָך פון דער ערשט-
טער נאכט אָן האָט זיך בא וואסילן פארגאנוועט א כשאד, אז
אוהיניע איז שוין נישט קיין מיידל און זיין גאנצער קאפס און
פארטייטער האט האָבן זיך געווענדט צו מארטינ רילן און אָט

דער דאָזיקער האט האָט זיך נאָך מער געשטארקט אין אים וועג
 די צווייטטיקע שפּאַס און וועגן מיט אַדער דעם אָדער יענעם
 גינג פּריינט, און א שטענדיקער אָנזען וועג דעם און וועג
 אלעס, דאָס ערשטע קינד, וועלכע האָט קלוימערשט געהאט אן
 ענדלעכקייט אפּ מאַרטינ רילד. וואסיל האָט גיט געקאָנט אָנזען
 אלעס, כאָטש אָפּ האָט ער עס גיט ארויסגעוויזן. דערפאַר
 אָבער האָט אוהיניע קאָמפּענסירט איר דעם טאטנס קאלטקייט מיט
 הייסער מוטער-ליבע, וועג צווישן וואסילד און אוהיניע פלעג
 ארוסקומען סיכסוכים פלעגט אוהיניע אפּצולאָכעס וואסילד אר-
 מיסט דעמאָנסטירט איר צוגעבונדנקייט צו אלעס, געוויינלעך
 אָבער, בא אנדערע פאלן, פלעגט זי זיך סטארען מאכן דאָס בא-
 האלטענערהייט פון וואסילד.

אוהיניע האָט זיך זייער געוואָלט פארגיין צו יעווע, מאַרטינס
 חייב. מיטלויזן זייער זיך כאווערטעס געווען. אָבער זייער פּריינט-
 שאפט איז זיך פאראנדערעגאנגען. און גיט דעמלט, וועג מאר-
 טין איז נאָך געווען א באַכער, נאָך נאָכרעם. כאָטש קיין אָפּגע-
 קאָנפליקט איז צווישן זיי אפּ דעם דאָזיקן באָזן גיט געווען
 דאָך זייער זיך פאררעמדט געוואָרן. יעווע האָט אין הארצן גע-
 האלטן א פארבאָרגענעם פארדרוס אפּ אוהיניע. אוהיניע האָט גע-
 פילט טאקע איר שולד קעגן יעווע. האָט זי זיך טאקע גיט דער-
 חענט אריינגיין צו איר. און ווי זאָל זי צו איר אריינגיין? וואָס
 זאָל זי זאָגן? מיטפילד איר, וואָס וואסילד האָט אונטערגעפירט
 און נאָך ווי אונטערגעפירט מאַרטינען? און וואָס פארא דעם האָט
 זי, אוהיניע, באומרוקן זיך פאר מאַרטינען? זי האָט דאָך אליין
 ארויסגעקליבן וואסילד. זי האָט זיך דאָך געקוואפּעט איבער זיין
 ריכטיקייט. נו, איז טריסט זיך מיט דיין וואסילד און מיט דיין
 ריכטיקייט!

פון וועפּרי איז אוהיניע געקומען גיט קיין פריילעכע און זי
 האָט גיט געהאט מיט וועמען צו ריידן, צעשטרענגט די גיט אָן-
 גענעמע שטימונג, וועלכע האָט זיך ווי א שווערער נעפל געלייגט

אפן הארצן. און פון קאפ איז ניט ארויס דער געדאנק: ניט שוין
 זשע איז וואסיל דערגאנגען צו דעם, אז ער האָט געמאסערט
 דער פוילישער פאָליציי אפּ מאַרטינענז? וואסיל האָט זיך נאָך ניט
 אומגעקערט פונעם פאן קרוליעווסקי. וואָס איז ער אהיג גע-
 גאָנגענז? אהיניע פלעגט ניט אריין זייער טיפּ אינ וואסילס אינ-
 יאָגים און וואסיל פלעגט ניט זייער גערן אופדעקן פאר איר זיין
 נע קאַרטן. ער מיטש זיך ניט אינ אירע קליינלעכע ווייבערשע
 איניאָגים און געפינט פאר איבעריק האלטן זיך מיט איר אן איינע
 וועג זינע פלענער און ווירטשאפטלעכע קאמבינאציעס. אינ דעם
 זיין זינענע בא אימ געווען זאכן, אינ וועלכע עס דארף זיך ניט
 מיטן ביכלאל די ווייב. געשטעלט אָבער האָט ער אהיניע
 פאר דעם אָדער יענעם קאָנקרעטן פאל, ווי פאר א פאקט, וועלכער
 דארף ניט דיסקוטירט ווערן. אהיניע האָט ניט געקאָנט לייזן די
 קריגעריי אינ שטוב. זי האָט ניט לייב געהאט קיין אָנגעבליאָזענע
 און קיין ברויגעזדיקע, וויל אליין איז זי פון דער נאטור גע-
 ווען א פריילעכע און א לעבעדיקע, און דעריבער פלעגט זי אָפּט
 נאָכגעבן, אבי עס זאָל זיין שטיל און רויק אינ שטוב. איצט האָט
 זיך די לאגע געענדערט אזוי, אז עס האָט גערעדט מיט דער
 גאנצער קלאַרקייט וועגן דער ניט נאָרמאלקייט פון אזוינע צווישן-
 באציאָנגען און אינ איר האָט זיך אופגעוועקט א גייסט פון פראָ-
 טעסט. דער אלטער קופריאן האָט געטופעט איבערן הויפּ, האָט
 צוגעקליבן דעם שנייער, האָט געמאכט אן אָרדענונג אינ די שטאלן.
 אליעסיע—זי איז שוין אלט געווען קימאט 9 יאָר—איז געזעסן
 באַם שפיגראָד, ארומגעבונדן דאָס שווארצענעוודיקע קעפל מיט
 א גאנצ שמוציקן טיכל. זי האָט זיך געלערנט שפינען און האָט
 צונויפגעפרעסט די גראָכע פעדים פון קודעליע פונעם ערגסטן
 סאָרט, אָנדרייענדיק זיי ניט זיכער אפן שפינדל, באַנעצנדיק מיט
 שפייכע די דינע פינגערלעך. די צוויי יינגערע יינגלעך האָבן
 זיך געשפילט אינ זייערע קינדער-שפילן. אהיניע איז אריין אי-
 שטוב.

דו שפינסט, טעכטערל מײנע!—האָט זי צערטלעך מיט מוטער-
ליבע געזאָגט צו אליעסיען.

אליעסיע האָט א שמיכל געטאָן צו דער מאמען—זי עסט שוין
ניט קיין אומזיסטן ברויט באַם טאטן—און מיט פאָרויכטיקע קיין-
דערשע אויגן, קלאָרע און ריינע, ווי א קוואַל איבער א פינץ-
טערן דעק, האָט זי א קוק געטאָן אין דער מאמעס אויגן. פון
איר אויג האָט זיך ניט אויסבאהאלטן דער מאמעס פארטייעטער
אומעט, אָבער זי האָט איר גאָרנישט ניט געזאָגט.

דעם ערשטן מאל זינט זי האָט כאסענע געהאט, האָט אוהיניע
קריטיש באטראכט איר מאַנס הויז. די הויז איז געווען א גרוי-
סע און אויסגעבויט פון גוטן מאטעריאַל. א באדייטנדיקער טייל
פון שטוב האָט פארנומען א ברייטע אויוון מיט גריבעלעך, פער-
טשורקעס, ראנדן, קארניזן און גאנצע נישעס אין די זייטן, וווּ
עס האָבן זיך געהאלטן פארשיידענע זאכן פון שטוביקן געברויכ.
פון דער אויוון ביז דער וואנט אנטקעגן זיינען געווען אויסגע-
לייגט ברייטע נארעס, אזוינע ברייטע, אז מען האָט זיך געקאָנט
לייגן אפ זיי אין דער ברייט שלאָפן. צוקאָפּנס, ווי בערג, האָבן
זיך אופגעוהויבן די שווערע קישנס; די צונויפגעלייגטע אפ בא-
טאָג געווענטענע קאלדרעס און לילעכער פון אייגענער ארבעט.
לעבן אויוון איז ווערען א גענוג ברייטע לעזשאנקע, וווּ עס האָט
זיך געפונען דער אלטער קופרזאן. איבערן פאָדערשטן עק פון
די נארעס איז צוגעפּעסטיקט געווען אן אקוראטנער שטאנג,
וועלכער איז געווען אָנגעהאנגען מיט פארשיידענע בגאָדים: נייע
פּעלצן, שווארצע געקויפטע, געלע פון אייגענע שעפּנס, כאלאטן
און סערמעגעס. אראָפהענגענדיק טון שטאנג, האָבן די בגאָדים
צוגעוויקט די נארעס און אָפּגעצאמט זיי פון שטוב. לעבן די
נארעס באַם וואנט איז געשטאנען א גרויסער קאסטן מיט אן
אויסגעוויקערטער דעקל, וועלכער איז געווען ארומגעשלאָנגן מיט
אייזן-בלעך. אינעם קאסטן איז געווען באהאלטן נאָך אוהיניעס
טיידלשער גארדעראָב און גוטס, וואָס זי האָט זיך אָנגעלעבט פאר

די יאָרן נאָך דער כאטענע. לַמְחֹנֶט, טישטעכער, האנטעכער, טיכ-
לעך, פאסט, קאָפּטעס און קליידלעך.

דעם דאָזיקן קאסטן האָט באזונדערס לייב געהאט אלעסיע,
עס פלעגט טרעפן, אז זי פלעגט בלייבן אליין מיט דער מוטער
אין שטוב, פלעגט זיי עפענען דעם קאסטן און אָנהייבן איבער-
קוקן די טשיקאווע זאכן: די פינגערלעך, וועלכע זינען געווען
באהאלטן, די טייערע טיכלעך אין העלע ברענענדיקע ווי פֿייער-
קוויטל מיט קלעפיקע לאנגע פרענדן, די פארשיידנטארביקע סטענ-
געס. די מוטער האָט געקליבן און באהאלטן אָס דאָס גאנצע גוטס
פאר אלעסיע, ווען זי וועט אויסוואקסן א גרויסע. אוהיניעס מו-
טער האָט גיט אָנגעקליבן פאר איר סאָכטער אויפיל גוטס, אָבער
איר מאן איז הייז האָט זי דאָך עפעס וואָס געבראכט. אין הייז
און אין קלייט, איז שווער און אין די שטאלן איז געווען א פו-
לע גוטס, און דאָס דאָזיקע גוטס איז געוואקסן און געמערס זיכ-
אָבער דאָס האָט היינט גיט נאָך גיט געפרייט אוהיניעס, נאָך האָט
זי געערגערט.

דערומל האָט די ארבעט אין שטוב גיט געווארט. און אוהי-
ניע האָט ווי געוויינלעך גענומען זיכ פאר דער ארבעט. מע האָט
געווארפט צוגרייטן עסן פאר די כאזירים אפּ באנאכט, איינמאכט
ברויט אפּ מאָרגן, ברענגען וואסער, אריינלייגן האָלץ אין אויז
און צוגרייטן וועטשערע. אוהיניע האָט זיכ איבערגעטאָן אין אי-
רע ארבעט-קליידער.

— ווארפ, סאָכטערקע, דאָס שפינען. ברענג די דייזשע פו-
קלייט, זאָל זי זיכ אָנווארעמען אין שטוב, — האָט זי געזאָגט
אלעסיע.

אלעסיע האָט א ביסעלע געהאָלפן דער מאמען. אוהיניע האָט
איר געוואָלט אָפּגעבן אין שול, אָבער וואסיל האָט גיט מאסקים
געווען, איז אלעסיע אפּ דעם ווינטער אויך געבליבן איינזער-
היימ. איצט האָט אוהיניע פעסט באשלאָסן לערנען אלעסיען אפּ
צוהייטן ווינטער. אוהיניע אליין איז געווען גיט קיין גראמעטנע. די

געשעענישן פון דער לעצטער צייט האָבן אַ וואָקל געטאָגן איר
 קוק אפּ דער שטאַנדערהאַפטיקייט פון אַ בעהיסן ארט לעבן. ווי
 לאנג האָט עס וואסיל און זי אליין בעטרייטלעט זיך פאר זייער
 חירטשאפט, פאר זייער פארמעגן? עס איז געווען אַ קייסער, האָט
 מען אים אראָפּגעוואָרפן, עס איז געווען איין רעוואָלוציע און אַ
 נייע נאטשאַלסטווע—האַט זיך דאָס אלץ ווידער געביטן. עס זי—
 גען געווען באַלשעוויקעס. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ נייע מיל—
 כאַמע. עס זינען געקומען פּאָליאקן, אָבער די מילכאָמע מיט זיי
 האָט זיך נישט פאַרענדיקט און וואָס עס וועט ווײַטער זײַן, ווייט
 קיינער נישט. אוהיניעס היינטיקע שטימונג איז געווען איז, אז זי
 וואָלט גאַרנישט נישט געהאַט קעגן דעם, אז די באַלשעוויקעס זאָלן
 זיך אומקערן צוריק, פאַרט אייגענע מענטשן, נישט די פּאָליאקן,
 וועלכע האָבן אָנגעהויבן גלייך פון ארעסטירן.

שוין פאַרנאכטלעך איז וואסיל ברוסיגא געקומען צוריק. איצט
 האָט ער אויסגעזען נאָך וואַזשנער, ווי אינדערפרי. ער האָט איבער—
 געטראָגן דער שוועל, האָט אָפּגעקלאַפּט דעם שניי פון די פון
 קעלט פאַרהאַרטעוועטע שטיין, האָט געכאַפּט אַ בליק איבער דער
 גאַנצער שטוב, צי איז אלץ דאָ אפּן אַרט און איז אַרדענונג. דאן
 האָט ער אראָפּגענומען דאָס היטל, האָט אַ קוק געטאָגן אפּ די איי—
 קאַנעס, ווי ער וואָלט אָפּגעדאַנקט די הייליקע פאַרן גליקלעכע
 טאָג און דערנאָך אַנבלאָזנדיק וואַזשנע די באקן—און דאָס האָט
 באטייט, אז ער האָט זיך אַ ביסל איינגעמאַסערט, —האַט ער אָן—
 געהויבן פאַנאנדערשפּילען זיך.

וואסיל האָט געטראכט פון וואָס אָנהויבן רייזן. גלייך אָנהויבן
 פון די וויכטיקסטע נייע פראקטיקירט זיך נישט געוויינלעך. אזוי
 טוען קינדער. כאפנדיק פון דער זייט אַ קוק אפּ אוהיניעס האָט
 זיך וואסיל אביסל אַ קרימ געטאָגן: אוהיניעס האָט זיך אלץ אויס—
 געדרייט פון קוקן וואסיל'ן איז די אויגן. עס איז קענטיק געווען,
 אז זי איז פון עפעס פאַרומערט און נישט צופרידן. דאָס האָט ווא—
 סיל נישט געהאַט אין זינען, און די פראָגראַם פון דעם שמועס,

וועלכנ ער האָט צונויפגעשטעלט אינ וועג, האָט זיכ אויארומ געענדערט.

— נו, וואָס הערט זיכ בא דיר?—האָט א פרעג געטאָן וואַ סײַל נײַט לױט דער פּראָגראַם.

— גאָרנישט, —האָט טרוקנ זיכ אָפּגערופּט אוהיניע.

— בעסער גאָרנישט איידער עפעס שלעכטס, —האָט זאכלעכ באַ מערקט וואַסײַל. ער האָט זיכ נאָכ מער איבערצייגט, אז אוהיניע איז מיט עפעס נײַט צופרידנ און די סיבע פון דער דאָזיקער אומ צופרידנקײַט האָט ער פּרײַער פאר אלץ דערפילט אינ זי. אינ וואָס זשע באשטייט קאָנקרעט זײַנ שולד? ער וועט עס קלאָר מאכנ אינעם ווייטערדיקן שמועס. דאָכ האָט אָט די דאָזיקע אומגעבונג אימ אביסל אָפּגעקילט און זײַנ פּראָגראַם איז אינגאנצן אָפּגעפאלן, אָבער ער האָט זיכ דערמאָנט אייניקע מאָמענטן פון איר און האָט געזאָגט אוי, ווי ער האָט געטראכט פּרײַער זאָגן:

— נו, אוהיניע, קענסט מיכ באגריסן: איכ בין א ווייט.

— וואָס איז דאָס א ווייט און ווער האָט עס דיכ געמאכט פאר א ווייט?—אינ אוהיניעס שטימ האָט זיכ געפילט פּײַנטלעכקײַט. אזא מאנער פון פרעגן האָט צום ווייניקסטן איידעס געזאָגט וועגן אומארטונג צו דער פערזענלעכקײַט פון א ווייט און צווייטנס האָט עס געטראָגן א כאראקטער פון אויספרעגן. וואַסײַל אי דאָס נײַט געפערל געוואָרן.

— וואָס פארא פליג האָט עס דיכ הײַנט א ביס געטאָן?

— מען דארף לאדיען מיט מענטשן און נײַט מיט די פאנעס.

אוהיניע האָט געגעבן אַנצוהערעניש וועגן עפעס.

וואַסײַל איז אן אופגעוואָדענער געוואָרן.

— מיט וועלכע מענטשן מיינסטו דאָס? וואָס לערנסטו מיכ?

אלעסיע האָט מיט שרעק א קוק געטאָן אפ דער מאמען. זי האָט זייער מוירע געהאט פאר וואַסײַל, באזונדערס וועגן ער פלעגט אינ קאעס ווערן. אוהיניע האָט אויכ דערפילט, אז עס רוקט זיכ אָן א שטורעם. זי האָט נײַט לײב געהאט קריגן זיכ,

אָבער זי האָט נישט געוואָלט אָפטרעטן פון איר פּאָזיציע. זי האָט
נאָר ווייכער געזאָגט:

— דיינע פריצים באַמבלען זיך אומ אינדערלופטן, זיי קאָנען
אזוי שנעל אויעקניקלען זיך אפ צוריק, פונקט ווי זיי האָבן זיך
צוגעקניקלט אהער. און מיט מענטשן דארפסטו לעבן, וואָלט
זיך צוגעהערט, וואָס מענטשן זאָגן.

— מענטשן? טאלאש און רילד? טפו, אפ דיינע מענטשן. אזעל-
כע מענטשן טרייבט מען אומ ווי די רינדער און אינ די טורמעס
זעצט מען זיי... פרייהייט האָט זיך זיי פארוואָלט? וואָסער פריי-
הייט? העפקער א וועלט! גאולאָוואַיע? אָבער מע וועט זיי נישט פאר-
שטאָפן די העלדנער די הולטימעס, די האַלאַדראנצעס ווי דעם
אלטן באנדיט טאלאשן.

— און דו וועסט פאר די פאנעס סטארען זיך און מענטשן
דערטרינקען?—האָט נישט אויסגעהאלטן אנהינע,
וואסיל האָט אפ איר ביז א קוק געטאָן.

— נישט אפ די פאנעס, נאָר אפ דיר, הינערשער קאָפּ איינער.
פאר זיך וועל איך זיך סטארען, פאר די קינדער, פאר די ערלע-
כע באלעבאסימ... מענטשן! באנדיטן, נישט קיין מענטשן.

XX

עס איז נישט געווען אינ די פארוואָרפענע ווינקעלעך פון פאָ-
דעסיע נישט קיין צייטונגען, נישט קיין טעלעגראפ, נישט קיין טעל-
לעפאָנען,—אָט די דאָזיקע דעראַבערונגען פונעם מענטשישן
סייכל, אָט די דאָזיקע איבערגעבער פון די נייטן וועגן געשע-
ענישן אפ דער וועלט. אָבער נייטן פלעגן ארומגיין איבער די
פארוואָרפענע פאָלעסיער דערפער. פון מענטש צו מענטש, פון
דאָרף צו דאָרף, האָבן אָט די דאָזיקע יעדעס געוואנדעוועט
דורך טויזנטער וועגן און סטעזשקעס און האָבן דערציילט וועגן
די געשעענישן, וואָס זיינען פאָרגעקומען אפ פאָלעסיע, וואָס
האָבן זיך אָפגעשטעלט אפ א לענגערער צייט די פאָליאקן און

פארפירט זייערע פארזונדקעס. און די דאזיקע יעדעס פלעג
אומגענומען ווערן פארשיידנארטיק: ווער עס האָט זיך געפרייט
פונ זיי און ווער עס איז אומעסיק געוואָרן. אָפהענגיק פונ דעם
ווער עס האָט זיי אומגענומען און וואָס פארא יעדעס זינען עס
געווען. אפ א פארשיידענעם אויפן האָבן זיי אויך אומגענומען
וואסיל בויגא און אוהיניע.

אפ א פארשיידענעם אויפן איז אויך אומגענומען געוואָרן די
יעדע וועג דעם, אז אנאילעם ארעסטירטע פויערים האָבן אנט-
וואָפנט א פוילישן קאָנוואָי און זינען זיך צולאָפן איבער די
וועלדער. אוהיניע האָט שוין געוואסט וועג דעם, אז מע האָט
ארעסטירט מאַרטינ רילן. דערהערנדיק, אז מע האָט אנטוואָפנט
דעם פוילישן קאָנוואָי, איז זי פריילעכער געוואָרן: איז איר הארצן
איז געבאָרן געוואָרן א האָפענונג, אז צווישן די פויערים, וואָס
זינען אנטלאָפן פון ארעסט, איז געווען אומגענומען אויך מאַרטינ
ריל. וואסיל בויגא איז כמורגע געוואָרן: ער איז געוואָרן אומ-
רויק, צי איז דאָרטן גיט געווען מאַרטינ ריל, צי איז גיט מאַר-
טינ ריל איצטער אפ דער פריי. אימ האָט אויך באומרויקט דאָס,
וואָס דער אלטער טאלאש באהאלט זיך איז די וועלדער. פאנאסן
האָט מען צוגענומען אלס אָרעו, אז דער אלטער זאָל קומען
און פארבלייבן דעם זון. אָבער דער אלטער טאלאש איז זיך
גיט. אָדער ער ווייס גיט, אז מען האָט פאנאסן ארעסטירט אָדער
ער האָט עפעס פארבאָרגן בא זיך איז די געדאנקען. וואסיל,
אלס ווייט, אלס א מענטש, וואָס פארשיידיקט זינען אייגענע רעכט
און זיין ווילן, דארף וועג דעם א טראכט טאָן און עפעס טאקע
צוטרעכטן. עס וואָלט גיט שאטן אן איינע האלטן זיך מיט איי-
גענע כעווערע.

באהאלטנדיק זיך פון וואסילן, איז אוהיניע פארגאנגען צו דער
אלטינקער נאסטע נאָכדעם, ווי מע האָט צוגענומען פאנאסן.
דאָס איז געווען פונקט איין יענעם טאָן, וועג דער אלטער טא-
לאש האָט דאָ גענעכטיקט מיט מאַרטינ רילן און פארטאָג האָבן

זיי זיכ געלעבט אין וואלד אריין. די אלטע נאסטע איז געווען
אם א דעמבענעם קלאצ באם אויחן פארטיפט אין אירע נים
קאמפליצירטע, אומעסיקע געדאנקען. און אינדערעמעסן טאקע—
דער אלטער נאסטע איז פארדראָטיק געווען: א לעבן האָט מען
אָפגעלעבט טאקע אין אַרעמקייט אָבער רויק, מען האָט נים גע-
וויסט פון אזעלכע צאָרעס, און איצט איז נאָך גרעסער די אַרעם-
קייט און דאָס לעבן איז צעבראָכן. פאנאסן האָט מען צוגענומען,
דעם אלטן וויל מען אויך צונעמען און וואָס עס וועט נאָך זיין—
חיים קיינער נים. איז שטוב איז אכוצ דער אלטער נאסטע
קיינער נים געווען. מאקסימ און אליענע, זיין חייב, זיי האָט זיכ
ערשט היינט צוריקגעקערט פון אירע עלטערן, זיינען געווען
אסן הויפ, האָבן געזעט האַלצ. זיי האָבן נים לאנג כאסענע גע-
האט און קיינ קינדער איז נאָך בא זיי נים געווען.

— וואָס איז אוהיניע געקומען אהער?

זי איז געקומען מיט דער האַפּענונג דערהערן עפעס וועגן דעם
וואָס איר האָט באוונדערט שטארק אינטערעסירט די לעצטע צייט.
איר האָט זיכ געוואָלט וויסן, מיט וואָס לעבן, וועגן וואָס טראכטן
אַט די דאָזיקע מענטשן, צו וועלכע וואסיל און זיין כעווער
באציען זיכ אזוי פיינסלעך. אוהיניע איז נים געווען זיכער איז
דעם, אז די איצטיקע לאגע, וועלכע האָט זיכ צופעליק געשאפן
אדאנק דעם שטורמישן גאנג פון די געשעענישן, וועט
זיכ פארפעסטיקן. זי האָט זיכ געוואקלט צווישן די פארמעגלעכע
און דער אַרעםשאפט. צוליב פערזענלעכע מאַטיוון איז זי געניגט
געווען צו זיין קעגן וואסילן, איבערהויפט איצטער, ווען פון
וואסילס ווירטשאפט און פון זיין ווייט-אמט, וועלכע ער האָט אזוי
נים פאָרויסקט אָנגענומען, קען ווערן א קופע אש.

די אלטע נאסטע האָט זיכ שטארק פארבידעשט, ווען אוהיניע
איז אריין אין שטוב. — א גוטמאָרגן אייך, באַבינקע—האָט זיכ העפלעך
און פריילעך באגריסט אוהיניע. איז איר שטימ איז געווען אזוי-
פיל אָפגעהערציקייט, אז די אלטע נאסטע האָט זיכ אביסל בארוקט.

— זעצ זיך, אוהיניע!

די אלטע נאסטע האָט זיך אָנגעהויבן אַרומדרייען און האָט געוואָלט אפּילע אָפּטרעטן איר דעמבענעם קלאָצ אוהיניע.

— באַמרויַקט זיך נישט, באַבע, איך בין פאַרלאָפּן אפּ אַ וויי-
לעטשקע צו אַיך. איך וועל זיך אָט דאָ צוועצן. אוהיניע האָט
זיך צוגעזעצט אפּן בענקל לעבן דער אלטער נאסטע.

— געקומען בין איך צו אַיך, באַבינקע, אוהיניע איז גלייך
צוגעטראָטן צום איניען, קעדי ווייז, אז זי איז טאקע פאַרלאָפּן
נאָר אפּ אַ וויי-לעטשקע, עפּשער וואָלט איר באַ מיר גענומען
אביסל פּלאַקס שפינענ? אַלייג ספּראַווען זיך מיט דעם איז מיר
שווער:

דאָס פּלאַקס איז דאָ געווען אַ פּריטשעפּקע.

די אלטע נאסטע האָט אַ זיפּצ געטאָן.

— פאַרוואָס נישט, מען קען שפינענ. נישטאָ איז שטוב עפעס אזא
עקסטערע אַרבעט און אליענע איז אויך צוריקגעקומען פון אירע
עלטערן, האָט זי אויך נישט וואָס צו טאָן. אַוונטן זינען לאַנגע
און דער טאָג איז אַ יאָר, אז ס'איז קיין אַרבעט נישטאָ. זיצסט און
טראכטסט. טראכטסט און טראכטסט, אז דער קאָפּ ווערט צעדולט
און דו ווייסט נישט, וווּ אַהינצוטאָן זיך, פאַרוואָס צו כאַפּן זיך.
און דערצו נאָך איז קיין גאנצע שוין אויך נישטאָ, נישטאָ מיט וואָס
אָנצוצינדן דעם לאַפּפּ, און וווּ מען קריגט דאָס, זאָל איך אזוי
וויסן פון שלעכטסט.

די אלטע נאסטע האָט גערעדט אסאך און צעצויגן. איינ וואָרט
האָט זיך געטשעפּעט אָן דעם צווייטן, איינ געדאנק האָט אַרויס-
גערופן דעם צווייטן און כאַטש קיין פעסטע פאַרבינדונג איז
צווישן זיי נישט געווען, דאָך איז דער שמועס געגאנגען, ווי אַ
פאַרצויגענער אומפּהערלעכער האַרבסט-רעגנער. אוהיניע האָט
אופּמערקזאם צוגעהערט זיך, צוגעשאַקלט מיטן קאָפּ אלס סימען,
אז זי איז מאַסקיט און האָט געקוקט אפּ דער אלטער מיט מילדע,
אויסדרוקפולע אויגן. און איר האָט זיך אויך געוואָלט ריינדן.

— איך האָב אביסל גאָרע אינ זאפּאס. איך וועל אײַך מיט
אַלעסיען צושיקן. און וועגן געצאָלט וועלן מיר שוין מיט אײַך
דורכקומען. צי מיט פּלאַקס וואָלט איך אײַך אָפּגעצאָלט, צי מיט
כאָזער-שמאַלץ.

— מיר וועלן שוין ווי עס איז דורכקומען, אנהינע...

— און וואָס הערט זיך עפעס בא אײַך?—האָט אנהינע פאָר-
זיכטיק א פּרעג געטאָן.

— אכ, טײַערינקע מײַנע!—האָט שווער א זיפּ געטאָן די אַלטע
גאססע, —אַט איז צאָרעס! אַט האָט זיך דאָס א צאָרע אָנגעוועזט
אפּ אונדז!

און די אַלטע גאססע האָט אָנגעהויבן דערציילן די גאנצע
געשיכטע וועגן אירע צאָרעס. זי האָט דערציילט אי וועגן דעם
סטויגל היי, אי וועגן דעם אַלטנס אומגליק, וועגן דעם, וואָזוי אינ
מיטן גאכט האָבן זיך די פּאָליאקן ארײַנגעריסן אינ שטוב, וואָזוי
מע האָט זיי געשלאָגן און געטרייסלט! וויפל שרעק מע האָט זיך
דאָס אָנגענומען. היינט דער אומגליקלעכער פאנאס! א ביטערער
געוויינ פלעגט איבערייסן דער אַלטערס דערציילונג. זי האָט דער-
ציילט, וואָזוי מע האָט ארעסטירט פאנאס און צוליב וואָס מע
האָט אים ארעסטירט. זי האָט אויך דערציילט וועגן דעם, און
באנאכט איז געקומען דער אַלטער טאלאש מיט מארטינ
רייזן.

— מיט מארטינענ?—האָט זיך ארויסגעריסן בא אנהינען.

— אכ, טײַערינקע מײַנע!—האָט א פאטש געטאָן מיט די הענט
די אַלטע גאססע, —צו וואָס האָב איך דאָס וועגן דעם דערציילט?
טײַערינקע מײַנע אנהינקע! דערצייל ניט קיינעם וועגן דעם! זאָג
ניט, אז זיי זינען געווען דאָ!

— האָט ניט קיין מוירע, באַבינקע, פאר מיר: איך קאָן בא
די קינדער שווערן, אז איך וועל קיינעם ניט דערציילן.

— דערצייל עס ניט, מײַן טײַערינקע! דו ביסט דאָך—דעם
וויסטס ווייב. און דער ווייט איז אונדז ניט אויסן קיין גוטס.

פונ דער אלטערס אָפנהערציקייט און אופריכטיקייט האָט איהר
נישט נישט בעקאָנט איינהאלטן זיך, אז זי זאָל נישט ענטפערן מיט
דאָסוועלבע.

— אוי, באַבינקע נאסטע: זיין ווייט-אמט שטייט שוין מיר ווי א
בייג אינ האַלדז. מיר האָבן זיך איבער דעם צעקריגט. ווער,
זאָג איך, האָט דיר פאר א ווייט געשטעלט? אפ וואָס, זאָג איך,
דארפסטו האָבן צו טאָן מיט די פאנעס? דו דארפסט, זאָג איך,
מיט מענטשן לעבן און מיט מענטשן דארפסטו אויסקומען. איך
דאָס איינע נישט געפעלט געוואָרן. מיט וועלכע, זאָגט ער, מענטשן
מיינסטו דאָס? מיט טאלאשן? מיט מארטינען?.. הייט זיך פאר אייך,
באָבינקע: ער איז א שלעכטער, א מעסער מענטש. איז אַט וואָרן
איך אייך, אינ וועפרי זאָגט מען, אז דאָס האָט ער מארטינען ארויס-
געגעבן... אָבער איר, באַבינקע, זאָלט אויך קיינעם נישט דערציילן,
אז איך האָב דאָס אייך געזאָגט.

איהנישט האָט אויך ווי די אלטע נאסטע זיך דערשראָקן, וואָס
זי האָט צופיל אָנגערעדט.

וואסיל איז פארגאנגען צו זיין פריינט קאָנדראט בירקע. בירקע
איז א גוטער באַלעבאָס, כאָטש א קארגער. זיין באַרד א געלע,
ווי פֿייער, און פונקט אזוינע האָר. זיינע קלייניקע כּיטע אויך
געלעכ האָבן געזאָגט איידעם וועגן דער הארטקייט און רויב-
גיריקייט פון זיין נאטור. אהער איז אויך געקומען סימאָן ברוי.
אפן אויסזען א וווסטיקער מאנסביל, א געלאסענער און רויקער.
זיי זיינען גאָענטע פריינט צווישן זיך און די סאמע ריכע
מענטשן אינ דאָרפ. קאָנדראט און סימאָן האָבן מער אקטיוו און
לעבעדיק זיך אָפגערופן אפ וואסילס מעלדונג וועגן דעם, אז ער
איז א ווייט. דאָס האָט איינ א באדייטנדיקער כאָס אופגעהויבן ווא-
סילס שטימונג. ער האָט געדארפט פרייער פאר אלץ א מאָראלישע
שטיצע און הילף, וואָס ער האָט נישט באקומען בא איהנישט. און
וועגן קאָנדראט און סימאָן האָבן זיך באקאָנט מיט די פליכטן
פונעם ווייט, האָט זיך זייער אקטיווקייט און צופרידנקייט אייך

צוזאמענהאנג מיט דעם, וואָס מע האָט וואַסילנ באַשטימט פאַרא
וויט, אַרויסגעוויזן נאָך שטאַרקער.

דער געזונטער געלאַסענער ברוי האָט פֿיערלעך געמאַלדן
דעם נאַטורליכע באַקענעם ווייט:

טון דיר, ברודערקע, קומט בראַנפֿן, — אַפּ וואָס וואַסיל בויגא
האַט אַרויסגעוויזן זײַן פּולשטענדיקע האַסקאַמע. ער האָט אַפּילע
אונטערגעוונקען זײַנע גוטע פּרײַנט און האָט בוידע געווען, און
בא אים איז פאַראַן פּוילישער טפּירט אונטער אַ שײַנעם נאָמען
„וואָט־קלאָס“ און האָט פאַרבעטן זיי אַפּ אַן אָונט צו זיך און
ערשט נאָך דעם האָט זיך אָנגעהויבן אַ שמועס, ווי עס פאַסט
פאַר אַ ווייט.

— איז, הייסט עס, טאַקע — אַ ווייט?

אינאָם די דאָזיקע פּאַשעטע ווערטער האָט קאָנדראַט בירקע
אַריינגעלייגט אַ גרויסן אינהאַלט.

— אַ ווייט, — האָט וואַזשנע באַשטעטיקט בויגא.

— אויב אַ ווייט, דאַרף מען טאַקע אַכטונג געבן, עס זאָל אַן
אָרדענונג זײַן, — האָט זיך אַריינגעמישט אינ דעם שמועס ברוי: —
וואָרעם אַפּ אונרווערע קעפּ האָט זיך שוין געהויבן די דויבניע.
בא די „טאָוואַרישטשעס“ האָבן זיך די הענט געביסן.

— אָט דאָ איז פּלוצלונג קאָנדראַט אופּגעבראַכט געוואָרן.

— ווי וועסטו דאָ אַכטונג געבן, און צווישן אונדז רייזנדיק, די
פּוילישע סאָלדאַטן זײַנען דאָך באַכעס: נו, ווי פּאַטויפּעס זיך עס,
און אָט — די „טאָוואַרישטשעס“ מיט הוילע הענט האָבן אָפּגע-
נומען דאָס געווער באַ דעם קאָנוואָי? ס'איז דאָך אַ געלעכטער..
איז אָס פּרוווט זיך טאַקע איצטער כאַפּן זיי. זיי וועלן אַרײַן-
קריכן אין וואַלד און דו וועסט זיי אַפּילע באַטאָג מיט אַ ליכט
ניט געײַנען. און דו מיינסט, און זיי וועלן דיר דאָרכן זיצן?

— און זיי זיצן טאַקע ניט, זיי זיצן ניט און וועלן ניט זיצן. אָבער
עס וועט קומען דער פּרילינג, דעמלט, ברודערקע, וועלן זיך באַ זיי

די הענט מער פאנאנדערביגונג. מע האָט זיך עס צעלִיִדאקעוועט.
גיב זיי אלץ: אי ערד, אי באלעבאטישקייט.

— און דיר איז זי, די ווירטשאפט, אליינ אינ די הענט ארייִן—
געפאלן?

דער געלאסענער ברוי האָט אָפּגעהאלטן א גאנצע, אלע־
מען באוואוסטע רעדע אפּ דער טעמע, פארוואָס אייניקע לעבן
און האָבן ברויט און די צווייטע עפענענע נאָך פאנאנדער די מיי־
לעך אפּ יענעם גוטס.

אויסגעהערט די פריינט זיינע, האָט א וואָרט גענומען דער
ווייט אליינ. ער האָט זיי בארוקט. ס'איז גאָרניט אזוי שרעק־
לעך, וואָס מע האָט דעם קאָנוואָי אנטוואָפּט. אזוינע צופאלן
זיינען געווען און זיינען איצטער אויך פאראן און די וועלט
קערט זיך פון זיי גיט איבער. אָבער מיר דארפן אויך עפעס
טאָן און גיט ווארטן, ביז מע וועט קומען סייִל דיך.

— איז וואָסזשע, אינ פארטיזאנער זאָלן מיר עפּשער גיינ?—
האָט א פרעג געטאָן קאָנדראט.

דער געלאסענער ברוי האָט אינ לופטן אונטערגעכאפט א
געדאנק.

— דו ביסט גערעכט. ס'וואָלט אונדז גיט שאטן האָבן אייגענע
פארטיזאנער.

— און דו, סימאָן, זאָסט ריכטיק. מע האָט געדארפט קריגן
א מענטשן און אונטערשיקן צו זיי קלוימערשט ווי זייערן א
כאווער־לאַפּ, — האָט זיך אָנגעכאפט דער ווייט פארן דאָזיקן גע־
דאנק.

די פריינט האָבן געפונען א מיטל. אלעמען איז געפעלן גע־
וואָרן די דאָזיקע קאָספינאציע און זיי האָבן אָנגעהויבן זוכן
א פאסיקן מענטשן. מע האָט אָנגערופן קאנדידאטן און אינ קאנ־
דידאטן איז קיין מאנגל גיטאָ. עס האָט זיך געפונען א פאסיקער
מענטש אויך בא אונדזערע גוטע פריינט, דער געלאסענער
ברוי האָט אָנגערופן אזא קאנדידאט און די פריינט האָבן אים

אלע אונטערגעשטיצט. אלס אזא קאנדידאט איז אויסגעקליבן
געוואָרן סאווקע מילהונ. ווער-זשע איז דער סאווקע און וואָס
זיינען זיינע מילעס?

פריער פאר אלץ איז סאווקע מילהונ א מענטש מיט א ברייטן
פארנעם, א ברייטע נאטור און א ליידיקייטער. מיט זיינע בארעבא-
טישקייט האָט ער זיך קיינמאל נישט פארנומען, האָט געהוילעט,
געשיקערט, אביסל אונטערגעגאנוועט און האָט זיך קאָמפאניעט
מיט פארשיידענע פארדעכטיקע מענטשן. אימ האָט מען געקאָנט
דיינען אפ וועלכער ארבעט דו ווילסט. די קאָמבינאציע פונ די
דריי פריינט איז באשטאנען אין דעם, אז מע וואָל איינלייגן סאוור-
קען פאר א געוויסער גאלווינונג פארבינדן זיך מיט די כעווער-
לייט, וועלכע זיינען אופגעשטאנען קעגן די ריכטע און געבן וועגן
זיי אן אינפארמאציע. פאָשעטער גערעדט, די גוטע פריינט האָבן
באשטימט פאר סאווקען א ראָל פונ א פראָוואָקאטער און א
מאָטער.

ווי נאָך זיי זיינען זיך פאנאנדערגעגאנגען, איז אין דאָרפ
דורכגעגאנגען א קלאנג וועגן די געשעענישן אין וועפרי. דער
דאָזיקער קלאנג האָט זייער שטארק אופגעוירדערט דעם דאָרפ.
אַבער אויך די דאָזיקע יעדע האָבן מענטשן אָפגענומען אפ
א פארשיידענעם אויפן. וואסיל בוינא איז געווען צופרידן פונ
דעם. דאָס, וואָס די פאָליאקן האָבן אונטערגעצונדן מארטינס
כאטע, האָט גערעדט פאר דעם, אז זיי זוכן מארטינען און די
גאנצע קאָמפאניע, וועלכע איז געווען מיט אימ און אז זיי נע-
מען נעקאָמע פאר אנטוואָפנען דעם קאָנוואָי. אָבער אין דער-
זעלבער צייט איז ער געווען אימרויך: ווער איז ער יענער אומבא-
וויסטער, וואָס האָט דערשטאָט דעם פוילישן סאָלדאט און פאר-
וונדעט דעם צווייטן? און מע האָט אימ נישט געכאפט? עפּשער
איז דאָס טאלאש? און עפּשער מארטינ?

אז אוהיניע האָט זיך דערוויסט וועגן דעם, איז זי שטארק
אומרויך געוואָרן. פארוואָס האָט מען דאָס מארטינס כאטע און-

טערגעצונדנ? ווהינ זעט זיך אהינטאָן זיין בעזונדן פארזאָג
האַט מען געהארנעז קאַנדראט בוסן, אַט יענעם קאַנדראט, מיט וועלכע
זי האָט אמאָל געכאווערס זיך, וועלכער האָט זי געליבט? זי האָט
זיך דערמאָנט, ווי זי איז געגאנגען מיט מארטינען פון פריפעס
וויאזוי זי האָט זיך באגעגנט מיט קאַנדראט בוסן און זיי זיינען
אועקגעגאנגען מיט אים צוואמען. מארטינ איז אין קאעס געוואָרן
און איז גיט געקומען צו איר. איצט איז דאָס אלץ ארופגעשוויר
מען איז איר זי קאַרן און זי האָט פארורטיילט איר לייכטזיניקן
טאט. די יעדע וועג קאַנדראטס טויט און וועג דעם, אז מע האָט
אונטערגעצונדן זיין שטוב האָט געמאכט א שווערן איינדרוק אס
אוהיניען. איר האָט נאָר געטרייסט דער געדאנק וועג דעם, אז עמעצער
אן אומבאווסטער האָט זיך אָפגעריכט פאר קאַנדראט און אים
האַט מען גיט געכאַפט. ווער איז ער? עפשער מארטינ און דער
אלטער טאָאש? און דאָס איז נאָענט געווען צו דער חירקלעך
קייט: זיי זיינען דאָ היינט געווען.

דער ערשטער איז געקומען צום ווייט קאַנדראט בירקע. איז
שטיב איז געווען אוהיניע אליין און די קלענערע קינדער. איר
היניע איז געשטאנען לעבן אויוון, האָט פאריכט מיט א ווילקע
די האָלץ, קאַנדראט האָט אָפגעריכט א גוטמאָרגן און האָט זיך
אָפגעשטעלט לעבן אוהיניע. ער האָט קיינמאָל גיט דורכגעלאָזן
די געלעגנהייט פארטשעפען זי.

— אול, קאלט, אוהינקע! צי קאָן מען זיך גיט אָנווארעמען
לעבן דיר?— האָט ער א וואָן געטאָן און האָט א רוק געטאָן זיין
געלע מאָרדע געענטער צו אוהיניעס פאָנעם און האָט זי ארומ
גענומען מיט איין האנט.

אוהיניע האָט זיך שטארק א ריס געטאָן און האָט זיך באפרייט
פון זיין האנט. אָבער גלייך האָט זי איינגעהאלטן איר שטרענג
קייט און מילד אריינגעקוקט אים גלייך איז די אויגן אוול, ווי
זי האָט נאָר געקאָנט אריינקוקן.

— זע נאָר, ס'ארא וואָיאסע: אָנוועסאלן אפ א באַנע. דו וואָלסט
 בעסער אינ וואַלד געוואנגען מילכאָמע האַלטן.
 — איך פאל גאָרניט אָן. צורירן זיך צו דיר האַלט
 איך פארא גליק... עכ!—האָט ער גלייב שטארק געענדערט זיין
 שטיימ:—נו, ווען דו וואָלסט נישט געווען דעם ווייטעם זייב... ס'איז
 מיר א שאָר דער ווייט. און מילכאָמע האַלטן וועל איך נישט גיין:
 מיר וועלן פאר זיך א וואָיאסע אונטערשטעלן.
 און ער האָט דערציילט אַוהיניען וועגן דער קאָמבינאציע מיט
 סאוועטן. אזא שיינע פרוי דארף מען כאָטש מיט א גוטער נייט
 צופרידנסטעלן. אז ער האָט געענדיקט דערציילן, האָט ער זיך
 זעלבסט-צופרידן צעלאכט.

XXI

נישט נאָר אינ ווירקטיע. נאָר אינ אסאך אנדערע מאַיאָנטקעס
 פון דער אָקופירטער פּאָלעסיע האָבן די פאנעס אַינגעארדנט
 פרעכטיקע באַנקעטן פאר די פּוילישע אָפיצערן. די פּוילישע
 שליאכטע האָט געהאלטן אינעם האַניק-ווירדעש פון באַנימען איר
 מעלכעשאפט, דאָס ווירדערקערן צום לעבן די האַפּענונגען, וואָס זי
 האָט געפּעסעטעט אינ מעשעכ פון דוירעס. און יענע פאנעס, וועלכע
 האָבן זיך אומגעקערט אינ זייערע מאַיאָנטקעס, האָבן זיך געפילט
 אפן זיבעטן הימל און האָבן געהאלטן, אז איצט זינען זיי די
 עמעסע פּוילבארעכטיקטע מאַיאָנטקעס-באזיצער. די גאנצע פּאָלי-
 טישע אומגעבונג איז געווען פאר זיי גינסטיק. פוילן האָט געהאט
 איר ארמיי, וואָס איז גשווען באַיאָפנט אפ די מיטלען פון דער
 אנטאנסע, וועלכע האָט געלאָזן פאר פוילן א היפשע ראָל אינ
 דער מילכאָמע מיט די סאָוועטן. די לאָזע פון די סאָוועטן אָבער
 איז געווען זייער א שווערע. זיי פלעגט אויסקימען אָנשטרענגען
 די קרעפטן קעגן דער קאָנטר-רעוואָלוציע, וועלכע האָט זיך אָן-
 געזעצט פון אַלע זייטן, אינ די באַדינונגען פון עקאָנאָמישער
 צערוינדטקייט, מאַנל, הונגער און שווערער יערושע, וואָס דער

צאריזם האָט בעלאָזן. דאָס אלץ האָט פארגרינגערט די אופגאבן פון דער פוילישער מיליטערשטשינע אין האָט אונטערגעהאלטן די האָפענונגען פון דער פוילישער בורזשואזיע, אז זי וועט זיגן אין דער מילכקאמע מיט די סאָוועטן.

נאָך דער פוילישער ארמיי האָט זיך געשלעפט א גאנצע כוואליע פון דער גרויס־און קליין־שליאכטע, וועלכע די רעוואָלוציע האָט ארויסגעטריבן פון זייערע נעסטן, פאַרשטייער פון רעליגיעזן קולט און די גאנצע סטייע פון אלערליי אנדערע דארמאיערניקעס און פאראזיסטן. און אָט פאר דער דאָויקער גאנצער מאסע, פאר געוועזענע־טע מאראָדיאָרן האָט מען געדארפט געפינען אי אן אָרט, אי פאנאנ־דערטיילן צווישן זיי די ראָלן.

דעם באנקעט פראווען האָט זיך דעם מאָל גענומען דער פאָ־וויט־קאָמיסאר פאן קרוליעווסקי. דעם באנקעט האָט מען צו־געגעבן א באזונדערע באדייטונג. געגרייט האָט מען אים ניט נאָר צוליב דעם, אז די פוילישע שליאכטע זאָל א הוליע טאָן און פריילעך מאכן זיך מיט די אָפיצערן: דער באנקעט האָט גע־האט נאָך אן אנדער ראָל.

דער מאיאָנטעק פון פאן דלוגאָשיץ איז איינער פון די פרעכ־טיקסטע אינעם פאָוויט. דאָס איז א נעסט פון א פארצייטיקער פוילישער טישפאָכע. דוירעסלאנג פלעגט דער מאיאָנטעק איבער־גיין פון טאטן צום עלטערן זון, פלעגט אריבערגיין ווי א יערושע און איינגעשטעלטע, אן אומבארירלעכע אין מעשעכ פון דוירעס. און בלויז פאר דעם לעצטן באלעבאָס, פאר דעם פאָרעצ לעוואנ דלוגאָשיץ האָט זיך אָט־א די יערושע א וואקל געטאָן פונעם אָטעם פון דער גרויסער רעוואָלוציע. פאן דלוגאָשיץ האָט געמוזט ווארפן זיין מאיאָנטעק און לאָזן זיך טיפער אפ מירער. איצטער האָט זיך פאן דלוגאָשיץ אומגעקערט אין זיין אייגענער נעסט, האָט זיך אומגעקערט, ווי א מענטש, וועלכער האָט זיך געטרונ־קען און מע האָט אים געראטעוועט פון טויט.

עס איז גענוג געווען אן אויבנופיקער קוק אפן פאלאצ, אז די

הויפישע געביידעס, אפן גאנצן מאיאָנטעק, אז מען זאָל גלייך דערוועגן, אז דאָס איז א פארצייטיקע רעזידענצ פון א רייכער מעיכעסדיקער פוילישער מישפּאָכע. די גראַבע טאָפּאָל און די צווייגרייכע ליפּעס האָבן ווי מיט א פרעכטיקן קראנצ ארומגע-
 נומען דעם פריזישן הויס. אינדערהויב, ארומגערינגלט מיט א געדיכטן סאָד מיט ברייטע אלייעס, אויסגעלייגט מיט ברייטע, גלייכע סטעזשקעס איז געשטאנען א געמויערטער ווייסער פאלאצ, וועלכער האָט אופגעהויבן הויכ איבערן סאָד זיינ פירקאנטיקן טורעם, וועלכער איז געווען באפּוצט מיט פארשיידענע סקולפטור-
 באפּוצונגען. שטאָלצ און גייוועדיק האָט ער זיך אויסגעטיילט פונעם גאנצן וואַלד געדיכטע ביימער און שלאנקע טאָפּאָל מיט זיינ טורעם, מיט די מאסינע ווייסע ווענט אין רויטן טשער-
 פיצע-דאכ. אינעם פאלאצ גומע, אין זיינע פילצאָליקע צימערן, דאכוועסדיקע זאלן, וווּ מע האָט געקאָנט פאנאנדערשטעלן הונ-
 דערטער מענטשן, איז צונויפגעקליבן געוואָרן גוטס און לוקסוס, דורכגעוויקטע מיט מענטשלעכע טרערן, פליין און יעסורימ. אסאך פון אָט דעם דאָזיקן גוטס איז צעפאטערט געוואָרן פאר דער צייט פון דער רעוואָלוציע און דער פאן דלוגאָשיצ, אומקע-
 רנדיק זיך, האָט אוועקגעשטעלט אפּ די פיס א גאנצן שטאט בא-
 דינער צו געפינען און צונויפקלייבן דאָס צעשלעפטע גוטס. פון אָט די דאָזיקע פאלאצן פלעגן זיך פאנאנדערגיין פערדן פון האט און צאָרן צו די אופגעשטאנענע "כלאָפעס", אין די דאָזיקע פא-
 לאצן האָבן זיך פארבונדן די קניפּ פונעם קאמפּ קעגן די נייַע יעסוידעס פון לעבן, וועלכע עס האָט פארלייגט די אָקטיאבער-
 רעוואָלוציע. אין אָט דעם פאלאצ האָט זיך איצט געגרייט א פרעכטיקער באנקעט לעמאָוועד דער פוילישער מעלכעשאפט.

... עס האָבן א בלישטשע געטאָן, עס האָבן זיך אָנגעצונדן מיט העלע פלייערן די פענצטער אינעם פאלאצ פון פאן דלוגאָשיצ, איינקוקנדיק זיך אין די פינצטערע ווינקעלעך פונעם הויס און אין די פארכמורעטע וועלדער און בלאָטעס פון פאָלעטיע, וועלכע

הָאָס זיכ פארטייעט אינ איר אומרויקער שוויגעניש. אינאָונט
ווען אפ די פעלדער און בלאָטעס האָס זיכ געריכט אָנגערוקט די
פינצטערניש, האָבן זיכ אָנגעהויבן צוויפאָרג די געסט. ווי עס
פירט זיכ אינ אזוינע פאלג, זיינען די ערשטע געקומען די וויי-
ניקער באדייטנדיקע פערזאָנען, די באזיצער פון קליינע פאָלחאר-
קעס, ארענדאכערן פון מאיאָנטקעס מיט וויערע ווייבער און טעכ-
טער. אלדאָס בעסטע, וואָס איז געווען אפ ארויסצופאָרג אפ אזא
יאָנטעו, האָס די שליאכטע אָנגעטאָן אפ זיכ און אפ אירע
פערד. די באדינער זיינען פון די פיס געפאלן, צונעמענדיק די
געסט אינ צוקלייבנדיק וויערע וועגעלעך.

באגעגענענדיק יעזער באל א גייער גאסט, האָס פאן דלוגאָשיצ
ארויסגעוויזן אלע סימאָנים פון באגעבאטישער פרייד און שוואכ-
טעשאפט: האָס זיכ געוויגט, מילד געדריקט די האנט, ארויסגע-
וואָגט די אָדער יענע פראזע צוגעפאסט צום גרויסן יאָנטעו און
צו דער פערזענלעכקייט פון דעם גאסט. צו אלעמען איז ער גע-
ווען וויער אופטערקאמ און העפלעך-אזוי האָס געפאָדערט די
שליאכטעשאפט און די פוילישע דעמאָקראטישקייט, אפ די פריי-
ציפן פון וועלכע עס האָס זיכ געבויט די אופלעבנדיקע פוילישע
מעלכע.

דער באשטאנד פון די געסט איז געווען א גאנצ בונטער און
פארשיידנארטיקער. דאָ זיינען געווען פריצים פון פארשיי-
דענע קאטעגאָריעס, ארענדאכערן און פאָשעט קליינשליאכטע און
אויכ פאָרשטייער פון אינטעליגענטישע פראָצעסיס, דאָקטוירים
און אדוואָקאטן. וויער א באדייטנדיקער טייל פון די געסט איז
געווען מיליטערלליש, אָנהייבנדיק פון די נידעריקסטע אָפיצערנישע
טשינען און ענדיקנדיק מיט גלענצאלע. עס איז דאָ אויכ געווען
דער פאָלקאָזניק פאן דעמביצקי. צווישן דעם מיליטערישן און
ציווילן פובליקום פלעגן זיכ דורכווארפן אויכ פיגורן פון קסיאָנדזן
אינ לאנגע גלאָכישע קרייער. צוליב דער וויכטיקייט און פלע-
דעכקייט פונעם פאָליטישן מאַמענט האָבן די „היי, יקע פאָטערס“

דערלויבט זיך אביסל פרייזקייט און זינען געקומען אפן באנקעט.
 זיי זינען אויך אביסל אָפּגעטרעטן פון די קלאַים פונעם
 קסיאָנדרוסטאט בענעגייט פרויען, ארויסוואַנדק זיך מער פאר
 קאחאלערן איידער דינער פונעם פאן גאָט. עמעס, די פאנענקעס
 און די יונגע דאמעס פלעגן מיט מער כיישעק ארומדרייען זיך
 ארום די מיליטער-לייט. דערפאר אָבער האָבן די דאמעס, וועלכע
 האָבן אונטער דער ווירקונג פון דער צייט אביסל אָפּגעוועלט,
 געדרייט זיך ארום די קסיאָנדרון, ווי פליגן פאר א רעגן לעבן
 טעם, פון וועלכע מע האָט גיט לאנג אויסגעגאָסן קרופניק און
 מע האָט נאָך גיט באוויזן אויסוואשן און אויסשנייען מיט א
 ראָגושע.

פאר דער קורצער צייט איז פון זיך אליין פאָרגעקומען דער
 אָפּקלייב פון די געסט, זיי האָבן זיך נאטירלעך צעטיילט אפ
 גרופעס. יעדער גרופע האָט געהאט אירע ספעציפישע אינטערעסן
 און טעמעס פאר די שמועסן, כאָטש זיי אלע האָבן זיך געפירט
 אונטערן לאַזונג פון דער יונגער פוילישער מעלדע און איר היס-
 טאָרישער מיסיע. די יוגנט נאָר אליין—די פאנענקעס, פרייזמלעך
 און די יונגע שיקארנע אָפיצערן—זינען אינא א געוויסער מאָס
 געווען אויסגאָנג אינא דעם זיין, וואָס זיי האָבן זיך אָפּגענוען
 אינגאנצן דער צעיאָגטער פרייד פון זייער גיט געצאמטער
 יוגנט.

אן אן אופהער האָט געשטורעמט דער מיליטערישער אָרקעס-
 טער. שטורמישע פוילישע טענצ האָבן זיך געביטן איינע נאָך די
 אנדערע. די פאנענקעס און די יונגע דאמעס האָבן זיך געסטא-
 רעט איבערשטייגן איינע די צווייטע אינא שיינקייט, גראצ-
 יעזקייט פון די באוועגונגען, אינא דער צויבערלעכקייט פון זייערע
 מיידלשע שמייכלען. די קאחאלערן זינען געקראָכן פון דער
 הויט, קעדיי ווענדן אפ זיך די אלגעמיינע אופמערקזאמקייט און
 פארשטעלן אלע איבעריקע קאָנקורענצן. וואָס פארא קונצן
 האָבן זיי גיט באוויזן? ווי שיינ זיי פלעגן עס ארויסווארפן די

פיס, ווי קונציק ווי האָבן עס געטופעט, אונטערגעשפרונגען און
ווי בערייזש ווי האָבן געדרייט זייערע דאמען. ווי ספריטנע ווי
האָבן געטראָגן ווי אינ דער לופט און פלוצלונג צוגעזעצט זיך פאר
זיי אפ איין קני, קעדיי פונקט אזוי פלוצלונג אופהייבן זיך און
ביוז סאָפ אויספילן זייער מיסיע.

ארום דעם פאלקאווניק פאן דעמביצקי האָט זיך צונויפגעקליבן
א גרויסער אוילעם געסט. דאָ ויצט אויך פאן דלוגאָשיץ—א מענטש
אינ די מיטעלע יאָרן. זיין גאנצער אויסזען רעדט וועגן זיין
אריסטאָקראטישן ייכעס, ער איז א סאָלדער און א געלאסענער,
אינ אלץ היט ער אָפ די מאַס און געפיל פון זיין ווירדע. דער
קסיאָנר פאן קסאווערי פאצייקאָוסקי און יאן גאָלאָנזעווסקי זינען
אויך מענטשן בעקאָוועדיקע, דיפלאָמאטן, כיטדע פאָליטיקער און
מענטשן קריכער, באוואוסטע פאטריאָטן. זיי טראכטן און זאָרגן
זיך מער וועגן מענטשלעכע אינטערעסן איידער וועגן די געט-
לעכע אינאָנימ. דאָ ויצט אויך דער פאָוויט-קאָמיסאָרזש פאן
קוליעווסקי, דער אדוואָקאט פאן לאָונוסקי און אייניקע קלענערע
פריצימלעך, וועלכע האָבן נאָך ניט באוויזן דערגיין צו זייערע
מאָנאָטקעס—וי דאָזיקע מאָנאָטקעס זינען נאָך צוריק ניט אָפ-
געקעמפט געוואָרן.

לעכאטכילע האָט מען געשמיעסט אויסשליסלעך אפ מיליטערישע
טעמעס. אינ צענטער פון דער אופמערקזאמקייט איז געווען דער
פאלקאווניק פאן דעמביצקי. מע הערט אים מיט אן אָנגעשטרענג-
טער אופמערקזאמקייט און מיט א גרויסער זעלבסטצו-
פרידנקייט. דער פאלקאווניק פאן דעמביצקי דערציילט וועגן
פארשיידענע אָפּעראציעס אינ דער מילכאָמע מיט די באָלשעווי-
קעס, אינ וועלכע אים, אלס אָנפירער און נאטשאלניק פונעם דיר-
וויזע-שטאב, פלעגט אויסקומען אָנעמען א דירעקטן אָנטייל. עס
זינען געווען קריטישע מאָמענטן און בלויז דאָס אריינמישן זיך
פון פאן דעמביצקי, זינען אויסערגעוויינלעכע דריסטע און,
מע קאָן זאָגן, גענאָלע מאנעווערען פלעגן ארויסדראטעווען.

פונ דער שווערער לאגע. דערציילנדיק, מאַלט פאן דעם-
 ביצקי אפן טיש מיט די פינגער און באווייזט די פאָזי-
 ציעס פון די רויטע, וואווי זיי האָבן זיך ארויסגערוקט פאָרויס
 אינעם אָרט, פונדאנען ער שיקט זיינע רעזערוון.
 — און ווי קוקט דער פאן פאָלקאָוויק אפן ווייטערדיקן גאנג
 פון די מיליטערישע געשעענישן? — פרעגט פאן דלוגאָשיץ, און-
 טערשפארניק וואושנע מיטן האנט די גלאס-אָפגעגאָלטע באָרד.
 אפ זיינ פאָנעם, ווי אפ די פענעמער פון די איבעריקע צוהערער,
 בלאַנדזשעט א פריילעכער שמייכל.

— מיר וועלן אָנשפארן, פסיא קרעו, אוש ביז סמאָלענסק, —
 מאכט דער פאן פאָלקאָוויק האָפערדיק און דערווייט עס מיט
 צענדליקער פארשיידענע רייטעס. קוידעמקאָל, פוילן איז ניט קיינ
 גערידע יונגט, עס דרעמלען נאָך אין איר גרויסע מעגלעכקייטן.
 איצטער איז זי-לעבעדיקער דראנג, ענטוואָזאָם. פאָליאקן-דאָס
 איז דאָס סאמע קריגערישע, דאָס סאמע קריגספייִקע פאָלק. יאן
 סאבעסקי, סטעפאן באטאָרי, קאסטושקע, מארשאַל פילסורסקי-ניט
 שוין זשע רייזן קנאפ אָט די דאָזיקע אלע געמענן דער קויעכ
 פון פוילן-איז אין דעםאָקראטיזם, וועלכן עס ווייס ניט קיינ
 איינ פאָלק.

פאן דעםביצקי אליין און זיינע צוהערער האָבן דערביי אופגע-
 הויבן די אויגן אפן סוביעקט, וואָס איז געזעסן אין זייער קאָמ-
 פאניע, אָבער איז ניט זייער צוגעפאסט געווען צו איר. ער האָט
 זיך צוגעהערט צום שמועס פון די פריצים. גלייכצייטיק האָט ער
 געהאט זיינ קוק אפ די זאכן, כאָטש ארויסזאָגן האָט ער עס ניט
 ארויסגעזאָגט. סיי מיט זיינ אויסזען, סיי מיט זיינ גאנצער פיגור
 און מאנערן פון האלטן זיך און אנפילע מיטן גאנג פון זיינע
 געראנקענע האָט דער דאָזיקער מענטש זיך אויסגעטיילט פון דעם
 פריצישן אוילעם. מיטלענער וווקס, א ברייטער און געזעצטער,
 האָט ער מיט זיינ גאנצן אויסזען איידעם געזאָגט וועגן דער

דעמאָקראַטישקײַט פֿון זײַנ אָפּשטאמונג. זײַנע ניט גרויסע פאר-
טראכטע גרויע אויגן האָבן געקוקט ערגעץ אינווייניק אריין.
אפֿן אויסזען איז אים געווען א יאָר דרייסיק. זײַנ פאמיליע—
איז גאליניטש.

דער אויסדרוקפֿולער בליק, וואָס די פריצים האָבן געוואָרפֿן
אפֿ גאליניטשן, האָט אים געצווינגען אזוי אָדער אנדערש אָפֿ-
רופן זיך אפֿ די ווערטער פונעם פאפֿאַלקאָוויק וועגן דעם
פּוילישן דעמאָקראַטיזם.

— מיר, ווייסרוסן, נעמען זייער אים אכט, מײַנע הערן, די
דעמאָקראַטישקײַט פונעם פּוילישן פּאָלק, האָט זיך אָפּגערופֿן גא-
ליניטש, — אונ ניט נאָר מיר נעמען אים אכט, נאָר אויך מיר שעצן
איר זייער הויכ. אָט פארוואָס מיר פארבינדן דעם גוירל פֿון
ווייסרוסישן פּאָלק מיטן גוירל פֿון דער גרויסער פּוילישער נאציע,
וואָרעם אים דער פארגאנגענהײַט איז אויך זייער גוירל געווען
איינ אונ דערזעלבער. ניט אפֿ דער באַלשעוויסטישער מאַסקווע,
נאָר אפֿ דער דעמאָקראַטישער אייראָפּײַשער ווארשע אַרײַנפֿירן
מיר זיך.

— נאטירלעך! — האָט באשטעטיקט דער קסיאָנדז גאָלאַן-
זעווסקי.

די פריצים דלוגאָשיץ, דעמביצקי און אנדערע איז ניט זייער
געפֿעלג געווען, וואָס גאליניטש שטעלט אפֿ איין ברעט דעם פּויל-
ישן פּאָלק מיטן ווייסרוסישן. אזא שכינעשאפט פֿון צוויי פֿעל-
קער ארום טיש פֿון לעבן איז זיי פּאָשעט געווען ניט נאָך זייער
קאָווער, נאָר אָבער, ווי כיטרע פּאָליטיקער, האָבן זיי וועגן דעם
גאַרנישט געוואָגט און האָבן נאָר געשאַקלט מיטן קאָפּ.

אָבער בא די פריצים איז פֿונדעסטוועגן געווען א געוויסע
אומרוקײַט, זי קלינגט אים דער פראגע פונעם פאפֿאַלקאָוויק:
— אָבער, פּסיא קרעוו, די כלאַפּעס האָבן זיך ניט בארוקסט-
צאָ טאָ בענדיע?

פאן דעמביצקי האָט זיך לײַכט אָנגעכמורעט.

— דאָס איז, מײנע הערג, א נארישקײט—האַט ער מיט פאראכטונג א זאָג געטאָנ.

סײַ איז ביכלאל געווען נישט אָנגענומען אינאזא פּייערלעכע מאָמענט ריידן וועגן די כלאַפּעס, עס איז נאָך מער נישט אָנגענומען וואָס זײ „כלאַפּעס“ האָבן זיך באהאלטן אינ די וועלדער. די דאָזיקע אומגעבונג דערמאָנט נישט ווילנדיק די פּריציפּ, וויאזוי זײ אליינ האָבן זיך געטויליעט אינ די וועלדער בייסן אופשטאנד.

— עס איז נישט קײן נארישקײט, פאן פאַלקאָוויק!—האַט פאָרזיכטיק דערווידערט דעם פאן דעמביצקי דער אדוואָקאט לארונסקי:—איך האָב מוירע, אז דאָס נישט דערשאצן די קויעס פון דער „כלאַפּישער“ באוועגונג קאָן ברענגען אסאך נישט אָנגענומען אומגעריכטע זאכן. די פויערישע אופשטאנדן—דאָס איז אַפֿצווייגונג פון דעם זעלבן באַלשעוויזם, פון דעם זעלבן פינצטערן יעסאָד, וואָס איז פארלייגט אינ דעם מענטשן און איבערהויפט אינ דער נאטור פון די אונטערשטע מאסן. אונטער דער מאָן פון באַלשעוויזם און אונטער דער אומיסלבארער אָנפירונג פון די באַלשעוויקעס ווערן געפירט די אופשטאנדן פון די כלאַפּעס און אינ דעם איז זייער געפאָר. אינ וואָס איז דער קויעס פונעם באַלשעוויזם? אינ זײַנע לאָזונגען און אינ זײַן רופן צו פארניכטן די באַלשעוויקעס ווייסן גענוי די נאטור פון דעם האמוינ און אפּעלירן צו זײַנע פינצטערע יעסוידעס.

— אַ!—האַט זיך אָפּגערופן איינער פון די פּריציפּ:—פאן לאַדונסקי איז אָנגעשראָקן פון די באַלשעוויקעס און ער האלט זײ פאר א גרויסער קראפט.

און די מוזיק האָט אלץ געהילכט. עס האָט זיך פריילעך געמאכט די שליאכטישע יוגנט. און אז מע האָט זיך אָנגעהוילעט און אָנגערעדט, האָבן זיך די געסט צוקעצט ארום טיש. א רושיקער, גרויסארטיקער באַנקעט איז פאָרגעקומען אינעם פאלאצ פונעם פאן דלוגאַשיצ, אונטער דער וואך פון א באטאליאָן פוילישע סאָלאַטנ. מען האָט אויסגערופן פאט—

רײַזישע טאָסטן. מע האָט געשרייען „וויזאט“ דער פּוילישער
מעלובע, דעם מאַרשאַל פּילסודסקי, דעם פּוילישן מיליטער און
דער פּערזאָנ פון די גענעראלן און פון פאן דעמביצקי, די בא-
לעבאטיס, די גיסטלעכע פּערזאָנען, די שענסטע פּוילישע פּרויען.

XXII

דערייב זיך וועגן דעם איניען מיט סאווקע מילהונ האָט זיך
גענומען דער געלאסענער ברוי. ער האָט אויסגעקליבן א פא-
סיקע צייט און איז אָוונט איז ער אוועקגעגאנגען צו סאווקע
אפן הויס. ברוי איז אריין אין שטוב און איז געבליבן שטיין
באמ שוועל. איז שטוב איז קיינער נישט געווען. האָט ער זיך
אויסגעקערט און געוואָלט שוין גיין צוריק. ערשט פון אויוו
האָט זיך דערהערט א שטיימ:

— ווער איז עס דאָרטן?

— דאָס ביסטו דאָרטן, סאווקע?—האָט א פּרעג געטאָן צוריק
ברוי.

— איך,—האָט רויך אָפּגעשטעלט סאווקע און האָט נישט זייער
געוילט אופהייבן זיך—עס האָט זיך פאָשעט נישט געוואָלט א ריר
טאָן. די שטוב איז א קאלטע און די אויוו איז געווען א
ווארעמע.

— גוטמאָרגן, סאווקע, וואָס טוטו דאָרטן?

— אָט איך ליג זיך און טראכט.

— נו, וואָס? דאָס איז אויך אן ארבעט, אז עס איז נישטאָ קיין
בעסערע... וועגן וואָס וועט טראכטו?

ברוי איז צוגעגאנגען פון דעם צווייטן זייט אויוו, געענטער
צו סאווקע. סאווקע האָט זיך געווען שוין א הייב געטאָן אפ
אופשטיין, אָבער ער האָט כאַראַטע געהאט און באשלאָסן ענט-
פערן דעם גאסט ליגנדיק.

— איך טראכט, וואָס הייבט מען אָן צו טאָן. מע דארף דאָך
עפעס טאָן, אָבער איך קאָן אלץ נישט צוטראכטן וואָס צו טאָן.

דערביי האָט סאווקע א טראכט געטאָנ: „עס איז טשיקאווע צו וויסן, נאָך וואָס ביסטו געקומען.“
— קאָ! קיין ארבעט קאָנסטו זיכ ניט געפינען. דו ווילסט ניט ארבעטן!

— נו, וואָס הייסט, איכ וויל ניט. עס ווענדט זיכ וואָס פאר אַן ארבעט.

— עס איז א געלעכטער צו זאָגן, אז א מענטש זאָל זיכ ניט געפינען קיין ארבעט.

„צי ביסטו ניט געקומען רופן מיכ עפעס אפּ דינער אַן אַר-בעט“—האָט בא זיכ א טראכט געטאָנ סאווקע: „ניין, ברודערקע, א טאָעס, צו דיר ארבעטן וועל איכ ניט גיין.“

— א מענטש זוכט ארבעט, וואָס פאסט פאר אייך,—האָט הויכ א זאָג געטאָנ סאווקע.

— אַי, ביסטו א הולטש, סאווקע, אָט וואָס איכ וועל דיר זאָגן. אינ אַזא צייט זאָלסטו זיכ ניט געפינען קיין ארבעט?

— נו, אדעראבע, זאָג, וואָס פאר אַן ארבעט?

סאווקע האָט זיכ אָנגעטאָנ א קויעכ און זיכ אוועקגעזעצט. ער האָט דערפילט, אז ברוי האָט אים צו זאָגן עפעס אזוינס, וואָס עס איז קערני אויסהערן זיצנדיק.

— זאָג מיר אָט וואָס,—ברוי איז גלייכ צוגעטראַטן צום איי-יען,—צו וועלכער פארטיי געהערסטו?

— וואָס הייסט פארטיי?—האָט סאווקע א קראצ געטאָנ די פאטיליצע.

— אזוי זיכ, פאר וועמען האלטסטו?

— איכ, פאר קיינעם ניט. איכ האלט פאר זיכ אליין.

— אָט דאָס איז טאקע ניט גוט. אויב דו האלטסט פאר קיינעם ניט, האלטסטו פאר זיכ אויכ ניט... גיב נאָר א קוק, ווי דו לעבסט! קאלט, פינצטער, פוסט...

— נו, דאָס איז ניט שטענדיק אזוי,—האָט דערווידערט סאווקע.

קע!—אמאָל איז פוסט און אמאָל איז פול.

— הער זיך איינ סאווקע: עס איז פאראן אן אייניענ—נעם
זיך פאר איי. וועסט קיינ כאראקטער נישט האבן. עס וועט שוין זיין
פונקט ווי מע דארף.

סאווקע האט דערפילט, אז דאס פישל הייבט אָן קליאווען.
— זאָג, וואָס?

— אָס וואָס: ווער א פארטיזאן.

— סאווקע האט געשוויגן, דערנאָך האט ער אָפּגעהאקט:
— איך וויל נישט.

דער געלאסענער ברוי האט זיך באליידיקט.

— אויב דו ווילסט אפילע נישט פארינטערעסירן זיך, איג וואָס

באשטייט דער אייניענ, האָבן מיר נישט וועגן וואָס צו ריידן.

און ער איז אנשוויגן געוואָרן. עס האט געשוויגן אויך
סאווקע. ער האט בייזיק געטראכט אזוי: וועט ער אוועקגיין צום
טיר, וועל איך אים דעמלט אומקערן. אָבער ברוי איז צום טיר
נישט געגאנגען.

— פארוואָס איז בא דיר קיינ פֿייער נישטאָ?

— די קינדער שפילן באַם שאַבן. די ווייב איז אוועק צו דער

מאמע, און איך, קאָלומאן איך האָב זיך נישט אָפּגעטראכט וואָס
צו טאָן, דארף איך נישט קיינ פֿייער.

— צו שווער גייט בא דיר צו דאָס טראכטן.

— אלערליי געדאנקען זינען פאראן.

— איז ווילסטו נישט זיין קיינ פארטיזאן?

— נישט, איך וויל נישט.

קענטיק, אים האט דערעסן די דאָזיקע שפיל איג כיטריקעס
און ער האט צוגעגעבן:

— זאָג פראָסט און כיטריקעס נישט, פאן ברוי.

— איז הער זיך איינ. דו ביסט א מענטש, אפ וועלכ מיר

זינען נישט ברויגעז. מיט וואָס דו האָסט זיך פארנומען דאָרטן,

ווייסט מיר נישט. טיילט אונדזער ערר האָסטו זיך נישט געקליבן,

אָבער עס זינען געווען כאוויירן, וואָס האָבן אפ אונדזער האָב

און גוטס פאנאנדערגעפנט די מילער און אויסגעצויגן די הענט.
איצטער טוליען זיי זיך איין רי וועלדער און גייען ארום אין
באנדעס. אָבער דערפון וועט קיין גוטס נישט ארויס. עס מוז דאָך
ווערן אַן אָרדענונג. און מע דארף זיך גוט צוהערן, וואָס עס
טוט זיך. אָט, וואָלסטו זיך גענומען אכטונג געבן אפ זיי. און
צוליב דעם דארפסטו זיך מאכן קלוימערשט פאר א פארמיזאן.
דיר וועלן זיי גלויבן, און מילכאַמע האלטן איז נישט קיין מוז פאר
דיר. דו דערגיין נאָך, ווו זיי באהאלטן זיך און וואָס זיי טראכטן
טאָן, און זאָג אונדז אָן וועגן דעם דורכן ווייט וואסיל בויגא.
אָט איז דעם באשטייט דיין גאנצע ארבעט און אָפּצאלן וועט
מען דיר דאפּקע נישט שלעכט: ברויט וועט זיין און צום ברויט
וועט אויכעט זיין, א קאָפּיקע וועסטו האָבן און קיין זאך
וועט דיר נישט פעלן.

סאָוקע האָט א כאפ געטאָן אפן קאָפּ אָט די גאנצע קאָמפּלי-
צירטע ראָליע, אפ וועלכער איז האָט געשטויסן ברוי מיט אלע
אירע לוינבארע און שלעכטע זייטן. ער האָט גלייך דערפילט א
פעסטן און ברייטן באָדן פון טעטיקייט. איז שטוב איז געווען
פינצטער און ברוי האָט נישט געקאָנט נאָכשפירן, וואָס דריקט מיט
זיך אויס סאָוקעס פאָנעם. ער האָט געדולדיק געווארט, ביז סאָוק-
קע האָט געטראכט און געזשעוהט זיך, צי איז ער גוט אונטער-
געגאנגען צו סאָוקען.

„צי האָב איך זיך נישט צוגעפילט?“ — האָט געטראכט דער גע-
לאסענער ברוי. און ער האָט אביסל אומרוקן געווארט אפ
סאָוקעס וואָרט. סאָוקע אָבער האָט גלייך אָפּגעשאצט די סטרא-
טעגישע וויכטיקייט פון זיין פאָזיציע און האָט באטראכט זיין
ראָל און די מיטלען וואָזוי אויסצופילן זי.

— איז וואָס זשע וועט איר מיר געבן דערפאר? — האָט ער
צום סאָפּ א פרעג געטאָן.

בא דעם געלאסענעם ברוי איז פונקט ווי א שטיין וואָלט
אראָפּ פון די פלייצעס.

— וועגן געצאלט וועלן מיר זיך שוין דעריידן לייכט, מע
וועט דאך נישט באאולעבן.

אלעמאל ענדיקט זיך אזא מיין אייסקע מיט עפעס אויסטרינקען
ברוי האָט פארופן סאווקע צו בירקען, ווי דאָס האָט מען פריי-
ער אָפּגעוועלט. אהיין האָט אויך געדארפט קומען וואסיל
אין מען זיך צונויפגעגאנגען בא בירקען.

מע האָט געטרונקען סאמאָהאַן, מע האָט געזעסן גריבענעס,
דאָ האָט מען טאקע צוזאמען אָנגעמערקט די פליכטן, וואָס סאווקע
נעמט אפ זיך. מע האָט זיך אויך דערעדט וועגן געצאלט. מע
האָט גוט באטראכט דעם פלאן, וואָס סאווקע האָט געדארפט
אויספירן.

מיט כשאד און פאָרזיכטיקייט האָט אנהייב א קוק געטאָן אפ
וואסיל, ווען ער איז ארויס פון שטוב, ביים מען האָט נאָך אים
געשיקט פון בירקען. זינט אנהייב האָט אזוי אומפריינטלעך אופ-
גענומען וואסילס יעדע וועג דעם, אז ער איז א ווייט, האָבן
זיי קימאט צווישן זיך גאָרנישט גערעדט. עמעס, אנהייב איז
גרייט געווען שאלעם מאכן—זי האָט געהאט דאָ אירע אויס-
זיכטן. זי האָט אפילו די ערשטע געמאכט טריט צו דעם, אָבער
וואסיל האָט זיך פאראקשנט און איז געבליבן טויב צו דעם.
גערעדט האָט ער מיט איר זייער ווייניק און דאָס אויך בלויז אין
אפיציעלע פאלן, ווען עס פלעגט קומען צו רייך וועגן באלעבאטיש-
קייט. האָט זיך אנהייב אויך פאראקשנט. איצט האָט זי געהאט
אפ דעם דעכט ווי א באליידיקטע און באאולעט פרוי. ביי זיך איז
זי אפילו צופרידן געווען פון דעם, אָבער זי איז בעסער גע-
ווען אביסל אן ארטיסטקע און האָט זייער קונציק דורכגעפירט
די ראָל פון א באליידיקטער פרוי.

„וואהיין איז ער דאָס אוועקגעגאנגען? צוליב וואָס?“—האָט איר
היניגען נישט געלאָזט דעם די פראגע. זי האָט גלייך פארשטאנען,
אז דאָ האָט מען זיך וועגן עפעס צונויפגעוועלט. זי האָט זיך

דערמאָנט די ווערטער פון דעם געל-בערדיקן קאָנדראט בירקע
וועגן די פארטיזאנער. דאָס אלץ האָט זי פארינטערעסירט און
באמרויקט. עס האָט זי מיטאמאָל אָנגענומען א שרעק, א שרעק
פאר דער צווישן-לאגע, אינ וועלכער זי האָט זיך געפונען. זי
האָט זיך דערמאָנט אפּ דער אלטער נאסטענ, דעם שמועס מיט
איר. פאר איר זינען אויך ארופגעשווימען די לעצטע געשע-
ענישן אין וועפרי. דאָס לעבן האָט אָנגעוויקלט ארום איר קלער-
פיקע פערדעם, אינ וועלכע מען קען זיך לייכט פארפלאָנטערן, ווי
א פליג אינ שפינוועבס. אוועקגיין אָנאזייט פון דעם אלעם האָט
זי שוין נישט געקאָנט. זי דארף וויסן, וואָס טוט זיך ארום איר
און נישט ארומגיין ווי א בלינדע. זי דארף ענדלעך אפּ עפעס
באשליסן זיך און אוועקגיין אפּ א געוויסן וועג.

אויבנייע האָט אָנגעטאָן א פערצל, האָט ארופגעכאפט אפּן קאָפּ
א ווארעמע טיכל און איז ארויס אפּן הויפּ. זי האָט זיך אָפּגע-
שטעלט לעבן טויער. די פינצטערע נאכט האָט שוין געדיכט פאר-
וועבט מיט פינצטערניש די גאס, די הייזער און הויפּן. טונקל
און נישט דרייסט האָבט זיך געלויכט די פענצטער. איבערן גאס
פלעגן זעלטן דורכגיין איינצלע מענטשלעכע פיגורן. אוהיניע
איז א וויילע געשטאנען, דערנאָך האָט זי אנטשיידן א לאָז גע-
טאָן זיך צו קאָנדראט בירקעס שטוב. עס האָט זיך זייער גע-
וואָלט דורכקאָנטראָלירן די ריכטיקייט פון איר האשלאָרע.

בירקעס שטוב איז געשטאנען נישט ווייט אפּ דער צווייטער
זייט פון גאס. ארומגעקוקט זיך, איז אוהיניע פאָרויכטיק אריין.
אינ הויפּ, האָט זיך אוועקגעשטעלט אינ א ווינקל, און קיינער זאָל
איר נישט באמערקן. איינהערנדיק זיך, האָט זי ארויסגערוקט דעם
קאָפּ אינ א פאס ליכטיקייט, וואָס איז געגאנגען פון פענצטער.
זי האָט זיך געערגערט ווי א מענטש, וואָס איז געצווינגען קוקן
ביגניווע, און ריוויקירט מע זאָל אימ כאפּן. איבערן שטוב האָבן
זיך געשאַקלט שאַטנס, עס האָט זיך נישט קלאָר געהערט א פאר-
טויכטער געשפרעכ. עס איז שווער געווען צו באמערקן גוט,

וואָס עס טוט זיך אין שטוב. אוהינע האָט זיך אַינגעבויגן, איז
אױעק אין דער צווייטער זייט און האָט ווידער אריינגעקוקט אין
פּענצטער. דורך אַ ריינעם, ניט פארוועבטן מיט פּראָסט שטיקל
שוין האָט זי דערוועגן מאַנספארשוינען, וואָס זיינען געזעסן באַם
טיש און האָבן געטרונקען. צוויי פיגורן האָבן איבערהויפט גע-
צויגן אַפּ זיך אוהיניעס אופּמערקזאמקייט: וואסיל און דער דא-
דער שוואַרצליינעווידיקער סאווקע מילהונ. באַ אוהיניען איז קיין
שום סאָפּעק ניט געבליבן: מען האָט געדונגען סאווקען, מע האָט
אימ געקויפט פאר געלט און געשטעלט אַפּ אַ פיגצטערער פא-
דעטערישער ארבעט. אַפּ סאווקען קענסטו זיך אלץ ריכטן. גע-
פילן פון שרעק און האס האָבן זיך אופּגעוועקט אין אוהיניעס
הארץ. ווייזער בלייבן דאָ האָט ניט געלוינט. פונקט אזוי
שטיל איז זי ארויס אפּן גאס און אױעק צו זיך אהיים. דאָ האָט
זיך ערשט אַינגעשטילט איר אופּרעגונג און דאָס הארץ האָט
אַנגעהויבן קלאפּן רויקער.

דער אלטער קופּריאָן האָט שוין געדערעמלט אַפּ זיינן באַנק
און עפּשער האָט ער פּאַשעט געטראכט וועגן די געשעענישן פון
די לעצטע טעג. דער אלטער קופּריאָן האָט ניט געפילט אָט דעם
גאַנצן סומל און האָט גאָרנישט פארשטאַנען פון דעם, וואָס האָט
זיך אָנגעהויבן טאָן אַפּ דער וועלט. ער איז געווען שטאַרק אי-
בערצייגט אין דעם, אז אלע צאָרעס נעמען זיך דערפון, וואָס
מע האָט אַראָפּגעוואָרפּן דעם קייסער.

אוהיניעס קלענערע קינדער, די צוויי יאסלעך זיינען געשלאָפּן
מיט אַ רויקן שלאָפּ פון אַ גליקלעכער קינדשהיט. עס זיינען בלויז
ניט געשלאָפּן אוהיניע און אלעסיע. זיי האָבן געשפּילט און שטי-
לעהייט געפירט אַ שמועס. אלעסיע האָט מיט איר קינדערשן
אינסטינקט פארשטאַנען, אז דער פאָטער באַזיט זיך צו איר ניט
גוט. און פון דעם איז זי געווען דערשלאָגן און אָנגעשראָקן.
און די לעצטע טעג איז די דאָזיקע שרעק און אומרוקייט פון
קינדערשן הארצן געוואָרן נאָך שארפּער, באַזונדערס, ווען דעם

טאטנס אומצופרידנקייט איז געווענדעט געוואָרן קעגן דער מוֹ-
טער. זי האָט אלץ געוואָלט דערגיין, פארוואָס איז דאָס אויף,
אַבער זי האָט נישט געקאָנט פארשטיין די סיבעס פון דעם פאָ-
טערס אופרעגונג. דאָס, וואָס איז שטוב האָבן גערעדט די על-
טערע, האָט געבוירן בא איר איז הארצן אומקלאָרע און שרעק-
לעכע געדאנקען וועגן מענטשלעכער אכזאָריעס און אומרעכט.

XXIII

א נישט הויכער דארער מענטש גייט זיך רויק און שטיל איי-
בערן וואלד. איינגעדעקט די פלייצעס מיט א ווייטן טוכ, שטייט
דער וואלד פֿייערלעך. איז שטילקייט און רויקייט. אזא מילדע רוי-
קייט טרעפט נאָר איז מינוטן פון פילאָזאָפֿישן באטראכטן די פאר-
באָרגענע, סוידעספולע טיפענישן פון לעבן, אָדער דעמלט, ווען
עס ווערט געשטילט יעדער אומרו, יעדער דיגע און גאָרנישט
אפ דער וועלט באומרויקט נישט דאָס הארצ, נישט דעם געדאנק און
דו פילסט א פולשטענדיקן איינקלאנג מיט דעם, וואָס עס איז
איבער דיר און ארום דיר.

און אָט דער דאָזיקער נישט-הויכער דארער מענטש, וועלכער
איז אָנגעטאָן שטאַטיש, ווייזט אויס, האָט זיך אונטערגעגעבן דעם
צויבער פון דער וואלד-רו און שטילקייט. ער קוקט איז וואלד
אהינ-אהער. דורך דעם אינטערעסאנטן געפֿלעכט פון
בוימער קוקט ער זיך איינ מיט זיינע גרויע קאלטע
אויגן.

אָט שטייט א פאנאנדערגעצווייגטער דעמב. זיינע מעכטיקע
צווייגן און דער ברייטער קרוין האָבן זיך אביסל אָנגענויגט איז
דער זייט, ווו עס ליכט די זון. דורך די דאָזיקע סוקעס רוקט
ארויס איר קיילעכדיקן קאָפּ א שלאנקע אָסיגע. פון דער צוויי-
טער זייט ציט דורך דורך די דעמבענע צווייגן א הויכע דיניגקע
יאָדלע אירע גרינע שטעכעדיקע לאפעס. דאָרט, ווו די צווייגן

באגעגענע זיך איינע מיט די אנדערע, האָט זיך די קאָרע אפּ
זיי אָפּגעריבן. איצט שטייען זיי פארגליווערט, אומבאוועגלעך. נאָר
ווען דער ווינט טראָגט זיך דורך אַינלנדיק איבערן וואַלד, רייבן
זיי זיך איינע אָן די אנדערע און סקריפען דומפּ.

דער ניט־הויכער דארער מענטש כאפט מיט זיין אָנגעשטרענגטן
אויג אָט די אלע קלייניקייטן. ער באטראכט הויזער־אמאָל די ווין-
דערבארע גרופע און בא אימ שטעלט זיך א פראגע: וואָס איז
דאָס—קאמא פארן לעבן אָדער אייניקייט און פריינטשאפט? דער
ניט־הויכער דארער מענטש גלויבט ניט ביכלאל אָט דער דאָזיקער
שטילקייט, ניט אָט דער דאָזיקער וואַלד־רויקייט. די דאָזיקע
שטילקייט און די דאָזיקע רויקייט איז בלויז פארבלענדנדיקע אַליר-
זיע פון שטילקייט און רויקייט. אפּ די ברייטע ראכוועסן פון
דער ערד קאכט דער ווירבל פון קאמפּ, פון גרויאמען אָנראכ-
מאַנעסדיקן, נאָר ניט אומזיניקן, כאַאָטישן, פון קאמפּ, וואָס איז
אונטערגעוואָרפן געוויסע געזעצן. אינעם שטורעם פון דעם דאָ-
זיקן קאמפּ פילט דער ניט־הויכער דארער מענטש מיט אלע זיינע
אייווירם דאָס אָנקומען פון אַ נײַער עפּאָכע און איר פארפעס-
טיקונג אפּ דער ערד. אָט פארוואָס ער גייט אומ אזוי זיכער אינ
דעם דאָזיקן ווירבל. דער ניט־הויכער מענטש איז אַ זייער
פון שטורעם: דורך שטורעם וועט קומען די נײַע אָרדענונג
און עס וועט געבאָרן ווערן דער נײַער מענטש.

אָט דער דאָזיקער זייער איז דער כ' ניעווידני, דער זעלביקער
ניעווידני, וועמעס פאמיליע און ער אַליין טאקע האָבן אזוי פאר-
וונדערט דעם אלטן טאלאשן. בא ניעווידנען אינ בוזעם ליגט אַ
גאנצ גרויסער פאקעט. אינ פאקעט זינען צונויפגעלייגט אופרופן
צום פויערטום פון דער אָקופירטער פּאָלעסיע, אינסטרוקציעס
פאר די אונטערערדישע באַלשעוויסטישע אָרגאניזאציעס. אינ דעם
דאָזיקן פאקעט זינען פאראן אסאך מאטעריאלן, וועלכע זינען
אָנגעשריבן געוואָרן מיטן האנט פונעם קלאס־סוינע און זינען
געווענדעט קעגן די באַלשעוויקעס. אָט דאָ ליגט אויך אַן אופֿ-

דופ פון דער אָקופאַנטישער פּוילישער מאכט צו די פּריציפּ, אז
ווי זאָלן אומקערן זיך און פארנעמען זייערע „געזעצלעכע“ מא-
יאַנטקעס און הויפּט, און אז די פּוילער זאָלן אומקערן ווי דאָס
פאַרשיידענע האָב און גוטס, וואָס זיי האָבן פאַרנומען ביים דער
דעוואָלוציע און סאָוועטנמאכט. ניעווידני קלייבט צונויף אקור-
ראטנע די דאָזיקע מאטעריאלן: אפּ אַט די דאָזיקע מאטעריאלן
פירט ער אן אַניטאַציע קעגן די אָקופאַנטן און דעקט אופּ זייער
עמעסן פאַרצעפּ. דיזיקירנדיק מיטן קאָפּ, גייט ער פון איין אָרט
אינעם צווייטן, אַרגאַניזירט נייע קעמערלעך, שטיצט אונטער,
העלפט די שוין אַרגאַניזירטע. איצט גייט ער טאַקע אינעם דאָרפּ
פאַסטאוי. דאָס איז שוין דער צווייטער מאָל, אז ער גייט אהער.
געווען איז ער דאָרטן מיט אַ כוידעש צוריק, ווען דאָס דאָרפּ
פאַסטאוי איז געווען נאָך אינעם די הענט פון די רויטע. ער האָט
דאָרטן געהאַט פאַרבינדונגען און באקאַנטע. ניעווידני אינטערע-
סירט זיך, וואָס איז געוואָרן מיט דער קעמערל, וועלכע ער האָט
אַרגאַניזירט אינעם פאַסטאוי און וועגן וועלכער ער האָט איצטער
ניט קיין שום יעדלעך. ער מוז זיך דערוויסן, ווי זי לעבט, מיט
וואָס זי לעבט און ביכלאָל צי לעבט זי.

די טאַמע פּריקדע זאך איז, ווען אַ מענטש געפינט זיך אינעם
צושטאַנד, אז ער ווייס גאַנצישט. וואָס ווייס ניעווידני וועגן דעם
דאָרפּ פאַסטאוי? גאַנצישט. ער ווייס נאָך, אז ער געפינט זיך
בא די פאָליאַקן, אז אינעם דאָרפּ פאַסטאוי, ווי אינעם יעדער דאָרפּ,
וואָס איז פאַרנומען דורך די פאָליאַקן, זינען פאַראן שפּאַנען
און אַגענטן, אז אלע וויללע באווייזן זיך דאָרט פּוילישע מילי-
טערישע טיילן, וועלכע פאָרן אָן און פאָרן אָפּ. אַט פאַרוואָס ניע-
ווידני גייט פאָרזיכטיק. ער ווייס, ווי וואכזאַם עס שפירן
נאָך די זשאנדאַרמען, די פאָליציי און די פּוילישע קאָנטראָל-
וועדקע נאָך אוינע געפערלעכע מענטשן ווי ער. ער ווייס, וואָס
עס דערווארט אימ, ווען ער פאַקט זיך אינעם זייערע הענט. עס איז ניט
נאָר אַ שאָד די פּרייהייט פון לעבן, נאָר עס איז אַ שאָד, וואָס

עס וועט דורכפאלן די ארבעט, וועלכע די פארטיי האָט אימ אָן-
געטרויט.

איידער אריינגייט אינ דאָרפ האָט ער זיך באהאלטן אינ די
לאַזע-קוסטעס לעבן פארפראָרענעם טייל אונ האָט זיך אָנגע-
הויבן צוקוקן אונ צוהערן. אינ דאָרפ איז געווען שטיל, קיינ
מענטשן האָט מען נישט געזען. ניעווייניג איז געשטאנען אונ האָט
גערולדיק געוואָלט פאקן א פאסיקן מאַמענט, ער זאָל קענען
ארויסקריכן פונ זיינ באהעלטעניש. אָבער אזא מאַמענט האָט
זיך נישט געמאכט אונ פלוצלינג האָבן זיך ערנעצט פונ א זייט אפן
טייל דערהערט קינערשע שטימען. פונ יענעם זייט אָפנע-
הוילטע קוסטעס האָבן זיך געשפילט כעוורע פונ שול-עלטער.
געווען זיינען זיי זאלבעפינסט. זיי האָבן דורכגעריבן מיט די
פיס שמאָלינקע לאנגע סטעזשקעס אפן אייז אונ האָבן זיך גע-
גליטשט, ווער אפ הילצערנע קלעצלעך, צושטעפענדיק זיי צו דער
לאפטע, אונ ווער עס פלעגט זיך פאָשעט פאנאנדעריאָנג אפ די
אייגענע פיס, וועלכע זיינען געווען אָנגעטאָן אינ פאָשעטע לאפ-
טיעס. אָנגעטאָן זיינען זיי געווען אינ אלטע פארלאסטע גע-
ווענטענע כאלאטלעך, אונטערגענארטלט מיט קאָלירטע פעס-
לעך פונ אייגענער אויסארבעטונג. אפ די פיס האָבן זיך קאָמיט
אומגעבאָמבלט גראָבע לייחנטענע הויזן. פונ די פאנאנדערגעשפיר-
ליעטע כאלאטלעך האָט זיך ארויסגעזען די הוילע ברוסט. די
היטלעך אפ זיי זיינען געווען פארשיידענע, אומגעווענע גרויסע,
ווינטערדיקע אונ זומערדיקע. אָבער כעוורע איז געווען פריילעך.
זיי האָבן אינדערהויך איבערגעוואָרטן זיך מיט ווערטער, אָפטמאָל
געוידלט זיך אונ הילכיק געלאכט.

ניעווייניג האָט דערפילט עפעס א פרייד, ווען צו זיינ אויער
האָט זיך דערטראַגן אַט דער דאָזיקער פלאפלען פונ די קינד-
דערשע קעלכלעך. קעדיי נישט דערשרעקן זיי, איז ער פאָרויכטיק.
ארויס פונ די קוסטעס אונ פאוואָלינקע א לאַז געטאָן זיך אינ
זייער זייט, אויספלייפנדיק זאָרגלאָז עפעס א מעלאָדיע פונ א פריי-

לעכער ליד. כעוורע האָבן זיך פלוצלונג אָנגעשפּיצט און זיינעכ
אנשווינג געוואָרן.

— שפּילט, שפּילט, כעוורע! האָט קיין מוירע ניט!

— מיר האָבן קיין מוירע גיט!—האָט מונטער געענטפערט
איינער פון זיי.

ניעווייניג איז צוגעגאנגען געענטער. כעוורע האָט פונדעסט-
וועגן גיט אינגאנצן געטרויט אים און האָבן זיך ארומגעקוקט
פאַרזיכטיק, ווארפנדיק די שפּילערין.

— פארוואָס, כעוורע, גייט איר גיט אין שול און גלייטשט
זיך דאָ?

— גיטאָ קיין לערער!—האָבן אלע אייניגעם געענטפערט.

ניעווייניג האָט זיך שטארק אָנגעהויבן באמדוויקן.

— איז וווּ זשע איז איינער לערער?

— די פאַליאקן האָבן צוגענומען.

— ארעסטירט?

— עהע—האָבן זיי געענטפערט.

ניעווייניג האָט זיך צוטומלט אביסל. די דאָזיקע יעדנע האָט
אים שטארק איבעראשט.

— איז וועג זשע האָט מען אים ארעסטירט?

— געכטן.

ס'איז אַ ווײַלע שטיל געוואָרן. דאָס, וואָס דער דאָזיקער אומ-
באקאַנטער מענטש אינטערעסירט זיך מיטן לערער, האָט ארויס-
גערופן צוטרוי צו אים מיטאד די קינדער.

— איז זאָגט-זשע, האָט ער איבערגעריסן די שטילקייט—ני-
טשיפאר באדייקא איז אינדערהיים צי גיט?

די שטימע פון די קינדער האָבן זיך צעטיילט. אייניקע האָבן
געזאָגט יע, די אנדערע גיט. זיי האָבן זיך אינגאנצן צוגעלאָזט
צו ניעווייניג און האָבן אים געהאלטן פאר אַ מענטשן, מיט
וועלכע מען קאָן שמועסן פריי. אזוי פלעגן זיי ענטפערן לעכאט-
כילע אלע אייניגעם, אָבער אינ מער שווערע פאלן, וווּ דער

ענטפער אפ דער פראגע דארפ זיין א פארוויכטיקער און א דיפ-
לאמאטישער, פלעגט ענטפערן דער עלטסטער פון זיי—מיקיטקע
הוליק. ער האט גלייך פארקירדנט, מען זאל שיקן אין דארפ דעם
יאטל מיכאלקא קרופיק און דערגיין, צי איז ניטישיפאר אינדער-
היים. קעריי מע זאל זיך אופהערן קריגן, האט זיך אריינגעמישט
אויך ניעוידני.

— אויב ער איז אינדערהיים, טאג זאג אימ, ער זאל צוגיין
אהער: זאג אימ, ניעוידני וויל אימ זען.

מיכאלקא האט שוין געוואלט לויפן, אבער ניעוידני האט אימ
אפגעהאלטן.

— ווארט צו א ווילע!.. און פאליאקן זינען פאראן אין
דארפ?—האט ער א פרעג געטאן די יאטלעכ.

— איצט זינען זיי נישט—האט געענטפערט מיכאלקע—אבער
זיי שטייען דא נאענט.

— איז דו, ברודערקע, גיב איבער נישטיפארן שטילינקערהייט,
אז קיינער זאל נישט הערן.

מיכאלקע איז אוועקגעלאפן און ניעוידני האט אנגעהויבן שמר-
עסן מיט כעוורע.

— נו, עס איז עפעס גוט צו לעבן בא די פאליאקן?

כעוורע האבן אראפגעלאזן די אויגן, ס'איז קענטיק געווען אז
זיי האבן זיך פארט נישט דערוואנט זאגן דאס, וואס זיי האבן
געטראכט: זיי האבן מוירע געהאט א טאעס האבן. לעסאס האט
מיקיטקע א זאג געטאן מיט א געוויסן אומעס איג דער שטימע:
— ניינ, נישט גוט!

— פארוואס?

— מע האט צוגענומען אנדער לערער, דעם ברויט, די כווא-
בע נעמט מען צו. און ווער עס הייבט נאך אן א ביסל טייענען—
זיט מען קלעפ.

— און ווי מיינט איר, פארוואס האט מען צוגענומען אנדער
לערער?—האט זיך פארינטערעסירט ניעוידני, כאטש ער האט גוט

געוויסט די סיבע פונעם ארעסט. די קינדער איז געפעלן געוואָרן,
וואָס אָט דער דאָזיקער דערוואקסענער מענטש אינטערעסירט
זיך מיט זייער מיינונג.

— מע זאָגט, אז דערפאר, וואָס ער איז געווען א באַלשע-
וויק-האַט נישט דרייט אָפּגערופּן זיך מיקיטקע.

— און ווי האָבן דאָס די פאָליאקן געקענט דערוויסן זיך, אז
ער איז א באַלשעוויק?

— קרוק מאַרטיג האָט אים ארויסגעגעבן, — האָט קאטעגאָריש
געמאָלדן מיקיטקע.

— און ווער איז דאָס מאַרטיג קרוק?

— איינער א מענטש, וואָס וווינט דאָרט. בא אים האָבן די
באַלשעוויקעס צוגענומען א פערד, איז פון קאעס טרינקט ער
יעדערנ, וואָס איז א באַלשעוויק, — האָט דערקלערט מיקיטקע.
— איז פון וואנען זשע ווייסט, אז אים האָט ארויסגעגעבן

קרוק?

— אלע זאָגן אזוי.

דער שמועס האָט זיך איבערגעריסן: מיכאלקע איז געלאָפּן.
אלעמען איז געווען אינטערעסאנט צו וויסן, מיט וואָס ער וועט
זיך אומקערן. און מיכאלקע האָט נאָך פונדערווייטן געגעבן צו
וויסן, אז נישטפאר איז אינדערהיים און אז ער אליין גייט באלד
א הער. און איז דערעמעסן, איז עטלעכע מינוט ארום איז צו-
געקומען נישטפאר א פארומעריטער און א פארדיגעטער. זיינע
געבלעכע ברעמען האָבן זיך צונויפגעוואקסן אפן נאָז. אפן קוק
האַט מען נישטפארן געקענט געבן א יאָר צוואנציק מיט עפעס.
קענטיק, אז א געדאנק האָט אים עפעס זייער שטארק בא-
ומרויקט. זיין פאָנעם איז געוואָרן אביסל ליכטיקער, ווען ער
איז צוגעגאנגען צו ניעוידניג.

ניעוידניג האָט א קוק געטאָן נישטפארן איז די אויגן.

— וואָס, ברודערקע, ס'איז נישט פריילעך?

— ס'איז טאקע ניט פריילעך, —האָט מיט א פארשולדיקטן שמייכל
געענטפערט נישטיפאר.

כעוורע זינען געשטאנען דערביי: זיי האָט זיך געוואָלט הערן,
וועגן וואָס וועלן דאָ שמועסן די גרויסע. מייקסטקע, ווי אן עלט-
סטער האָט זיי אוועקגעטריבן בליטשן זיך און אליינ האָט ער זיך
אָפגעקערט.

ניעווידני און נישטיפאר האָבן זיך געלאָזט גיין. גייענדיק האָבן
זיי געשמועסט.

— דעם סעקרעטאר האָט מען ארעסטירט?

— ארעסטירט, כאווער ניעווידני! —האָט אומעטיק געענטפערט
נישטיפאר.

— איז וואָס האָט איר דאָ געטאָן פאר אן ארבעט?

— מיר פלעגן צונויפקלייבן פארזאמלונגען, האָבן אגיטירט
קעגן די ווייטפאָליאקן, זינען ארויסגעמראָטן פאר די סאָ-
וועטן.

— און וואָס פארא רעזולטאטן זינען פאראן?

— מיר האָבן שוין פארייניקט א מאן 12 כעוורע. אָבער איצט
איז די ארבעט שטילער געוואָרן און די פאָליציי האָט אָנגעהויבן
שטארק קוועטשן. שפּיגנאזש. דערצו האָט מען נאָך דעם לערער
צוגענומען... די שטימונג איז געפאלן.

און א שלאכט-דרוזשינע האָט איר?

נישטיפאר האָט זיך א ביסל צעמומלט.

— כעוורע האָבן זיך צעשטאָטן ווער ווהינן.

— איר האָט גאָרנישט ניט געטאָן. א גראַשן איז ווערט איינער
באנצע ארבעט. דער אפן אויסזען שטילער און מילדער ניוויד-
ני האָט אָנגעהויבן רייזן שטרענג און הארב: —וויאזוי האָט איר
דאָס ניט אוועקגעשטעלט קיין מענטשן, וואָס זאָלן פייך זיין
נעמען איין די הענט געווער? אפּ אייך האָט זיך אָנגעזעצט די
פאָליציי... די קינדער רייזן אָפּ וועגן דעם מאַסער מארטינ קרוק.
און וואָס האָט איר מיט אימ געטאָן?

— און וואָס זאָל מען מיט אים טאָן?—האָט א פּרעג געטאָן
ניטשיפּאַר.

ניעווידיג האָט אפּ אים א קוק געטאָן מיט קאלטע אויגן.
— אָפּלייגן אים אפּ קאלט!—האָט ער שטרענג א זאָג געטאָן.
ניט שוין-זשע האָפּט איר, אז די פּאָליציי וועט איינלאדן
אפּ ארבעט און וועט זאָגן: ביטע, איטירט קעגן אונדז. אייער
ארבעט טויג אפּ קאפּאַרעס! באַכעט זייט איר! אלטע דיעדעס קו-
מען אליין מיטן אייגענעם סייכל צום געדאנק, אז מען דארף
א באוואַפּנטן אופשטאנד קעגן די אָקופאַנטן. זיי קלייבן זיך אליין
צו מענטשן, אליין קריגן זיי געווער און אליין שטעלן זיי זיך
אינדערשפיץ פונ די פארטיזאנער. און איר האָט זיך דערשראָקן
פאר דער פּאָליציי, פאר ארעסטן, און האָט זיך פארוקט, ווי מין
אונטער א בעזעם.

— היינט טאקע זאָל מען צונויפּרופּן א פארוואמלונג.
אָכער ניטשיפּאַרן האָט באומרוקט איין געדאנק און ניט זאָגן
וועגן דעם ניעווידיגן האָט ער ניט געקענט.

— ערגער פאר אלץ איז אָט וואָס, כאווער ניעווידיג! אפּ דער
אונטערזוכונג, בעשאַס מע האָט ארעסטירט דעם סעקרעטאַר
אונדזערן, האָט מען צוגענומען א דאָקומענט—דעם צעטל פונ די
מיטגלידער פונ זאמאָסטער אונטערערדישער אָרגאניזאציע.

נאָך קעלטער האָט ניעווידיג א קוק געטאָן אפּ ניטשיפּאַרן.
— אליין טוט איר גאָרנישט און איר פירט נאָך אונטער אן-
דערע. איר האָט געזעבן צו וויסן וועגן דעם אינ זאמאָסטע?
ניטשיפּאַר האָט געשוויגן אן אומעטיקער און א שולדיקער.
— מען דארף געבן צו וויסן! אָן קיינ שום טיינעס מוז מען
געבן צו וויסן זאמאָסטע.

— זאמאָסטע בעפינט זיך אונטער א גרויסן כשאד בא דער
פּאָליציי און דערקלייבן זיך אהינצו איז שווער.
ניעווידיג האָט אָפּגעמאָסטן ניטשיפּאַרן פונ די פיס ביזן קאָפּ
מיט א קאלטן קוק.

— ניטאָ באַ אייַך קייַן אָרגאניזאציע, ניטאָ באַ אייַך קייַב ארבעט... קייַן מענטשן האָט איר ניט... פאראן מענטשן, אָבער איר האָט ניט געקענט זיי אוועקשטעלן אפ ארבעט. ניעווידני איז אנשוויגן געוואָרן, וואָס האָט ניטשיפאָר געוואָלט דייַדן?

— אָט וואָס, — האָט נאָך א ווילע שווייגן געוואָגט ניעווידני — רופט צונויף די פארוואַלונג אפ איבערמאַרגן. אויב איך וועל זיך ניט אומקערן, פירט דורך די פארוואַלונג אלייַן. די אופגאבע פונ דער פארוואַלונג איז פארנאנדעררוויקלען אונ ארבעט, א לע־ בעדיקע, א באַלשעוויסטישע, אָרגאניזירן דעם פארטיזאנישן אק־ טיוו. אז ניט, זייט איר ניט קייַן קעמפער, ניט קייַן באַלשעווי־ קעס, נאָר א טויטער באַלאסט. ניט ווארטן, ביז די פאָליציי וועט דערלויבן אייַך טראָגן געווער — אלייַן נעמט דאָס געווער באַ דער פאָליציי. אונ־ער האָט איבערגעגעבן ניטשיפארן א פאק אופרופן. — פאנאנדערקלעפן אָט די דאָזיקע אופרופן, וווּ נאָר מע קען. ניעווידני איז אוועק. ניטשיפאר האָט געשוויגן, האָט אים נאָך־ געקוקט.

— כאווער ניעווידני, איך גיי אויך מיט דיר.

ניעווידני האָט זיך א קער געטאָן.

— בלייב דאָ אונ טו דאָס, וואָס איך האָב דיר געהייסן.

ניעווידני איז פארשוונדן אין די קוסטעס, ניטשיפאר איז נאָך געשטאנען עטלעכע מינוט. אימ איז געוואָרן פריקרע אונ מיַעס פאר זיך.

ניטשיפאר האָט זיך פארטראכט אונ זיינע געדאנקען זיינען אוועק שוין אין אן אנדער ריכטונג.

XXIV

אז סאווקע מילהונ האָט זיך אלייַן ניט דערטראכט, מיט וואָס ער זאָל זיך פארנעמען, האָבן מענטשן פאר אימ געטראכט אונ צוגעטראכט. סאווקע איז איצטער אראָפּ פונ אויוון, איז לעבע־

דיק געוואָרן, געוואָרן באוועגלעכער, — מיט איין וואָרט, אג אנ-
דער מענטש געוואָרן. און פלענער איז בא אימ א פולער קאָפּ.
זינע פלענער גייען לויט צוויי גרונט־ליניעס: ערשטנס — ווי זאָל
מען זיך פראקטיש פארבינדן מיט די פארטיואנער, און, צווייטנס,
ווי זאָל מען זיך פארסטראכירן פון זיי אפ יעדן פאל, מאלע וואָס
עס מאכט זיך. אנדערש גערעדט, וואָס דארף מען טאָן, אז דאָס
היי זאָל בלייבן גאנץ און די ציגן — זאט. ווי עס איז באוואוסט,
פירן דורכ אזא קלוגע פאָליטיק אסאכען אינ לעבן. און סאווקע
נעמט זיך פאר דער ארבעט. ניט נעמען זיך קען ער ניט: מא-
האריטש האָט מען אויסגעטרונקען, אג אופגאב נענומען. גרויפן,
מער, כאזער האָט ער שוין אויך באקומען. און מע האָט צוגע-
זאָגט אפ ווייטער נאָך מער געבן. מע דארף נאָך ניט שלאָסן אינ
היטל און ניט זיין קיין שלימאזל.

סאווקע האָט זיך געלאָזט אינ וועג, האָט אפ זיך אָנגעצויגן
אג אויסזען פון א מילכאָמע־מענטש און איז אנוי וואושנע דורכ-
געגאנגען זיך פארביי די פענצטער פונעם ווייט און פון זינע
פריינט: זאָל מען וויסן, אז ער פילט אויס זינע פארפליכטונגען.
און דער ווייט האָט אימ דערזען פון הויפ און האָט אימ אויך
פילדייטיק א שאַקל געטאָן מיטן קאָפּ.

סאווקע גייט אינ וועפרי — פון וועפרי וועט ער אָנהייבן זיין
ארבעט. באגעגענדענדיק באקאנטע, פירט ער מיט זיי א שמועס
וועגן דעם אומגליק, וואָס איז אָנגעשטאנען אפ דערוועלט, וועגן
דעם, ווי שווער עס איז צו לעבן אונטער דער פוילישער אָקו-
פאציע

— ווהינ גייסטו דאָס, סאווקע? — פרעגט מען בא אימ.

סאווקע כמורעט אָן די ברעמע און ענטפערט ביז:

— פאר א מענטשן איז איצט געבליבן איין וועג — אינ וואָלד.
און ער גיט עס א זאָג מיט אזא טאָן, אז אלעמען ווערט קלאָר,
אז קיין אנדער וועג איז טאקע גיט געבליבן סיידן אינ וואָלד.
— אכ, אכ! — פלעגט נאָך א קרעכז טאָן סאווקעס צוהערער.

און עס איז טאקע קיין כידעש ניט: סאווקע רעדט צו דער זאך און זיינע ווערטער נעמט מען אפ ווי א רומ צו אן אופ־שטאנד. מענטשן פילן אים מיט און אייניקע אפילע וואָרענען, אז ער זאָל זיך אָפהייטן, ווייל מע קען זיך ליכט פאקן. סאווקע מיינט אויך טאקע, אז מען דארף זיין פאָרויכטיק.

סאווקע האָט ניט קיין שטרענג־אָנגעמערקטן פלאן. ער האָט אים נאָר אָנגעוואָרפן אינעם סאמע אלגעמיינע שטריכן און דאָס איבעריקע—סאווקע פארלאָזט זיך פאָשעט אפ מאַל. אָט פארוואָס זיין טעטיקייט ווארפט זיך מער אונטער דער באַגרייטערונג איי־דער דער פאָרוויסיקער דורכגעטראכטקייט, און ווען סאווקע איז שוין ארויס פונ דאָרף, האלטנדיק די ריכטונג אפ וועפּרי, און איז פערלר האָט זיך זיין בליק פארהאלטן אפ דעם אלטן טאלאשט שטוב, האָט ער באשלאָסן ניט דורכלאָזן זי: עפּשער וועט ער זיך אָנשטויסן אפ די שפורן פונ דעם אלטן אופשטענדלעך. אינעם טאָב גענומען האָט סאווקע גאָרנישט קעגן דעם אלטן טאלאשט און קעגן יענע מענטשן, נאָך וועלכע ער האָט זיך אָנגענומען אכטונג געבן. ער קוקט אפ זיי נאָר ווי אפ א מיטל צום לעבן. ער איז גרייט אפילע מיטפילן זיי, אָבער וואָס זאָל מען טאָן, אז עס האָבן זיך געמאכט אזוינע אומגעבונגען?

מאקסימ האָט זיך געטויקעט אינעם הויפּ. דער אומגליק, וואָס האָט געטראָפן דעם אלטנס שטוב און זיין געזינד, האָט קלוימערשט אויסגעמיטן מאקסימען און ניט ארופגעלייגט אפ אים זיין שטעמפל. יעדנפאלס אפ מאקסימס פאָנעם האָט מען ניט געקענט באמערקן עפעס אווינס, וואָס זאָל איידעם זאָגן, אז ער לעבט איבער פאר דרום און אומרו. אָבער מע קען דאָך ניט, אז דער פאָנעם זאָל בלייבן שטענדיק איינער און דער זעלבער. און באַ מאקסימע זיינען עפּשער געווען סיבעס, אז זיין פאָנעם זאָל ווערן ליכטי־קער, פריילעכער.

מאקסימ האָט זיך א ביסל פארכידעשט, ווען ער האָט דערווען אפן הויפּ סאווקען: ער איז דאָך אזא זעלכענער גאסט באַ אים

צעווען. אָבער סאווקע איז ווי ניט אימ מיינט מען צוגעאנגען
צו מאקסימען, האָט זיך באגריסט מיט אימ.

— ביסט א יאָסעם געבליבן, ברודערקע מאקסימ, — האָט אָנגע-
הויבן סאווקע זײַג שמועס.

— ווייזט אויס, א יאָסעם געבליבן.

מאקסימ איז געווען איבעראשט פון פלוצלונדיקניט און האָט
ניט געפונען קיין מער טרעפלעכע ענטפער. סאווקע אָבער האָט
זיך געהאלטן בא דעם טאָג, וועלכע ער האָט גענומען. ער האָט
פאָרוורפיק א טרייסל געטאָגן מיטן קאָפּ.

— אָט איז, ברודערקע, א צײַט אָנגעשטאנען: אינ קיין זאך
ביסטו ניט זיכער. ביסט אפּ זיך אליין קיין באַלעבאָס ניט. איך
קען עס באשומויפן ניט באנעמען, קיין אָרט קען איך זיך ניט
געפינען.

— וואָס איז דיר?

מאקסימ האָט געמיינט, אז סאווקען האָבן די פאָליאקן באאוולט.
— נו, וואָס הייסט וואָס? דו מיינסט, אז עס טוט נאָר וויי דעם,
וואָס מע האָט פאר די זשאברעס גענומען? עס טוט וויי אויך
יענעם, ווער עס מוז צוועגן אָט דאָס אלץ. דו ווייסט דאָך שוין,
וואָס עס טוט זיך. איך דארף דאָך דיר ניט דערציילן וועגן דעם.
— נו, איז וואָס זשע? — און מאקסימ האָט מיט אומצוטרוי
א קוק געטאָגן אפּ סאווקען.

— ס'הייסט, אז מע דארף ניט זיצן שטילערהייט.

— איז וואָס זשע זיצסטו? — האָט מאקסימ אפיק געטאָגן סאווקען.

— איז אָס זיצט זיך מיר טאקע ניט. לײַט גייען אינ וואַלד.

ביי איך אויך אהיין.

מאקסימ האָט שוין פארדעכטיק א קוק געטאָגן סאווקען אינ די
אויגן.

— דו, ברודערקע מאקסימ, קענסט ניט סאווקען, אָבער דו
וועסט אינגיכט דערהערן וועגן אימ, — האָט סאווקע געסטארעט
זיך אַפּווענדן מאקסימס כּשאר.

— דו רעדסט אזוי, אז ס'איז שווער דיך צו פארשטיין, —האָט
באמערקט מאַקסימ. און איז זײַן שטימ האָט זיך דאָך געפילט
אומצוטרוי צו סאווקענ. דאָס האָט דערפילט סאווקע אליין אויך.
— דו ווילסט זאָגן, אז עס איז שווער צו גלויבן—האָט אַ פּרעג
געטאָן סאווקע און ניט ווארטנדיק אפּ אַן ענטפער האָט ער צו-
געגעבן:

— איך וועל פאָשעט זאָגן—איך גיי, ברודערקע, פארטיזאנע-
ווען, איך וויל גיין אינ קאָמפּאניע צו גוטע מענטשן. נאָר דו
זאָלסט שווייגן—קיינעם ניט א פיפּס טאָן.

מאַקסימ האָט א קוק געטאָן אפּ סאווקע מיט ברייט־פּאנאַ-
דערגעפנטע אויגן, און סאווקע האָט ווײַטער גערעדט.

— אַן אנדערן וואָלט איך ניט געזאָגט, נאָר דיר וועל איך
זאָגן, ווײַל דײַן טאטע איז א העלד. מיט וואָס בין איך בעסער
פאר דײַן טאטן? פארוואָס דארף ער דאָס זײַן א פארטיזאַן און
איך זאָל זיצן אינדערהיים?

מאַקסימ איז אומרוק געוואָרן.

— דעם טאטן לאָזט מען ניט זיצן אינדערהיים: מע יאָגט זיך
נאָך אים און ער מוז זיך באהאַלטן, וואָרעם אינ אסטראָג זיצן
האָט קיינער קיין כײַשעק ניט.

— אויב פאר א רעכטער זאך איז אינ אסטראָג אויך ניט
שרעקלעך זיצן. אָבער דו זאָג מיר—מיר מעגסטו זאָגן דעם עמעס, —
ווהיט זאָל איך זיך לאָזן גיין, אז איך זאָל קענען זען דײַן
טאטן? און אויב ניט אים, איז מאַרטינ רילן אָדער וועמען ניט
איז פון זיי?

— פון וואנען קען איך דאָס וויסן? דער טאטע איז שוין
לאנג אינדערהיים ניט געווען. זינט ער האָט זיך דעמלט ארויס-
געריסן פון די פאָליאקן, ווײַזט ער זיך מער ניט. ווו ער איז
אין וואָס מיט אים טוט זיך—ווייס איך ניט.

— עפּשער איז טאקע בעסער, וואָס דו ווייסט ניט, —האָט בא-
מערקט סאווקע: —מע קען דען איצטער גלויבן עמעצן... נו, אָנער

דער, וואָס וויל זיך עפעס דערשלאָגן, וועט זיך דערשלאָגן. נר
זיי מיר געזונט, מאַקסימ!
— זיי געזונט!

סאָוועק האָט פעסט א דריק געטאָן מאַקסימס האנט.
מאַקסימ איז א היפשע צייט געשטאנען, האָט געקוקט, ווי
סאָוועק איז ארויס פון דאָרף און האָט זיך פארקערעוועט מיטן
וועג קיין וועפרי, האָט נאָכגעקוקט, ביז וואנען ער איז אינגאנצן
פארשווונדן פון די אויגן און האָט אלץ געטראכט וועגן דעם
דאָזיקן מאַדנעם וויזיט פון אזא ניט זיכערן מענטשן, ווי סאָוועק
מילהונ. נאָכן פארברענגען מיט סאָוועק, האָט מאַקסימ זיך אליין
געטראכט: א פלוידערוואק... פון אימ קען מען זיך ריכטן אפ אלץ.
און דאָך האָט מאַקסימ ניט געקענט באַרוקן זיך אפ אָס דעם
דאָזיקן געדאנק. סאָוועקס ווערטער און זיין קאוואָנע גיין איין
די פארטיזאנער האָבן זיך בעשומויפן ניט פאטויפעט מאַקסימען
איין קאָפּ— צי איז דאָ ניט געווען עפעס א מיין קונץ? צי האָט
מען אימ ניט צוגעשיקט אויספרעגן וועגן דעם אלטן טאלאשנ?
דעם עמעס זאָגנדיק, האָט מאַקסימ טאקע גאַרנישט ניט געוואסט
וועגן דעם טאטן און וועגן פאנאסן. פון דעמלט אָן, זינט ער
האָט גענעכטיקט אינאיינעם מיט מאַרטינ רילן, איז דער אלטער
מער אינדערהיים ניט געווען.

א נייַע אומגעבונן האָט צעקלאפט מאַקסימס ראיוינעס און
ספייקעס, וואָס זיינען ארויסגערופן געוואָרן דורכ סאָוועקן.
עס איז געקומען אליענע. זי איז געווען איין דאָרף. ניט אַרײַן-
געוואנגען איין שטוב, איז אליענע צוגעגאנגען צו מאַקסימען.
— מאַקסימ, וויסט, וואָס איז פאָרגעקומען איין האנוסי?
לויטן טאָן פון אליענעס פרעגן האָט מאַקסימ דערפילט, אז עס
איז פאָרגעקומען זייער אן אינטערעסאנטע זאך.
— נייַן. איך ווייס ניט, איך האָב ניט געהערט, — האָט געענט-
פערט מאַקסימ און האָט אביסל אומרוקן אַרײַנגעקוקט אליענען
איין די אויגן.

— אינ דאָרפּ דערציילט מען, אז אונטער האנוסי האָבן די אופשטענדלעך-פּויערים אפּ ברעקלעך צעקלאפּט די פּאָליאקן, האָבן אָפּגענומען דאָס אָנגעראבעוועטע גוטס און פי און זיי אליין האָט מען אומגעבראכט ביז איינעם.

— אָט דאָס איז גוט, אויב ס'איז אן עמעס!—האָט זיכ אָפּגע-רופּן מאקסימ און אינ די אויגן בא אימ האָט זיכ באוויזן פרייד און באפרידיקונג.

— דאָס איז עמעס, מאקסימ, מענטשן פון האנוסי האָבן אליין וועגן דעם דערציילט. און דו וויסט, וואָס דערציילט מען נאָכ? אז מיט די אופשטענדלעך האָט געקאָמאנדעוועט אן אַלטער, שוין גאָר א גרויער מאן, אז דאָרטן זיינען געווען אונדזערע סאָלדאטן און אָט דער אַלטער מאן, איז וועדליק מע דערציילט, זייער ענ-לעך אפּ אונדזער טאטן.

— נו, וואָס רעדסטו?!—האָט זיכ פארווונדערט מאקסימ.

— עמעס, עמעס, מאקסימ!

— ניין, דאָס מוז זיין א ליגן.

— ניט קיין ליגן, אָט דאָס דערציילט ליין,—האָט אלץ געטיי-

נעט אליענע: און ניט גאָר איכ אליין מיינ אזוי, גאָר אסאך טיי-נען עס.

— נו, ווען האָט ער דאָס באוויזן צונויפקלייבן אן אוילעם

און פארקריכן אוש אינ האנוסי?

אליענע האָט ניט געקענט דערקלערן, ווי האָט עס געקאָנט טרעפן. אָבער זי איז געווען פעסט איבערצינגט אינ דעם, אז אינ די האנוסער געשעענישן האָט גענומען אן אָנטייל אויב דער אַלטער טאלאש. איר זיכערקייט איז געווען אזא פעסטע, אז זי האָט זיכ איבערגעגעבן ענדלעך מאקסימען אויב. אינ צוזאמען-האנג מיט דעם האָט ער זיכ דערמאָנט אפּ סאווקע מילהונ. טא-ו-קעס ווערטער, זיינ אופירונג און קאוואָנע האָבן זיכ איצט פאר אימ פאָרגעשטעלט אינ אן אנדער שיין: ס'איז גאָר פאָשעט. סאווקע האָט דערהערט וועגן דער הערדישקייט פון די פארטיזא-

גער, און זייערע מיטלייגער האבן אים באגלייטערט צו גיין שלאגן
 זיך. ס'איז גאר קיין כידעש נישט, וואָס באַ אזא אומגעבונג האָט
 זיך סאוועקען טאקע בעמעס פארוואָלט ווערן א פארטיאנ. אָבער
 פארוואָס האָט עפעס סאוועק געווישט נישט דערציילט וועגן די
 געשעענישן אין האנוסי? ווייזט אויס, אז ער האָט עס מיט אקיוונ
 נישט געזאָגט וועגן דעם, קעדיי נישט פארמינערן זיין שלאכט-קא-
 וואָנע. די דאָזיקע האשטאָרעס האָבן זיך מאקסימען אויסגעוויזן
 פאר גאנצ נאטירלעכע. ער האָט זיך געטיילט מיט אליענען און
 האָט איר דערציילט וועגן זיין באגעגעניש און דעם שמועס מיט
 סאוועקען. אליענע האָט זיך אינגאנצן פארייניקט צו מאקסימס מי-
 נונג וועגן סאוועקעס פארטיזאנערן. אפּ אזא אויפן זינען איצט
 צעשטרייט געוואָרן אלע נישט קלאַרקייט און ספייקעס, וועלכע
 סאוועקע האָט געבראכט.

די נייַס וועגן די געשעענישן אין האנוסי האָבן זיך איבער-
 געגעבן פונ שטוב צו שטוב און האָבן טיפּ פארכאפט און אָוס-
 גערורערט אלעמען. וועגן דעם האָט מען אומעטום גערעדט און
 די פארשיידענע האשטאָרעס און אויסטראכטענישן ארום די דאָזיקע
 געשעענישן האָבן זיך געפלאַכטן אינאנצן לעבעדיקן קראנץ פון
 מענטשלעכער נויט, בלוט און העלדישקייט. דאָס אנטוואָפּענע
 דעם פוילישן קאָנוואָי, דאָס ארעסטירן פאנאסן, דאָס וואָס דער
 אלטער טאלאש איז פארשוונדן געוואָרן, די שרעקלעכע מיטליי-
 פונ די פאָליאקן אין וועפּרי, דאָס אלץ איז אָפּגעגאנגען אפּ א
 צווייטן פלאַן. אפּן פאָדערשטן פלאַן האָבן זיך ארויסגערוקט די
 האנוסער געשעענישן. מע האָט צו דעם צוגעטראכט פארשיידענע
 עפּיאָדן, דעטאלן און אזוינע זאכן, וואָס זינען אינדערעמעס-
 נישט געווען, אָבער וועלכע האָבן געקאָנט זיין. די האנוסער גע-
 שעענישן האָבן באקומען א כאראקטער פון א העראָישער פאָלקס-
 טייטש, וווּ די פארטיזאנער טרעטן ארויס אלס גיבורים, און
 זייער אטאמאן ווערט פאָרגעשטעלט אלס פאָלקס-הערד, אלס די
 האנט פון דער שטראָפּנדיקער גערעכטיקייט און נעקאָמע פאר די

מענטשלעכע אוולעס און ייטורים. אָט די דאָזיקע געשעעניש
האַבן אופגעהויבן דעם גייסט פונעם האָרעפאשנעם פויערטום און
האַבן אים גערופן צום אקטיוון קאמפ קעגן די אָקופאנטן.
בלויז די אלטע נאסטע האָט אפ איר אייגענעם אויפן אופגע-
נומען אָט די דאָזיקע יעדע וועגן די געשעענישן אינ האנוס,
איר האָט איבערהויפט באומרויקט דאָס, וואָס איז די דאָזיקע גע-
שעענישן האָט געקענט נעמען אן אָנטייל אויב דער אלטער סא-
דאש. צי ער איז טאקע דאָרטן געווען צי נישט, האָט קיינער אפ
זיכער נישט געוואסט. אָבער לייט האָבן אָנגערופן זיין נאָמען. קע-
נענדיק גוט דעם כאראקטער פון איר אלטן, איז די אלטע נאסטע
גרייט געווען גלויבן, אז ער איז דאָרטן יאָ געווען און אָט דאָס
טאקע האָט איר זייער ווייניק געטרייסט. וואָס זשע וועט זיין מיט
פאנאסן? וואָס זשע וועט זיין מיט זייער שטוב? ס'איז נישט רויק
געווען דאָס הארץ בא דער אלטער נאסטע.

אינאָוונט, ווען ס'איז שוין גוט פינצטער געווען, איז די אלטע
נאסטע געזעסן איינע אליין אינ שטוב. אָנגעצונדן א גאנצע לעמפל
און געשפונען דאָס פלאקס, וואָס אוהיניע האָט איר געבראכט.
אומעטיקע געראנקען, און אועלעכע אייגנארטיקע און לאנגע, ווי
אָט די לאנגע פעדימ, וואָס זי האָט אָנגעדרייט אפן שפינדל, האָבן
זיכ געפלאַכטן איבער איר אלטן קאָפּ. די אלטע נאסטע פילט זיכ
אינגאנצן איינזאם. מאקסימ און אליענע—די אלטע נאסטע האָט נישט
געקענט אפ זיי פאריבל האָבן—פלעגן דאָסראָו ריידן אלץ צווישן
זיכ. זיי זיינען יונגע. דאָס גאנצע לעבן איז נאָך פאר זיי. זיי זיינען
זאלבענאנד. די אלטע נאסטע אָבער איז גאָר איינע אליין. זי
טראכט וועגן פאנאסן און טרערן, ווי הארבסטיקע רעגן-טראָפּנס
איבער קאלטע שוויבן, קייקלען זיכ פאוואָליע איבער איר צעקנייטשטן
פאָנעם.

די טיר פון דער אלטערס שטוב האָט שטיל א סקריפע געטאָן.
די אלטע נאסטע האָט א קוק געטאָן—דעם שוועל האָט איבער-
געטראָטן א יונגע פרוי, זי איז געווען אזוי ארומגעוויקלט, אז

מע האָט נישט געקענט זען איר פּאָנעם. און בלויז דאן, ווען זי
האָט א זאָג געטאָן:

— א גוטנאָוונט. — האָט די אלטע נאָכן קאָל נאָך דערקענט אוהיניען.

— א, דאָס ביסטו, אוהינקע!.. און איך האָב נאָך דאָס פלאַקס
נישט דערשפּינט.

— כאַפט עס דער טייל, דאָס פלאַקס!

אוהיניע איז צוגענאָנען גאָר. נאָענט צו דער אלטער נאסטען.
די שטימ אירע פלעגט זיך איבערזיסן. אליינ איז זי געווען אופ-
גערעגט.

ס'איז א זאָרע, באַכינקע! — האָט זי מיט, א פארשטיקסער שטימ
געזאָגט. — איך בין אייך געקומען וואָרענען.

זי האָט דערציילט וועגן סאווקע מילה'ן און וועגן דער ראָל.
וואָס עס האָט אים געגעבן דער ווייט און זינע צוויי גוטע
ברידער.

— איז וואָס טוט מען איצטער? — האָט פארבראָכן די הענט ד'
אלטע נאסטע.

— מע דארף אָנוואַגן זייער אלטן און יענע, וועלכע זינען
מיט אים. שרעק זיך נישט באַכינקע!

אוהיניע האָט דורכגעטראַכט אלע מיטלען און האָט דערקלערט
דער אלטער נאסטען. מע דארף אָנוואַגן איין וועפּר מאַרטינ
רילס ווייב. מע דארף ווי עס איז אָנוואַגן דעם אלטן טאלאַש
אַדער עמעצן פון זינע כאווייר'ם. דאָס קאָן מען אָנטרויען
אליענען אָרער מאַקסימען. איין לעצטן פאל קען דאָס די אלטע
נאסטע אויך טאָן. מוירע האָבן איז נישט פארוואָס: סאווקע וועט
קיינ גרויסן אומגליק נישט אָנמאכן, אויב מע וועט וויסן, וואָס ער
איז פארא פארטיוואן.

— אָבער, באַכינקע, גאָס באהיט, זאָגט קיינעם נישט, אז איך
האָב דאָס אייך איבערגען בן.

אוהיניע איז ארויס פונעם אלטן טאלאַש שטוב פונק אויף
שטיל, ווי זי איז געקומען.

אינ טויזנטער וועג און אינ פארשיידענע ריכטונגען לויפט
 פריילינג צייט דאָס שניי-וואסער. וויפל וועג און ווי פארשיידנ-
 ארטיק זיי זינען אינ זייער באוועגונג און אינ זייער שטרעבונג.
 עס איז דאָ עפעס א צוציענדיקער צויבער, פאָעזיע און שיין-
 קייט אינ אָט די דאָזיקע ריטשקעלעך, וואָס לייגן דורכ די וועג
 דעם פריילינג און דעם באנייטט לעבן אפ דער ערד, אינ זייער
 פארהאוועטן לויפן, אינעם הארציקן בולקען, אינעם פריילעכע
 פלאפלעך און אינעם גרויזאמען רוישן. קליינינקע, שוואכיקע, קוים
 באמערקבארע פון אָנהייב שטראָמען זיי, ווי טרערן איבערן פאָ-
 נעם פון דער ערד אינ דינינקע געשלענגלטע ריטשקעלעך, ווערן-
 דיק שטארקער מיט יעדער שאָ, מיט יעדן טראָט פון באוועגן
 זיכ פאָרויס. און וויפל צאמען, וויפל אומגערעכטקייט זינען
 בא זיי אפן וועג. יעדער קופע אַיז, ערד-בערגל, יעדער סטאר-
 טשעניקער אָרט, בערגעלע שאפט זיי אפן וועג שטערונגען
 און שוועריקייט און זייער שטרעבנדיקער באוועגונג, אָבער זיי
 לויפן נאָכאנאנד אָן א אופהער, וווּ שנעלער און וווּ פאמעלעכער
 אויסמיידנדיק די שטערונגען אָדער פאָשעט באזיטיקנדיק זיי פון
 זייער וועג. זיי לויפן, ביז זיי גיסן זיכ ניט צונויף אינ רוישיקע
 שטראָמען, ביז זיי רייניקן ניט אָפ די ערד פון די שנייען, קעדיי
 מיט א מעכטיקער וואסער-שעפע דורכלייגן א ברייטן וועג פאר
 איר גייעם לעבן.

מיט טויזנטער וועג און אינ פארשיידענע ריכטונגען גייען אויכ
 מענטשן זוכנדיק זיכ ראכוועס, פרייהייט און דאָס אלץ, וואָס זיי
 רופן אָן פרייד און גליק.

בעשאלעם האָט זיכ דער זיידע טאלאש אומגעקערט קיין ווי-
 סאָקאיא רודניא מיט דעם טייל פון זיינע פארטיזאנער און מיט
 די רויטארמייער אינדערשפיצ מיט בוקרייען.
 דער דאָזיקער מארש האָט באשטימפערלעך באוויזן די אופגע-

שטאנענע פויערימ, או זייער קראפט איז א שטארקן קאָלעק-
טיוו, איז אַרגאניזירטקייט, איז שטרענגער דיסציפלין. דער גע-
לונגענער מאַרש האָט נאָך מער אופגעהויבן דעם שלאכט-גייסט
פון די פארטיזאנער, האָט פאר זיי פאנאנדערגעוויקלט ברייטע
פערספעקטיוו פון קאמפ פאר זייער פרייהייט, פאר זייערע רעכט
צו לעבן אומאָפּהענגיק פון די פאנעס, און דאָס אלץ צוזאמען-
גענומען האָט גערעדט פאר פארברייטערן, פאר נאָך מער אנטוויק-
לען די זאך, וואָס עס האָט אָנגעהויבן בוקרייס מאַרש צוזאמען
מיט די פארטיזאנער. ניט קיין קליינע באדייטונג האָט דאָ אויך
געהאט דאָס אווטאָריטעטע וואָרט פון בוקרייען אליין.

פאזערליקנדיק דעם מאַרש, איידער פאנאנדערגיין זיך, האָט
בוקריי צונויפגערופן איז וואלד אפן פריוואל אן אלגעמיינע
פארזאמלונג פון די, וואָס האָבן אָנטיילגענומען אינעם גאנצן
מאַרש. ער האָט הייס באגריסט די פארטיזאנער און איבערהויפט
דעם אלטן טאלאשן מיט זיין ערשטן שלאכט און האָט זיך גע-
ווענדעט צו זיי מיט אן אופרוף: ניט פארלאָזן דעם אזוי געלונגענ-
אָנגעהויבענעם קאמפ קעגן די אָקופאַנטן—די באנדיטן.

— כאוויירימ, האָט ער געזאָגט: איצט זעט איר אליין, אז
אזייער קראפט—דאָס איז אייניקייט, שטרענגע אָרדענונג, דיסציפלין
און כאווערישע ארבעט צוזאמען מיט דער רויטער ארמיי. אונדזער
מאַרש—דאָס איז א קלייניקייט איז דער ריי פון די מיליטערישע
מייסימ, וועלכע ס'וועט אויסקומען אונדז דורכמאכן איז דער
נאָענטסטער צייט.

דאָך וועט זיך אויך, אָט די קלייניקייט, אָפּרופן מיט ניט קיין
קליינעם עכאָ צווישן אונדזערע סאָנים. אָט פארוואָס איך וויל
אייך וואָרענען, אז דער סוינע וועט אָנשפיצן די אויערן און וועט
ווערן נאָך בלוטיקער, קעדיי אויסוואַרצלען דעם גייסט פון אופ-
שטאנד און ניט-געהאַרכזאמקייט. און אזייער כויוו איז, כאוויירימ,—
פארברייטערן, אנטוויקלען דעם אופשטאנד, צונויפקלייבן אוילעם
פארייניקן אים איז שלאכט-גרופעס, איז א גאנצן כאַל און שטייט

האלטן זיך פאר דער רויטער ארמיי. זי וועט אייך געבן מיליטע-
רישע געניטקייט, זי וועט געבן אָנפירער. קאָמאנדירן וועלן זיך
געפינען אויך צווישן אייך, כאוויירימ. דער בעסטער ביישפּיל
איז אונדזער רומפולער אטאמאן און באַזקע טאלאַש.

אָבער, כאוויירימ, נעמט נישט צו אבי וועמען איז אייערע רייענ:
אונטערן אויסזען פון אייערע אָנהענגער וועלן צו אייך צושטייבן
אויך אייערע סאָנימ און פּראָוואָקאטערן. איז זייט זשע פּאַרוזיכטיק
און פארגעסט נישט וועגן דעם.

עטלעכע ווערטער האָט אויך געזאָגט דער אלטער טאלאַש. ער
האָט אָפּגעדאנקט בוקרייען און די רויטארמייער פאר דער הילף
און גוטע אייזעס. צוזאמען האָט מען דאָ אָנגעמערקט אויך איי-
ניקע פּרינציפּן פון אַרגאניזאציאָנעלן כאראקטער אין דער פאר-
טיזאנישער באוועגונג. עס זיינען באשטימט געוואָרן נאטשאלני-
קעס פון די פארטיזאנישע גרופעס און עס איז אויסגעקליבן
געוואָרן אַן אָרט אז קלייבן זיך (דאָס אָרט האָט געדארפט בלייבן
אין א שטרענגן סעקרעט), עס זיינען אויך אויסגעארבעט געוואָרן
פאָרמען פון פארבינדונג און עס איז באשטימט געוואָרן די שאַ,
ווען די נאטשאלניקעס פון די פארטיזאנישע גרופעס האָבן געדארפט
קומען צו אָפּגעבן אינפאָרמאציעס וועגן דעם, וואָס הערט זיך,
און וועגן די ווייטערדיקע פלענער פון דער פארטיזאנישער
באוועגונג.

דער אלטער טאלאַש איז איצט פאָשעט א גליקלעכער מענטש,
אויב עס זיינען נאָך ביכלאל פאראן גליקלעכע מענטשן אפּ דער
וועלט. אלע זיינע וונטשן זיינען פארוויקלעכט געוואָרן. ער האָט
זיך נויקעמ געווען אין די ווייטפאָליאקן פאר זיין אייגענער
קריוודע און פאר דעם, וואָס זיי האָבן געקריוודעט אויך אנדערע,
אָבער דאָס איז אנעוואָרע, ער האָט אַן עמעסע מיליטערישע
ביקס און אכוצ דעם איז דאָס גאנצע געווער, וואָס איז אָפּגענו-
מען געוואָרן כא די פאָליאקן און האָט זיך געפונען בא די רויט-
ארמייער און פארטיזאנער, אריין אין זיין רעשוס-אווי האָט מען

באשטימט אפ דער מיליטערישער פארזאמלונג. ער האָט געפונען
 זיין זון און זיין זון איז מיט אים אפ דער פריי. אדאנק נופרייט
 זאָרגואמער אופויכט קעג פאנאס גיט נאָר אומגיין, נאָר אויב
 ארומלויפן. ענדלעך, דער אלטער טאלאש איז א פארטיזאנישער
 קאָמאנדיר. עמעס, זיין כאָל וועט זיך נאָך פארגרעסערן און בא-
 דיטנדיק פארגרעסערן—צוליב דעם זיינען שוין געוויסע מיטלען
 אָנגענומען געוואָרן. די רויסע קאָמאנדירן האָבן אים צוגענומען
 אין זייער געזינד טאקע ווי א קאָמאנדיר און ווי אן אייגענעם
 מענטשן. איז דאָס דעם גיט קיין קאָווער פארן אלטן טאלאש?
 אָבער דעם אלטנס קאָפּ ווייס א מאָס און גייט גיט אריבער דעם
 גרענעץ, פון וועלכן דער קאָפּ פארדרייט זיך. ער קוקט גיכטער
 אפ די זאכן, אין אָט דעם קאָפּ לעבן איצט איבערהויפט עכט-
 מיליטערישע און קאָמאנדירישע געדאנקען. ער טראכט וועגן דעם,
 ווי וועט זיך אנטוויקלען ווייטער דער גאנג פון די געשעענישן:
 באלד איז שוין פריילינג און פריילינג-צייט וועלן זיך אָנהייבן
 אועלעכע זאכן, אז מען דארף זיין גרייט צו אלץ. אין דעם אלטנס
 קאָפּ איז אויב פאראן אן אָרט פאר געדאנקען וועגן דער היימ,
 וועגן דער אלטער נאסטען, וועגן מאקסימען און וועגן דער
 באלעבאטישקייט. די אלטע נאסטע דייגעט שטארק וועגן פאנאס
 און איז אויב זייער אומרויך וועגן אים, טאלאש, און זי ווייס
 גיט, אז פאנאס האָט זיך ארויסגעריסן פון טורמע און אז ער איז
 צוזאמען מיטן טאטן. אָט די געדאנקען פירן דעם אלטן טאלאשן
 צו זיך אהיים.

נאָך עטלעכע ליינדע ווארעמערע טעג האָט פון צאָפּן א בלאָז
 געטאָן א ווינט, האָט פאנאדערגעטריבן די נידעריקע וואַלקנס
 און איז שטיל געוואָרן. דער הימל איז קלאָר געוואָרן, האָט זיך
 אָנגעטאָן אין א גרינעם קאלטן קאָליר און אפּ פאָלעסיע האָט
 זיך ווידער א רוק געגעבן שטארקע פרעסט.
 דורך געהיימע סטעזשקעס און ווענעלעך און אין אנדערע ער-
 טער אָן קיין שום וועגן קלייבט זיך דער אלטער טאלאש דורך

צו זיך אינ דאָרט. ער ווייט נישט דער אלטער, אז ער איז א באר-
 דימטע פערזענלעכקייט נישט נאָר צווישן די פארטיזאנער און מיר-
 ליטער-לייט, נאָר אויך צווישן זיינע שטארקסטע סאָנים, אז נאָך.
 אימ שפּירט נאָך מיט א באזונדער אופמערקזאמקייט און וואכ-
 זאמקייט די פּוילישע קאָנטר-ראזווערקע און די פּאָליציי. נאָך
 דעם, ווי מע האָט פארכאפט די פּוילישע אָפיצערס און
 די סאָלאַט און ווירקטיע און נאָך די האנוסער גע-
 שענישן האָבן די פּאָליאקן אָנגענומען א ריי שטרענגע מיט-
 לען, וועלכע זיינען געווענדעט אפ כאפן אזוינע געפערלעכע
 מענטשן, ווי דער אלטער טאלאש און מארטינ ריל און זיינע
 כאוויירימ. דער אלטער טאלאש און מארטינ ריל זיינען פארע-
 גיסטירט געוואָרן אין א באזונדער צעטל, וואָס זיינען געווען
 איבערגערעכנט אלע סימאָנים, לויט וועלכע מע קאָן זיי דער-
 קאָנען.

כאָטש דער אלטער טאלאש האָט נישט געוואסט וועגן אזוינע
 שטרענגקייטן, אָבער פילנדיק זיינע זינד, וואָס ער האָט קעגן די
 אָקופאַנטן, איז ער אויך געווען אפ דער וואכ, האָט זיך אויך
 גוט צו אלע צוגעהערט. אזוי, צ. ב., האָט ער זיך נישט דערוואגט
 נעמען מיט זיך די "עמעסע" ביקס, כאָטש אימ איז שווער געווען צו
 צעשיידן זיך מיט איר; וועסט זיך פאקן מיטן ביקס, ביסטו שוין
 אן אייביקער פארפאלענער. אָט די פאָרויכטיקייט און דאָס גוט
 קאָנען פּאָלעסיע האָבן געהאָלפן דעם אלטן בעשאַלעם דערקלייבן
 זיך אהיימ. שוין אינ האלבער נאכט גייט דער אלטער אריין.
 צו זיך אינ שטוב.

אז די אלטע נאסטע האָט דערזען דעם אלטן טאלאשן און
 דערוויסט זיך וועגן פאנאסן, איז איר פרייד געווען אומגעהויער
 גרויס, אָבער זי האָט זיך אויך געשראָקן: ס'איז א צייט אזא, אז
 יעדער שאָ, יעדער מינוט קען זיך טרעפן, אן אימגליק מיטן אלטן
 און מיט פאנאסן. די אלטע נאסטע טרייסלט זיך אזש. וואָס קען
 זי דערציילן דעם אלטן טאלאשן, אז ער איז שוין אזוי ווייט פאר-

זאנגענ אינ זינע מייטימ קענ די פאליאקנ? אינס קענ זי נאָר
זאָגן: ער זאָל זיכ מער אהער ניט ווייזן, ניט שפילן זיכ מיט
פֿייער, ביז וואנעם דאָס לעבן וועט זיכ ניט א קער סאָג אינ אן
אנדער זייט—אהיים זינען פאר אים אלע וועגן געשאַסן.

שוויגנדיק און מיט גרויס אופמערקזאמקייט הערט זיכ צו דער
אלטער טאלאש צו די גלייט, וואָס עס דערציילן אים די אלטע
נאסטע און מאקסימ. און איבערהויפט האָט דעם אלטן טאלאש
אינטערעסירט די יעדע וועגן סאווקע און וועגן זיין פאלשער
פארטיזאנישקייט און וועגן דער ראָל, וואָס עס האָבן דאָ, געשפילט
וואסיל בוסיאָג און זיין כאווריע. דער אלטער טאלאש שוויגט.
זיין גאנצער צאָרן טראָגט זיכ איבער אַזן ווייט און זינע כאוויירימ.
— זע נאָר, סארא ספריסנע זיי זינענא—גייט ענדלעך א זאָג
דער אלטער טאלאש.

— נו, גוט.

אינ אַל דעם דאָזיקן... „נו, גוט“ פילט זיכ א דראָנג. דער
אלטער טאלאש ווייט נאָך אליין ניט, אַז וואָס פאר אן אויפן
וועט ער זיכ אָפערעכענען מיטן ווייט, אָבער ער וועט דאָס אויף
ניט לאָזן.

דער אלטער טאלאש האָט שטארק געטראכט וועגן אלץ, וואָס
ער האָט זיכ דאָ דערווייט, און דערנאָך געזאָגט אנטשיידן און
פעסט:

— איז אָט וואָס, מיינע טייערינקע, הערט נאָר, וואָס איך וועל
אייך זאָגן.

ס'האָט זיכ גלייך דערפילט, אז דער אלטער קלייבט זיכ זאָגן
עפעס זייער א וויכטיקע זאכ.

— איר אלע דארפט אוועקגיין פונ שטוב, האָט קאטענאָריש
געמאָלדן דער אלטער טאלאש, יע, איר דארפט אוועקגיין.

דעם אלטנס מעלדונג איז געווען אזא אומגעריכטע, אז קיינער
האָט זיכ ניט געכאפט וואָס צו ענטפערן. און דער אלטער האָט
מיטן זעלבן טאָג פאָרגעזעצט.

— אָפּזאָגן זיך פֿון דער באַלעבאטישקייט—זי איז באַ אונדז
ניט זייער קיין גרויסע. פארקלאפֿן די שטוב, ווײַל אויב איר
וועט דאָ זײַן, וועלן די פּאָליאקן סײַ-ווי-סײַ אונטערצינדן זי אונ
איר וועט האָבן דעם עמעסן פּעקל צאָרעס און שרעק.

— איז ווי וועט וועלן מיר זיך אהינטאָגן, וואָס רעדסטו, אל-
טער?—האַט מיט שרעק א פּרעג געטאָן די אַלטע נאסטע.

— דו, אַלטע, קלייב זיך אריבער אינ מאַקושי צו טעקליענ, —האַט
פּעסט געענטפּערט דער אַלטער טאלאש—אליעניע וועט זײַן באַ אירע
עלטערן און דו, מאַקסימ, האָסט ניט וואָס צו פילנעווענ די ווייב.
אויב סאווקע איז אוועק פאר א פארמיזאן, דארפסטו אויך גיין
אהי, אָבער ניט אזוי, ווי סאווקע טוט. קאָלזמאן איר וועט דאָ
זײַן און יעדן טאָג טרייסלען זיך פאר שרעק, וועט מיך און פאר-
נאסן אויך ציען אהיימ און אז מע וועט אונדז דאָ ווען עס איז
פאקן, וועט שוין אונדז קיין צאָרעס ניט אָפּגיין.

די עמעסע שטיקל ארבעט האָט ער זיי אופגענועבן, דער אל-
טער טאלאש. האָט מען געטראכט און געטראכט און קיין אַנ-
דער אויסוועג פון דער לאגע האָט מען ניט געפונען. מע האָט
געמוזט איינגיין. די שטוב, אז מע וועט זי לאָזן, וועט זי גאנצ
זײַן... און טאקע דער אַלטער רעדט צו דער זאך.

אוועקגייענדיק פארטאָג פֿון שטוב, האָט דער אַלטער פריילעכ
געזאָגט:

— און מיקויעכ סאווקען ביז איך זייער צופרידן פֿון דער
נײַס. מיר וועלן מיט אים אביסל א שמועס טאָן. זוכט אים ער-
געצ אויס און זאָגט אים: זאָל ער גיין אינ קארנאטשי און פרעגן
זיך דאָרטן טימאָכ בודזיקן. דאָס איז אַן אונדזעריקער זיכערער
מענטש. טימאָכ וועט אים באווייזן דעם וועג צו אונדז.

ביז די זון האָט אָנגעהויבן אופגיין, איז דער אַלטער טאלאש
דורכגעגאנגען א קילאָמעטער פינף. אין וואַלד איז געווען פּייער-
לעכ שטיל. דער פּראָסט האָט נאָר הילכיק געטרעשטשעט איג די
צווייגן פֿון די אַלטע ביימער און עס האָט הילכיק געסקריפעט

דער טרוקענער שניי אונטער דעם אלטנס פיס. די טאמע געפער-
לעכסטע ערטער, ווי עס האָט געדוכט דעם אלטן, איז ער שוין
דורכגעגאנגען, און ער איז זיך געגאנגען פאוואָליע און רויק,
אָפגעבנדיק זיך אינגאנצן זינע געדאנקען. געטראכט האָט ער
וועגן סאווקע מילהונ, וועגן וואסיל בוסיוא. דערנאָך האָט ער
געטראכט וועגן זיין שטוב, וועלכע וועט אינעם לעצטעם טעג ארום
בלײבן א פוסטע אָן באלעבאטימ. וואָס וועלן דאָס לײט זאָגן,
ווי וועלן זיי דאָס אופנעמען די יעדנע וועגן דעם, אז טאלאש
און זיין געזינד האָבן געוואָרפן די שטוב? דעם אלטן האָט זיך
געדוכט, אז די דאָזיקע יענע וועט אופרודערן אלעמען און ער
איז נאָך זיכערער געוואָרן אינעם דער ריכטיקייט פון זיין טאט. און עס
וועט טאקע רויקער זיין אימ און פאנאסן און זיי אלעמען. ס'ט
אזעלכע ראיוינעס איז דער אלטער טאלאש צוגעגאנגען צו ו-
כאַפאָליע, ווו ער האָט, ווארטנדיק אפ פאנאסן, באגעגנט זיך מיט
מארטין ריל. אָס איז אויך דער שיינער אלטער פעסטער דע-
ער שטייט זיך מיטן זעלבן שטיק שניי-קויל פארקוועטשט צווישן
די צווייגן פונקט אזא פעסטער און פארצווייגטער, ווי פריער,
בלויז דער פראָסט, באפוצנדיק אימ מיט פראָסט-ווייס, האָט אימ
נאָך פֿינער געמאכט.

דער אלטער טאלאש האָט זיך פארקוקט אפן דעם און פלוצ-
לונג זינען ווי פון דער ערד ארויסגעשפרונגען דריי לעגן-
אָנערן.

אָנגעשטעלט אפן אלטן די ביקסן, האָבן זיי גרויזאם א גע-
שריי געטאָן:
— שטיין!

דער אלטער טאלאש איז פארטרייסלט געוואָרן, עס האָט אימ
אָנגעהויבן ווארפן אינעם היץ און אינעם קעלט.
„ביסט א פארפאלענער, ברודערקע טאלאש!“ האָט בייז
א טראכט געטאָן דער אלטער און האָט זיך אָפגעשטעלט. אָבער
גלייך האָט ער זיך א נעם געטאָן אינעם די הענט. — טפן, טפן!

טפול-הָאָט זיך דער אלטער טאלאש דרייַ מאָל אויסגעשפּיט און
דערביי געוואָלט: אָט האָט איר דאָס מיכ אביסל אָנגעשראָקן!
דער אלטער האָט זיך געסטארעט אָנעמענ דעם סאמע קאָמישן
אויסזען פון אן איבערגעשראָקענעם מענטשן. אזא איבערגעד-
שראָקנקייט און פאלאַרנקייט פונעם אלטן האָט אביסל אופגע-
לייגט די לעגיאָנערן צום אלטן:

— פון וואנען ביסטו און וווּהיינ גייסטו?—האָט א פּרעג געטאָן
דער עלטסטער לעגיאָנער.

— א הינער, פאניע! איך גיי אפּ די בלאָטעס—כ'האָב דאָרטן
בוטשעס צעשטעלט. גיי איך א קוק טאָג, צי איז דאָרטן נישט
אריין א וויון.

— גיי נאָך אונדז!—האָט באפוילן דער זעלבער סאָלדאט.
— וווּהיינ און נאָך וואָס?—דעם אלטנס פאָנעם האָט אויסגע-
דריקט גרויס פארווונדערונג.

— גיי שוין, גיי, אלטער טערעך דו!—דער סאָלדאט האָט
לייכט א שטויס געגעבן דעם אלטן.

דער אלטער האָט א קראצ געטאָן די פאטיליצע.
— איך האָב דאָך טאקע קיין צייט אויך נישט...

דעם אלטן האָט מען נאָך שטארקער א שטויס געטאָן.
— א, זאָלט איר שוין אפּ אייערע פיס נישט אומגיין!—האָט
א זאָג געטאָן דער אלטער און איז אוועק נאָך די סאָלדאטן.

„א סאָץ צו דייער יאָרן“—טראכט בא זיך דער אלטער טאלאש
און א טויט-אומעס האָט פארפילט דעם אלטנס נעשאַמע. לענגוויס
דעם וועג שטייט א וואלד, וועלכער איז גראָ געוואָרן פון פראָסט-
ווייס, פונקט ווי דער אלטער טאלאש פון אלטקייט. דער אלטער
קוקט זיך צו צום וואלד. נישט שוין-זשע זעט ער דאָס א לעצטן
מאָל דעם דאָזיקן וואלד? און ס'וויילט זיך אזוי נישט שטארבן. ער
דערמאָנט זיך אפּ זיין שטוב. צי האָט ער גוט געטאָן, וואָס ער
האָט געהייסן די היימישע אוועקגיין פון שטוב? זיין לעצטער טאט
שטייט אפּ פאר אים אין אן אנדער שיין. דער אלטער טאלאש

פילם אן אומעם און א גרויסע עלנטקייט און פולשטענדיקע אָפּ-
 געריסנקייט פונ דער וועלט, פונ מענטשן. אָבער אָט דאָס דאָזיקע
 מינוטיקע אראָפּפאלג בא זיך און שוואַכקייט גייען דורכ. ווי
 א בליץ לויפן זיינע געדאַנקען. מיט אן אומגעוויינלעכער שנעל-
 קייט און א זעלטענער דיטלעכקייט גייען דורכ פאר אים די אי-
 בערגעלעכטע בעשעענישן און זיין איצטיקע לאגע. ער האָט זיך
 דערמאָנט אפּ זיינע שלאכט-כאוויירימ מאַרטינ ריל, מיט וועלכן
 ער האָט זיך אזוי פעסט אינגעלעבט און וועמען ער האָט ליב בא-
 קומען ווי אן אייגענעם זון פאר דער צייט, וואָס זיי האָבן צו-
 זאַמען געטוהעט זיך אין די וועלדער און געמאַכט געמיינזאַמע
 מאַרשן; נופרייען, קופּראַנטשיקן, טימאָכ בוריקן און די גאַנצע
 כעוורע פונ זיינע וואָיאַקעס. וואָס-זשע וועט איצטער זיין מיט
 זיין וואָס-זשע וועט ווערן מיט יענער אַלגעמיינער זאך, וועלכע
 זיי אלע האָבן אויסגעטראָגן בא זיך אין האַרצן, פאר וועלכער
 זיי האָבן אזויפיל געליטן און אָפּגעקומען? לעבן, לעבן, לעבן,
 איינמאָל פאר אלעמאָל!

מיט א זעלטענער קלאַרקייט שווימט ארויס פאר אים מאַרטינ
 ריל, זיין דערציילונג וועגן דעם, וואָזוי ער האָט זיך באַפֿרייט
 פונעם פּוילישן קאָנוואָי. ער כאַפט גלייך א קוק אפּ זיין קאָנוואָי.
 די לעגיאָנערן קאָרטשען זיך פונ פראַסט, האָבן אָנגעשטעלט די
 קאָלנערס פונ די שינעלן. צווייען גייען פאַרויס. נאָך זיי גייט
 דער אלטער טאלאש, און דער דריטער, דער עלטסטער, גייט פונ
 הינטן און אביסל אָנאַזיט. דער אלטער טאלאש מעסט מיטן אויג
 זייערע פיגורן, שאצט זייער פיזישע קראַפט. זיי ווײַזן זיך אים
 אויס, ווי ער האָט אליין געוואָנט, פאר מאָגערניקע. פֿלוצלינג
 האָט ווי עפעס פונ אינהייניק א שטויס געגעבן דעם אלטן מא-
 לאַשן. אין איין אויגנבליק כאַפט ער ארויס דעם קאראַבינ בא
 דעם עלטסטן לעגיאָנער פונ די הענט, בא דעם זעלבן לעגיאָנער,
 וואָס איז געגאַנגען אָנאַזיט פונ הינטן, און גיט אים א האק מיטן
 פריקלאד אזוי שטאַרק איבערן קאָפּ, אז דער פריקלאד פונ קא-

דאבינ ברעכט זיכ אזש. ווי א דונער וואָלט אים דערשלאָגן,
פאלט דאָ אַזן אָרט דער לענגאַנער. בלויז איין געשריי א פאר-
שטיקטער און ניט קיין אויסדריקלעכער האָט זיכ ארויסגעריסן
פון זײַן ברוסט.

— אהער גייט! צו מיר קומט, כעזערע! — שרייט ווילד דער
אלטער טאלאש און ווארפט זיכ מיט דער מעטאלענער טייל פונעם
ביקס, וואָס איז געבליבן בא אים אינ די הענט אפ די איבערי-
קע סאָלדאטן. פון אומגעריכטקייט און שרעק האָבן די סאָלדאטן
צעוואָרפן זייערע ביקסן און געמאכט די פלייטע אינ וואַלד.
דער אלטער האָט אונטערגעקליבן זייערע ביקסן און געלאָזט
זיכ לויפן.

ווען ער איז אביסל געקומען צו זיכ און האָט זיכ באַרויקט,
איז דאָס ערשטע, וואָס ער האָט דערפילט און וואָס דערנאָך האָט
ער לאנג ניט געקאָנט פארגעסן, איז געווען דאָס כרושטשען
פונעם צעקלאפּטן שאַרבן פונעם אומבאקאנטן מענטשן. דאָס דאָ-
זיקע כרושטשען איז אים עטלעכע טעג נאָכאנאנד געשטאנען אינ
די אויערן.

XXVI

וואסיל בויגא און זײַנע גוטע ברידער האָבן מיט אומגעוואָלד
געוואַרט, אז זייער „פארטיזאנ“ סאווקע מילהונ זאָל זיי עפעס
ברענגען גײַס. אָבער עס זײַנען דורכגעגאנגען טעג און סאווקע
האָט זיכ ניט געוויזן און ניט געשיקט קיין שום יעדעס וועגן זיכ.
דאָס האָט אָנגעהויבן באַמרויקן דעם ווייט און ארופירן אים אפ
פארשיידענע געדאנקען. כאָטש ניט אינ אזא מאָס, אָבער די דאָ-
זיקע אומרויקייט האָבן געפילט אויכ דעם ווייטס גוטע ברידער.
אָפּטמאָל, באַגענענדיק זיכ, פלעגן זיי אזוי צי אנדערש פארפירן
א שמועס וועגן סאווקען.

— מע הערט עפעס ניט וועגן אונדזער סאווקען, — זאָגט דער
ווייט און קוקט אופמערקזאם ברויען אינ די אויגן.

ברוי זעט, אז דער ווייט האָט נישט קיין געדולד.

— מע הערט נישט, — באשטעטיקט דער געלאסענער ברוי.

— מע הערט גארנישט פונ דער פאדלע, — כאוערט איבער בירקע.

— וואָס זאָל דאָס באַרײַטן? — דער ווייט וויל פונדעסטוועגן

דערגיין די סיבע פונ דעם.

— פארשטייט מיך, ס'איז אן איידעלע זאך — הייבט אָן מיט

א סייכל דער געלאסענער ברוי: — פרוווס שטעלן זיך אפ זײַן

אַרם — עס טוט זיך נישט אזוי גיך. דאָס איז דיר נישט גענומען א צעפ

און גיי דרעשן.

— און גענומען דעם צעפ, וועסטו נאָך אויך גלייך נישט

דרעשן, — שטעלט אריין א ווערטל בירקע.

— נאָך מײַן סייכל נאָך, טוט סאוקע גוט, וואָס ער אײַלט זיך

נישט, — זאָגט ווייטער ברוי: דאָ, ברידערלעך, דארף מען פאַרויכ-

טיק צוגיין, בעסער אָפּצײַען אביסל אָבער מאכט עס גלאט און

אקוראטע. שווערער פאר אלץ איז מאכט די ערשטע טריט... לאַך

מיר אויסווארטן אביסל.

דער ווייט הויבט אָן מאסקים זײַן מיט ברויס כקירעס און

בארויקט זיך אפ א געוויסער צײַט, אָבער דאָך איז באַ אימ

ערגעצווו אין הארצן פארבאָרגן א שאַטן פונ אומרו.

כאַסש דער ווייט האָט געהאט גוטע ברידער — ברויען און ביר-

קען — און די אונטערשטיצונג מיצאד דעם פאן קרוליעווסקי, דאָך

האָט ער אָפט געפילט זײַן איינזאמקײט און אָפּגעריסנקײט פונ

דער געוועלשאפט. דער געפיל פונ איינזאמקײט האָט זיך פאר-

טיפערט אין אימ נאָך אויך צוליב דעם, וואָס זינט ער איז גע-

וואָרן א ווייט, איז צווישן אימ און אנהייבען פאַרגעקומען א גאנ-

צע ריי מיספארשטייענישן. דער פריילינג אָבער און די שטימונגען,

וועלכע האָבן זיך געטראַגן אין לופטן, די אלע שמועסן, וועלכע

זײַנען פארבונדן מיט נישט דײַטלעכע און גרויזאמע געשעענישן,

וואָס שטייען פאַר, און אָט די אָנגעצויגענע פאַרזיכטיקײט, וואָס

עס האָט געהערשט אומעסומ, ווהיין דער ווייט זאָל זיך נישט

א שטעק טאָג, — דאָס אלץ פלעגט אים ארויספירן פון גלייכנע-
וויכט, האָט געדריקט אפּ אים. אונטער דער ווירקונג פון די דאָ-
זיקע שטימונגען האָט וואסיל שוין געוואָלט איבערקוקן זיינע
באציאונגען צו אוהיניען פאר דער לעצטער צייט און מאכן מיט
איר שאלעם. ער האָט נאָך געזוכט א פאסיקע מינוט, ער זאָל דאָס
דורכמאכן דיפּלאָמאטיש, ניט פארמינערן דערביי זיינ ווירדע
אלס ווייט, אלס מאן און ביכלאל אלס מאנספארשוין. אָבער עס
האָט עפעס בעשען אווינס, וואָס האָט נאָך פארטיפערט דעם אָפּ-
גרויט צווישן זיי און האָט געשטעלט אוהיניען אפּ דער קעגנ-
״בערריקער זייט פון וואסיל״.

אינמאל אָונט-צייט איז וואסיל געגאנגען איבערן גאס. פון
דעמלט אָן, זינט דער אלטער טאלאש איז אנטלאָפן פון דער
היים, האָט דעם אלטנס שטוב באקומען עפעס א געוויסע מאכט
איבערן ווייט און ער האָט רויק קיינמאל ניט געקאָנט דורכגיין
פארביי איר. דעם אלטנס שטוב האָט ווי אָפּגעלאכט פון דעם
ווייט און פון זיינ אומזיסטן סטארען זיך פאקן דעם געפערלעכן
אופשטענדלעך. אלע שמועסן און קלאנגען, וואָס האָבן זיך גע-
וויקלט ארום דער פערזאָן פון דעם אלטן טאלאשן, האָבן געווייט
אומרויקייט אין דעם ווייטס הארצן. אכוצ אלעמען איז וואסיל
פאָשעט געווען ניט אָנגענעם, וואָס ער, דער ווייט, ניט געקוקט
אפּ אלע באפעלן צו פאקן דעם אלטן טאלאשן, איז געבליבן, ווי
מען זאָגט עס, מיט א נאָז. עמעס, איצט איז געווען א האָפענונג
אפּ סאווקע מילהונגען, אָבער וואָס טוט זיך מיט סאווקען, ווייט
מען ביז איצט ניט.

וואסיל האָט זיך אָפּגעשטעלט אין א באהאלטענעם ווינקל, האָט
געקוקט אפּ טאלאש'ס שטוב און געטראכט זיך. דאָ איז אים אפּ
זינען געקומען א געדאנק-צי איז עפּשער גיט גליי-
כער פאָשעט אוועקשטעלן א באהאלטענע וואכטע אפילע פון
פוילישע סאָדאטן? עפּשער דורכשמועסן זיך וועגן דעם
מיטן פאן קרוליעווסקי? ניין, מע דארף נאָך צווארטן:

עפּשער וועט נאָך קומען סאיוקע מיט גוטע נייעס. און וואסיל
 דערזעט, ווי פון טאלאשס שטוב גייט ארויס א פרויענ-פיגור. די
 פרוי האָט זיך פאָרויכטיק ארומגעקוקט אפּ אלע זייטן און האָט
 זיך גיך געלאָזט גיין צום דאָרף צו, אָבער זי איז נישט געגאנגען
 מיטן גאס, נאָר האָט זיך אָפּגעקערט אפּ גיין מיט די שנייערס, מיט
 די הינטער-הויפּט. אפּן הויפּט איז שוין פינצטער געוואָרן און עס איז
 שווער געווען דערקאָנען די פרוי. וואסיל האָט זיך פארינטערע-
 טירט און האָט זיך אפּילע לייכט אָנגעהויבן אופּרעגן און איז
 ארויס פונעם אָרט, וווּ ער איז געוועסן, נישט אראָפּלאָזנדיק די
 אויגן פון דער פרוי. כוילענדיק זיך צו די געביידעס, איז ער
 פאָרויכטיק אוועק אהיין, ווהיין עס איז אויך געגאנגען די פרוי.
 אינ מיטן דאָרף האָט ער זי פארלאָרן. ווי א יענער-הונט, וועל-
 כער שלאָגט זיך אראָפּ פון די שפורן פון האָז, האָט זיך וואסיל
 א קער געטאָן אהיין און אהער און איז ארויסגעלאָפּן אפּן גאס:
 די זעלבע פרויענ-פיגור האָט זיך א לאָז געטאָן איבערן גאס
 און איז אריין שנעל אינ פאָרטקע פון דעם ווייטס הויפּט. און
 בלויז איצט האָט ער דערקאָנט, אז דאָס איז אוהיניע, זיין פרוי!
 א פארווונדערטער און נאָכמער אופּערענטער איז דער ווייט גע-
 בליבן שטיין ווי א געליימטער. וואָס איז זי געגאנגען אהיין? וואָס
 האָט זי דאָרטן צו טאָן? אָן א שיר געדאנקען און געפילן האָבן
 זיך אופּגעוועקט אינ וואסילס הארצן. א שרעקלעכער געדאנק איז
 אים פלוצלונג אַינגעשלאָגן. צי איז זי נישט געגאנגען זעען זיך
 מיט מארטיג רילן? עס איז אים אויף אויף געוואָרן. ווי זשע וואָל
 מען דערגיין דעם עמעס? וואָס איז זי אהיין געגאנגען? און צו
 וועמען איז זי געגאנגען? צו זיין פארביסענעם סוינע.

דער ווייט האָט זיך אינגאנצן פארלאָרן. א ווילדער צאָרן האָט
 אים אָנגענומען. ער האָט זיך מיטאמאָל א לאָז געטאָן צו זיך
 אפּן הויפּט. א בייזער, א צעיושעטער מיט צונויפגעדיקטע צייג
 און אראָפּגערוקטע ברעמען איז ער אריבערגעטראָטן דעם שוועל
 פון זיין שטוב. אוהיניעס אויגן-זינגען שארפע אויגן? זי האָט

באמערקט וואסילנ, ווען ער האָט גאָכגעשפּירט נאָך איר און האָט
 גלייך דערפילט, אז זי האָט זיך געפאקט, אויסדרייענ זיך פון דעם איז
 שווער. פארענטפערן זיך—אָבער איז וואָס? זי איז דאָך פאָשעט
 געגאנגען צו דער אלטער נאסטען. צי דען האָט זי נישט קיין
 רעכט צו גיין ווהיין זי וויל. וואָס האָט עס פאר א שייכעס צו
 איר, וואָס ער איז טאלאשט א פארביסענער סוינע? אָבער דאָך
 האָט איר עפעס א שטיק פון אינזייניק ווידערגעשפראַכן—ווי
 באלד, אז ער איז זיין מאן, דארף מען מיטן מאן זיין איינס.
 אָבער די דאָזיקע שטיק איז געווען זייער א שוואכע און עס
 האָט זיך איר נישט געוואָלט פאָלגן דער דאָזיקע שטיק. און אוהיניע
 האָט רויק, ווי א מענטש, וועלכער איז זיכער, אז די צאָרע איז
 נישט אויסצומיידן, האָט נאָך געטראכט אלץ וועגן דעם, פון וועל-
 כער זייט און ווי שטארק וועט אפ איר די דאָזיקע צאָרע
 ארופאלב.

— ווו ביסטו געווענ?—האָט געפרעגט וואסיל, און די גרינדעכע
 פולע מיט כשאד אויגן האָבן געקוקט אפ אוהיניע.
 אוהיניע האָט זיך געסטארעט נישט קוקן אפ וואסיל. און
 ערשט, ווען זי האָט דערהערט דעם גרוואסן טאָן איז זיין שטי-
 מע, האָט זי א קוק געטאָן אפ אימ מיט קאלטע, פרעמדע אויגן.
 — וואָס האָט עס צו דיר, ווו איך בין געווענ? און וואָס
 קוקסטו עפעס אזוי ווי א כליע?.. איך האָב פאר דיר קיין מוירע נישט.
 די לעצטע ווערסער האָט זי א זאָג געטאָן אופהויבנדיק די
 שטיק.

— זאָג, ווו ביסטו געווענ, דו שלאנג, דו שליוכע איינע!—
 האָט וואסיל אָנגעהויבן דונערן איבערן נאנצן שטוב, צונויפשטשע-
 מענדיק די ציינער און איז הארט צוגעגאנגען צו אוהיניע. זיין
 שטיק האָט זיך אָפגעקלאפט אָן יעטווידער ווינקל פון שטוב און
 האָט מיט א שארפן ווייטעק אָפגעקלונגען איב די הערצער פון די
 קינדער. אלעסיע האָט זיך פארטרייסלט, ווי אן אסינע. מיט
 א טעמפן בעשריי, א ווייסע ווי א טוכ האָט זי זיך א לאַז געטאָן.

צו דער מאמע, האָט זי שטארק ארומגענומען מיט די הענט, קעדי צו פארשטעלן זי מיט איר איידעלן קינדערשן קערפער פון דעם טאטנס קאעס, פעטראָ און גרישקע זינען אנטשטומט געוואָרן פאר שרעק, האָבן זיך פארטייט ארום איוון און האָבן געקוקט אפ די עלטערן מיט איבערגעשראָקענע בליקן. אפילו דער אלטער קופראַנ האָט זיך צוגעזעצט אפן באַנק און האָט אומגע-הויבן אפ וואסילן זינען מוטנע אלטע אויגן.

— וואָס טראָגן זיי דאָרט שיידים?— האָט ער שטיל געזאָגט גיכער פאר אלץ פאר זיך איידער צו וואסילן און אנהיינען. ער האָט נאָך געוואָלט אַן איינע געבן וואסילן, ער זאָל נעמען די לייצעס און געבן איר גוט מיט די לייצעס אַ מאָל צוויי, אויב זי איז שולדיק, אָבער ער האָט עס נישט געזאָגט און האָט אַשאַקל געטאָן מיטן קאָפּ.

— קיינ ערגערע שלאנג פון דיר איז נישטאָ. וואָס האָסטו זיך צעוילדעוועט ווי אַ כּינע? האָסט דאָך די קינדער אפ טויט אי-בערגעשראָקן. וואָס זינען זיי שולדיק?— האָט רוין אָבער פעסט אָפגערופן זיך אנהיינע. זי האָט זיך אינגאנצן געטרייסלט, אָבער זי האָט נישט פארלאָרן דעם גלייכגעוויכט.

— ווי זיך מוידע, נאָך וואָס ביסטו געזאנגען צום אלטן באַנדיט?

אָנשטאָט אַן ענטפער, האָט אנהיינע געכאַפט אַ קנויל פאָדעם אַ שפּאר געטאָג וואסילן איז דער שווארצער באָרד.

— אָט נאָך וואָס איך בין געזאנגען. נא, עס!

דער קנויל פאָדעם, וואָס אנהיינע האָט אַ וואָרפ געטאָג דעם ווייט אינ פאָנעם, איז געווען פונקט ווי אַ קאלטער דוש. אַ צע-טומלטער האָט וואסיל אָנגעהויבן קוקן דאָס אפן קנויל פאָדעם, דאָס אפ אנהיינע. אינ אָט דעם דאָזיקן טומל מיט אנהיינע האָט ער זיך געריכט דערגיין עפעס מער און שרעקלעכער ווי וועגן אָט דעם קנויל פאָדעם. די היץ איז באַ אימ אָפגעפאלן.

— איז צוליב וואָס טראָגסטו דאָס אהינצו די שפיטל-פלאַקט?

— איז וואָס וועסטו עפּשער מיר פארבאַטן?—האָט האָזערדיק
א פּרעג געטאָן אוהינע.
— וועל איך טאקע פארבאַטן?—האָט א טופע געטאָן מיטן פוט
דער ווייט.
— מאמינקע, שווייג. קריג זיך נישט מיטן טאטן?—האָט אָנגער-
הויבן שרייען אלעסיע, דריקנדיק אפּ דער מאמען מיט איר קינד-
דערשן קערפער, קעדיי אָפּציעג זי וואָס ווייטער פונ גרויזאמען
און שרעקלעכן ווייט.
— איך בין נישט דיינע קיין ליבלייגענע און נישט דיינע קיין קנעכט,
אז דו זאָלסט מיר פארבאַטן וואָס טאָן.
דער ווייט האָט ברייט צעשטעלט זיינע אויגן.
— וווּ האָסטו דאָס זיך אָנגענומען מיט אזא פרייהייט?—א ביי-
זער געלעכטער האָט זיך דערפילט אינעם ווייטס פראגע:—עפּשער
קלייבסטו זיך אויך גיין אין וואלד?
— איז שוין בעסער אין וואלד גיין, אידער זיין א ווייט
ווי דו.
א נייע כוואליע פונ צאָרן, פונ קאעס האָט ארומגעכאפט דעם
ווייט. אָבער ער וועט שוין איצט נישט אָפּטרעטן—ער האָט שוין
א פעסטע ליניע און ער ווייט, ווי צו פירן דעם איניען און ווייט
מיט וואָס צו ענדיקן דעם דאָזיקן צוזאמענשטויס מיט אוהיניען.
— דאָס האָסטו בא די טאלאשעס אָנגענומען זיך סייכל? אָדער עפּ-
שער האָט דיך דאָס אָנגעלערנט מארטיג?
אָנרופנדיק מארטינען, האָט וואסיל גלייך דערפילט דעם גאנצן
האט צו אים און צו אוהיניען. אוהיניע האָט—אויך נישט געקאָנט
רויך הערן דעם דאָזיקן גאָמען.
— ווער עס זאָל מיך נישט לערנען, אבי אויסגעלערנט. אָבער
דיך וועט קיינער אפילע נישט קאָנען אויסלערנען. און ליט קוקן
אפּ דיר ווי אפּ א וואָלף. דו גראָבסט זיך אליין א גרוב...
— דו גראָבסט מיר א גרוב!—האָט וואסיל איבערגעשלאָגן און
היניען: ווי דערוועגסטו זיך דאָס גאָר גיין צו די טאלאשעס און

פראוועג קאמפאניע מיט זיי? דאָס זיינען מענטשן, וואָס? באַנדיט
האַלדעראַנצעס, פאַרברעכער. עס האָט דיר עפּשער דערעסן שוין
מייַן באַלעבאטישער ברויט? עפּשער האָסטו שוין נישט וואָס אָנ-
צוטאָגן, וואָס דו ביסט מיט זיי געוואָרן פאַני בראַט? ווער ביסטו
סאָפּקאַלסאָפּ?

— וואָס וואַרפסטו מיר אָפּ דייַן ברויט?— אוהיניעס צוציען-
דיקע אויגן זיינען געוואָרן ביזנעס אָנ קאַלעס. — איך האָב דען נישט
געאַרבעט? איך האָב דען נישט פאַרדינט זיך אָפּ ברויט, אָפּ
א בעגער?
זי האָט זיך צעוויינט אָן, ענדערנדיק די שטימע, האָט זי גע-
זאָגט:

— איז זאָל ער ברענגען, דער ברויט דייַנער און דייַן קליי-
דונג. האַלדוויי וואָלט איך בעסער א באַטראַטשקע געבליבן.
— א! האָסטו זיך שוין אָנגעפרעכט! א באַטראַטשקע האָט זיך
דיר שוין פאַרוואָלט ווערן?— וואַסילס ליפּן האָבן זיך מאָדנע פאַר-
קרימט, די שוואַרצע באָרד האָט זיך צעשטאַקלט:
— איז נעם צו דייַן מאַמוזער און מאַרש פון מייַן שטוב; וואָגן,
אז דער רייַעך דייַנער אפילע זאָל דאָ נישט זייַן! איך דאַרף נישט
האַבן באַ זיך איין שטוב א פאַרעטערן, און א סוינע! וואָגן!
ער האָט אַ כאַפּ געטאָגן אוהיניע פאַרן פלייצע און מיט קויעכ
א שטויס געטאָגן זי איין טיר. אלעסיע, וואָס איז געווען צוגע-
טוילעט צו דער מאַמען, האָט זיך אַ שאַקל געטאָגן צוואַמען מיט
איר און אַ קלאַפּ געטאָגן מיטן קאַפּ אָנעם אושניאַק. זי האָט זיך
אַ כאַפּ געטאָגן מיטן האַנט פאַרן קאַפּ, אָבער זי האָט נישט גע-
וויינט, נישט געשרייען, זי האָט זיך בלויז געטרייטלט ווי איין
א קאדאַכעס. פּעטראָ און גרישקע האָבן זיך מיט געוויינט א וואָרפ
געטאָגן צו דער מאַמען און האָבן זיך אויך אָנגעטשעפּעט מיט די
הענטלעך אָן איר קלייד.
מיט שרעק האָט אוהיניע אַ קוק געטאָגן אָפּ צעיושעטן ווייט,
דערנאָך האָט זי צוגעטוילעט צו זיך אלעסיען.

— טאכטערל מינע! דעם קאפ האט ער דיר צעקלאפט אָט די
כײַע.

— מאמינקע, צוליב וואָס האָסטו זיך געקריגט מיטן טאטנז—
האָט שטילינקערהייט מיט א פאָרוואָרם געזעענט אלעסיע דער
מאמע.

און וואסיל האָט זיך א וואָרם געטאָן צום שטאנג, האָט אָנגע-
הויבן אראָפּרייסן אוהיניעס און אלעסיעס קליידער און ווארפן זיי
אונטער די פיס.

— נעמט צו אייערע טראנטעט און מאַאָליעט מיר ניט די
אויגן! האָדיע!

דערנאָך האָט ער א וואָרם געטאָן אָנאוייט דעם קאסטן. איז ארופ-
געשפרונגען אפּ אימ מיט די שטיוול און אָנגעהויבן טאָפּאַשען
און קלאפן מיט די אבסאצן.

אוהיניע האָט שטילינקערהייט אָנגעטאָן איר קורצן פעלצל, האָט
ארופּגעוואָרפן אפּן קאָפּ די ווארעמע פאסשיילע האָט אָנגעטאָן
אלעסיען.

— לאָמיר גיין, טאָכטערל! דאָ איז פאר אונדז קיין אָרט
ניטאָ, פּעטראָק און הרישקע האָבן אופּגעהויבן א געשריי.

— גיי ניט, מאמע!

— מיר וועלן אויך גיין מיט דיר!

— מארש אפּן אויחן! האָט א טופע געטאָן אפּ זיי דער פאָטער.
די יאטלעך האָבן האכנאָעדיק ארויסגעלאָזן פון די הנגט דער
מאמעס פעלצל און מיט אראָפּגעלאָזענע קעפּ זיינען זיי ארופּגע-
קראָכן צום אלטן קופּרזאן און האָבן דאָרט הויך צעוויינט זיך.
— וויינט ניט, קינדערלעך!—האָט זיי געזאָגט די מוטער. איך
וועל זיך אומקערן און וועל אייך נעמען.

— א געשוויר וועסטו נעמען!—האָט געשרייען וואסיל:—ס'וועט
דיר שטייען דיינ מאמע אַליין!

— נו, דאָס וועלן מיר נאָך זען,—און אינ אוהיניעס שטימ
האָט זיך געפילט א דראָנג.

וואסיל האָט פאנאנדערגעצאָנט די טירנ. גיט ווארטנדיק, ער
זאָל זי נאָכאמאָל א שטויס טאָן, האָט אוהיניע גענומען פארן
האנט אלעסייג און איז ארויס אפ יענער זייט שוועל איז דער
פינצטערניש פון דעם ווינטערדיקן אָונט.

אפ מאָרגן האָט מען אין דאָרפ פרימאקי—אזוי האָט זיך גע-
רופט דאָס דאָרפ, ווו עס האָט געווינט דער אלטער טאלאש,—
גייט אופגעהערט רייזן וועגן אוהיניע און וועגן דעם, וואָזוי
זי האָט זיך צעקריגט מיטן ווייט וואסיל בויגא, איז דעמזעלבן
טאָג פארנאכטלעך האָט א צווייטע גייט גיט ווייניקער פארכי-
דעשט דאָס דאָרפ פרימאקי: טאלאש שטוב און אלע זיינע גע-
ביידעס זיינען געבליבן פוסטע, אָן באלעבאטימ.

XXVII

בא סאווקע מילהונען האָט זיך שוין אויסגעארבעט אן איינער
נער קוק אפ זאכנ: גלייכער פארשפעטיקן איידער צו איילנ זיך.
אָט פארוואָס, צעזעגענענדיק זיך מיט מאקסימען, האָט ער זיך
פאוואָליע, גיט געלייט זיך גערוקט איז דער זייט צו וועפרי. און
ביכלאל, וואָס איז דאָ פאראן וואָס צו איילנ זיך. סיי ווי, אייל
זיך גיט, אייל זיך יא, וואָס באשערט, איז באווערט. איז וועפרי
האָט זיך סאווקע פארהאלטן אפ א קליינער צייט: עס זיינען גע-
ווען אלע באדינגונגען: פאר דעם, אז מע זאָל דאָרטן זיין לענ-
גער. ערשטנס, איז דאָרטן געווען אסאך אוילעם, וועלכער איז
שטארק באאולט געווען פון די פאָליאקן: איז וועפרי האָבן די
פאָליאקן דערהארגעט קאָנדראט בוסן, האָבן אונטערגעצונדן מאר-
טינס שטוב. ביכלאל האָבן זיי וועפרי בארויבט, גיט איבערגע-
לאָזן גאָרנישט. צווייטנס, זיינען איז וועפרי געווען סאווקעס
גוטע ברידער, די אמאָליקע שוטנים איז פערד גאנווענען. עמעס,
דאָס זיינען גיט זייער קיינ פיינע איניאָנימ, צוליב וועלכע מע
זאָל זיך דאָ לענגער פארהאלטן, אָבער דערמאָנען וועגן זיי איז

א גוטער קאמפאניע בא א גלעזל סאמאהאן האט מען יא געקאנט,
 באוונדערט, אויב מע זאל נעמען אינ אכט, אז דאס האט מען
 אלץ געטאן נאך פארן קייסער. און בא סאווקען איז נאך פונקט
 געווען דער אוואנס, וועלכע עס האבן אימ ארויסגעגעבן דער
 ווייט און זינע גוטע ברידער. אפ אוא אויפן האט סאווקע פאר-
 בראכט אינ וועפרי א טאג דריי צי פיר. און מען דארף זאגן,
 אז ער האט דא אויך די צייט אומזיסט ניט געפאטערט: אויך
 דא האט ער—עמעס, אלפי סאד, גערעדט דאס, וואס ער האט
 דערציילט מאקסימען וועגן דעם, אז ער וויל ווערן א פארטיזאנ.
 אינ דער זאך האט ער שוין, ווי מע זאגט, געקראגן געניטקייט.
 ער האט זיך אזוי פארקאפט מיט דער פארטיזאנעריי, אז ער
 אליין האט שוין אָנגעהויבן אינ דעם גלויבן. אָבער פאר דער
 צייט זינען פאָרגעקומען אייניקע געשעענישן, צוליב וועלכע
 עס איז אהער, אינ וועפרי, געקומען טאלאשט שוין און האט
 אויך אלפי סאד דערציילט מארטינס ווייב וועגן דער ראליע,
 וואס דער ווייט און זינע כעוורעלייט האבן געגעבן סאווקען.
 די איינוווינער פון וועפרי, דערהערנדיק וועגן דעם, זינען גע-
 וועגן זייער אופגערעגט און ווער ווייט, וואס עס וואלט געוואָרן
 מיט סאווקען, וועגן אהער וואלט ניט געקומען טאלאשט זון מאק-
 סימ און וואלט ניט איבערגעגעבן זיין טאטנס באפעל, אז מען
 זאל סאווקען שיקן אינ קארנאטשי צו טימאָכ בודזיקן.

פון וועפרי האט זיך סאווקע געלאָזן גיין קיין קארנאטשי.

טימאָכ בודזיק האט לאנג און אופמערקזאם איינגעקוקט זיך
 אינ סאווקע מילהונען. סאווקען איז געווען אפילע אביסל ניט
 באקוועם אונטער אזא שטענדיקן קוק פון טימאָכס אויגן. אָבער
 ער האט העלריש אויסגעהאלטן דעם דאָזיקן אויספרוונדיקן קוק
 און האט אויך פון זיין זייט, ניט א מאכ געבנדיק מיטן אויג,
 געקוקט אפ טימאָכן.

— ביסטו דאס, הייסט עס, טאקע אָט דערזעלבער סאווקע
 מילהונען? האט זיך געפרעגט בודזיק.

צו וואָס איז דאָ, טאקע אָט דערוועלבער?—האָט במיזכ אומ-
 דויק א טראכט געטאָן מילהונ.
 — וואָס הייסט, אָט דערוועלבער? ... ניט שוין זשע איז פא-
 דאן ניט דערוועלבער, סאָווע מילהונ, און דו קענסט אזא טאקע?—
 האָט זיך אינטערעסירט סאָווע.
 — עפּשער איז פאראן, עפּשער קאָן איך,—האָט פילדרייטיק
 א שטייכל געטאָן טימאָך און דער שטייכל האָט ניט אינגאנצן
 געפאסט צו זיין גרויזאמן פאָנעם.
 — דאכט זיך, איך האָב דיך ערגעץ געזען,—טימאָך האָט ווי-
 דער א קוק געטאָן אפ סאָווען.
 — עפּשער האָב איך דיך אויך ערגעצווו געזען,—און סאָווע
 האָט אויך אָנגעהויבן איינקוקן זיך אין טימאָכס פאָנעם, אונטער-
 שטרייכנדיק דאָס וואָרט „ערגעץ“.
 — איז ווידזשע איז געווען אָט דאָס דאָזיקע „ערגעץ“?—האָט
 א פרעג געטאָן טימאָך.
 סאָווע האָט כיסרע א קוק געטאָן אפ בורדיקן.
 — אויב איך האָב קיין טאָעס ניט, האָבן מיר אין מאָזיר גע-
 געסן דעם קייסערס קעזלעך.
 סאָווע האָט דאָ געגעבן אָנצוהערענישן אפ מאָזירער אסט-
 דאָג. ער איז דאָרט אָפגעוועסן א גאנצן יאָר, א פארמישפּעטער
 פאר א פאָליטישן איניען, פאר פארשפרייטן פראָקלאמאציעס. די
 זאך איז באשטאנען אָט איג וואָס: סאָווע האָט געוואוסט, אז די,
 וואָס זיינען פארמישפּעט פאר „פאָליטיק“, ווערן זייער געאכטעט
 פון די ברייטע מאסן פון דער געוועלשאפט. אפ דעם האָט ער
 געבויט זיין טאקטיק. און איז דער לעצטער צייט, אז ער איז
 געגאנגען גאנווענען פערד, האָט ער מיט זיך גענומען פראָקלא-
 מאציעס אויך. מע האָט אים געכאפט ווי א פערד-גאנער, אָבער
 בא אים זיינען געווען פראָקלאמאציעס, האָט מען אים געמיש-
 פעט ניט ווי א פערד-גאנער, נאָר ווי א „סאָציאל-דעמאָקראט“.
 איצט בארימט זיך סאָווע מיט ענטוואָומ, אז אויך ער האָט

געקעמפט קעגן דעם צארישן, פריזשימ". טימאָב בודזיק, ווי עס
איז שוין באוואוסט, האָט אָפגעדינט צוויי יאָר ארעסטאנטסקע
ראַטעס פאר אונטערצינדן א פריזשישע סטאדאָלע, ער איז גע-
זעסן ווי א קרימינעלער פארברעכער.

— המא אזוי, אויף איך געדענק, — האָט רעזומירט די זיכר-
נעס וועגן דער פארבאנגענהייט טימאָב: — אונ איצטער, הייסט עס,
דארפ מען מילכאָמע האלטן מיט די פאנעס.

— מילכאָמע האלטן, ברודערקע, ביזן סאָפּ מילכאָמע האלטן! —
האָט א זאָג געטאָג סאווקע אונ האָט אנטשיידן א שאָקל געטאָג
מיטן קאָפּ.

— נו, איז גוט. איך וועל דיך פארפירן צו אונדזערע, איך
וועל דיך באקאנען מיט אונדזער אטאמאן.

דער אלטער טאלאש, וועלכער האָט אזוי געלונגען ארויסגע-
ריסן זיך פון זיין געפאנגענשאפט, האָט זיך פארנומען מיט
סאווקע מילהונען: וואָס טוט מען מיט אימ? ווי זאָל מען זיך
באגייבן מיט אימ? בא דעם אלען טאלאש זינען געווען אסאך
פארשיידענע פראַיעקטן, אָבער אפ וויפל דער דאָזיקער איניען
האָט געהאט א געזעלשאפטלעכן כאראקטער, האָט דער אלטער
טאלאש געהאלטן פאר ריכטיקער איבערגעבן דעם דאָזיקן איניען
אפ דערלייזן דער פארטיואנישער געזעלשאפטלעכקייט. פונקט
אָט די טעג האָט זיך דער פארטיואנישער אָטריאד באדרייטנדיק
פארגרעסערט. די פארטיואנישע באוועגונג איז מיטן דערנענט-
טערן זיך צום פרילינג געוואָקסן אונ געברייכערט זיך. ס'איז
אהער געקומען מארקע באלוק פון אונטער צערנישטש. ער איז
אהער געקומען איינער אליין. אָבער בא אימ איז געווען זיין
א קאָמפאגיע דרייטע מענטשן אונ ער האָט זיך געדארפט פאר-
בינדן מיטן אלטן טאלאש פארטיואנער אונ אויסארבעטן א
פלאן פון געמיינזאמען ארבעט.

מארקע באלוקס אוואָריטעט איז געווען גרויס בא די אָרטיקע
פארטיואנער. געבראכט האָט אימ מארטינ ריל אונ באגעגנט האָט

מען אימ מיט פרייד. דער אלטער טאלאש האָט שטארק און
לאנג געדריקט אים די האנט, געקוקט אים אין די אויגן.
— לאַז-זשע, טייערינקער, א קוק טאָן אפּ דיר. כ'האָב גע-
הערט, כ'האָב געהערט וועגן מארקע באלוקנא איכ האָב דיר גע-
זוכט, זונינקע, עהז: כ'האָב דיין ווייב צופעליק באגענוט, גע-
שמועסט וועגן דיר.

מארקע באלוקס קומען, די דערנענטערונג פונעם פריילינג און
די פארברייטערונג פון דער פארטיזאנישער באוועגונג—דאָס אלץ
האָט ארויסגערוקט א גאנצע ריי נייע פראגן, וועגן וועלכע מע
האָט געדארפט א רעד טאָן. מע האָט דורכגעפירט א באראטונג
אין וואָר. אפּ דער באראטונג זינען געווען מארקע באלוק,
מארטינ ריל, טימאָכ בודויק, נופריי, דער אלטער טאלאש און
עטלעכע פאָשעטע פארטיזאנער. מען האָט גערעדט וועגן די
פאָרמען פון פארבינדונג צווישן די פארטיזאנער, מע האָט בא-
האנדלט די באדינגלעכע צייכנס, קעדיי דערקאָנען די אייגענע,
מע האָט גערעדט וועגן ווערבירן מענטשן אין פארטיזאנער,
וועגן פאראנדערטיילן די ראיאָנען פון די שלאכט־אָפּעראציעס.
נאָך דעם, ווי מע האָט אָט די אלע פראגן באטראכט, איז ארויס-
געטראָסן דער אלטער טאלאש און דערציילט וועגן סאווקע מיל-
הונען.

— און איצט, כעוורע, וועל איכ אייך דערציילן עפעס א
זאכ, —האָט אָנגעהויבן דער אלטער טאלאש: —איר געדענקט, וואָס
אייך האָט געוואָלט דער כ' נופריי? ער האָט געוואָלט, אז צו אינדזן
וועלן צושטיין אויך אינדזערע סאָנימ... ווי האָט ער זיי דאָרטן
אָנגערופן, איכ האָב שוין פארגעסן.

— פראַוואָקאטערן, —האָט מען אונטערגעוואָלט דעם אלטן.
— אָט, אָט, אָט די טאקע אטאמארן. האָט ער טאקע קיין
טאָעס נישט געהאט. איכ האָב גענויע יעדלעס וועגן דעם, אז ווא-
סיל בויסיגא פון אונדזער דאָרף און זינע גוטע ברידער, די
רייכע האָבן געדונגען דעם גאנצן סאווקע מילהונ, אז ער זאָל

קלוימערשט מאכט זיך פאר אונדזערן א מענטשן און זאל קומען
 צו אונדז ווי א פארטיווא. דורך אַס דעם דאָזיקן גאנצן ווילד
 זיי דערגיין אלע אונדזערע סויעס און פארקויפן אונדז די
 פריצים. איר הערט, וואָס עס טוט זיך? צו וואָס עס האָבן זיך
 דערטראכט אַס די דאָזיקע נידערטרעכטיקע! און סאווקע וועט צו
 אונדז קומען. איך האָב אפילע געזאָגט, אז מע זאל אימ זאָגן,
 וויאזוי קאָן מען צו אונדז דערקלייבן זיך. איך האָב געזאָגט, אז
 ער זאל קומען צו טימאָכ בודזיקן, און דו, טימאָכ, וועסט אימ
 שוין ברענגען צו אונדז, נאָר זאָלסט נישט דערציילן, אז מיר
 ווייסן וועגן אימ. איז וואָס זאָלן מיר מיט אימ טאָן? לאָמיר צו-
 זאמען באטראכטן.

ס'האָבן זיך אופגעהויבן ביזע שטימען פון אופרענונג. אפ-
 סאווקע מילהונ האָט זיך א שאַט געטאָן א גאנצער האָל שארפע
 ווערטער און שרעקלעכע זידלערען. ענדלעך האָבן זיך אלע צע-
 שריקט אין איין קאָל:

— שיסן אימ, אַס די ברוע!

— אופהענגען דעם פארעמער!

— מיר וועלן אימ שוין נישט שאנעווען, — האָט געזאָגט דער
 אלטער טאלאש: — אָבער אהינטער סאויקעס פלייצע שטייען אונ-
 דזערע נאָכ גרעסערע סאָנים. דער ווייט בויסיגא אליין, בירקע
 און ברוי, איז וואָס זינגען זיי עס פארא הייליקע געשאַמעס? זיי
 זאל מען שענקען?

— זיי דארפן מען אויך געבן דעם זעלבן וועג וואָס סאוור-
 קען! — האָבן זיך געהערט שטרענגע אויסגעשרייען.

מארטין איז געשטאנען אן אומעטיקער. ער האָט געטראכט
 וועגן דעם, איז וואָס פארא שלעכטער סווייווע עס לעבט אוהר-
 ניע. נישט שוין זשע ווייס זי נישט, וועגן וואָס האָבן זיך צונויפ-
 גערעדט איר מאן און זינע גוטע-ברידער? עס האָט זיך אויך
 נישט ארויסגעזאָגט מארקע באלוק.

— און ווי מיינסטו, ווינקע?—האָט באַ אימ אַ פּרעג געטאָג
דער אלטער טאלאש.

באלוק האָט אַ שמיכל געטאָג.

— און איכ, טאטינקע, מיינ אָט וואָס: אויב צו אונדז וועט
קומען סאווקע און וועט פאנאנדערגראָבן אלץ, וואָס ער דארפֿ,
דארפֿ מען אימ לאָזן.

— ווי זאָל מען עס לאָזן אזא פאסקודניאק?—האָט אַ פּרעג
געטאָגן טימאָכ בודזיק.

— איז אָט הערט אויס.

און מאַרקענ האָט מען אויסגעהערט מיט אָנגעשטרענגטער
אופמערקזאמקייט.

— סאווקע וועט גיין און וועט דערציילן דעם, וואָס האָט
אימ געשיקט. און זיי וועלן גיין און מעלדן וועגן דעם דער
פּאָליציי. און סאווקע וועט ברענגען אהער פּאָליציי אָדער סאָל-
דאטן. אָט דאָ טאקע וועט מען דארפֿן אונטערהיטן און באַגע-
גענען זיי אזוי, אז קיינער זאָל זיך נישט אומקערן פון וואַלד.
— זאָסט ריכטיק, וונעלע. עהע! אַ גאָלדענער קאָפּ אפֿ דיר.
זיט קיין ערגערע ווי באַ בוקרייען.

אלעמען איז געפּעלן געוואָרן באלוקס איינפאל און זיי האָבן
אָנגעהויבן צוזאמען פאנאנדערארבעטן דעם גאנצן פלאַן.
אין עטלעכע טעג ארום נאָך דעם האָט טימאָכ געבראכט אהער
סאווקען. אין וועג האָט ער אימ דערציילט, אז דער פארטיזאני-
שער אטאמאן דער אלטער טאלאש מיטן קלענערן זון פאנאם
און מיט מאַרטינ רילן באהאלטן זיך אין וואַלד, נעכטיקן אינ
ביידל. דאָס דאָזיקע ביידל האָט מען טאקע געמאכט ספעציעל
צוליב כאַפּן סאווקען, ריכטנדיק זיך, אז סאווקע וועט וועגן דעם
אלץ דערציילן דעם ווייט, און דער ווייט וועט שוין טאָג אלץ,
אז אהער זאָלן קומען די פּאָליאקן און סאווקע וועט זיי געוויס
ברענגען אהער.

דער אלטער טאלאש איז געזעסן אין ביידל אפֿ אַ דעמבענעם

קלאַצ מיט א וואושנער און שטאָלצער מינע פונ א פארטיאנישן
אטאמאן, האָט געפינקעט, ארויסלאָזנדיק שטראָמען בלאַען רויכ.
פאר אים האָט זיך גערויכערט א קליין פייערל. אינ ביידל איר
געלעגט שטרוי און הארטע היי. די עטלעכע דעריגעס, וואָס האָבן
זיך געוואלגערט אבי-ווי, האָבן איידעם געזאָגט וועגן דעם, אז
דאָ געכטיקן מענטשן.

— אָט, באטינקע, האָב איך אים געבראכט אהער! ער וויל זיין
א פארטיזאן, — האָט טיכאָכ אָפגעוועקאָמענדירט סאווקע מילהונען.
— גוט, זונינקע, גוט!.. נו, גוטמאָרגן, סאווקע!

דער אלטער טאלאש האָט דערלאנגט סאווקען די האנט.

— וואָס-זשע האָט דיך געטריבן אפ אזא זאך?

— איך קען נישט רויקן זיין-אזוינע אוועקס טוט מען אָפ.

— און וואָסערע אוועקס האָסטו?

— דעם עמם זאָגנדיק, האָבן זיי מיך נישט באוואלט. אָבער

איך קאָן נישט צוועגן רויקן, וויאזוי מען באוואלט אנדערע. איר
ווייסט דאָך. און וועגן אייך רעדט מען אזויפיל, אז מיר האָט
זיך פאָשעט פארוואָלט זיין מיט אייך, שלאָגן זיך איינינעם מיט
אייך ביז נויט. אפ וואָסערע קלאָנג דארף איך זיין?

— נו, גוט. מיר נעמען דיך צו. אָבער געדענק-דו דארפסט
פאָלגן. בא אונדז איז, ווי איך דער ארמיי-שטרענג! וועלן מיר
דיר געבן א באפעל, מוזטו אים אויספילן.

— אלץ וועל איך טאָן, וואָס איר וועט הייסנא-האָט היציק
געמאָלדן סאווקע.

דער אלטער האָט אפ אים א קוק געטאָן. סאווקע האָט אפילו
מיט אן אויג נישט א פינגל געטאָן.

— זייער גוט, איז אָט וואָס. די ערשטע צייט דארפסטו צוקוקן.
זיך צו די פאָליאקן, דערגיין, ווו איז זייער מיליטער, ווהינ טרייבט
מען זיי. אָבער זע, זונינקע, האלט דעם צונג הינטער די ציינער.
וואָס דו ווייסט וועגן אונדז, זאָלסטו קיינעם נישט דערציילן. נישט
הו-הו.

— אוואדע. וואָס דען, איך ווײס דען נישט?—האַט אונטערגע-
כאַפט סאַווקע.

— דאָס איז אלץ דערווײלע. סטאַרע זיך, זוניקע.
ווי א גאַנצן, האָט סאַווקע ארומגעקוקט דאָס בירל און דעם
וואַלד.

— און איר, באטינקע, ווײנט עס דאָ אײנער אײניג?—האַט זיך
פאַרינטערעסירט סאַווקע.

— ווי סע מאכט זיך: אי אײניג, אי עס טרעפּט, אז עמעצער
קומט אין שכינעס. דו אָבער קומ אהער נישט שפעטער ווי אין
דריי טעג ארום, וועסטו אונדז דערציילן, וואָס דו וועסט זיך דערווייטן
פאַר דער צײַט. וועסט זיך פאַרשפּעטיקן, קאָן טרעפּט אז דו
וועסט מיך נישט דערווייטן דאָ.

אפּ דעם האָט דער אַלטער טאַטש פאַרענדיקט זײַנ א אורזענצ.
אין וואַלד דאָרטן, וווּ עס קרייצט זיך איבער די וועגן, האָט
זיך סאַווקע צעזעצט מיט טימאַכנ, אײַנגעהויקערט איז ער גע-
גאַנגען דורכן וואַלד. ס'האַט אים עפעס אָנגעהויבן ווערן אומ-
היימלעך און ער האָט זיך אָנגעהויבן שרעקן פאַר דער ראָל, וואָס
עס האָבן אים אָנגעבונדן דער ווײַט און זײַנע גוטע ברודער.
ס'האַבן זיך אָנגעהויבן באוועגן אין אים די רעשטלעך פונ גע-
וויסן. פאַר זײַנע אויגן איז די גאַנצע צײַט געשטאַנען דער
אַלטער טאַטש. אים האָט פאַריינט געקלונגען אפּזילע זײַנ
שטימ. ווײַניגשע גייט ער סאַווקע? מיט וואָס גייט ער? וואָס
וועט ער זאָגן? ער וועט דערציילן, וווּ עס געפינט זיך דער
אַלטער טאַטש מיט זײַנ זון און מיט מאַרטינ רילד. ער וועט
פאָשעס פאַרקויפּן ווי, ווי ער פלעגט אמאָל פאַרקויפּן געגאנ-
דעטע פערד. אָבער אײַנ זאך איז פערד, און דאָס זײַנען דאָך
לעבעדיקע מענטשן, מענטשן, וואָס זײַנען פאַרטרעבן געוואָרן,
אינ לעכער ווי ווילדע כײַעס, מענטשן, וועלכע ווילן לעבן,
וועלכע האָבן נאָך קיינמאָל קײַנ גוטס נישט געזען. עס זײַנען גע-
ווען מאַמענטן, ווען סאַווקע האָט געזאָלט זיך שוין אומקערן

צוריק און דערציילן טימאָכנ דעם גאנצן עמעס. אָבער סאווקע
איז נאָך נישט אזוי ווייט פארגאנגען איז זיין פארברעכן. דער
לעצטער און אנטשיידנדיקער מאָמענט פון זיין פארברעכן וועט
זיין דעמלט, ווען ער וועט דערציילן דעם ווייט וועגן דעם אלטן
טאלאשן. סאווקע האָט אלץ נישט געקאָנט באשליסן.

עס איז שוין געווען טיפע נאכט, ווען ער איז געקומען איין
פרייטאק, אָבער איין די הייזער האָט נאָך ווי נישט ווי געפֿינקלט
א פֿייערל. בא וואסילן איין שטוב איז קיין פֿייער נישט געווען.
סאווקע האָט זיך אָפגעשטעלט, איז אביסל געשטאנען, געוואָלט
האָט ער א קלאפ טאָן איין פענצטער, נאָר דערנאָך האָט ער א
מאך געטאָן מיט דער האנט און איז אוועקגעגאנגען ווייטער.
דאָך האָט זיך איינגעוואָלט זען דעם ווייט און דעם ווייטס גוטע-ברידער.
מען האָט געדארפט ווי עס איז ארויספֿלאָנטערן זיך פון דעם מעסן
צושטאנד, איין וועלכן עס האָט זיך אריינגעפאקט סאווקע. איין
דאָס פֿייערל איין די פענצטער בא בירקען האָט אים א צי גע-
טאָן, ווי עס ציט א נאכט-באבעלע. אכוצ אלעמען, איז סאווקע
געווען א הונגעריקער.

דער באלעבאָס האָט אים געעפנט די טיר, סאווקע איז אריין
בערגעכראָטן דעם שוועל און האָט זיך אָפגעשטעלט. דער טיש
איז געווען צוגעדעקט מיט א טישטעכ. אפן טיש איז געשטאנען
א פֿלעשל סאמאהאָן אפ א העלפט שוין אן אויסגעטרוקענע און
צובייסנן גריבענעס און זויערע קרויט. דער ווייט איז געזעסן
באם טיש פארכמורעט און שווארץ ווי די נאכט. ווי ער האָט
דערוועגן סאווקען, איז ער אביסל לעבעדיקער געוואָרן, דער גע-
לאסענער ברוי, איין מיט א ראש ארויס פון טיש.

— נו, אָט האָב איך אייך סאווקען געבראכט, — האָט פֿייער-
ערלעכ געמאָלדן בירקע.

— נו, זעצ זיך מיט אונדז!

סאווקע האָט אופגעהאנגען אפ א טשוועק זיין היטל. דעם
פֿעלצל האָט ער נישט אראָפגענומען. ער האָט אים נאָר פאנאנ-
אנאנ.

דערגעשפילעט: אינ שטוב איז געווען ווארעם. און דערצו איז
עס געווען ניט דער אָרט צום אויסטאָגן זיך. אויסטאָגן זיך איז גוט
אינ א קאָמפאניע פון גלייכע מענטשן. צי קאָגן אָבער סאווקע
גלייכנ זיך צו זיי, די רייכע באלענושימ? ווער איז אזוינס סאוור-
קע? א גאנער, א פערד-גאנער, א מענטש, וועלכע מע קאָגן אָפ-
קויפן און אויסנוצן אפ פונצטערע געשעפטן. און אויב מע האָט
אימ אריינגעלאָזן אינ שטוב און אוועקגעזעצט לעבן זיך באמ
טיש, איז עס נאָר דערפאר, וואָס זיי האָבן זיך גענייטיקט אינ
אימ. דאָס אלץ האָט עפעס ווי באלייריקט סאווקען.

צוטרעטן גלייכ צום איינען, פאנאנרערמערען, מיט וואָס סאווקע
איז געקומען-האָט זיך קיינער גיט דערוועגט צו טאָג דער ערש-
טער. מע האָט זיך דורכגעוואָרפן מיט ווייניק באדייטנדיקע
ווערטער און פראזן, וועלכע האָבן קיין שייכעס גיט געהאט צו
סאווקעס מיסיע.

— טרינק, סאווקע, און בייס עפעס צו, דו ביסט דאָך מיט-
טאָמע הונגעריק פון וועג.

ברוי האָט אימ אָנגעגאָסן א גלאָז סאמאָהאָגן. מיט אומרויקע
און דורשטיקע אויגן האָט סאווקע געקאפט א קוק אפן טיש און
אפן צובייסן. גיט אָפרייטנדיק זיך פון גלאָז, האָט ער אויסגע-
זשעליאָקעט דעם סאמאָהאָגן און ענערגיש אוועקגעשטעלט די
גלאָז אפן טיש. דער סאמאָהאָגן האָט זיך שנעל צעגאָסן איבער
זיינע גלידער. עס האָט אימ א זעצ געטאָגן אינ קאָפ. ווי א וואָלפ
האָט ער געלונגען די גריבענעס און האָט אָנגעשטאָפּט א פולג
מויל מיט זויערע קרויט. די קרויט האָט געסקריפעט און
געטרעשטשעט אינ זיינע ציינ און די קינבאקן האָבן זיך בא-
וועגט, ווי מיל-שטיינער.

די גוטע ברידער האָבן געקוקט און אָנגעשטויסן זיך, אז סאוור-
קע איז געקומען גיט מיט קיינ ליידיקע הענט. סאווקע האָט אלץ
געווארט, מע זאָל אימ א פרעג טאָג וועגן אייסעק און ער האָט
געפילט, אז עס איז שוין צייט אָנהויבן דעם שמועס. אָבער ער

האַט נישט געהאט קיין ציגענרייטן פלאן וועגן דעם. ער האָט
ביכראל נישט געהאלטן פון פלענער. ער פלעגט פאַשעט טאָן אונ-
טער דער ווירקונג פון מינוט.

— און מיר האָבן, סאווקע, געווארט אפ דיר, געטראכט וועגן
דיר, באומרוקט זיך וועגן דיר—האַט דער ערשטער אָנגעהויבן
זאכלעך ריידן דער ווייטל—נו, איז ווי ביסטו פארגאנגען אהיין?
וואָס האָסטו געהערט? דערצייל עפעס.

סאווקע האָט אָפגעווישט די ליפּן. האָט זיך איינגעבויגן אונ-
טערן טיש, האָט געבראכט אין אָרדענונג די נאָז.

— איר האָט געווארט אפ מיר? איר האָט געטראכט וועגן מיר?
איר האָט זיך באומרוקט וועגן מיר? עכ, סאווקע! דו הערטסט,
וואָס סארא קאוועד מ'גיס דיר אָפ... נישקאָשע. איך בין ארומ-
געגאנגען מיט די פיס, האָב געקוקט מיט די אויגן, געהערט מיט
די אויערן—האַט סאווקע אָנגעהויבן ריידן מיט א ביטערער
איראָניע.

דער ווייטל און זיינע גוטע ברידער האָבן אראָפגעלאָזן די גע-
זער און איינגעבויגן די קעפּ. ס'איז פאָרגעקומען א קליינע, נישט אָנ-
גענעם פאזע, א קליינע צעטומלונג.

— דאָס אלץ איז ריכטיק. אָבער מיר אליין ווייסן, אז גע-
גאנגען ביסטו נישט מיטן קאָפּ—האַט אויך אינא שפאס, סאווקע
אינא טאָן אריין א זאָג געטאָן ברוי.

— אפ וואָס דארף סאווקע א קאָפּ?—האַט מיטן זעלבן טאָן
א פרעג געטאָן סאווקע. אפ וואָס דארף ער אימז פאר סאווקע
וועלן קליגערע קעפּ צוטראכטן. סאווקעס זאכ איז—רוקן זיך
מיט די פיס.

— דו ביסט עפעס, סאווקע, נישט מיט אלעמען. ביסט עפעס
נישט אופגעלייגט. טוינק אויס נאָך אביסל.

דער באלעבאָס האָט אימ אָנגעגאָסן סאמאָהאָן, סאווקע האָט
אָפגעקערט אָנאזיט בירקעס האנט מיטן גלאָז.
— איך וויל נישט!—האַט ער קאטעגאָריש געמאָלדן.

זײַנ אויפֿירונג האָט אלעמען פֿאַרװנדערט.

— װאָס בונטעװעסטו, סאװקע?— האָט זיכ צו אים שטרעב
געװענדעט דער װײַט. רײד צו דער זאכ, װען מענטשן פֿאַר-
ברענגען מיט דיר.

— מענטשן? װאָסערע מענטשן? װער, איר זײַט מענטשן?
מעװוואָלײַם זײַט איר, ניט קײַן מענטשן, איכ בין א הולטײַ און
א גאנעו, א פֿערד־גאנעו, א פֿאַרפֿאַלענער מענטש. איכ בין
גאָר קײַן מענטש ניט. אָבער איר זײַט מײַן פֿיאטע ניט װערט.
איכ האָב געגאנעט און געהאנדלט מיט פֿערד, און איר האנדלט
מיט מענטשן און מיט אײַנער געװיסן. איר זײַט מײַסניקעס,
גאָרנישט. אפֿ אײַכ אײַז גאָר א שפּײַ טאָן און צוטראַגן עס.

— סאװקע, האָסט פֿאַנאנדערגעלאָזן דעם צונג. אי, זע גאָר—
האָט אים א דראָע געטאָן דער װײַט.

מיט סאװקען האָט זיכ עפֿעס געטראָפֿן. זײַנ אויפֿירונג האָט
שטאַרק אָנגעהויבן באַמרוקן דעם װײַט און זײַנ כאַװראַיע, זײַ
האָבן גאָר ניט פֿאַרלאָרן די האָפֿענונג צו דערגײַן די סיכע,
פֿאַרװאָס סאװקע פֿירט זיכ אױף אזוי מאָדנע. אָבער סאװקע
האָט זיכ אײַנגעשפֿאַרט װי א שטײַן. ער האָט זיכ גאָר געװילדט,
האָט באַליידיקט די אָנגעשיקערטע קאָמפֿאַניע און האָט איר גע-
ריבן א מאָרדע, װי גאָר ער האָט געקאָנט.

דער װײַט האָט ענדלעך פֿאַרלאָרן דעם געדולד.

— גענוג צו פֿאַרײַסן זיכ, סאװקע, גענוג צו פֿראַװען שטיק?
איכ װעל געפֿינען א מיטל װי צו צווינגען דיכ, דו זאָלסט דערציילן
אלץ, װאָס מע דאַרף.

— דו װעסט מיכ צווינגען רײדן װעגן דעם, װאָס איר דאַרפט?
דערציילן אײַכ װעגן דעם אלסן טאַלאַשן, װעגן מאַרטינ רילן,
װו און װאָזוי צו כאַפֿן זײַ? א פֿײַג, גײט אײַכ אליינ און זוכט
זײ אױף, איכ בין אײַכ שװיגן מער קײַן קנעכט ניט!

סאװקע האָט זיכ געשטעלט אפֿ די פֿיס און האָט מיט די פֿויסטן
אונטערגעשפֿאַרט די זײַטן זײַנע, האָט א וואָרפֿ געטאָן אַזש טיש

די גלאז און די פלעשל מיט דער ניט דערטרונקענעם ביוז סאָפּ
 סאַמאַהאַן. סאָוקעס צעפּוּלדטער קאָפּ מיט אַ גאַנצער קוטשמע
 שוואַרצע האָר האָט זיך פּאַוואָליע געשאַקלט. דעם ווויט איז גאָר
 ניט געפּעלג געוואָרן סאָוקע מילהונס האָפּערדיקייט. עס האָבן
 אפּ אימ בייז אַ קוק געטאָן אויך דעם ווויטס גוטע ברידער.
 דער ווויט האָט זיך מיטן גאַנצן קערפּער מיטאַמאַל אַ קער
 געטאָן צו סאָוקענ.

— וואָס מאַכסטו פאַראַ שטיק?—האָט ער אַ געשריי געטאָן
 אפּ סאָוקענ:—זעצ זיך! און אינ דעם זעלבן מאָמענט האָט ער
 אימ אַ כאַפּ געטאָן פאַר די פלייצעס און שטאַרק אַ קוועטש
 געטאָן, קערדיי אַוועקזעצן סאָוקענ אפּן באַנק. סאָוקע האָט אַ
 הייב געטאָן אינדערהויב זינע בויגעוודיקע עלנבויגנס און מיט
 איינע עלנבויג האָט ער שטאַרק אַ קלאַפּ געטאָן דעם ווויט איבערן
 נאָז.

— וואָן, פרייצשער אונטערלעקער!

דער ווויט האָט זיך פאַרמאַסט און אַ טראַסק געגעבן סאָוק-
 קען איב די ציינער. האָט זיך אַפּגעהויבן אַ טומל, אַ געשריי,
 זיי האָבן זיך איינגעטשעפּעט און מיטן גאַנצן קויעב געשטורכעט
 און געלופּעט איינער דעם צווייטן. בירקע און ברוי האָבן זיך
 אַ וואָרפּ געטאָן העלפּן דעם ווויט. סאָוקע האָט אַ כאַפּ געטאָן פּונ
 טיש אַ מעסער מיט אַ שאַרפּן שפיץ און האָט אימ אַ רוק גע-
 טאָן דעם ווויט אינ זייט אריין. דער ווויט האָט זיך אַ וואַקל
 געטאָן, איז בלייב געוואָרן און האָט זיך צוגעזעצט, האַלטנדיק
 זיך פאַרן זייט. און סאָוקע האָט מיטן גאַנצן קויעב אַ שטויס
 געטאָן דעם טיש. דער טיש האָט מיט אַ בראַוז אַ פאַל געטאָן
 אפּן דיל. סאָוקע איז ווי אַ טיגער איבערגעשפּונגען איבער
 אימ, האָט אַ כאַפּ געטאָן פּונעם טשוועק דאָס היטל און זיך
 געלאָזט צום טיר. נאָך אימ האָבן זיך אַ לאָז געטאָן בירקע
 און ברוי.

— האַלט אימ! קאַראַול!—האָבן זיי געשרייען און געלאָזן זיך יאָגן

נאָכ סאווקענ. און אָט דער דאָזיקער געשריי, ווי א גוואלד פון פארצווייפלונג, איז געבליבן שוועבן אין דער געדיכטער פינצטערניש פון דער פאָלעסיער נאכט, האָט געוועקט און בא-אומרויקט די אינגעשלאָפענע הינט.

XXVIII

סאווקע וואָלט געוויס אנטלאָפן, ווען נאָכ אימ וואָלט זיך ניט א לאָז געטאָן נאָכיאָגן ניט נאָר די באלעבאטימ, נאָר די הינט אויכ. מע האָט אימ אָנגעיאָגט און אהלושעט מיט א שטעקן, א וואָרפ געטאָן פון די פיס, געקלאפט און געטויטשעט און דערנאָכ האָט מען אימ קוימ א לעבעדיקן געבראכט צושלעפן אינ שטוב, וווּ מע האָט אין דערוועלבער צייט ארומגעוואשן און פארבונדן די ווונד דעם ווייט. די ווונד איז געווען, ווי עס האָט זיך ארויסגעוויזן, ניט קיין טיפע און ניט זייער קיין שרעקלעכע, כאָטש דער מעסער האָט אימ פארטשעפעט דעם לעבער און דער ווייט האָט געפונען אין זיך קרעפטן אפ אָפגעבן א פאראַרדע-יונג אָפשיקן סאווקען ווהיין מע דארף און איבערגעבן דאָרט, אז סאווקע האָט געהאט געשעפטן מיט די אופשטענדלעך. מע זאָל אימ דאָרטן ווי געהעריק אויספרעגן: סאווקע ווייט, וווּ עס באהאלטן זיך די אופשטענדלעך.

פאר דער פוילישער קאָנטראַוועדקע איז סאווקע מילהונ געווען זייער אנ אינטערעסאנטע און זייער א נויטיקע מעציע. אָט פארוואָס, אז מע האָט זיך דאָרט דערוויסט, ווער עס איז אזוינס סאווקע, ווהיין און נאָכ וואָס ער איז געגאנגען און וואָס פאראַ ראָל ער האָט געדארפט שפילן, האָבן די אָנפירער פון דער קאָנטראַוועדקע געמאכט אן עקסטערע באראטונג און האָבן בא-שטימט גלייכ אויספרעגן סאווקען, אויסנוצנדיק צו דעם אלע מיטלען, אז מען זאָל זיך קאָנען דערשלאָגן פון אימ די נויטיקע יעדעס. סאווקען האָט מען אָנגעטאָן קייטן אפ די הענט,

מע האָט אים ארומגערינגלט מיט א שטארקן קאַנוואַי און גע-
בראכט אינעם צימער, וווּ מען פרעגט אויס.

סאווקע איז אפ זיין לעבן דורכגעגאנגען ניט איין פארהער-
קאמערע, דער צימער איז געווען זייער א געראמער. אינ מיטן
צימער איז געשטאנען א שווערער טיש. ארום טיש זיינען גע-
זעסן דריי געפאשעס. איינער פון זיי, א געלער מאנספארשויג
מיט א גראַבער מאָרדע, האָט זיך באזונדערס געוואָרפן אינ די
אויגן מיט זיין ווילדן פארצעפּ און טעמפער קאלטקייט. דער
צווייטער איז געווען א קורצינקער און א זשוואווער, מיט א
קרומלעכען נאָז און א גלאט-געגאָלטער. אפ זיינע ליפן האָט אומ-
געפויזעט א זיסנקער שמיכל. דער דריטער א לאנגער, א דא-
רער און א פארומעטער מיט א פאַנעם פונ ערדקאָליר איז גע-
זעסן איבער עפעס א פאפיר, פארטיפט אינ לייענען און געמאכט
ווניט-וווּ באמערקונגען אפ אים. פון דער זייט אינ וואנט האָט
זיך געזען נאָך איין טיר, א שמאָלע און נידעריקע, וועלכע האָט
אַנגעוואָרפן אן איימע און האָט ארופגעפירט אפ ניט קיין פריי-
לעכע געדאנקען.

עטלעכע מינוט האָט מען אפ סאווקען ניט געלייגט קיין שום
אכט. די דריי, וואָס זיינען געזעסן באמ טיש, האָבן זיך דורכגע-
וואָרפן צווישן זיך מיט קורצע פראגן און האָבן צוגעשאַקלט
מיטן קאָפּ, דאָס הייסט, אז זיי זיינען מאסקים. אָט די גאנצע
אומגעבונג און דאָס שטילע דורכריידן זיך האָט געדריקט סאוור-
קען און אַנגעוואָרפן אפ אים א שרעק. ער איז געשטאנען אומ-
באוועגלעך, האָט געקוקט אינ איין פונקט, קעדי באווייזן, אז
ער איז א לאַיאלער מענטש און האָט געווארט מיט שרעק, פון
וועלכע זייט און מיט וואָס פארא קראפט מען וועט אפ אים
אופהייבן דעם פלאַקן. זיינע געדאנקען, וועלכע האָבן זיך ארויס-
געשלאָגן פון זייער געוויינלעכע גאנג דורך דער דאָזיקער אומ-
דערווארטער געשעעניש, זיינען איבערגעפלוין טון איין זאך
אפ דער צווייטער.

ענדלעכ האָט דער געלער, ווימוס אויס, וייער עלטערער, אופ-
געהויבן דעם קאָפּ און איינגעגעסן זיך אינ סאווקען מיט זיינע
דורכדרינגענדיקע אויגן. האָט געקוקט בא א מינוט, פונקט ווי
ער וואָלט אים פארקישעפט.

— קום אהער!— האָט ער שטיל, אָבער מיט א שטימ פון א
באפעל א רופ געטאָן סאווקען.

א צעהארגעטער, א צעמאויקטער, אינ בלאָע בלוט-שטורצן
און אינ קייטן אפ די הענט האָט סאווקע א סראָט געטאָן צום
טיש און האָט זיך אָפגעשטעלט.

דער זשוואווער כעוורעמאן האָט זיך איינגעקוקט אינ סאו-
קען מיט זיינע מייזשע אויגלעך. דער זיסנקער שמייכל האָט
נאָך מער פארקרימט אים דעם נאָז.

— וווּ האָט מען דאָס דיך אזוי צעביללט?— האָט ער מיטפילן-
דיק א פרעג געטאָן סאווקען. פון אופרעגונג און פון אלץ, וואָס
ער האָט איבערגעלעבט פאר דער לעצטער צייט, איז בא סאו-
קען טרוקן געוואָרן אינ מויל און זיינ שטימ איז הייזעריק
געוואָרן.

— מען האָט אויסגעטרונקען און צעשלאָגן זיך,— האָט קורצ
געענטפערט סאווקע און האָט פאר זיך א טראכט געטאָן, אז עס
איז ניט קעדיי ריידן אפולע, קעדיי ניט פארפלאַנטערן זיך נאָך
ערוער, מען דארף בלויז ענטפערן אפ דעם, וואָס מען פרעגט.

— אויסגעטרונקען און צעשלאָגן זיך,— האָט איבערגעכאווערש
דער זשוואווער און האָט וייער כיטרע און פילזייטיק א שמייכל
געטאָן. און דער דאָזיקער שמייכל האָט באטייט: „ברייט, ברייט
א קאָפּ! מיר ווייסן עפעס אנדערש און אסאך ערגערע זאכן“.

דערנאָך האָט דער געלער אָנגעהויבן אויספרעגן.

— ווי רופט מען דיך?

— ווי אלט ביסטו?

— מיט וואָס האָסטו זיך באשעפטיקט?

— צי האָסטו זיך וועגן געמישפעט?

— פארוואָס געמישפּעט זיכ?

אַט די אלע פראַגן, ווי נאָך אנדערע אזוינע פראַגן זינען
שוין פאר סאווקענ געווען ניט קיין ניס און ער האָט אפ זיי
שוין ניט איינמאָל געענטפערט. אָבער אויב אפ די פראַגן האָט
ער געענטפערט מיטאקיוון אביסל געפלאַנטערט, קעדיי צו בא-
ווייזן זיין טאמעוואטקייט. סאווקע האָט געוואוסט, אז אסאך שווע-
רערע פראַגן דערווארטן אימ נאָך שפּעטער. און אוועלכע פראַגן
האָט אימ גלייכ טאקע אוועקגעשטעלט דער געלער.

— דו אנערקענסט די „פּוילישע מאכט“?

סאווקע האָט א טראכט געטאָן און געזאָגט:

— כ'אנערקענ.

אינ אזוינע באדינגונגען איז שווער געווען ניט צו אנערקע-
נען די „פּוילישע מאכט“.

— דו ווייסט, האָט ווייטער געזאָגט דער געלער, — אז א ווייט
איז א „פּוילישער פאָרשטייער פון דער מאכט“. וואָס זשע האָט
דיכ געצוונגען פרווון זיכ דערהארגענען דעם ווייט?

— פרווון זיכ דערהארגענען דעם ווייט? האָט זיכ פארווונ-
דערט סאייקע: — קיין שום פרווון אפ הארגענען האָב איב ניט גע-
מאכט און אפילע אינ זינען ניט געהאט.

— אָבער א מעסער אינ זייט האָסט אימ אריינגעדוקט?

סאווקע האָט זיכ נאָך מער פאכידעשט. זיין פאָנעם האָט אויס-
געדריקט א שרעק-ווי קאָן דאָס גאָר זיין, אז ער זאָל אריין-
זעצן דעם ווייט א מעסער אינ זייט?

— איז ווער זשע האָט אימ אריינגעדוקט א מעסער אינ זייט?
— איב גערענק דאָס ניט.

— אָבער דו געדענקסט, אז „מע האָט אויסגעטרונקען און
צעשלאָגן זיכ“? — האָט דער זשוואווער מיט א זיסניקן געלעכטערל
דערמאָנט סאווקענ זינע ווערטער.

— אז מע האָט אויסגעטרונקען און צעשלאָגן זיכ — דאָס גע-

דענק איך, אָבער ווי האָט מען זיך געשלאָגן, צו איך האָב זיך
געוואָרפֿן אפֿן ווייט מיט א מעסער—געדענק איך נישט.
— צוליב וואָס האָט זיך דאָס בא אַינע אָנגעהויבן דער געשלאָגן
די דאָזיקע פראַגע איז פאר סאווקע געווען א געפערלעכע. קעדיי
ענטפערט אפֿ דער פראַגע, האָט מען געדארפט אסאך דערציילן.
סאווקע האָט אָבער נישט געוואוסט, איז וואָס פארא מאָס זיינען
אינפֿאָרמירט זיינע אויספֿאַרשער. בעסער זיינ פֿאַרוויכטיקער, און
ווייטער וועט מען זען.
— אז מען טרינקט אויס, שלאָגט מען זיך שטענדיק. איך בין
געווען שיקער און איך געדענק גאַרנישט, האָט זיך סאווקע
אָנגעכאַפט אָן דעם, ווי אָן דער בעסטער דערקלערונג.
— נו, איז וועל איך דיר דערמאָנען, האָט געוואָלט דער גע-
לער. און ער האָט דערציילט וועגן סאווקעס שמועס מיטן ווייט
און מיטן ווייטס גוטע בריווער. סאווקע האָט פארשטאנען, אז די
אויספֿאַרשער ווייטן שוין וועגן דער ראָל, אפֿ וועלכער עס האָט
אים געדונגען דער ווייט און זיינ כאַרעקטער. האָט ער זיך געלאָזט
אפֿ כּיטריקעס: ער וועט אליין דערציילן וועגן דעם אלעם, ער
וועט גאָר נישט דערציילן וועגן דער באַגעגעניש מיט טימאָכ
בודזיקן און מיטן אלטן טאלאשן, קעדיי פארסכראכירט זיך אפֿ
יעדן פאל פֿון זיי אויך. האָט ער טאקע אזוי געטאָן און האָט
אָנגעהויבן זיינ דערציילונג פֿון דעם, וואָס ער האָט צוגעוואָלט
דערציילן דעם עמעס און וועט זיך מוידע זיינ.
זיי האָבן געהערט סאווקע אומפֿערקומא. ווען סאווקע האָט
געענדיקט, האָט מען אים אפֿילע געלויבט, וואָס ער האָט זיך
גענומען פאר א גוטער זאך, פאר אופדעקן די פארברעכער און
די סאָנים פֿון דער פּוילישער מאַכט, וועלכע ברענגט דעם פּאָק
פֿרייזשעס און באַפֿרייגט פֿון די באַלשעוויקעס. אָבער זיי האָבן
דערהארט, אז סאווקע זאָל דערציילן וועגן דאָס סאמע וויי-
טיקסטע פאר זיי און זיינען נישט געווען צופֿרידן מיט אזא מי-
נוידע זיינ זיך. אָבער סאווקע האָט געענדיקט.

אנ' צרעכ א מינוט האָט מען געשוויגן. קוקנדיק שטיל צעהייט
אפ סאווקען, האָט דער געלער געפויקט מיט די פינגער איבערן
זייט. בא דעם זשוואונג איז געווען אזא אויסזען, פונקט ווי ער
וואָלט אָקאָרשט געקלינג זיך הערן וועגן דאָס סאמע אינטערע-
סאנטסטע און סאחקע האָט אזוי ניט צו דער צייט אָפגעהאקט
זיין דערציילונג. אפילו דער לאנגער האָט אָנגעשפיצט זיין
אויערן. ניט דערווארטנדיק זיך, אז סאווקע וואָל ענדיקן דערציילונג,
האָט דער זשוואווער אונטערגעפירט א סאכאקל פון דעם, וואָס
די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט.

— מיר האלטן פאר פעסטגעשטעלט, אז דו האָסט געמאכט
א פרוי צו דערמאָרדן א „רעגירונג“ פערזאָן... און פארשרייבט
שאקע אזוי, — האָט ער א קער געטאָן זיין קרומען נאָו צום לאנגן
און פארכמורעטן מענטשן, וואָס האָט געהאט א פאָנעם פון
ערד-קאָליר.

— יע, הייסט עס, אז דער פרוי צו דערמאָרדן איז א פעסט-
געשטעלטער פאקט, — האָט ווידער איבערגעכאווערט דער זשווא-
ווער, ווענדנדיק זיך צו סאווקען: דאָס אליין איז גענוג, אז מען
וואָל דיך לויטן געזעצ פון מיליטערישן געריכט אופהענגען. יע, אופ-
הענגען. ווייטער. פון דייןע באווייזן קומט אויס קלאָר און לאָגיש, אז
דו האָסט געהאט א שייכעס צו די אופשטענדלעך קעגן דער פויליש-
שער „מאכט“ און דו האָסט דאָס פארלייקנט. און דערפון דרינגט
ארויס, אז דו פילסט מיט די פארברעכער און באהאלטסט זיי.
אנדערש גערעדט — דו אליין ביסט פונקט אזא פארברעכער און
ווידער אמאָל פארדינסטו, אז מ'וואָל דיך אופהייבן אפ דער טלייט,
יע, יע. אָבער דו קענסט זיך נאָך ראטעווען, אויב דו וועסט
אונדז זאָגן, ווי געפינען זיך די פארברעכער, מיט וועלכע דו
האָסט זיך געזען און געשמועסט, און וועסט אונדז העלפן
פאקן זיי.

סאווקע האָט זיך אריינגעפאקט אין זייער א שלעכטער לאגע.
אָבער ער האָט געטראכט, אז דאָס נעמט מען אים „אפ זיכער“,

ווי מען רופט עס אפ דער שפראך פון די ארעסטאנטן. ער האָט זיך איינגעשפארט און האָט אקשענעסדיק אָפּגעלייגט, אז ער האָט זיך געזען מיט די אופשטענדלעך און אז ער האָט גערעדט מיט זיי א לאנגע צייט. לאנג האָבן זיך די אויספאָרשער געאמפערט מיט אים ארומ דעם דאָזיקן פונקט, האָבן געפרווט אים איינלייגן, צוזאָגן אים, דראָען אים, געסטארעט זיך ווירקן אפ אים אפ פארשיידענע אויפאנימ, אָכער סאווקע האָט געטיינעט איינס: — איך ווייס ניט. כ'האָב ניט געזען.

דאן האָט דער געלער שנעל געענדערט די טאקטיק פון אויספאָרשן. ער האָט זיך פּרֹוצלונג א שטעל געטאָן אפ די פיס, זיינ פאָנעם האָט זיך אָנגעגאָסן מיט בלוט. ווי מיט א קלאַץ האָט ער א האק געטאָן מיטן פויסט איבערן טיש און א געשריי געטאָן. — לייגסט, אויסוורפ! מיר וועלן דיך אָבער אפ אן אנדער אויסן אויספאָרשן.

ער האָט זיך א ריס געטאָן פון טיש און בייז א לאַז געטאָן זיך צו דער שמאַלער און נידעריקער טיר. ער האָט א פאָר מאָל א שטארקן קלאפ געטאָן אין טיר און א רופ געטאָן: — אדאָלפ!

אינ איינ אויגנבליק האָט זיך די טיר געעפנט. איינבויגנדיק דעם קאָפּ, איז א געזונטע פיגור פון א הרצמילע אריבערגעטראָטן דעם שוועל און איז אריין אינעם פארהער-צימער.

— וואָס איז, פאנז? — האָט א דונער געטאָן זיינ שטים.

דער געלער האָט אים א ווונק געטאָן אמ סאווקען.

— דערויין בא אים דעם עמעס!

סאווקע האָט ניט באוויזן ארומקוקן זיך, ווי עס האָבן אים א כאפ געטאָן א פאָר איינערנע הענט און אוועקגעשלעפט אין יענעם שרעקלעכן צימער, וואָס האָט נאָך פון אָנהייב אָן געצויגן צו זיך זיינ אופמערקזאמקייט. אפ א ווילע איז ער געבליבן אָן זינען. צו זיך איז ער געקומען ערשט דעמלט, ווען זיינ אאלדן איז געווען פעסט איינגעשטשעמעט אין הילצערנע צוואנ-

גען. ער האָט דערפילט, אז עפעס א מאָדנע קראפט רייסט אימ
אָפּ פונ דער ערד. א שרעקלעכער ווייטעק האָט אימ ווי מיט א
נעפֿל פארצויגן די אויגן. זיינע אָדערן און ביינער האָבן זיך פאָר
נאנדערגעצויגן און זיינען גרייט געווען יעדע ווילע פלאצן. ער
האָט זיך צעשריגען מיט א שרעקלעכע ווילדן געשריי און האָט
געכאלעשט. ווען ער איז געקומען צו זיך, האָט ער באמערקט,
אז ער ליגט אפּ דיל און ארומ אימ שטייט דער שרעקלעכער
אדאָלף, דער געלער און דער זשוואווער.

סאחוקע האָט טעמפּ א קוק געטאָן דעם געלן אינ די אויגן.

— וועסט זאָגן דעם עמעס? וווּ זיינען די אופשטענדלעך?

— איך ווייט ניט, — האָט געענטפערט סאחוקע.

ער האָט געמיינט, אז איצט וועט מען אימ גלויבן, אָבער דער

געלער האָט ווידער ארופגעטאָן:

— אדאָלף!

סאחוקע האָט דערפילט, אז מער קיין קויעכ וועט ניט סטייען,

ער וועט ניט אויסהאלטן, און ער האָט זיך אונטערגעגעבן.

.

דריי פורג מיט גוטע פערד, איינגעשפאנט אינ ברייטע גראמע
שליטנס, טראָגן זיך שנעל דורך די וואלד־וועג און הרעבליעס
צווישן בלאָטעס. אינ די שליטנס זיצן ניט קיין באקאנטע מענ-
טשן, קאָנטיק פונדערווייטן געקומען. אפּ דריי פורג זיצן זיי
13 מאַן. און אלץ אוועלכע פעסטע, יונגע, געזונטע, איינע אינ
איינע.

אפּן אויסזען זיינען זיי פולווארגיקעס, מיטעלע באלעבעסלעכ
און האלטן האלטן זיי זיך ווי שליאכטיטשעס, אָנשטענדיק. ווהינ
פאָרן זיי? צי פאָרן זיי ניט צו גאסט אינ א וועלכע ניט איז
כוסער?

עס איז נאָר אינטערעסאנט, וואָס עס פאָרן איינע מאנספאר-
שוינען. אָבער די נאכט באהאלט זיי מיט איר פינצטערניש פונ

די, וועלכע אינטערעסירט זיך א קוק טאָג אפ זיי. סײַדן נאָך
 א זעלטענער פּוּסגייַער, וואָס האָט זיך פאַרשפּעטיקט אינעם וועג,
 באַגלייט זיי מיט טשיקאַווע אױגן, טרעט אָפּ אַנאַזײט און פּרעגט
 באַ זיך אליינ: „וואָס זײַנען דאָס פאַר אַ מענטשנז? און ער קען
 זיך בעשומאױפּן נישט אַנשטױסן, אז די דאָזיקע מענטשן זײַנען
 איבערגעטאָנענע אַגענטן פון דער פּוילישער קאָנטראָווערסיע,
 אז אפּ דער פּאָדערשטער פּוּר זיצט סאַווע מיליטאַר און באַ-
 ווײַזט דעם וועג אינעם יענעם וואַלד, וווּ עס האָט זיך געטוילעט
 און אױסבאהאַלטן טאַלאַש, וועלכע מע האָט אַרױסגעטריבן פון
 שטוב, און עס שטױסט זיך אױך נישט אָן סאַווע, אז דאָרטן
 אינעם וואַלד ווארט מען שוין אפּ אים אפּ זײַנע „געסט“.
 סאַווע פילט זיך נישט זייער גוט און נישט דערפאַר, וואָס עס
 האָט אים גוט צעמאַזיקט דעם ווײַסן כעווער און האָבן אים אַ-
 בערגעגעבן אינעם די הענט פון די דאָזיקע הענקער, נישט דערפאַר,
 וואָס זיי האָבן זיך אַיזדעקעוועט איבער אים, האָבן אים אַרױס-
 געצויגן די אַדערן פון די ביינער, נאָך דערפאַר, וואָס זיי האָבן
 זײַן ווילן, זײַן אײַנגעשפאַרטקײַט אײַנגעבראַכן און געצוונגען
 אים טאָג אַזוי, ווי זיי האָבן דאָס געדאַרפּט. סאַווע האָט גע-
 וואָלט אָפּרעכענען זיך מיטן ווײַסן און מיט זײַן כאַוורײַע, צע-
 רײַסן מיט זיי דעם קאָנטראַקט און אָפּטשעפּען זיך פון דער שמו-
 ציקער ראָל, אפּ וועלכער מע האָט אים געשטױסן. ער וואָלט
 זיך ווי עס איז איבערגעוואָרפּן, וואָלט דורכגעלעבט זיך אָן
 זייער לאַסקע אױך. אָבער עס איז געשען נישט אַזוי.
 מײַנס, נאָך מײַנס האָט זיך עס אַלץ אַ דריי געטאָג און סאַווע
 נעמט אָן אַ מוירע פאַרן וואַלד, פאַרן בײַדל, וווּ ער האָט געשמו-
 עסט מיטן אַלטן. און דער אַלטער טאַלאַש אליינ שטייט אים
 פאַר זײַנע אױגן און אינעם די אױערן קלינגען זײַנע ווערטער:
 „האַלט דעם צונג הינטער די ציינל“ און סאַווע האָט געוואָלט
 האַלטן דעם צונג הינטער די ציינל, נישט דערפאַר, ווילל אַזוי האָט
 געזאָגט דער אַלטער טאַלאַש, נײַן—ער האָט פאַשעט אליינ גע-

שראָקן זיך פאר דער ווילדקייט פון דער זאך, פאר וועלכער ער
האָט זיך גענומען אזוי ליכטוויניק. און עפּשער וועט דאָרטן קיי-
נער ניט זיינען? אָט וואָלט געווען גוט, ווען דאָרט וואָלט געווען
א פּוסטע בייַדל! דער געלער וועט גאָרנישט ניט מאַכן מיט אים,
אויב זיי וועלן דאָס בייַדל געפינען א פּוסטע: סאך קע האָט דאָ
ניט געקאָנט צובינדן דעם אלטן טאלאש, אָבער די שפורן זיינע
וועט מען געפינען.

סאָווע טראַכט ניט. וואָס עס וועט זיין ווייטער, ווען זיי
וועלן זיך אומקערן פון וואַלד. ער טראַכט אפּילע אויך ניט וועגן
דעם, וואָס ער געפינט זיך ארעסטירט, וואָס באַ אים פון די
הענט האָט מען ניט אראָפּגענומען די קייטן: מע וועט זיי אראָפּ-
נעמען דעמאלט, ווען סאָווע וועט באַווייזן דאָס בייַדל, וווּ עס
האָבן זיך באַהאלטן די געפערלעכע פירער פון די אופשטענדלעך-
אזוי האָט מען אים צוגעזאָגט. סאָווע גלויבט זיי שוין ניט.

אָבער איצטער שפירן וואַכזאם נאָך סאָוועס יעטוידער באַ-
וועגונג צוויי פאָר אויגן. צוויי הענט האַלטן גרייט די רעוואָל-
ווערן. וואָל נאָר סאָווע אַ דריי טאָג זיך אַ האָר שטארקער ווי
מע דארף, אָדער וואָל ער נאָר עמעצן א געשריי טאָג, אז ער
איז ארעסטירט—וועט מען אים גלייך שיסן ווי אַ הונט, און
עפּשער פאָרס אַ פרוי טאָג זיך מאַכן די פלייטע אינאָ וואַלד?
ס'איז נאכט, וואַלד, פינצטער...

סאָווע פילט זיך שלעכט און גראָד דערפאר, וואָס ער דער-
טראַכט ניט ביזן סאָפּ זיינע געדאַנקען, טוט אלץ אינאָ דער וועלט
אריין, פארלאָזט זיך ראק אפּ גיסימ, אפּ אַ גליקלעכע צופאַל.
סאָווע האָט מוירע פאר יענעם וואַלד. גיין, ניט פארן וואַלד;
שרעקלעכער פאר אלץ איז דער מענטשלעכער געריכט. און אָס
דער דאָזיקער וואַלד איז שוין גאַנצט. באַלד וועט זיך דער וועג
ענדיקן—מען וועט דארפן גיין צופּוס.

די פאָדערשטע פּור שטעלע זיך אָפּ. די אנדערע צוויי פּורן פאָרן
אויך אונטער און שטעלן זיך אויך אָפּ. עס איז אינגאנצן דרייַ

קילאָמעטער פון יענעם אָרט, וווּ עס שטייט דאָס בידל, דאָס
אָרט, וווּ עס באהאלט זיך דער אלטער אטאמאן, זיין זון און זיין
געהילף מאַרטינ ריל, די קאָמאנדע פירט דער געלער.
— צום געווערן—קאָמאנדעוועס ער שטיל.

די שפיקעס און אנגעטונ ווארפן אראָפּ דעם מאַסקאראד, נעמען
זיך פאר די ביקסן, רעוואָלוערן, לייגן אריין קוילן און קריכן
ארויס פון די שליסנס. זיי גיבן זיך א ריר פון אָרט, גייען איין
א פאנאנדערגעצויגענער קייט איינער נאָכן צווייטן דורך א שמאַלן
וואלד-וועגעלע. פאָרויס גייט סאָוקע און זיינע צוויי קאָנזאָלירן.
מע לאָזט אים נישט אָפּ פון אויג, מע לאָזט נישט ארויס פון האנט.
מע גייט ווי ווייט מעגלעך שטיל, מע רעדט פאָרויכטיק, קעדיי
נישט אָנמאכט קיין טומל. און דער וואלד, איינגעוויקלט איין פינגער-
טערניש, כאַפט פילבאר אופ יעטוידער נישט פאָרויכטיקן קלאנג,
יעטוידער גערויש. דער וואלד שווינגט טעמפ, איינגעביסן, פאר-
שטומט. עס דוכט זיך אויס—עס איז פוסט איין אים, נישטאָ קיין
מענטשן, ס'איז טויט. אָבער דאָס דוכט זיך נאָך אזוי, אז עס איז
שטיל און טויט. איין אָט דער דאָזיקער טויבער אָנגעשטרענגט-
קייט פון דער נאכט-פינצטערניש באוועגן זיך איין וואלד ווי
שאַטנס מענטשן פארבאָרגענע, וואָס דרינגען דורך די פינצטער-
ניש מיט די אויגן. זיי ווייסן שוין—דער סויע איז איין וואלד,
זייער בלוטיקער סויע, פון וועלכע זיי האָבן נישט וווּ אהינצוטאָן
זיך. זיי רעכענען אונטער זיין קראַפט, שפּעטשענדיק גיבן זיי
איבער איבער דעם געדיכטן קרייז פון די מענטשן די יעדעס,
וואָס זיי האָבן באַקומען וועגן דעם סויע, און ציען ענגער צונויט
דעם קרייז.

און דער סויע דערנענטערט זיך. סאָוקעס אויגן קוקן זיך
איינאָמרויך איין דער פינצטערניש פון וואלד, איין יענער זייט,
וווּ עס שטייט דאָס בידל. זיי גאנווענען זיך שוין בא א שאַ
צייט. דאָס בידל דארף שוין זיין דאָ נאָענט. און פלוצלונג—איין
וועלדל האָט א פינקל געטאָן א פייערל. דאָס פייערל שימערט

ווי א וועלפישע אויג אינ דער נאכט-פינצטערניש. עכ, אלטער,
אלטער! דו העלפטט אליינ דעם סוינע, דו פארלייכטערסט אים די
אופגאבע. סאוווקע טרייסלט, ווי אינ א קאדאָכעס, זיינע הענט
ציטערן.

— דאָ—שעפטשעט ער די קאָנוואָרן אונ ער ווייזט אפ א
קלייניקע רויטע פלעק.
מע שטעלט זיך אָפּ.

סאוווקע אונ זיינע צוויי קאָנוואָרן בלייבן פונ הינטן. סאוווקעס
מיסיע, די פאסקודנע פארעטערישע מיסיע איז געענדיקט. אונ
צען מאנ אונטער דעם געלנס קאמאנדע גייען ווייטער, זיי גייען
זיך פאנאנדער אינ א רונג, כאפן ארומ פונדערווייטן מיטן דאָזיקן
רונג דאָס בידל אונ דעם שטילן פרידלעכען פֿיערל ארומ אים.
לאנגזאם ביז ווייטעק אָנגעשטרענגט ציען זיך מינוטן, פארמא-
טערנדיקע. וואָס ענגער עס ווערט ארומ בידל דער רונג, אלץ
ווייטער רוקן זיך אויך די קאָנוואָרן, שטויסן אונטער סאוווקע—
סאוווקע ווילן שוין די פיס ניט דינען, זאָגן זיך אָפּ צו גיין.
דאָס בידל איז שוין גאָר נאָענט.

עס גייט דורכ א מאָמענט, איינער אונ א צווייטער, עס גייען
דורכ מינוטן פונ געפרעסטער שטילקייט. עס האָט א פינקל גע-
טאָן א ווייטע שיין: די שפיקעס האָבן מיט לאמטערנעס בא-
לויכטן דאָס בידל. אינ בידל איז פוסט, עס איז בלוין געבליבן
הארטע היי אונ א פאָר אלטע שמאטעס. דער געלער אונ זיין
קאָמאנדע גייען זיך צענויפן, דרייען זיך ארומ פֿיערל, עס הערן
זיך זייערע שטימען. זיי זיינען אנטוישט, צעטומלט: דער פאר-
שאַלטענער אופשטענדלער איז געלעם געוואָרן ווי א טייוול!
אונ ער איז דאָ געווען, ניט לאנג געווען!

דער געלער מערקירט אלץ, באטראכט דעם פלאן, וואָס מע
דארף גלייך טאָן. ער איז שוין גרייט אָפּגעבן א נייעם באפעל,
אונ פלוצלונג האָט ווי פולווער אופגעפלאקערט א פייער פונ דער
זיט, ווו עס געמינט זיך דאָס בידל, אונ דער פלאקער האָט זיך

גלייב ארופגעהויבן ביז האלב וואלד, האָט ארומגעכאפט זײַנע צווייגן. און א צווייטער פֿייער פונקט אזא פֿלוצלונגדיקער, באַ-לייכט דעם וואלד פֿון דער צווייטער זײַט.
דאָס האָט טימאָכ בוזזיק, דער ספּעצ, אפֿ אונטערצינדן, אײַנ-געאַרדנט אזא איליומינאציע.

— לײַג אוועק דאָס געווער!— האָט ווי א דונער דערהערט זיך עמעצנס א שרעקלעכע שטים.

— לײַג אוועק דאָס געווער!— האָט ווי אן עכאָ אונטערגע-כאפט א שטראַם מענטשישע שטימען. פֿון אלע זײַטן, פֿון דער פינצטערניש, וועלכע איז באהעלט געוואָרן דורך די פֿייערן, האָבן זיך א לאַז געטאָן די פארטיאנער, האלטנדיק די ביקסן, וועדליק צו א שפּיזן-שלאכט און האָבן ארומגערינגלט, ווי א גע-דיכטע וואנט, דעם געלן און זײַן קאָמאנדע. שטילערהייט און אונטערטעניק האָבן זיי א וואָרפֿ געטאָן זייער געווער.

— און מיר ווארטן טאקע דאָ אפֿ אײַכ שוין לאנג!— האָט געזאָגט דער אלטער אטאמאן. און א בייזער שמייכל האָט זיך צעגאָסן איבער זײַנע לײַפֿן און האָט באלויכטן דעם גרויזאמען פאָנעם.
פֿון די פארטיאנער האָט זיך דורכגערוקט פאנאס. ער האָט זיך פארטרייסלט, ווען ער האָט א קוק געטאָן אפֿן געלן.
— אָט דאָס איז טאקע דערוועלבער, וועלכער האָט מיך ארעס-טירט!

סאווקע איז געפאלן אינ שניי. די איבערגעשראָקענע קאָנוואָ-ירן זײַנען אויך צעפאלן. פֿון הינטן זײַנען אָנגעפאלן די פאר-טיאנער. מע האָט בא זיי אָפֿגענומען דאָס געווער און אלעמען דרייען האָט מען אוועקגעפירט אינ בײַדל.
דאָ טאקע איז פאָרגעקומען א קורצער געריכט. מע האָט גע-מישפעט אלע אינײַגעם.

עטלעכע זאלפֿן זײַנען געווען דער ענטפער אפֿן אורטייל פֿון געריכט.

סאווקע האָט מען געמישפעט באזונדער, מע האָט געמישפעט

אופמערקזאם און לאנג. אינ וואלד האָט מען געוואוסט, אז סאווקע
האָט אריינגעזעצט א מעסער דעם ווייט אינ זייט אריין, אז
סאווקען האָט מען איבערגעגעבן אינ די הענט פון דער פויליש-
שער מאכט. בא סאווקען אפ די הענט זיינען געווען קייטן, אפ-
פאָנעם בלאָז צייכנס און אפן האנט שפורן פון ודיעקערין. אָבער
די ריכטער זיינען ניט געקומען צו אן אויסגלייך. אייניקע זיינען
געווען פאר דעם, אז מע זאָל סאווקען שענקען, די צווייטע—
מע זאָל סאווקען שיסן. ענדלעך האָבן זיי באשטימט: זאָל דעם
איניען דערלייזן דער אלטער טאלאש און מארטינ ריל, אפ וויפל
סאווקעס פארברעכן איז אינ דער ערשטער ריי געווען געווען-
דעם קעגן זיי.

דער אלטער טאלאש האָט א קוק געטאָן אפ סאווקען, האָט א
קוק געטאָן לאנג, מיט א פאָרוורפ און האָט דערנאָך געזאָגט:
— גיי אוועק פון דאנען, אז מיינע אויגן זאָלן דיר מער נישט
זעען!.. לעב זיך!

און מארטינען האָט ער געפרעגט:

— דו ביסט מאסקימ?

מארטינ האָט שטילערהייט א שאַקל געטאָן מיטן קאָפּ.

XXIX

דער אומגעריכטער פראָסט נאָך עטלעכע שטילע און ווייכע
שעג פון סאָפ ווינטער האָט זיך ניט לאנג געהאלטן. דער וועטער
איז ווארעמער און ליגדער. און איבער די ווייטן פון די בלאָז-
שעס און פעלדער איז אראָפגעהאנגען א בלאָזער געפל—א סימען
פון ווארעמקייט און אַטליע. עס האָט זיך אָפגעזעצט דער טיפער
שניי אינ די וועלדער און בלאָטעס. צערטלעך האָט א דאָרעם-
חינט געוויגט די פארקילטע צווייגן, האָט אָפגעטרייסלט פון זיי
די ווייטע שניי-צודעקן, איז זיך מיט א לידל אינ א פריילינג-
גוסט דורכגעגאנגען איבער די דערפארענע קוסטעס-וועלדלעך און
האָט מיט א בסורע וועגן פריילינג א לאָז געטאָן זיך איבער די

שטרויענע סטרעכעס פון די דאָרמישע כאטעס. ס'האָבן פריילע-
כער ארויסגעקוקט אפ דער וועלט די פון קעלט באפרייטע בוי-
סער, האָבן פריידיק אָפגערופן זיך מיט א געריכטן גערויש אפן
וועג פון ווארעמע ווינט. עס האָט צעוויינט זיך דער ווינטער
מיט מיליאָנען טרערן. דער שניי, א צעקראָכענער, א דורכגע-
זאפטער מיט וואסער איז הורבעסווייז געקראָכן פון די שטרוי-
ענע סטרעכעס, שטערנדיק מיט זיינ אומרויקן שעפטשען די
שטילקייט. און איז די גאס און אפ די וועגן האָבן אָנגעהויבן
ארויסטרעטן געלבלעכ-מוטנע בלאָטקעס, עס האָבן זיך א לאָז
געטאָן אין זייער וועג, די ערשטע פריילינגדיקע ריטשקעלעכ. ווי
א הימן דעם פריילינג האָבן אָנגעהויבן קלינגען די הילכיקע ליי-
דער פון די לאַרכן.

פריילינג-דאָס איז דער יונגער שטורמישער ווירבל פון לעבן,
די שטרעבנדיקע אומרויקע באוועגונג אין די ענדלאָזע ראכ-
וועסן, וואָס זיינען ברייט, ווי די פרייהייט אליין און ניט קלאָרע,
ווי זייערע פארנעפלטע ווייטן; א באוועגונג, וועלכער עס ווארפן
זיך אונטער אי מענטשן, אי די לעבעדיקע נאטור. דעם פריילינג
אָבער אפ פאָליעסיע האָט מען דערווארט מיט שרעק און אומרו...
„וואָס טראָגט ער מיט זיך דער פריילינג?“ „וואָס וועט דער פרי-
לינג ווייזן?“—האָבן מענטשן, פאָרויס פילנדיק רי וויכטיקע גע-
שענישן, געפרעגט זיך און שטילערהייט געגרייט זיך צו זיי.

לעבעדיקער האָבן זייער ארבעט אָנגעהויבן פירן די מיליטערישע
שטאבן, פארשטארקנדיק איינ אַרט די פאָזיציעס, איבער-
גרויפירנדיק איינ א צווייטן אַרט די לעבעדיקע קראפט, האָבן אונ-
טערגעפירט האַרמאטן און פאנצער-מאשינעס, האָבן אָנגעטאפּט
די אמערסטן שוואכע און ווייטעקדיקע ערטער פון זייער סוינע,
האָבן קאָמבינירט, געבויט פלענער, קעדיי אריינגעגעבן דעם
סוינע איינ א טאָעס און בא דער ערשטער בעסטער געלעגנהייט
א קלאפ טאָן איבער איינ דאָרט, ווו ער ריכט זיך אפ דעם וויי-
ניקער פון אלץ. איינ דער צייט, ווען די פאליטישע גענעראל-

שטאבן האָבן געפֿעסטיקט מיט מענטשן און מיט מיליטערישער
טעכניק זייערע פּאָזיציעס, איז דעם שטאב פון דער רויטער אר-
מיי אין צוזאמענהאנג מיט דער מיליטאַרע אפן דאָרעם-פּראָגנאָס,
וואָס האָט שטארק געקוועטשט וואַנאָנעל, אויסגעקומען אַראָפּ-
געמען פון דאָרטן גאנצע מיליטערישע טיילן און אריבערוואַרפן
זיי אפּ דאָרעם. אָבער די צוגרייטונג צו א מיליטאַרע האָט זיך
געפירט אויך לויט אנדערע ליניעס און אפּ דידאָזיסע ליניעס האָט א
באוונדער טעטיקייט אַרויסגעוויזן דער פּוילישער צאדל: עס האָט
זיך געפירט אן אידעאָלאָגישע צוגרייטונג. אין די ערשטע רייען
פון די אקטיווע טוער אין געביט פון אידעאָלאָגישער צוגרייטונג
צו א מיליטאַרע מיט די סאָוועטן זיינען געגאנגען די קסיאָנדזן.
דער האָראָדיששער קאָסטיאָל טראָגט דעם נאָמען פון דעם
הייליקן קאזימער. דעם הייליקן קאזימער אכטן שטארק די קא-
טאָליקעס און זיין פּייער-טאָג פאלט אויס ערעו פּרילינג. מיט
קאזימערן איז דער ווינטער געשטאַרבן, זאָגט א קאטאָלישער
גלייכווערטל. פון באגינען אָן איז לעבן קאָסטיאָל אן אומגע-
וויינלעכע באוועגונג און אופלעבונג. דער פלאצ, די נאָענטסטע
הויפּט און הינטער-הויפּלעך זיינען פארשטעלט מיט פערד און
פּורן. פון די נאָענטע און ווייטע ערטער, פאָלואַרקן, מאיאָנא-
קעס, כווערס זיינען זיך צונויפגעפאָרן פריצים, פריצימלעך און
פאָשעטע שליאכטעס. איז דאָס דעם גיט קיין ווונדער פון דער גאָסס
מוטער, וואָס דער "הייליקער" קאָסטיאָל, וועלכער איז אנט-
שומט געוואָרן אפּ א לאַנגער צייט, האָט זיך צערעדט אזוי הויך
איבערן גאנצן קאנט מיט זיינע אומעטיק-ברומענדיקע גלאָקן?
היינט איז אין קאָסטיאָל די ערשטע גאָסעס-דינסט און עס פרא-
וועט זי דער קסיאָנדז פאצייקאָוסקי. ער איז געקומען אהער
צופאָרן פארפרי, געקומען צופאָרן מיט א גאנצן שטאט מעשאָר-
סימ. ער איז געקומען צופאָרן, קעדיי ווי געהעריק צוגרייטן דעם
קאָסטיאָל צו דער גאָסעס-דינסט. מע האָט אים אָפּגעגעבן און
ווי געהעריק אָפּגעראמט א גאנצע הויז, א ראכוועסדיקע און

שיינע. אָבער דער קסיאָנדרו פאצייקאָוסקי איז א מאָנאכ און א
דינער פונעם פאנ באַכ. ער איז אן אָנגעצויגענער, א פאָשעטער און
שטרענגער אים לעבן. עס איז אָנגעצויגן און פאָשעט אלץ וואָס
ארום אים, עס איז נישט קיין שום שפור פון לוקסוס, בלויז די
איינ קיפאריס-בילד פון יעזוס און עטלעכע בילדער פון די
גאָטס-מוטערס און פון דעם הייליקן קאזימער באפונדן די ווענט
פון זיין קאבינעט, אָבער אים עס-צימער טוילעט זיך א גרויסער
און אים א שיינעם סטיל געמאכטער בופעט מיט אָן א שיר
פלעשלעך, טייערע און זעלטענע וויינע און פארשיידענע גע-
טראנקען. דער קסיאָנדרו פאצייקאָוסקי איז גיט נאָר א דינער
פונעם פאנ באַכ, נאָר אויך א ספריטנער און טאלאנטפולער אר-
טיסט פון דעם קאטוילישן קלויסטער. ער איז א גוואלדיקער מי-
סטער אפ שאפן א געהעריקע שטימונג בא זיין געמיינדע, קעדיי
נאָך דעם קאָנען שפילן אפ אירע סטרונעס די מעלאָדיעס, וועל-
כע ער דארף. די גאנצע שפיל זיינע איז געווענדעט אפ אונטער-
צווארפן דעם קאָלעקטיוון ווילן פון זיין פאראפיע די אינטער-
רעסן פון דעם קאָסטילא, פון אָט דעם דאָזיקן אינטפראָפ פון
דער אלטער עקספּלואטאטאָרישער וועלט. עטלעכע אָוונטן האָט
דער קסיאָנדרו פאצייקאָוסקי אָפגעגעבן אפ צונויפשטעלן א דראָ-
שע צו דער ערשער גאָטעס-דינסט און איצטער זיצט ער איבער
איר, קוקט איבער די טעזיסן, די טעמע און דעם אינהאלט פון
דער דראָשע, מאכט אויסבעסערונגען, צוגאבן, שליפט יעטוידער
זאצ, יעטוידער וואָרט. און אויב עס גיט זיך אים איינ א וועל-
כער גיט איז זייער טרעפלעכער זאצ, א וואָרט-בילדונג, כאזערט
ער עס איבער אפן קאָל, און דעמלט איז ער אויווער אפן מאָ-
נאמישן קאטעכיזיס און טרינקט אויס א קעלעשיק פראנצויז-
זישן וויינ.

דערווייל איז אָנגעקומען אויך דער טאָג פון דער גאָטעס-
דינסט. א פארומערטער, אן אָפגעלאָזענער קוקט דער קאָסטילא
הארב מיט זיינע שווערע טורעמס און שווארצ-געוואָרענע ווענט.

אפילע די טויזנטער ליכט, וועלכע מע האָט אָנגעצונדן איבער די
איקאָנעס, קענען גיט פאנאנדערטרייבן זיין פארומערטקייט און
בריוואמקייט.

"Dominus vobiscum" — טראָגט זיך פאנאנדער אינ בריוו-
ליקע טרעגן די שטימ פונעם קסיאָנדז פאצייקאָוסקי, מיט א
זייכע מוזיקאלישע ברומען רופן זיך אָפּ די אָרגאנען. עס קליי-
אנטשען די פרומע קאטאָליקער, בלעטערן נאָכאנאנד אינ די גע-
בעט-ביכער. עס הויבט זיך אָן דאָס אלגעמיינע געזאנג פון די
קאָסטיאָל-טפילעס. אפּ דער קאטעדרע גייט ארום דער קסיאָנדז
פאצייקאָוסקי. די פראָגראם פון דער גאָטעס-דינסט, וועלכע ער
האָט צונויפגעשטעלט לויטן סטאטוט פונעם קאָסטיאָל-דיטואל,
פלעכט ער דורכ מיט הייליקע ווערטער. ער רעדט וועגן דער
מעכטיקייט, צאָרן, גערעכטקייט און בארעמהערציקייט פונעם
אלמעכטיקן פאן באָך. גאָטס צאָרן און גוטסקייט ווערט דער-
וויזן מיט א מאָשל וועגן דעם, וואָס איז געווען און וואָס עס
איז געוואָרן מיטן קאָסטיאָל פונעם "הייליקן קאזימער". דער
הייליקער קאָסטיאָל, וואָס איז פארלאָרן געוואָרן צוליב אונדזערע
זינד, האָט זיך מיט גאָטס גנאָד אומגעקערט צו אונדז. אָבער
דער קאָסטיאָל איז אָפּגעלאָזן און דער הייליקער קאזימער קוקט
ווייטעקדיק פון זיין רו ארויס אפּ זיין פארלאָזענער הויז. מען
דארף האָבן רייכע נעדאָוועס אפּ אופריכטן דעם קאָסטיאָל.
די דראָשע זיינע פארענדיקט דער קסיאָנדז פאצייקאָוסקי מיט
א רופ צו געבן נעדאָוועס.

נאָך דער דראָשע הויבט זיך אָן ווידער א טפילע מיט א דו-
זער אָרגאנען און אלגעמיינע געזאנגען, און די קאָסטיאָל-דינער
אינ ספעציעלע בנאָדים גייען ארום איבערן קאָסטיאָל מיט זיל-
בערנע טעלער, דערביי קלאפט איינער פון זיי מיט דער היילי-
קער בולאווע צו דערמאָנען די דאוונער זייער כויוו פארן פאן
באָך און פארן הייליקן קאזימער. אינ א ווילע ארום פארנעמט
חידער די קאטעדרע דער קסיאָנדז פאצייקאָוסקי. איצט האלט

ער א דראָשע אפּ דער טעמע וועגן רעליגיע. די צווייטע דראָשע
איז א העמשעכ פון דער ערשטער.

זינע פאָרלויפיקע דראָשעס זינען בלויז אן אריינטריט, א צו-
גרייטונג צו דער דריטער, צו דער סאמע גרונטלעכער און פא-
טעטישער, ווו ער שטעלט זיך אָפּ און מיט דער גאנצער קראפט
פון זיין פינעם לאָשן ווארפט ער זיך ארום אפּ די באַלשעח-
קעס, די טרעגער פון אטעניזם.

נאָך דעם דאוונען פארגייט די מעיוכעסדיקע שליאכטע, די פא-
נעם קאָלאָניסטן און די מיליטערישע אריסטאָקראטיע צום
קסיאָנדז פאצייקאָוסקי אפּ, א גלעזל טי". מע באגריסט דעם
קסיאָנדז: זיין זאָגן איז א שעדעוור פון פינן-שפרעכנ. עס דריקן
אימ די האנט אי דער פאן דלוגאשיצ, אי דער פאָלקאָוויק פאן
דעמביצקי. דער פאָלקאָוויק דעמביצקי פארויכערט דעם קסיאָנדז,
אז דאָס פוילישע געווער איז פונקט אזוי שארפּ און טרעפלעכ,
ווי שארפּ און טרעפלעכ עס איז די רעדע פונעם פאָטער-קסיאָנדז
און אינינעם געבונדן זינען זיי אומבאזיגבאר. דער קסיאָנדז
פאצייקאָוסקי צעגייט פון נאכעס. אָכער ער, ווי אריי-
הונדערטער אנדערע דינער פונעם פאן באָך, פירט אינ קאָסטיאָל
בלויז די טעאָרעטישע צוגרייטונג-ארבעט. ער באווייזט די געסט
צייטונגען, זשורנאלן, ווו עס זינען אָפּגעדרוקט זינע ארטיקל-
לעג, וועלכע ריידן פאר א מילכאָמע קעגן די באַלשעוויקעס, ער
באווייזט די אופרופן, טיילט זיך וועגן דער דורכגעמאכטער אר-
בעט אינ געביט פון די פראקטישע מיטלען, וועלכע זינען געווען-
דעט קעגן די סאָוועטן: דורכפירן שפּאַנאָאש, אָרגאניזירן באנ-
דעס און אן אייגענע אנענטור אפּ דער סאָוועטישער טעריטאָריע.
פעסט און גרינטלעכ גרייט זיך די פריצישע פוילן צו דער פרי-
לינגדיקער מיליטערישער קאמפאניע קעגן דער רויטער ארמיי
און געווארט האָט זי נאָך אפּ א וועטער, ווען עס וועלן אויס-
טריקענען די וועגן, קעדיי לאָזן איר מיליטער אינ מארש.
דער פרילינג, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן פלוצלונג, האָט אינ

מעשעכ טון עטלעכע טעג געענדערט דעם אויסזען פון פאָלעסיע.
 די בלאַטעס זײַנען פארוואנדלט געוואָרן אין דורכויסיקע וואסער-
 וויסטעס, וווּ עס האָבן נאָך אומעטיק ארויסגעטארשעט געל-גע-
 וואָרענע הורבעס מיט טרוקענעם פאראיאָריקן גראָן, הוילע לאָזע-
 קוסטעס ביז האַלב-פארגאָסענע מיט וואסער און הויכע אָליכע-
 ביימער. בלויז די פינצטערע וועלדלעך האָבן אײַנגעהיט זייער
 געוויינלעכע גרויזאמקײט און כמורנעקײט. באהאלטנדיק אין זײ-
 ערע געוויכטענישן כײַזשע נאָרעס, ניט דורכגאנגכארע זומפיקע
 בלאַטעס, טײַכלעך, אָוערעס, זאמדיקע קופעס, אינדולענ, שמאָלע
 אומבאקאנטע דורכגאנגענ, וועגן מיט קליינע טײַכלעך אָן א צאָל
 און ברייטע טײַכלעך פון שניי-וואסער, וואָס האָט ווי א באוועג-
 לעכע, כאָטש פאמעלעכע לאווינע איבערגעגאָסן זיך פון איין
 בלאַטע אינאדער, איבער פינצטערע נידעריקע ערטער,
 האלטנדיק די ריכטונג צום פריפעט-צו. אָכער ווי פריילעך און
 מילד זײַנען איצט די ראנדן פון די דאָזיקע וועלדלעך, וווּ יע-
 דער שטיקל ערד, וואָס איז אָנגעווארעמט פון פריילינגדיקער זון,
 לעבט מיט א פריילעכע אופגעוואכטן לעבן, ארויסלאָזנדיק די
 ערשטע קנאָספּן פונעם יונגן גרינס. עס האָבן זיך אָנגעהויבן
 האווען די מוראשקעס, פארשיידענע זשוקעס, אווינע קלייניקע,
 אז מע דארף גוט צוקוקן זיך, קעדיי באמערקן זייער פארהא-
 וועטע באוועגונג אפּ יעדער שטיקעלע ערד, וואָס איז אָנגעווא-
 רעמט פון דער זון, אפּ די טרוקענע גרעזעלעך, אפּ די קאָרע
 פון א לאנג-אומגעקומענעם בוים. און דער וועטער קלינגט מיט
 פויגל-געפלוידער, מיט געשרייען, מיט כאסענע-צונגיפלענ און
 זאָרגן וועגן אײַגענער הויז, וועגן אן אָרט, וווּ מע זאָל קאָנען
 אָפּשטעלן זיך און אָנהויבן לעבן א פאמיליע-לעבן. עס באנייט
 זיך די ערד, עט לעבט אופּ די נאטור און א פריילעכער גערויש
 פון לעבן גייט איבער די צווייגן פון די קוסטעס און אלטן וואלד.
 עס הוילעט דאָס פריילינגדיקע וואסער, אָפּשפּילגענדיק אין זיך
 דעם ריינעם הימל און די העלע זון. ווי קליינע אינדולעך זײַנען

דאָ און דאָרטן פאנאנדערגעוואָרפן די מענטשלעכע ייִשוּוים. און שטיל איז זיי, מען זעט נישט קיין מענטשן. עס האָט זיך פאר- טייעט דער פאָלעסיער דאָרפ. אָבער עס דוכט זיך נאָך, אז עס איז שטיל און רוֹיִק. עס טראָגט די וואסער-וויסטע אפ אירע שטראָמען, שנעלע שארפֿיגאָיקע שיפלעך און לייכטע פישער- שיפלעך. און איינ די דאָזיקע שיפלעך, איינ די דאָזיקע פישער שיפלעך, וואנדערענע ארומ פון דאָרפ צו דאָרפ גרויזאמע, איינ זיך פארשלאָסענע זיין פון פאָלעסיע, אופגערודערטע, אראָפגע- שלאָגענע פון די וועגן פון לעבן דורכ דעם, וואָס עס האָבן זיך אריינגעריסן די העסלעכע אָקופאנטן. פאָרויכטיק קוקן זיי זיך ארומ איינ די ווייטן פון די פארגאָסענע בלאָטעס און פאר- שווינדן שנעל צווישן די קוסטעס, טוילען זיך בא די הויכע טרו- קענע שטראָטן. אפ אָט די דאָזיקע וואסער-ראכוועסן, אונטערן פינצטערן געוועלד פון די פארומערטע וועלדער באהאלטן זיך די גרויזאמע פלענער פונעם אופגעשטאנענעם פויערטום. א געהיימע פארשווערונג פארטייעט זיך אונטער די סטרעכעס פון די איינ- געבויגענע כאטעס, פילבאר כאפט אופ די קלאנגען דער וואכ- זאמער אויער און עס קוקט זיך שטארק איינ איינ דער ווייט דאָס שארפע אויג...

עס קומט אָן דער פרילינג. וואָס טראָגט ער מיט זיך?

XXX

אומרויִק האָט זיך א וואקל געטאָן פאָלעסיע. איינ בלאָטע דער צווייטער, איינ וואלד דעם צווייטן האָבן איבערגעוואָרפן דעם גרויזאמעם אָפּקלאנג פונעם אומקלאָרן גע- רודער. שרעקעווייִק האָבן זיך געוויגט אינעם שטיין וועטער די יונגע, נאָך גאָר צארטע בלעטער אפ די בויגעווייִקע צווייגן פון די באנייטע בוימער. די אופגעלעבטע בעריאָוע-ביימער, וואָס האָבן ארומגערינגלט דעם הויכן וואלד איינ א לעכעדיקן קראנצ

פון פרישן, שמעקעדיקן גרינס, זיינען געשטאנען פארטראכט, צוהערנדיק זיך צום דאזיקן ניט געוויינלעכן ווייטן גערודער, פון וועלכן מ'האט זיך געוויגט דער שטילער, פון דער זון אָנגעווא-
רעמטער וועטער און האָט אונטערגעטרייסלט די ערד, איבערגעגעבן די דאָזיקע טרייסלונג די ביימער און די יונגע בלעטער, וואָס אַז זיי. פונקט אזא פארלעגנהייט האָט מיט זיין גאנצן אויסזען אַניסגעדריקט אויך דער אלטער וואַלד אַליין, וועלכער האָט אופגע-
הויבן אינדערהויב זיינע פּרעכטיקע שפיצן און געווארעמט זיי אפּ דער פּרילינגדיקער זון אינ די כוואליעס פונעם ריינעם ווע-
טער. און ווען עס פלעגט איבערב וואַלד דורכטראָגן זיך דער מילדער אָטעם פון ווינט, פלעגן די צווייגן און די בלעטער, וואָס אפּ זיי, לייכט שאַקלענדיק זיך און שעפטשענדיק, פרעגן: „וואָס? וואָס? וואָס?“. אפילע די אלטע בושלעס האָבן אַינגעהאלטן זייער שפּאציר איבער די ברעגן פון די בלאָטעס און האָבן זיך אומ-
רויך אַינגעהערט צום מאָדנעם גערודער. און דער דאָזיקער גע-
רודער איז זיך צעגאנגען איבער די טיפענישן פון די בלאָטעס און וועלדער, און האָט באומרויקט די כייס און פויגעלעך. די אלטע ווילדע כאַזירן האָבן אָנגעשטעלט די אויערן, צוגעהערט זיך, גאָרנישט ניט פארשטאנען, אָבער דערשראָקן האָבן זיי אפּ יעדן פאל אַ לאַז געטאָן זיך טיפער אינ די וואַלד-געדיכטענישן און געפירט נאָך זיך זייער ייגנסטן דאָר.

א דונער און א שווער בוכען, ווי די ערד וואָלט געקרעכצט פון עפעס א ווייטעק, האָט אָנגעוואָרפן אַן איימע און אומרו. מענטשן אלס צוהערער און צוגלייך מיט דעם אויך אַנטייליגע-
מער און אקטיאָרן אינ דער גרויסער סאַציאַלער דראַמע, וואָס עס ווערט דערלייזט דער גוירל פון מיליאָנען, זיינען ארויס אפּן הויפּ, געשטעלט זיך אינ א שטילינקן אָרט, אופגעכאפט מיטן אויער די ווייטע, טויבע איבערופן פון די האַרמאָני, מיט שרעק געשאַקלט מיטן קאָפּ און געוואָגט:
— מ'האָט זיך שוין אָנגעהויבן.

און זייערע צעטומלטע געדאנקען האָבן געמאָלט פאר זיי שרעק-
לעכע בילדער פון מילכאָמע.

די פויערישע זאָרג וועגן מאָרגנדיקן טאָג האָט גלייַכ געשטעלט
אפן טאָג-אַרדענונג א גאנצע ריי שווערע פראגן. און מענטשן
האָבן אינ דער שטיל פון זייערע פינצטערע וואלד-ווינקלעך
געטראכט, ווי באהאלט מען כאָטש א קליינעם זאפאס ברויט פון
דער פּרעסנדיקער האלדז פון דער מילכאָמע, ווי היט מען אייַ
די כוואָכע, דעם פערד און דאָס איבעריקע ביסל גוטס פון דער
פריזישער זשעדנעקייט און ווי סאָפּקאָלסאָפּ מאכט מען, אז מע
זאָל אלייַן ניט אונטערפאלן אונטער דער בלוטיקער ראָד פון
מילכאָמע.

— עס גייען די פאָליאקן!— האָט מען איבערגעגעבן פון הויפּ
צו הויפּ, פון דאָרפ צו דאָרפ די שרעקלעכע יעד'עס וועגן מילכאָמע.
מענטשן האָבן זיך געכאפט פאר דער ארבעט, קעדייַ אויסניצן,
קאָלזמאן ט'איז ניט שפּעט, יעטוידער טאָג, יעטוידע שאָ. מע
האָט זיך געמילט זייען, געמילט באהאלטן, געמילט זיך לאָזן די
כוואָכע אפ קנאפ באקאנטע אינדזלען, אפ ניט-צוטרילעכע
ערטער.

כאָטש אלע האָבן געוויסט און האָבן זיך געריכט, אז גלייַכ
מיטן פּרילינג וועט זיך די מילכאָמע אָנהייבן מיט א גייער קראפט,
איז פונדעסטוועגן, אז דער פּרילינג איז געקומען און האָט גע-
בראכט די יעד'עס וועגן מילכאָמע, האָבן די דאָזיקע יעד'עס בא-
מרויקט און אופגערעגט דאָס פאָלק. „וואָס זשע וועט עס זיין,
מיט וואָס וועט עס זיך ענדיקן די מילכאָמע?"
און די מילכאָמע האָט ערשט גענומען פאנאנדערוויקלען
זיך.

די ערשטע האָבן אָנגעהויבן די ווייַספאָליאקן. דער מאָמענט
דערצו איז געווען פאר זיי א געלונגענער. גאנצע טיילן פון דער
רויטער ארמייַ האָט מען אראָפּגענומען פונעם דאָזיקן פראָנט און
איבערגעוואָרפן אפ דאָרעם. האָבן זי פאָליאקן אונטערגעצויגן

דאס מיליטער, אונטערגעפירט הארמאטנ, פאנצער-מאשינעס, גע-
ווער. מער ווי א צענדליק דיוויזיעס האָבן זיך צונויפגעקליבן אפ
רעכטס פון פאָלעסיע און האָבן זיך א לאַז געטאָן אפ קייערן. גיך
האָט זיך גערוקט פאָרויס די ווייטפאָליאקישע ארמיי, זיי האָבן
געפירט אן אָנגרייפ אפן ברייטן פראָנט. עס האָבן אָנגעהויבן
שאַרענען, ווי בלעטער אין שפעטיקן הארבסט, פוילישע פלוג-בלעט-
לעך און צייטונגען. מיט גרויסע אויסזעס האָבן זיי געמאָלדן
וועגן די זיגן פונעם פוילישן געווער, וועגן דעם, אז זיי האָבן
פארכאפט דערפער, שטעט און גאנצע ראיאָנען. אָן אופהער האָבן
די קסיאָנרן געמאָלעט זיך אין די קאסטיאָלן, געלייענט אין-
פאָרמאטיווע מיטילונגען פון די פראָנטן וועגן די זיגן פון די
פאָליאקן און האָבן גערופן דאָס פאָלק אפ קאַרבאָנעס, א הע-
ראַישע מייסימ, אפ מילכאָמע פארן הייליקן קאטוילישן גויבן.
לעגן די אפיקאָרסימ-באַלשעוויקעס.

די פריצישע פרייד און פריצישער האָנער האָט גאָר קיין גרע-
נעז נישט געוואוסט. די פאטריאָטישע היספּילעס האָט ווי א פּויל נג-
געוויסער פארטרונקענ דאָס פריצישע פוילן און איבער דעם ווירבל
פון פאטריאָטישן ענטוואָזם האָבן די פאנעס נישט געווען אָדער
זיי האָבן נישט געוואָלט זען, אז נישט אלץ איז געווען אזוי רויק
אין די טיפּע און נאָענטע הינטער-פונקטן פונעם מיליטערישן
פראָנט.

א וואָכן צוויי האָט זיך וואסיל בוסיוג אָפגעוואָלערט אין בעט
נאָכן צוזאמענשטויס מיט סאווקע מיליטערן. א טאָג פינף איז ער
אָפגעלעגן אין שפיטאָל. פאר וואסיל בוסיוג האָט זיך אָנגעהויבן
א צייט פון דורכפאלן. פונעם סאמע אָנהייב, זינט ער איז גע-
וואָרן א ווייט, האָט זיך בא אימ אין שטוב נישט געלאדיעט. און
דאָס האָט זיך, ענדלעך, אויסגעגאָסן אין א שטורמישן קאָנפליקט
מיט אוהיניען און דער קאָנפליקט האָט זיך געענדיקט מיט דעם,
וואָס ער האָט זי ארויסגעטריבן פון שטוב. מארטינ ריף איז
אנטלאָפן פון אונטערן קאָנוואַי. דעם אלטן טאלאשן גיט זיך אלץ

זינט איינ כאפן. סאווקע מילהונ, וועלכע ער האָט צוזאמען מיט זיינע גוטע ברידער אוועקגעשטעלט אכטונג געבן אפ די אופֿ- שטענדלעך, האָט אומדערווארטעט געביטן זיין אופֿירונג אונ האָט געענדיקט מיט א סקאנדאל אונ האָט אימ, דעם ווייט, נאָכ מיט א מעסער געגעבן אינ זינט. ווי א שווארצער פֿלעק האָט זיכ איצט סאווקע געלייגט אפֿן ווייט, א שווארצער דערפאר, וואָס דער ווייט האָט ניט געוואוסט, ווי איז נעלעם געוואָרן סאווקע. דער ווייט ווייט, אז סאווקע האָט אוועקגעפֿירט די פֿוילישע קאָנטראַזוועדקע אינ וואַלד צו כאפֿן די געפֿערלעכע אופֿשטענד- לער, אָבער די פֿוילישע קאָנטראַזוועדקע האָט זיכ פֿון וואַלד ניט אומגעקערט. מע האָט איר דאָרט צעשטאָסן ביז איינעם אונ סאווקע איז אנטלאָפֿן. דאָס אלץ האָט געצווינגען טראכטן, אז די פֿאָליאקן האָט מען אינ וואַלד אריינגעפֿאקט, אָבער וויאזוי איז דאָס געשענ? וואָס פֿארא ראָל האָט דאָ געשפּילט סאווקע?

אָט די דאָזיקע פֿראגן האָבן געפֿיניקט אונ באומרויקט דעם ווייט, האָבן פֿארשטעלט אלע איבעריקע פֿראגן.

וואסיל בויגא גייט ארום א פֿארומערטער. ער איז שווארצ געוואָרן אונ איז אראָפֿ פֿון פֿאָנעם. אינ שטוב בא אימ איז פֿוסט אונ שטיל. דאָ איז נאָר ער אונ דער אלטער טאטע זינער קופֿ- ריאַנ. ווי עס ווייזט אויס, איז דער אלטער ניט מאַסקים מיט וואסילנ אינ זיין פֿאנאנדערגיין זיכ מיט אוהיניעג אונ אלעסיענ. דער אלטער קופֿריאַנ האלט זיכ בא זינס! מע האָט געדארפֿט אביסל אָנלערנעג דאָס ווייב מיט די לייצעס, אז זי זאָל ניט טאָג קיין נארישקייט אונ דערמיט פֿארענדיקן. אָבער ווער וועט עס פֿאָלגן דעם אלטן. צו קלוג איז געוואָרן דער יונגער אוילעם, מע פֿאָלגט ניט קיין עלטערע. דערפֿון טאקע נעמען זיכ אלע צאָרעס אפֿ דער וועלט. עס איז אימ א ראכמאַנעס אפֿ וואסילנ, אָבער אפֿ אימ, אפֿ דעם אלטן, ווער וועט ראכמאַנעס האָבן, ווער וועט זיכ צוהערן צו דעם, וואָס ער זאָגט? עכ, דו, עלטער! עלטער! ווער דארפֿ דיכ? דער אלטער קופֿריאַנ טראכט אלץ וועגן די

אומאָרדענונגען אינ שטוב. אוהיניע, איז אהער פארגאנגען, ווען
וואסיר איז געלעגן אינ שפיטאל.

— נו, אָט טאקע גוט, וואָס דו ביסט געקומען, — אזוי האָט זי
באגעגנט דער אלטער קופּריאָן.

דער אלטער קופּריאָן מיינט, אז אוהיניעס ברויגעז איז שוין
דורכגעגאנגען. זי דארף זיך אומקערן און שאַלעמ מאכט מיט
וואסירל, נאָכמער דערפאר, וואָס אימ האָט געטראַפּן אזא
צאָרע.

— ער האָט מיך נישט גערופן און איך וועל נישט קומען, — האָט
געענטפערט אוהיניע און א שאַרפע באַליידיקונג האָט זיך געפילט
אינ איר שטימ. און זי גיט צו פעסט און אנטשיידן:

— ווען ער וועט אפילע בעטן און וועט זיך אפילע באַמיר אויס-
ציען בעטנדיק, איך זאָל זיך אומקערן, וועט סייווי נישט העלפּן.
איך וועל סייווי מיט אימ נישט לעבן.
דער אלטער שאַקלס מיטן קאָפּ.

— מע דארף נישט אזוי אַינשפארן זיך, אוהיניע! נו, מאלע
וואָס עס מאכט זיך צווישן מאַן מיט ווייב?

— ער ווארפט מיר אופ דעם ברויט, די בגאָדים, פונקט ווי
איך וואָלט נישט געהאַרעוועט. איז בין איך אימ מויכל דעם ברויט
זינעם און די בגאָדים און זיין גאנצע רייכקייט. גענוג פונ מיינט-
וועגן, וואָס איך האָב זיך געיאָגט נאָך זיין רייכקייט, נישט גע-
דאכט זאָל עס ווערן.

— איז וואָס-זשע ביסטו געקומען? — פרעגט אינ פארלעגנהייט
דער אלטער קופּריאָן.

— איך בין געקומען צונעמען דאָס, וואָס איך האָב געבראכט
מיט זיך פונ דער היימ, און נעמען ברויט פאר די קינדער. מען
דארף דאָך זיי קאַרמענען. דער אלטער קופּריאָן שווייגט. ער
ווייס, אז קינדער דארפן עסן. אָבער ער ווייס אויך, אז
אויב אוהיניע וועט נעמען ברויט און ער וועט עס איר
דערלויבן, וועט ער ווערן, קלוימערשט, מיט איר איין האנט

קעגן וואסילג. דער אלטער פראָטעסטירט. ער באשטייט אפּ דעם, אז מע דארף נעמען די קינדער און אומקערן זיך אהיים. אָבער אַוהיניען קען מען בעשומיפּן נישט אַינגריידן. זי האָט זיך אַינגעשפּאַרט—און נישט פונ אָרט. דער אלטער שאַקלט הילפּלאַז מיטן קאָפּ, מאכט מיט די הענט. נו, וואָס זאָל ער איר זאָגן? און די קינדער, דעם עמעס זאָגנדיק, דארף מען דאָך קאַרמענען... זאָלן זיי טאָן ווי זיי ווילן.

אָוהיניע נעמט צו איר קאסטן, א זאק גרויפן און 2 זעק מעל און לייגט עס אפּן שליסן. דער אלטער קופּרזאגן גיט א זאָג: — נעם שוין פלייש אויך.

וועגן דאָס אלץ האָט ער דערנאָך דערציילט וואסילג. וואָס וואסיל האָט געטראכט בעשאַס מייסע, ווייס מען נישט אָבער ער האָט קיין איין וואָרט נישט געזאָגט. קורצ גערעדט, דער ווייט האָט זיך אריינגעפּאַקט אינ א שטראָם פון אומאנגענעמלעכקייט, אומגליק. און ערגער פאר אלץ איז אָס דער סאווקע, דער אלטער טאלאש און מארטינ ריל. זיי האָבן דאָס פון אימ פארשטעלט די ליכטיקע שיין און ביזוואנען ער וועט דאָ נישט מאכן קיין טאָל, וועט ער קיין רו נישט האָבן.

און נישט נאָך דעם ווייט אליין האָט סאווקע באומרויקט. וועגן אימ האָבן אויך געטראכט דעם ווייטס גוטע ברידער. נישט טראכטן וועגן אימ האָט מען נישט געקענט: א צו נאָענטע שייכעס האָט סאווקע געהאט אויך צו זיי. נאדיר גאָר סאווקע, דער „פארטי-זאני“ זייערער. ער האָט אזוי פארדרייט, אז בעסער וואָלט מען אימ גאָר נישט געקענט. א געלעכטער צו זאָגן: 12 פאָליאקן האָט מען דאָס אוועקגעלייגט אינ וואַלד, אָנשטאָט דעם, מען זאָל די פארטיזאנער כאפּן. ווייזט אויס, אז בא זיי איז א היפשע קראפט פאראן. און וואָס איז, אויב סאווקע האָט ארויסגעגעבן זייערע סוידעס? סאווקע איז געבליבן פאר זיי א צייכן פון אומקלאַרקייט און שרעק.

דעם ווייטשט שטוב איז א ראכוועסדיקע. איצטער אפילע מאכט
 זי אן איינדרוק פון א פוסטקע, ניט געקוקט אפ דעם, וואָס זי
 האָט אינ זיכ ניט ווייניק גוטס. עס פעלן לעבעדיקע מענטשן,
 מען זעט ניט די באלעבאַסטע, מען זעט ניט די זשוואווע, באַ-
 וועגלעכע קינדערשע פיגורלעך, מען הערט ניט זייער פישכשענ-
 שטיל איז באַ דעם ווייט אינ שטוב, אונ אָט די דאָזיקע שטיל-
 קייט גיט אָפּ מיט שטילקייט פון א קיייווער. אונ עפּשער, דוכט
 זיכ דאָס נאָר אזוי, ווייל מען איז ניט געווינט צו דעם? דער
 אלטער קופּריאָן ליגט אפּ די פאלאטקעס לעמ אויוונ. דאָס איז
 זיין אמאָליקער ערסל נאָכ. עס קילט דאָס אלטע בלוט, עס דארפ
 ווארעמקייט. דער ווייט אליין וואנדערט ארום איבערן שטוב,
 טראכט. דער אויסזען איז באַ אימ א פארומערטער.

ער ווערט אביסל פריילעכער, ווען די סיר פון שטוב גיט זיכ
 אן עפּן אונ אפּן שוועל באַזימזט זיכ בירקע אונ ברוי.

— נו, וואָס מאכסטו, וואסיל?

בירקע אונ דעונאָכ אויכ ברוי דריקן די האנט דעם ווייט.
 אָט דאָס דאָזיקע. נו, וואָס מאכסטו, וואסיל? קלייגט היינט גיט
 אזוי, ווי אלעמאָל: איצט רופט עס ארויס א גאנצן קאמפלעקס
 דערשיינונג פון דער לעצטער צייט אונ אינ דער ערשטער ריי
 רופט עס ארויס יענעם אָיונט, ווען סאווקע האָט זיכ צוריקגע-
 קערט פונעם „מארש“.

פון אָנהייב האָט זיכ דער שמועס געקלעפּט אונ ערשט נאָכ
 דעם, אז ברוי האָט אפּן טיש אוועקגעשטעלט א פלעשל, איז דער
 שמועס לעבעדיקער געוואָרן.

— זאָג אָבער, וווּ האָט זיכ דאָס אהינגעטאָן סאווקע.

גיט ווייניקער ווי דעם ווייט אונ ברויען אינטערעסירט די
 דאָזיקע פראגע אויכ בירקע. ברוי שווייגט: זיי מיט בירקען האָבן
 שוין געטראכט וועגן דעם. אינטערעסאנט, ווי קוקט אפּ דעם
 וואסיל.

— א קרענק ווייט אימ, — מאכט מיט די פלייצעס דער ווייט.

— ווי מיינט איר? עפשער האָט ער זיך צוגעשארט צו די אופשטענדלעך?—פרעגט אלץ דערזעלבער בירקע.
— אפ סאווקען קאָן מען אלץ גלויבן, —באמערקט דער געלא-
טענער ברוי: — וווּ מע וועט איז מיר געבן, אהינצו וועט ער
גיין.

— ס'איז נאָר א שאָד, וואָס וועגן דעם האָט מען פריער נישט
א טראכט געטאָן, —האָט מיט א טאָן פון א פאָרוואָרפּ אָפגערוטן.
זיך דער ווייט און צוגעגעבן: דאָ, ווייסט איר, איז אָט וואָס
אינטערעסאנט: פארוואָס האָט ער נישט געוואָלט זאָגן, אז ער איז
געווען בא זיי, האָט זיך געווען מיט זיי און אז ער ווייסט, וווּ זיי
זינענ? און מוידע געווען האָט ער זיך ערשט דעמלט, ווען מע
האָט אים גוט צוגעקוועטשט דעם עק און א פּרעג געטאָן ווי עס
באדארף צו זיין.

— איז דאָס טאקע פארשטענדלעך פארוואָס, —האָט געזאָגט
ברוי: —וויבאלד אז ער איז שוין מיט זיי פאר איינס, האָט ער
זיי נישט געוואָלט ארויסגעבן. און עפשער האָט ער מוירע געהאט
פאר זיי.

די לעצטע כקירע, אז סאווקע האָט זיך דערשראָקן פאר די
אופשטענדלעך, האָט געצוונגען דעם ווייט פארטראכטן זיך.
— דאָס קאָן זיין, —האָט ער מאסקים געווען, —אָבער די זאכ
באווייזט עפעס אנדערש. ווי זשע האָט עס געקענט טרעפן, אז
12 מאנ, דער 13טער סאווקע זינען אוועקגעפאָרן אהין און
קיינער האָט זיך צוריק נישט געקערט? הייסט עס, אז מע האָט זיי
דאָרטן נישט פארכאפט אומגעריכטערהייט: הייסט עס, זיי האָבן זיך
געריכט, אז מע וועט קומען געמען זיי און האָבן זיך גוט צוגע-
גרייט איג געווען זינען זיי, ווייזט אויס, נישט ווייניק... אָט
דערציילט מיר, ווי וועט איר דאָס דערקלערן?
ברוי און בירקע שווייגן.

— דער שעד ווייסט עס, ווי עס איז דאָרטן פאָרגעקומען, —
מאכט מיט די הענט ברוי.

— אָט דאָס איז דאָך טאקע דער גאנצער אומגליק, אז דער
 דאָזיקער איניענ איז א פינצטערער. לאָמיר זיכ פאַרשטעלן, —
 כקירעט ווייטער דער ווייט, — אז סאחוקע האָט ארויסגעגעבן אונ-
 דזערע סוידעס. איז וואָס זשע האָבן זיי געדארפט טאָג? אויב
 זיי האָבן קיין קראפט ניט געהאט, וואָלטן זיי פאָשעט אריבער-
 געגאנגען אפּ אונדער אַרט, אונ אויב קראפט האָבן זיי יאָ
 געהאט, וואָלטן זיי דעמלט געזאָגט סאחוקענ: „גיי אונ דערצייל
 זיי, ד. ה., אונדז, וווּ מיר געפינענ זיכ. זיי וועלן איבערדערציילן
 ווהינ מע דארף אונ מע וועט אונדז קומענ כאפּן, אונ דו, סאחוק-
 קע, מיר זיי אליינ אהער.“ אָט וואָס זיי וואָלטן אימ געזאָגט.
 אונ פאר סאחוקענ האָט ניט געהאט קיין שום זינ צו שווייגן
 דעמלט. אָבער סאחוקע האָט מיסטאָמע גאָרנישט געזאָגט.

ווייט אויס, אז דער ווייט האָט גענוג אָנגעמאָזליעט דעם
 מאַרכ, טראכטנדיק וועגן אָט דער גאנצער שרעקלעכער אונ אומ-
 קלאָרער געשיכטע. אונ אָט די אומקלאָרקייט האָט אפּ אימ גע-
 דריקט, ווי זי האָט געדריקט אויכ אפּ בירקעג אונ ברויענ.
 — דו מיינסט, אז סאחוקע האָט אונדז ניט ארויסגעגעבן? —
 פרעגט בירקע דעם ווייט.

— עס איז שווער צו זאָגן אפּ זיכער, אָבער דער איניענ אליינ
 באווייזט, אז ער האָט וועגן דעם ניט גערעדט.
 דעם ווייטס ענטפער באווייזט בירקענ, אימ ווערט אביסל
 בריינער.

אָבער עס נעמט א וואָרט דער געלאסענער ברוי.
 — דו, וואסיל, האָסט זיכ אינעם דאָזיקן איניענ פאנאנדערגע-
 קליבן בעסער פאר אונדז אונ זאָגן וואָס עס איז קעגן דעם קעג
 מענ ניט. סאחוקע האָט געוויס ניט געזאָגט, אז דאָס האָבן מיר
 אימ צוגעשיקט. אָבער מיט סאחוקענ האָט זיכ עפעס געטראָפּן,
 אימ האָט עפעס שטארק אופגערווערט. איר געדענקט, א וואָסע-
 דער ער איז דעמלט געווענ? דאָס איז גאָרניט געווענ דער סאחוק-
 קע, וואָס אלעמאָל.

ברוי האָט איבערגעכאפט דעם אָטעם און, אראָפּלאָונדיק די שטימ, האָט ער געזאָגט:

— איצט איז פאר מיר איין זאך קלאָר. ניט טאווקע, נאָר עמעצער און אנדערער האָט איבערגעגעבן טאלאשן אי וועגן טאווקען, אי וועגן אונדז.

די דאָזיקע ווערטער האָבן געמאכט אן איינדרוק, ווי א דר נער וואָלט געטראָפּן אין קוימען פון דעם ווייטן שטוב. בירקע איז פארטרייסלט געוואָרן און דער ווייט איז געוואָרן נאָכ פינצטערער. דער ווייט האָט זיך דערמאָנט אפּ אוהיניען: ער האָט זיך דערמאָנט יענעם אָוונט, ווען זי איז ארויס פון טאלאשן שטוב. ווייזט אויס, ניט אומזיסט האָט ברוי אָנגערופן זיין נאָ-מען. און פאַר בירקעס אויגן האָט זיך דורכגעשווינדלט אוהי-ניעס געשטאלט און מיט אזא מיין קלאָרקייט האָט ער זיך דער-מאָנט אפּ דער צייט, ווען ער איז אריין אין אָט דערזעלבער שטוב. ער האָט דערווייט אוהיניען באמ אויוון און האָט איר געזאָגט: „ס'איז קאלט, אוהינקע, עפּשער קאָן מען זיך אָנוואַרע-מען ארום דיר?“ און נאָך האָט ער זיך דערמאָנט אפּ זיינע ווערטער, וואָס ער האָט דעמלט געזאָגט: „מילכאָמע האלטן וועל איך ניט גיין, מיר וועלן פאר זיך געפינען אזא, וואָס וועט גיין מילכאָמע האלטן“.

דער ווייט שווייגט א פארומערטער. עס שווייגט אויך בירקע.

XXXI

דער פרייַקער און פּלוצלונדיקער אָנגריפּ פון דער פּוילישער ארמיי האָט פארכאפט אויך פּאָלעסיע. אפּ די פּאָלעסיער אָק-פירטע ערדן האָבן די פּאָליאקן דורכגעפירט א מאָביליזאציע. שויןטער שווייגנדיקע און פארהארטעוועטע זינן פון פּאָלעסיע האָט מען קעגן זייער אייגענעם ווילן געשוונגען אונטער אן אופוויכט פון דער פּוילישער מיליטערשטשינע גיין אין די סיפּע הינטער-פונקטן פאַרמירן נישט טיילן, צו דערפילן דאָס מיליטער

אפן פראָנט. די פוילישע מיליטער־קאָמאנדירן, דורכפירנדיק די
מאָביליזאציע, האָבן געהאט אין זינען אויך די פארטיזאנישע
באוועגונג און האָבן געמיינט דורך דער מאָביליזאציע קלענער
מאכן דעם פארנעם פון דער דאָזיקער פארטיזאנישער באוועגונג.
אַבער דער דאָזיקער מיטל האָט געבראכט פונקט צו פארקערטע
רעזולטאטן. פונדעם פאר אלץ איז א באדייטנדיקער טייל פון די,
וואָס האָבן געדארפט מאָביליזירט ווערן, ניט געגאנגען אפ די
מאָביליזיר־פונקטן, נאָר האָבן זיך א לאָז געטאָן אין די וועלדער,
און די איבעריקע, וועלכע מע האָט צוגענומען מיט גוואלד
האָבן פארבאָרגן טיפּ אין זיך א האס צו די אָקופאנטן און זיי־
נען געלאָפן פון די קאזארמעס, זינענ געלאָפן פון די מיליטער־
רישע טיילן, זינענ געלאָפן פון וואנען מע האָט נאָר געקאָנט
לויפן בא יעדער געלעגנהייט. מע פלעגט זיי כאפן, אומבעראכ־
מאָנעסדיק צערעכענען זיך מיט זיי, אָבער אויך די שרעקלעכסטע
שטרעפן האָבן ניט אָפגעשטעלט דעם דעזערטירן־שטראָם. דער
פריילינג, די ווארעמקייט און רייפֿקייט פון די וועלדער האָבן
מיטגעוויקסן, אז די וואלד־געדיכטענישן זינענ געוואָרן זיכערע
ערטער און באהעלטענישן פאר די, וואָס האָבן זיך ארויסגעריסן
פון פוילישער מיליטערשטשינע און ניט געוואָלט מילכאָמע האלטן
פאר די פֿינכלעכע אינטערעסן פונעם פריצישן פוילן. די וועל־
דער האָבן איינגעהילט די אומרויקע מענטשן, צו וועלכע ס'האָט
זיך אויסגעלאָזן דער פאנסקער צאָרן און פאָליצי־ישע געקאָמע.
אַט די דאָזיקע וועלדער זינענ געוואָרן א שול פון זייער קלאסן־
באווסטזיניקייט. אהער פלעגן אָנקומען גאנצע קאדערע אונטער־
ערדישע טוער און ס'פלעגט דורכגעפירט ווערן צווישן זיי א
ברייטע ארבעט, געפירט א פראָפאגאנדע פאר די סאָוועטן, האָבן
אופגעקלערט די פראָגראם פון די באַלשעוויקעס, זייערע אופ־
גאבן און צוועקן, האָבן זיי געגעבן אַרגאניזאציאָנעלע פאַרמען,
האָבן אופגעדעקט דעם זיין פון דער וויספאָליאקישער מילכאָמע
און די ראל פון די, וואָס זינענ געשטאנען הינטערן פלייצע

פונעם פריצישן פוילן און האָבן פאקטיש אָנעפירט מיט איר. די דאָזיקע וועלדער האָבן אופגעהאלטן און געמערט די פארטיי זאנישע גרופעס און זייערע פארייניקונגען אינ די נאָענטע הינ-טער-פונקט פון פוילישן פראָנט.

אפ א זאמדיק בערגל כאט ברג וואלד, וו עס האָבן זיך, ווי שפסן אפ דער פאשע פאנאנדערגעוואָרפן יונגע ברייט צווייגיקע יאָדלעס, איז שטיי, רויך און גוט. פון איין זייט שפרייט זיך פאנאנדער א ברייט פעלד, וואָס איז ארומגערינגלט מיט וואלד און ארומגעשטעלט פון די זייטן מיט א קליין וועלדל. אפן צווייטן זייט בערגל שטייט א געמישטער וואלד, א געריכטער און א כמורנער. און סיי דאָס דאָזיקע פעלד און סיי דער דאָזיקער וואלד זיינען אויך ארומגערינגלט מיט ניט דורכאנגבארע בלאַטעס. פון אלע זייטן איז דאָס דאָזיקע בערגל זייער א גוטע פאָזיציע: דו שטייט אפ איי, און קיינער זעט דיך ניט, אָבער דו אליין וועסט דערזען פון דאנען אי דאָס פעלד, אי דעם וועג, אי אלע וועגלעך. דו קענסט זיך דאָ ווארעמען אפ דער פריילינג דיקער זון, אז מע דארף גאָרניט בעסער. און אויך דו האָסט ליב טראכטן וועגן הויכע זאכן, אָדער פאָשעט באָדן זיך אינ די כוואליעס פון אָנגענעמע טרוימען, וועט אויך דיר דאָ קיינער-ניט שטערן. אָט פארוואָס דער אלטער טאלאש האָט זיך אויס-געקליבן אָט דעם דאָזיקן בערגל פאר זיינ צייטווייליקן ריזאָרט, אָבער איצט איז דער אלטער טאלאש ניט איינער אליין. מיט איינע געפוינט זיך זיינ שטענדיקער פריינט און כאווער מארטינ ריל און דער אלטער טאלאש מיט מארטינ ריינ זיינען אהער געקומען ניט נאָר אפ פאָשעט פארברענגען די צייט: אהער דארפן זיך צונויפקומען אויך זייערע איבעריקע כאוויירימ: טי מאַך בודזיק, מיקיטע, סאמאק און קוזמא לאריגע פון וועפרי. עס וועט עפּשער אפילע אויפקומען דורכפירן דאָ א ברייטע פארזאמלונג—עס זיינען פאראן זייער וויכטיקע פראגן, וועגן וועלכע מע דארף א רער טאָן. מע דארף דאָך ענדלעך אָנהייבן

אויכ אמער ערנסטע ארבעט. אהערצו, אפ דעם דאָזיקן בערגל
קומען אייגענע מענטשן מיט פארשיידענע ניס און יעדעס. מיט
איין וואָרט, דאָס דאָזיקע בערגל איז דעם אלטן טאלאש צײַט
ווייליקער שטאב.

און אויכ אויסערלעכ זעט אויס איצט דער אלטער טאלאש ווי
א מיליטערישער מאנ. אפן קאפ טראָנט ער א רויטארמיישע
היטל. אָנשטאָט א פארלאסעטן, א פארשטאָלצענעם און אויסגע-
ריבענעם פעלצל, טראָנט ער א מיליטערישן מונדיר. עמעס, פון
דעם מונדיר איז בלויז געבליבן דער שניט און די סכוירע, וואָ-
רעם אלע סימאָנים פון דעם, אז ער האָט געהערט צו די פוי-
זישע מיליטערישע דעם קאָלנער, די קנעפלעכ מיט די וויסע
אָדלערס—האָט דער אלטער טאלאש אויסגעריסן און פארביטן
זיי מיט אייגענע קוסטארישע, פאָלעשקישע. און אפ די פיס בא
אימ זינען ניט קיין לאפטיעס, נאָר עלעגאנטע שטיחל און הויזן
פון גוטן געוואנט און לאמפאסן, ווי בא א קאָזאק אָדער בא
א גענעראל. ניס שוין זשע טאקע האָט דער אלטער טאלאש,
דער פארטיזאנישער אטאמאן ניט פארדינט טראָגן אזא פאָרמע?
זי גייט אימ זייער צום פאָנעם און טיילט אימ זייער שטארק
אויס פונעם פארטיזאנישן אוילעם. און דאָס אימפאָנירט די פאר-
טיזאנער אליין.

אָנגעשפארט אפן עלנבויגן, ליגט מארטינ ריל אפ א זייט אפן
אָנגעווארעמטן גראָז. זינע געדאנקען בלאָנדזשען ארום ערגעץ
ווייט פון דעם דאָזיקן בערגל.

— און ווען זשע וועלן מיר דאָס, א רועכ זאָל עס נעמען,
אָנהייבן עפעס טאָן? ס'איז דאָך די רעכטע צייט פון זייען, —
רעדט אפן קאָל מארטינ.

— מיר וועלן לעבן, וועלן מיר נאָכ, טייערינקער, די ערד
אויסטאָפּטשען. עהע, עהע! און איצטער זאָלן די ווייבער און די
וועלכע זינען אינדערהיים, ספראווען זיכ מיט דער ארבעט.
אונדזער ארבעט, טייערינקער, הייבט זיכ ערשט איצט אָן.

— איצט איז פאראן אסאך מער ווו צו פאנאדעריאָנז זיכ, —
דעסט אופגעמונטערט מארטיג: פֿרילינג־צײַט איז אונדז קײַן
טײַחל ניט שרעקלעכ. קען נאָר גוט דעם וואַלד און ווייס נאָר
די געהעריקע שאַ ווען פֿונ וואַלד ארויסצוגײַן... און זע נאָר —
דער פּאָליאק, דער הונט האָט אָפּגעצויגן.

— ווארט א ווײַלינקע, טײַערער: ער וועט זיכ נאָכ אָנרײַסן, —
רופט זיכ אָפּ מיט אווטאָריטעט און פֿילבאדײַטיק דער אלטער
טאלאש. ס'איז אפֿילע שווער צו אָנשטויסן זיכ, וואָס מײַנט דאָ
דער אלטער טאלאש, מען קאָן מײַנען, אז ער האָט אינ זינען
ברײַטע פארטיואנישע אָפּעראציעס. עס איז טאקע אזוי, אָבער
ניט נאָר אפּ דאָס אליינ האָפט דער אלטער טאלאש. ער האָט
בײַז דער לעצטער צײַט ניט פארלאָרן די פארבינדונג מיט דער
רויטער ארמײ. און דאָרטן האָט ער דערהערט פֿונ די קאָמאנד
דירן, אז דאָס, וואָס די פּאָליאקן גרײַפֿן אָן, איז ניט שרעקלעכ
און ניט אומדערווארטעט פאר דער רויטער ארמײ, אז די רויטע
ארמײ וועט אפּ א געוויסער צײַט אָפּטרעטן אפּ מיזרעכ: אסאך
רויטע מיליטער האָט מען אראָפּגענומען פֿונ דעם דאָזיקן פּראָנט
און מע האָט אריבערגעוואָרפֿן אפּ דאָרעם, קעדיי גיכ און אינ־
גאנצן דערשלאָגן ווראנגעלן, און דערגאָכ וועט מען זיכ נעמען
אויכ צו די ווײַספּאָליאקן, אגעווי, ווי עס האָט זיכ דערוויסט דער
אלטער טאלאש, איז אויכ די ראָטע, וווּ בוקריי איז געווען א
וווואָנדער, אוועקגעפאָרן אפּ ווראנגעלן.

— אָן, דאָרטן איז עמעצער ארויס פֿונ וואַלד, —הײבט מארטיג
אפּ דעם קאָפּ אינ ווײַזט אָפּן וואַלד, אפּ יענער זײַט פֿעלד און
אפּן וועג, וואָס עס גײַט מיטן פֿעלד. דער אלטער טאלאש און
מארטיג קוקן זיכ אײַן אינ דער מענטשלעכער פיגור.

דער מענטש האָט זיכ אָפּגעשטעלט, שטײט, קוקט זיכ ארום.

— ווײַזט אויס, ניט קײַן אונדזעריקער, — באמערקט מארטיג.

— מיר וועלן וויסן: אפּן וועג שטײט אונדזער וואכ, — ענט־

פערט רויק דער אלטער טאלאש.

דער אומבאקאנטער מענטש טיילט זיך אָפּ פונעם וואלד, גייט מיטן וועג, גייט איבער דעם פעלד.

דער אלטער טאלאש און מארטינ שווייגן, לאָזן גיט ארויס פון אויג דעם אומבאקאנטן מענטשן. ער גייט דורכ א העלפט וועג דורכן פעלד, דערנענטערט זיך צום וואלד. ער גייט מיט אן אויסגעמאָסטענעם גלייכמעסיקן טראָט. ער איז שוין נאָענט פונעם וואלד. נאָך עטלעכע מינוט—און ער איז שוין אין וואלד. — איך וואָלט שווערן, כ'חאָב ערגעץ געזען אָס דעם דאָזיקן מענטשן: פונקט אזא פיגור און פונקט אזא באנגעלע, — געדענקט עפעס דער אלטער טאלאש און קאָן זיך גיט דערמאָנען, וווּ האָט ער געזען אזא מענטשן.

— עפּשער, איז דאָס סאווקע? — שפאסט מארטינ.

— סאווקע גאָר? — ניין, דאָס איז גיט סאווקע... און דו ווייסט, סאווקע איז גאָרניט אזא פארפאלענער מענטש. אָט האָט ער דאָך גיט דערציילט וואסילן וועגן אונדז, כאָטש ער איז א ליידראק און א פערדיאנעווא. מיט א מעסער האָט ער זיך געוואָרפן, דעם זייט דורכגעשטאָכן. ס'איז נאָר א שאָד, וואָס ער האָט אפ טייט גיט דערהארגעט אָס דעם הונט. און מיר האָבן נאָך מיט אימ גיט אויסגעצאָלט זיך.

— זאָג נאָר, דיאדקע טאלאש, פון וואנען האָט איר דאָס דער- גאנגען וועגן דעם, וואָס סאווקע האָט זיך צונויפגעזעצט מיט וואסילן און זיין כאוורייע?

דער אלטער טאלאש קוקט א פאָר מינוט אפ מארטינען, שווייגט. — מע האָט מיך זייער געבעטן, אז איך זאָל גיט דערציילן וועגן דעם מענטשן, וואָס האָט מיר איבערגעגעבן. אָבער דיר וועל איך זאָגן: דערציילט האָט עס אוהיניע, וואסילן ווייב.

מארטינ האָט לייכט א ציטער געטאָן, אָבער ער האָט זיך גע- סטארעט באהאלטן פונעם אלטן טאלאשן זיין אופרעגונג.

— אינטערעסאנט! — האָט רויק, אפילע קאלט אָפגערופן זיך מארטינ. און וואָס איז מיט אימ אייגנטלעך אוהיניע?

— אָבער דו וועסט וועגן דעם קיינעם נישט דערציילן!—פרעגט דער אלטער טאלאש און קוקט כוועט מארטינען איין די אויגן. מארטינ האָט נישט באוויזן צו ענטפערן: פון דער זייט פון וואלד האָט זיך דערהערט א טויבער טאָפּשען פון פיס איבער דער ווייכער ערד. דער אלטער טאלאש און מארטינ האָבן א קער געטאָן די קעפּ איין יענער זייט. פון אהינטער דער צע- צווייגטער יאָדלע האָבן זיך גלייב ארויסגערוקט צוויי פיגורן: דער פארטיזאן, וואָס איז געשטאנען אפּ דער וואכ מיט א ביקס, און אן אומבאקאנטער מענטש דערוועלבער, וואָס איז געגאנגען מיטן וועג דורכן פערד.

דער אלטער טאלאש האָט א קוק געטאָן אפּן אומבאקאנטן. אפּן אלטן פּאָנעם האָט זיך גלייב באוויזן א שמייכלע. ווי א יונגל האָט ער זיך שוועל א שטעל געטאָן אפּ די פיס און א וואָרפּ געטאָן זיך אנטקעגן.

— כאווער ניעוויירני, געזונט זאָלסטו מיר זיין!—האָט אפּ פאָ- לעסיער שטייבער באגריסט אים דער אלטער טאלאש. ניעוויירני איז א קליינע וויילע געווען איין פארלעגנהייט. דער אלטער טא- לאש האָט זיך איין זיין ניער קליידונג אויף געענדערט, אז עס איז אים שווער געווען גלייב צו דערקענען. אָבער גלייב איז ניעוויירניס פּאָנעם ליכטיקער געוואָרן.

— דיער טאלאש!—און כאוועריש האָט ער דעם אלטן א דריק געטאָן די האנט. ווי גוט, וואָס איך האָב זיך באגעגנט מיט אייך, אלטער פריינט... אבי איך גיי און טראכט אלץ: ווי- היג פירט ער מיך, דער כאווער?—און ער ווייזט אָן אפּן קא- דאל-פארטיזאן.

— נו, איך קאָן דאָך אייך נישט און דורכקאנטראָלירן דארף מען, וואָס זייט איר פאר א מענטש,—באמערקט זאכלעכ דער פארטיזאן.

— ריכטיק, כאווער, ריכטיק!— און דער אלטער טאלאש שמייכלט צופרידן: זינע וואַיאקעס

ווייסט די דינטט. ס'איז בא זיי אן אָרדענונג און שטרענג, ווי
אין דער ארמיי.

— פון וואנען קומט איר דאָס צו אונדז, כאווער ניעווידני?
— איך גיי ארום באקוקן מיין ראיאָן, ארבעט איז דאָ א פולע
און מען דארף פאר דער דאָזיקער ארבעט צוקלייבן און אוועק-
שטעלן מענטשן.

— וואָס-זשע פארא גוטס האָט איר געזען, געהערט?
— אסאך זאכן האָב איך געזען, אונדזער זאך לעבט, וואקסט...

וואָס זשע הערט זיך אָבער בא אייך?
— דער אלטער טאלאש האָט דערציילט וועגן די לעצטע גע-
שעענישן, וועגן בוקרייט מארש, וועגן דעם צוואמענשטויט מיט
די פאָליאקן אונטער האנוסי, וועגן זיינע געשעענישן, וועגן
דעם, ווי מען האָט פארכאפט די פוילישע קאָנטר-אויסשפירונג,
ניעווידני איז געווען פארכאפט.

— הייסט עס, איר זייט ליידיק ניט געזעסן. מאָלאָדצי! וועגן
אייך רעדט מען אומעטומ.

— מע טוט צוביסלעך, ענטפערט דער אלטער טאלאש—אָט
היינט וועט בא אונדז טאקע פאָרקומען א באראטונג. מיר ווילן
אביסל פון וואלד ארויס. און גוט טאקע, וואָס מיר האָבן אייך
געטרעפן. איר וועט אונדז זאָגן א פאָר ווערטער וועגן דער מיל-
כאָמע מיט די פאנעס.

— זייער גערנ וועל איך שמועסן מיט אייך.

— איז לאָמיר גיין, מארטינ, דאָס איז מיין זיכערער כאווער,
איינער פון די, וועלכע האָבן אנטוואָפנט דעם פוילישן קאָנוואָי,
האָט איצט ערשט דער אלטער טאלאש פאָרגעשטעלט ניעווידנען
מארטינ רילן, נו, כאווערל, רופ צונויף דעם אוילעם!

מארטינ האָט זיך שווייגנדיק אופגעהויבן.

איצט ערשט האָט ניעווידני באמערקט, אז בא מארטינען איז
פאראן ניט נאָר א ביקס, נאָר אויך א טרובע באם זיט אפ א
גרינעם שנור, א היפשע אויסגעבויגענע טרובע, א הילצערנע,

וואָס ער האָט אליינ געמאכט, און איז שטיין ארומגעוויקלט מיט
בעריאָזעווער קאָרע. מאַרטינ איז צוגעגאנגען אביסל געענטער
צום וואַלד, האָט צוגעלייגט צו די ליפּן די טרובע, האָט אביסל
ארויסגעשטעלט פאָרויס די לינקע פוס און גענומען טרובען אזוי,
ווי עס טרובען איז וואַלד די פאסטעכער. א הויכער, הילטיקער
און א גאנצ ניט אָנגענומענער קלאנג האָט זיך צעשוומען איר
בערן וואַלד און איז אנשווינג געוואָרן. אָפּוואַרטנדיק אויפֿלע,
האָט זיך דאָ איז דער טיפעניש פונ וואַלד אָפּגערופּן א צווייטע
טרובע. דער אלטער טאלאש האָט זיך צוגעהערט און געשאַקלט
מיטן קאָפּ, באווייזנדיק איז יענעם זיט, פונ וואנען עס האָט זיך
געהערט די טרובע. נאָך ווייטער און נאָך שטילער האָט זיך אָפּ-
גערופּן א דריטע. דער אלטער טאלאש איז, ווייזט אויס, געווען
צופרידן, הערנדיק דאָס איבערופּן זיך פונ די טרובעס.
— וואָס ארט וועמען, אז איז וואַלד טרובען „פאסטעכער“? —

האָט ער באַמערקט.
עס איז ניט דורכגעגאנגען קיין פערטל שאַ, ווי פונ וואַלד
האָבן אָנגעהויבן ארויסגיין גאנצע גרופעס מענטשן מיט קאראבי-
נען, מיט ביקסן, מיט אברעזל, מיט בערדאנקעס, מיט עסטרייכ-
שע און דייטשישע ביקסן, אינדערשפיץ פונ דער גרופע זיינען
געשטאנען מענטשן געניטע איז מיליטערישע איניאַנימ.
די פארטיזאנער זיינען געווען אָנגעטאָן און אָנגעשוכט ווי עס
האָט זיך געמאכט. אפּ די קעפּ זיינען באַ עטלעכע געווען אלטע
סאָלאַטישע היטלען, וואָס האָבן שוין אפּ זייער לעבן געזען
גאליציע, די קארפאטן, פוילן און דייטשלאנד. וווייט-ווי פלעגן
זיך דורכווארפן אמאָליקע גימנאסטיאָרקעס אָון קאזיאָנע לערערנע
באקליידונג. אָנגעשוכט זיינען זיי געווען, ווער איז שטיוול, ווער
איז שטיוולעכט מיט וויקל-פאטן פונ קערענסקעס צייטן און ווער
איז טראַדיציאָנעלע פאָלעסיער לאַפּסיעס, אָבער דער עצעם אוי-
לעמ איז געווען אן ערנסטער, א פארהארטעוועטער דורכ די שטור-
מען פונ מיליטאַרע און רעוואָלוציע, און א גרייטער צו שלאָג

זיך ניט אפ קאטאָוועס, און אוילעם, קעגן וועלכע עס איז גאָר
ניט אזוי גרינג צו קעמפן אינ די דאָזיקע בלאָטעס און פּאָלע-
סיער העקן.

און די גרופעס פון די פארטיזאנער זיינען אלץ צוגעקומען,
דער האמוינ פון באוואָפנטע מענטשן איז אלץ מער און מער
געוואקסן, ענדלעך, ווען אלע האָבן זיך צוגעפגעקליבן, איז ארויס-
געסראָטן דער אלטער טאלאש.

— כאוויירימ, פארטיזאנישע מיליטערן לאָמיר א שמועס טאָן
וועגן אונדזער איניען, שוין צייט, אז מיר זאָלן זיך נעמען פאר
דער ארבעט. ניט פון אייגענעם ווילן, טייערינקע מיינע, טוליען
מיר זיך ארום איבער די וועלדער. עס האָט זיך אפ אונדז אופ-
געהייבן די פריצישע האנט, עס האָבן אונדז די פריצים מיט זייער
מיליטער אראָפגעטריבן פון אונדזער בלוט-אייגענער ערד, האָבן
צעברענט אונדזערע הייזער, האָבן צערוינירט אונדזערע האָרע-
פאשע הויפן, האָבן צעראכעוועט אונדזער פארמעגן. און פאר-
וואָס? דערפאר, וואָס מיר האָבן ניט געוואָלט זיין קיין באטרא-
קעס בא די פאנעס, וואָס מיר האָבן זיך דערוואגט אראָפּווארפן
דעם יאָך, אינ וועלכע עס האָבן איינגעשפאנט די פאנעס און קא-
פיטאליסטן דעם האָרעפאשנעם אָרעמען פאָלק; דערפאר, כאוויי-
רימ, וואָס מיר זיינען געשטאנען און מיר שטייען פאר די באָל-
שעוויקעס, פאר דער סאָוועטנמאכט, וועלכע האָט אראָפגעוואָרפן
די מאכט פון רייכע און האָט זי איבערגעגעבן אינ די הענט פון
דעם ארבעטער און אָרעמען פויערטומ. די פאנעס האָבן א לאַז
געטאָן אפ אונדז זייער ווייטן מיליטער, קעדיי אָפנעמען בא
אונדז די ערד, קעדיי מאכן אונדז פאר זייערע לייבקעכט און
וידער צווינגען ארבעטן אפ זיי. ניט שוין זשע וועלן מיר דאָס
מאסקים זיין ווידער ווערן כלאָפּעס בא די פריצים?

— אראָפ די פאנעס!—האָבן א דונער געטאָן די פארטיזאנערן

— איז לאָמיר זשע ניט טוליען זיך איבער די וועלדער און
ניט זיצן צוגעפגעלייגט די הענט. מיר האָבן גענוג קראפט און

מיר קאָנענ שוין עפעס טאָן. איז וואָס זשע זאָלן מיר טאָן? מיר
וועלן בינדן די פאנעס די הענט, מיר וועלן זיי צווינגען האלטן
דאָ אן ארמיי, מיר וועלן אָנזאלן אפ זייערע אָבאָן, רוקנירן די
וועגן, צעברעכן זייערע מאַיאַנטקעס, אָן ראכמאַנעס שלאָגן דעם,
ווער עס וועט שטיין פאר די פאנעס. מיר וועלן העלפן אונדזער
רויטער ארמיי, ביז זי וועט אָנקלייבן קיינעם און צוואמען מיט
איר וועלן מיר ארויסטרייבן די פאנעס און זייער פאָליציי, די
קסיאָנרונ און יעשוירער שמוץ.

נאָך דעם אלטן טאלאש האָט א וואָרט גענומען ניעווידיני.
— דערלויבט, כאוויירימ, אינ וואָמען פון דער פארטיי באָל-
שעוויקעס באגריסן אייך, אקטיווע קעמפער, וועלכע זינען ארויס-
געטרָסן אָרגאניזירטערהייט און מיט געווער אינ די הענט קעגן
דער האָזעריקער אַנשיקעניש פון די געדונגענע פון דער קאפי-
טאליסטישער אייראָפּע.

— כאוויירימ! אונדזער פארטיי, א פארהארטעוועטע אינ פֿייער
פונעם אַקטיאבער-אופשטאנד, האָט צעקלאפט און אראָפּגעוואָרפן
די גאכט פון קאפיטאל אינ רוסלאנד און האָט גענומען די מעלר-
מישע מאכט אינ אירע הענט, קעדריי באפרייען די פאישקלאַטע
מאכן ארבעטער און פויערימ פונעם יאָך פון קאפיטאל, פונעם
פריצישן יאָך, קעדריי אָפּגעבן אינ די הענט פון די ארבעטנדיקע
די פאבריקן, די זאוואָדן, די ערד, קעדריי מאכן זיי פאר באלע-
באטימ פון די דאָזיקע פאבריקן, פון די זאוואָדן, פון דער ערד,
קעדריי זיי אליין זאָלן ווערן פרייע בויער פון זייער אייגענעם
ווילשטאנד, פון זייער לעבן אפ נייע סאָציאליסטישע יעשוירעס.
די ארויסגעטריבענע פאבריקאנטן, סאָכרימ, הענדלער, פרי-
צימ, צארישע גענעראלן און די איבעריקע קליקע בלוט-זוויגער
האָבן זיך געפונען מיטגעפיל צווישן די אויסלענדישע קאפיטאל-
ליסטן. מיט זייער הילף האָבן זיי צונויפגעקליבן גאנצע פאָלקן
וויסגווארוייער און באוואָפנט זיי מיט פאנצער-מאשינעס און
טאנקעס און אונטער דער קאָמאנדע פון צארישע גענעראלן און

אָפּזעצערנ האָבן זיי זיך אַ לאָז געטאָן קעגן דער סאָוועטנמאכט,
קעדיי פארלעשן אינ בלוט פון די ארבעטער און ארבעטנדיקער
פּויערישער אָרעמקייט דעם פּייער פון דער רעוואָלוציע און אומ-
קערב זיך די מאכט פון קאנטשיק און שאַמפּאָל. וואָס דאָס איז
פארא מאכט, ווייסט איר שוין אליין. דעניקינ פון דאָרעם, קאָל-
טשאק פון ווייסט מיורעכ, יודעניש פון מיירעווי, די ענגלענדער
פון צאָפּן האָבן צונויפגעדריקט אינ אַן ענג רוננ אונדזער לאנד,
קעדיי פארמאָרענ עס דורכ הונגער, קעדיי אריינעמען אונדז, הונ-
געריקע, בלוטלאָזע אינ זייערע הענט און פארניכטן די סאָוועטן-
מאכט. אָבער, כאוויירימ, אונדזער יונגע רעוואָלוציאָנערע ארבע-
טער-פּויערישע רויטע ארמיי, אונטער דער אָנפירונג פון דער
באָלשעוויסטישער פארטיי, א האלב-הונגעריקע, א שוואכ בא-
וואָפנטע האָט צעקלאפט אפּ ברעקלעך די צארישע גענעראלן,
האָט ארויסגעטריבן דאָס פרעמדע מיליטער און די אויסלענדישע
קאפיטאליסטן און איצט מאכט זי א סאָפּ מיט ווראנגעלן, אָבער
אונדזערע בלוטיקע קלאסן-סאָנאָנאָ, די אויסלענדישע קאפיטאליסטן
אינדערשפיץ מיט ענגלאנד בארוקן זיך ניט. זיי האָבן געשאפן
די אויגערופענע „גרויספּוילן“ און האָבן אויסגענוצט די פריזישע
דורשטיקייט אפּ צו פארכאפּן פרעמדע ערד, קעדיי ווענדן זיי
קעגן דער סאָוועטנמאכט. איז אָט, כאוויירימ, די דאָזיקע מילכאָ-
מע האָט זיך אָנגעהויבן. וואָס די דאָזיקע מילכאָמע טראָגט אונדז
ווייסט איר. איר אליין, כאוויירימ, האָט זיך גענומען פארן גע-
ווער-איר האָט זיך געשטעלט אפּ א ריכטיקן וועג. קיינ אנדער
וועג איז פאר אונדז ניטאָ. כאוויירימ, מיר קעמפן ניט פאר דעם
אז מיר זאָלן פארנעמען פרעמדע ערדן. מיר זיינען געצוונגען
מילכאָמע האלטן, פארטיידיקן אונדזער פאָטערלאנד, אונדזער מאכט,
אונדזערע אינטערעסן. אונדזער מאכט-דאָס זיינען מיר, דאָס
זיינען אונדזערע אינטערעסן. די סאָוועטנמאכט-דאָס איז דער
סימבאָל פון באַפֿרייען די גאנצע אונטערדריקטע מענטשהייט פֿר-
נעם יאָך פון קאפיטאליזם. מיר קעמפן ניט מיט פוילן ביכלאָל,

מיר קעמט מיט דער פריזשער וויספויגל, מיט פוילע פונ דער
קאפיטאליסטישער אונטערדריקונג. אינאונדערע רייענ, אינ די
רייענ פונ דער באַלשעוויסטישער פארטיי זינענ פאראנ אסאך,
טויזנטער אָנגעזעענע רעוואָלוציאָנערן-באַלשעוויקעס-פּאָליאַקן,
וועלכע שלאָגן זיך צוזאַמען מיט אונדז קעגן דעם פריזישן פוילע.
אינ די רייענ פונ דעם פוילישן מיליטער זינענ פאראנ אסאך
ארבעטער און פויערימ. א טייל פונ וועלכע איז פארפירט דורכ
זייער רעגירונג און די קסיאָנדזן און א צווייטער טייל איז גע-
צוונגען מיט גוואלד שטעלן זיך אינ די רייענ פונ דער ארמיי.
און מע דארף, כאוויירימ, אינ דער מיליטאַרע מיט די פאנעס
לאָזן אינ גאנג ניט נאָר דאָס פארניכטונג-געווער, נאָר מע דארף
אויך עפענען די אויגן די אימבאוועסטזיניקע פוילישע סאָלאַטן,
אפּוועקן זייער קלאַסן-באוועסטזיניג: זיי וועלן פונ סאָנים ווערן
אונדזערע פארבינדעטע און פוס אינ פוס מיט אונדז וועלן זיי
גיין קעגן זייערע אונטערדריקער. כאוויירימ, מיר וועלן זיגן, די
צוקונפט איז אונדזערע, דערווייל אָבער, כאוויירימ, הייבט אָן
אַרגאניזירן רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעטן, אָט די דאָזיקע וואַן-
דערנדיקע קעמפּערישע סאָוועטנמאַכט: ס'איז ניט ווייט די צייט,
ווען די סאָוועטנמאַכט וועט זיך דאָ שטעלן אפּ פעסטע פיס. זאָלן
טרימפירן אונדזערע פּיינט מיט זייערע זיגן—זייער טרימפּ איז
ניט אפּ לאנג. איז לאָמיר זיך נעמען פאר דער ארבעט, כאווייר-
רימ, פאר דער איינציק-ריכטיקער אונדזערער ארבעטער-פויער-
שער זאך, די זאך פונ אונדזער באפרייונג, פאר אן אומבעראנ-
מאָנעסדיקער קלאַסן-מיליטאַרע מיט די פאנעס!

— זאָלן לעבן די רויטע פארטיזאנער!

— זאָלן לעבן די רויטע ארמיי און איר אָרגאניזאַטער—די קאָ-

מוניסטישע פארטיי!

דער מיטינג האָט זיך געענדיקט מיט א שווע שלאָגן זיך ביזן
סאָם מיט די פאנעס, שלאָגן זיך פאר דער באפרייונג פונ די
ארבעטנדיקע.

די סאמע שווערע, די סאמע שרעקלעכע מינוטן, וועלכע עס האט נאך קיינמאל נישט איבערגעלעבט סאווקע מילהונ, זיינענ גע- ווען יענע מינוטן, ווען דער אלטער טאלאש האט אים ארויסגע- טראָגן זיין אורטייל. ווען דער אלטער טאלאש וואָלט געזאָגט: „א טויט סאווקענא!“—וואָלט עס נישט אזוי פארווונדערט, ווי עס האָבן אים פארווונדערט די פראָסטע געוויינלעכע ווערטער פונעם גרויזאמן, אָבער אינ סאָך גענומען גוטן אופריכטיקן מענטשן: „גיי פון דאנען, אז מיינע אויגן זאָלן דיך נישט אָנקוקן“ און זיין לעצטער וואָרט:—„לעב!“

סאווקע האט זיך אזוי שווער אויסגעמוטשעט פאר דער צייט, וואָס מע האט אים אויסגעפאָרשט אינ די טורמעס פון דער פוי- רלישער קאָנטר-אויסשפירונג און באוונדערס פאר דער צייט, ווען מע האט אים געצוונגען באווייזן דעם וועג אינ וואָלד, קעזיי געפינען דאָס שרעקלעכע ביידל, ווו עס האט זיך אָפגעשטעלט דער פארטיאנישער אטאמאן מיט זיין זון און מיט זיין כאַיזער— אז ער איז אינגאנצן פארטעמפט געוואָרן און האט שוואַך אופ- גענומען אלע ווייטערדיקע געשעענישן: דעם אומגעריכטן אויס- ברוך פון די פֿייערן, די שרעקלעכע פיגורן פון די באוואָפנטע מענטשן, וועלכע האָבן זיך ארויסגערוקט פון דער פינצטער און זייער ארומהאווען אינעם בליאסק פון די פֿייערן, דעם געריכט, די זאלפֿשטאָט און דאָס איבעריקע. אָבער יענעם מאַמענט, ווען דער אלטער טאלאש האט אים, סאווקען, אריינגעקוקט אינ די אויגן מיט זיינע טונקלע שאַרפע אויגן און זיינע ווערטער, וועלכע האָבן געגעבן סאווקען פרייהייט און לעבן,—האָבן שטארק אָפגערודערט סאווקען. „גיי זיך! גיי פון דאנען!“ און נאָך וואָס עס האט זיך איינגעשניטן אינ סאָר- קעס זיקאַרן,—מארטין ריז, דער שווייגעוודיקער און א ביסל אָנ- געכמורעסער. אָט דער זעלבער מאַרטינ, וועלכע סאווקע האט גע- מיינט פארקויפן דעם ווייט און זיינע גוטע ברידער, איז צוגע-

זאנענע צו אים, צו סאווקענ און האָט מיט זײַנע הענט, ווי מיט
אײַזערנע צוואנגענ, צעבראָכן די קײטן און באַפּרײט סאווקעס
הענט.

פאַר סאווקענ האָט זיך געזעט אַ פינצטערער זומפּ און עס
האָט אים אָנגענומען אַ שרעקלעכע פּוסטקײט. ער איז אַ לעבעדיג-
קער און פּרײַער. פאַר אים איז אָט די סאַמע גרויסע און ברייטע
ראכװעס, וועלכע ער האָט פּרײַער אינגאַנצן ניט באַמערקט, אָבער
ער האָט אויך דערפּילט, אז אָט איז דער דאָזיקער ראכװעס איז
פאַר אים קײן אָרט ניטאָ... „גיי זיך, גיי פון דאַנענ!“

ניט אופהייבנדיק די אויגן, מיט אַן אַראָפּגעלאָזענעם קאַפּ, האָט
זיך סאווקע געלאָזט גײן פון וואָלד. די גרויזאַמע פאַרטיזאַנער
האָבן שווייגנדיק באַגלייט אים מיט די אויגן, און נאָר באַ סאַו-
קענ אליינ האָבן זיך ארויסגעריסן ווערטער, האָבן זיך ארויסגע-
ריסן אָן קײן שום פאַרטראכטקײט:

— זײַט מיר מויכליך, איך בין שוואַרץ!

ער איז געווען זייער פאַרמאַטערט, דערשלאָגן. ס'איז באַ אים
ניט געווען קײן באשטימטער ציל. ער איז געגאַנגען, ווױהיט די
אויגן טראָגן.

„גיי זיך! גיי פון דאַנענ!“—האָבן אים געקלונגען אין די אויערן
אָט די דאָזיקע ווערטער.

אַ שטומע נאַכט האָט אַרומגעכאַפּט דעם אלטן וואָלד. עס זײַ-
נען אַנשווינג געוואָרן די מענטשישע שטימען. עס האָבן זיך
אויסגעלאָשט די פּײַערן, און סאווקע האָט זיך דערפּילט אין פּר-
לער אײַנזאַמקײט. לאנג האָט ער אַרומגעבלאָנדזשעט אָן אַ וועג
איבערן וואָלד. די טרוקענע צווייגן האָבן זיך געטשעפּעט פאַר
די באָדן, האָבן געפאַסטשט איבערן פּאָנעם. די פיס פלעגן ארייַן-
קריכן און זינקען אין שניי. ער האָט זיך אָנגעשטויסן אַפּ פּניאָ-
קעס, פלעגט ארייַנפאַלן אין גריבער. ענדלעך האָט ער זיך אַרופּ-
געשלאָגן אַפּ אַ וועג. ער איז געגאַנגען, ביז ער האָט דער-
פּילט, אז ווײַטער גײן קאָן ער ניט. האָט ער זיך אָפּגעשטעלט,

הָאָם זיכ אַרומגעקוקט אַפּ אַלע זײַטן. נאַכט, שטיל, אַ פּינצטע-
דער הימל איבערן קאַפּ, אַ וואַלד און בלאַטעס אַרומ.
„גיי זיכ, גיי פון דאנענא“

און ער האָט זיכ געלאָזן ווײַטער, קוים, קוים, איבערשטעלן-
דיק די פיס און אַרומקוקנדיק זיכ אַפּ די זײַטן. ניט ווײַט פון
וועג אפּן בלאַטע, צווישן דעם קוסטעס-העלדל מאַלט זיכ אים
פון דער פּינצטער ניט דײַטלעכ אַ טונקעלער סילוועס פון אַ סטויג.
סאָוקע האָט אָפּגעקערט פון וועג, איז אוועק אונטערן סטויג און
האַט זיכ אָפּגעשטעלט. דאָ קען מען טאקע אָפרוען אויכ. ער האָט
אויסגעסקובעט אינעם סטויג אַ נאָרע און האָט זיכ אַרײַנגערוקט
אינעם געזאַרענעם היי. סאָוקע האָט דערפילט מיט זײַן גאַנצן
פאַרמאטערטן קערפער און מיט די ביינער, וואָס האָבן גענאָגט
פון ווײַטעק, דעם גאַנצן טאם פון אָפרוען. ער דארף איצטער
גאַרנישט, נאָר ליגן, ליגן אָן אַ סאָפּ און ניט רירן זיכ. און סאָוק-
קע איז אַנשלאָסן געוואָרן מיט אַ פעסטן און שווערן שלאָפּ פון
אַ מענטשן, וואָס איז שרעקלעכ אויסגעמאטערט און פאַרמוטשעט.
געשלאָפּן האָט ער לאנג, געשלאָפּן שטאַרק ווי אַ געהאַרגע-
טער, און ווען ער האָט זיכ אָפּגעכאַפּט, איז שוין געווען גוט
ליכטיק. און קענטיק, אז עס האָט שוין אָנגעהויבן זייער לאנג
טאָגן. סאָוקע האָט אַ ווײַלע שטאַרק פאַרווונדערט זיכ, וואָס ער
ליגט אינעם היי, אָבער דער דאָזיקער צײַטווייליקער דורכזײַט און
פּוסטקײַט איז זײַן זיקאַרן האָבן זיכ גיכ אָנגעפילט מיט שאַרפע
זיכרוינעס. און אַלע געשעענישן, וואָס זײַנען ניט לאנג פאַרגעקו-
מען, זײַנען אָפּגעשטאַנען פאַר אים אינעם זייער שרעקלעכער ווירק-
לעכקײַט. עטלעכע מינוט איז סאָוקע געלעגן אינעם זײַן נאָרע,
קעדיי אביסל אויסטשובען זיכ. דער שלאָפּ האָט אים פעסטער גע-
מאַכט, די שרעק פון דער איבערגעלעבטער נאַכט האָבן זיכ אָפּ-
גערוקט באַ דער שײַן פון טאָג אַ ביסל ווײַטער, האָבן פאַרלאָרן
זייער שאַרפּקײַט און האָבן שוין ניט געדריקט אַפּ אים מיט אַזאַ
ווייטעקדיקער שווערקײַט ווי נעכטן.

סאחוקע איז געלעבט און האָט געטראכט. אינא שווערער לא-
 גע איז ער קיינמאל נישט געווען. ווהינ זאָל ער זיך לאָזן און
 וואָס זאָל ער טאָן? וווּ זאָל ער זיך איצט צושפארן?.. עס איז
 ארויפגעשוומען אפן זיך און די פארהער-קאמערע, די אויספאָר-
 שער און דער שרעקלעכער אדאָלף. און אַכ-אוי-וויי וועט זיין
 סאחוקע, ווען ער וועט זיך פאָרן צו זיי אינא די הענט. מע וועט
 אים פרעגן: פארוואָס האָט מען געשאַסן די פוילישע אגענט און
 אים האָט מען געלאָזט?

פון די דאָזיקע געראנקען איז איבער סאחוקעס ליב דורכגע-
 גאנגען א שוידער.

און פארוואָס האָט ער זיך נישט אומגעקערט דעמלט, ווען ער
 איז געגאנגען פון וואַלד, נאָכן באגעגענען זיך מיטן אלטן טא-
 לאש און האָט נישט דערציילט אלץ טימאָכ בודזיקן? דאָס קאָן
 זיך איצטער סאחוקע נישט מויכל זיין. טימאָכ בודזיק, זיין אלטער
 באקאנטער, האָט צוגעשמידט צו זיך סאחוקעס געדאנקען. ער האָט
 זיך איצטער אָנגעכאפט אָן טימאָכ בודזיקן, ווי עס כאפט זיך אָן
 פאר א קאָטשקע אינא זומפ א מענטש, וועלכער האָט פארלאָרן אונ-
 טער די פיס דעם גרונט, קעדיי פארהאלטן זיך מיט די הענט און
 נישט אראָפלאָזן זיך מיטן קאָפּ אינעם פינצטערן אָפגורנט.

עטלעכע טעג האָט זיך סאחוקע געטוילעט אינא קארנאטשי און
 זיין ארום, קעדיי באגעגענען טימאָכ בודזיקן. געדולדיק האָט ער
 געהיט יענעם ווען, מיט וועלכן נישט גאָר לאנג האָט אים געפירט
 טימאָכ צום אלטן טאָלאש. בא יעדער געלעגנהייט פלעגט ער
 פרעגן בא די איינזיגער פון קארנאטשי וועגן טימאָכ, אָבער
 טימאָכ האָט זיך נישט געוויזן. סאחוקע האָט פונדעסטוועגן נישט פאר-
 לאָרן די האָפענונג געפינען טימאָכ. ענדלעך, באגינען, ווען עס
 איז נאָך נישט גוט ליכטיק געווען, האָט זיך סאחוקע דערוועגט
 אריינגיין צו טימאָכ אינא הויפּ.

באגענט האָט ער טימאָכ אַזן הויפּ לעבן שווער.
 פאר די דאָזיקע טעג איז סאחוקע שטארק כוּישעכ געוואָרן.

— גוטמאָרגן, זימאַכ!—האַט מיט א פארשולדיקטן שמיכל, שער-
מענדיק זיך קוקן טימאַכנ גלייך אינ די אויגן, באגריסט אים
סאוקע.

טימאַכ האָט א קיך געטאַנ אפ סאוקענ אונ האָט זיך פארטרייסלט,
פונקט ווי פאר אים וואָלט געשכאנענ ניט סאוקע, נאָר ווײַן
שאַטנ פונ יענער וועלט. א ווײַלע איז ער געשטאנענ שווינגנדיק
אונ אומבאוועגלעך, דערנאָך האָט ער פארדעכטיק ארומגעקוקט
זיך.

— פון וואנענ האָסטו זיך גענומענ אונ וואָסער כאַלערע האָט
די געבראכט אהער אונ צו וואָס?—האַט פאר זיך טימאַכ א פרעג
געטאַנ סאוקענ אונ אפן קאָל האָט ער א זאָג געטאַנ:
— וואָס דארפסטו דאָ?

— זיך ניט ברויגען, טימאַכ: איך וועל אַ באַלד אוועקגיין. איך
וויל נאָר א רער טאָנ מיט דיר, איך זוכ דיך גאנצע טעג.
טימאַכ האָט א קיך געטאַנ אפ סאוקענ פאַרויכטיק, דערפילנ-
דיק א ניט קלאָרע אומרוינקייט.
— איז וואָס ווילסטו פונ מיר?—האַט מיט דעם זעלבנ קאלטנ
טאָנ אלץ געשרענט טימאַכ.

— איך בין ניט אזוי שולדיק, ווי איר מיינט.
— נו, איז וואָס זשע איז דערפונ? מע האָט דאָך דיך אָפגע-
לאָזנ.

— איך וויל, אז דו זאָלסט וויסנ דעם עמעס.
טימאַכ איז ניט אלץ געווענ קלאָר אינ דעם דאָזיקנ אינגיענ
אונ דעריבער האָט ער א פרעג געטאַנ רויקער:
— וואָסער עמעס?

— איך, טימאַכ, וועל זיך ניט פארענטפערן: איך האָב זיך גע-
נומענ פאר א נירערטרעכטיקער פאסקידנער זאך. מיך האָבנ גע-
דונגענ דער ווייט אונ זינע כאוויירימ, אז איך זאָל ווערן א פאל-
שער פארטיזאנ אונ זאָל מאסערן אײַך. מאקסימ, טאלאש זון,
האַט מיך געשיקט צו דיר: איך האָב ארומגעפרעגט מאקסימענ,

ווי געפינט מען אייך. לעכאטכילע האָט ער מיר גאַרנישט נישט גע-
זאָגט וועגן אייך דערנאָך...

— און דערנאָך האָט דער אלטער טאלאש אליין געזאָגט מאך-
סימען, אז ער זאָל דיר ווייזן דעם וועג צו מיר, — האָט טימאָכ
איבערגעשלאָגן סאווקע.

— טאלאש אליין? — האָט זיך געכידעשט סאווקע.

— איך איך וועל דיר אויך זאָגן דעם עמעס: איידער דו ביסט
געקומען צו אונדז איך וואלד אויסשפירן, האָבן מיר שוין גע-
וואלט אלע דינע סעקרעטן און דיין אָפּמאכ מיטן ווייט.
סאווקע האָט זיך פארכידעשט נאָך מער, און טימאָכ האָט עס
נאָך מער גרויס געמאכט אים איך די אייגן.

— אייך ביסטו א יאָלראטש, — האָט ער געזאָגט, — מיר ווייסן
אלץ און מיר האָבן אויך געוואלט, אז דו וועסט ברענגען דינע
פאנעס צו אונדז.

סאווקע האָט זיך אינגאנצן פארלאָרן און האָט פארוואנדערט
געקוקט אפּ טימאָכ. איצט האָט סאווקע געכאפט זיך, פארוואָס
מע האָט עס אזוי מיטאמאָל און העפטיק באגעגנט דאָרט איך
וואלד די פאנעס.

— אויך איר ווייסט שוין יאָ אלץ, — האָט אָנגעהויבן דער צע-
טומלטער סאווקע, — דאָרט איר אויך ווייסן, אז איך בין אוועק
פון דעם ווייט און איך בין זיי נישט מער.

— דאָך ביסטו מיט די פאנעס געקומען, — האָט באמערקט דער
איינגעשפארטער טימאָכ.

סאווקע האָט אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ: וואָס קאָן מען זאָגן קעגן
אן עמעס?

— אָבער דו, טימאָכ, ווייסט נישט, וואָס דאָס האָט מיר אָפּגע-
קאָסט. איך האָב אליין מיטן אייגענעם ווילן קיין איין וואָרט
נישט געזאָגט וועגן אייך, איך האָב קיינעם פון אייך נישט אָנגערופן
נישט פאר דעם ווייט, נישט דאָרט און דעם פארהער, אָבער מע האָט

מיכ געמוטשעט, מע האָט מיכ געפֿיניקט, מע האָט מיר געצויגן די אָדערן און די ביינער. און נאָך דעם האָב איך זיך ערשט נישט מוידע געווען.

אָבער ווען מע האָט מיר ווידער אוועקגעשטעלט אפּ דער קאָבילקע, האָב איך נישט אויסגעהאלטן. נישט געהאט קיין קויכעס אויסצוהאלטן. די דאָזיקע ווערטער האָבן אויך נישט גערירט דעם ביזן טימאָכאָ — הייסט עס, אז דו ביסט נישט קיין פעסכער מענטש, האָט ער געזאָגט. און קעגן דעם ארגומענט האָט סאָווע גאָרנישט געקאָנט דערווידערן. — דעמלט, ווען איך האָב זיך אומגעקערט פון וואַלד, ווען דו האָסט מיך געפירט צום בידל, האָב איך געוואָלט אומקערן זיך צו דיר און מוידע זיין זיך, אז מיכ האָבן אונטערגעשיקט דער ווייט און זייע גוטע-ברידער.

— אָבער האָסט זיך נישט אומגעקערט?

בא מיר האָט נישט געקלעקט קיין דרייטקייט מוידע זיין זיך: מיר אליין איז פריקער געווען מיין געשעפט, מיין פארברעכען. און איך האָב נישט געמיינט, אז דאָס אלץ וועט זיך אזוי א קער טאָן. איך האָב זיך מיט זיי צעשלאָגן. דעם ווייט האָב איך מיט א מעסער איין זייט געגעבן, איך בין געווען אנטלאָפן פון זיי, האָב זיך ארויסגעריסן. ווען מע זאָל מיך דעכלט נישט כאפן און אָפגעבן איין די הענט פון די הענקער, וואָלט איך געקומען צו אייך. איך וואָלט געוויס געקומען.

— דאן וואָלט אנדערש געווען, — האָט זיך טרוקן אָפּגערופן טימאָכאָ. סאָווע האָט געמיינט, אז זיין מוידע זיין זיך און כאַראָטע קריגן וועט כאָטש וויפל נישט איז רירן טימאָכאָ, אז טימאָכאָ וועט אימ מיטפילן, וועט אימ פארשטיין און אונטערשטיצן איין דער שווערער מינוט, אָבער טימאָכאָ האָט זיך אוועקגעשטעלט הארט און אפילע פֿינטלעך בענעויע סאָווע און האָט זיך נישט אָפּגערופן מיט קיין איין וואָרט פון מיטגעפיל. יענער אָפּגורנט, וואָס האָט זיך בעלייגט צווישן סאָווע און זיי, איז געבליבן א פינצטערער און נישט גערירטער ווי פריער.

דער שמועס האָט זיך איבערגעריסן.

וועג וואָס זאָל מען נאָך ריידן?

סאָוועל איז געשטאנען אוועק און דערנאָך געזאָגט.

נו, וועל איך גיין.

נו, איז וואָס זשע?—האָט זיך אָפּגערופּן טימאָך גלאט אינ דער וועלט אריין.

סאָוועל האָט זיך פארלאָרן.

— עפּשער וואָלטו מיר געגעבן א שטיקעלע ברויט אפּן וועג,

האָט ער נישט דרייסט א בעט געטאָן בא טימאָכן.

— נו, מען קאָן... קומ!

זיי זיינען צוגעגאנגען צו טימאָכס שטוב. סאָוועל האָט זיך אָפּגעשטעלט אפּן הויז לעבן שטוב. טימאָך האָט ארויסגעטראָגן א היפשע שטיקל ברויט, סאָוועל האָט גענומען דעם ברויט און אָפּגעדאנקט.

— נו, זיי מיר געזונט.

— א גוטן!

סאָוועל האָט איין טראָט געמאכט און אָפּגעשטעלט זיך.

— מער וועט איר פון מיר קיין שום צאָרעס נישט האָבן, נישט

האָבן, טימאָך. איך שעם זיך איצטער קוקן אייך אינ די אויגן,

אַבער איך וועל אויסקויפּן מיין שולד פאר אייך, איך וועל אויס-

קויפּן, מיט וואָס איך וועל נאָר קאָנען, זאָג דאָס דעם אלטן טא-

לאש און מאַרטינ ריין.

סאָוועל האָט זיך צעכושט. זיינע אויגן זיינען אָנגעלאָפּן מיט

טרערן, ער האָט נאָך עפעס געוואָלט זאָגן, נאָר זיינ שטימ האָט

זיך איבערגעריסן. ער האָט שווער א קרעכצ געטאָן.

— איך וויל ווערן מיט מענטשן גלייך,—האָט ער געזאָגט.

— נו, נו,—האָט שוין ווייכער אָפּגערופּן זיך טימאָך.

אינ אַט דעם „נו“ האָט סאָוועל דערפילט א נאָטקע פון

מיטגעפיל און אימ איז געוואָרן גרינגער. זיינ דארע הויכע פיר

גור האָט זיך אָנגעהויבן ווינג און איז געלעבן געוואָרן אינ דער

סיפ פון הויס אהינטער די געבידעס און ביימער. טימאָכ איז
א ווילע געשטאנען און האָט אים באגלייט מיט די אויגן.
עפּשער וועט ער טאקע א מענטש ווערן—האָט ער א טראכט
געטאָן.

א היפשע צייט האָט מען וועגן סאווקען גאַרנישט ניט געהערט.
ניט אינ וועפּרי, ניט אינ פרימאקי האָט מען אים ניט געזען.
וועגן אים זינען ארומגעגאנגען ווידערשפרעכנדיקע קלאנגען.
אייניקע האָבן געזאָגט, אז סאווקע איז שוין ניט קיין לעבעדיג-
קער, אז די פארטיזאנער האָבן אים דערהארגעט. די אנדערע
האָבן דערווייזן, אז סאווקען האָבן צוגענומען די פאליאקן און
האָבן אים דערשטיקט אינ אסטראָג. די דריטע האָבן זיך גע-
האלטן בא דער מיינונג, אז סאווקען וועט קיין שווארציאָר ניט
נעמען, אז אוינע מענטשן ווי סאווקע, ווערן ניט פארפאלן.
זייער מיינונג האָט זיך באזירט אפ דעם, וואָס סאווקען איז דאָס
ניט דאָס ערשטע מאָל פארפאלן ווערן אפ גאנצע כאדאָשים.
און זיי האָבן טאקע קיין טאָעס ניט געהאט.

ווי נאָך דער שניי איז צעגאנגען און עס איז אראָפּ דאָס
וואסער און די ערד האָט זיך אביסל אויסגעטריקנט, האָט זיך סאווקע
געהיימ אומגעקערט צו זיך אינ שטוב און האָט אפילע געכראכט
דער ווייב און די קינדער מאטאָנעס. ער האָט שטרענג פארזאָגט
די קינדער און דער ווייב, זיי זאָלן גאַרנישט דערציילן וועגן אים,
פונקט ווי ער וואָלט אפדער וועלט גאָר ניט געווען. אינדערהיים
האָט ער צונויפגעקליבן יעדלעס וועגן דעם ווייט און זיין כאווריע.
גאנציקע סעג האָט סאווקע דאָ אָפּגעהיניעט און קיינעם זיך ניט
געוויזן אפ די אויגן. בא סאווקען איז געווען א וויכטיקע קאָמ-
בינאציע, איבער וועלכער ער האָט זיך איצט געבראָכן דעם קאָפּ.
סאווקע האָט ניט פארגעסן, וואָס ער האָט געזאָגט טימאָכן באם
געזעגענע זיך, אז ער וויל ווערן א מענטש.

סאווקע האָט פאָרויס אויסגעשפירט דעם אָרט, ווו עס פלעגן
זיך איבערהויפט קלייבן די פארטיזאנער. דאָס איז געווען אטייל.

פונ זיינ פארטראכטן פלאנ. ווען ער האָט זיך וועגן דעם דער-
טראכט, האָט ער גלייך גענומען פארווירקלעכן אָט די דאָזיקע
קאָמבינאציע אינגאנצן. צוליב דעם איז אים אויסגעקומען אן אר-
בעט טאָג די גרעסטע העלפט נאכט.

אָן טומל, ווי א שאַטן איז סאָזקע אריין אפּן הויפּ צו קאָנ-
דראט בירקען. ער האָט זיך גוט צוגעהערט—עס איז שטיל, דער
דאָרף שלאָפט איז א טיפּן שלאָפּ. בירקעס הונט, וועלכע
סאָזקע האָט פון אָנהייב אָן גלייך איינגעשטילט, האָט אָנגעהויבן
ארום אים דרייען מיטן עק און פון שטאל האָט זיך געטראָגן
דאָס שנאָרען פון דעם ייִכעסדיקן זשערעבעצ—דער שטאָלצ,
דער שינדל פון דער ווירטשאפט. אָבער די טויערן און
דער שטאל זיינען געווען פעסטע, פארשלאָסענע מיט א שטארקן
אינווייניקסטן שלאָס. סאָזקע איז אוועק פון צווייטן זייט שטאל.
ער האָט שוין פריער אָנגעמערקט זיך דעם שטיין, וואָס האָט
אונטערגעהאלטן דעם פונדאמענט פון שטאל. סאָזקע האָט זיך
אוועקגעלייגט, האָט אָפּגעגראָבן פון ארום שטיין די ערד, האָט
אים פאוואָלע אָפּגעקליקט און די גרוב, וווּ דער שטיין איז גע-
לעגן, האָט ער טיפּער דורכגעגראָבן, האָט זי פארברייטערט און
זיך אהין אראָפּגעלאָזן. איז אויפֿלע ארום איז ער שוין געווען
אין שטאל און געלעט דעם זשערעבעצ. און דערנאָך איז ער
שוין צוגעגאנגען צום טויער און שטילינקערהייט אָפּגערוקט דעם
פארוקער. אָן טומל און סקריפּ האָט ער פאנאנדערגעפנט דעם
טויער און ארויסגעפירט דעם זשערעבעצ אפּן הויפּ, דורכן
הויפּ—פארביי שנייער, פון דאָרטן איז וואָלד.

סאָזקעס ארבעט איז געווען נים אינגאנצן פארענדיקט. באמ
וויס און בא ברויען איז געווען צו צוויי גוטע גרויסהאַרנדיקע
אָפּגעקארמעטע אָקסן. און עס איז שווער געווען צו זאָגן, וועמעס
אָקסן זיינען בעסערע—דעם ווייטס צי ברויס.

מיט די אָקסן איז דער אייניען געווען אסאך לייכטער. סאָזקע
אָט אָנגעהויבן מיט א סיידער. אפּריער האָט ער ארויסגעטריבן

ברויס אָקסן, דערנאָכ איז ער מיטן הינטער-הויפ אריין צו ווא-
סיל בוסיווענ. ער איז דאפּקע אינדערהיים ניט געווען. פון אָוונט,
נאָכ איז ער אוועקגעפאָרן צום פאן קוילעווסקי וועגן דעם
ווייטס איינאָנימ. דער אלטער קינדראַט איז געלעגן אפּ די פא-
לאַטקעס און האָט אונטערגעפירט א סאכאקל פונעם דורכגעמאכטן
לעבנס-וועג. דעם ווייטס אָקסן זינען געווען מער איינגעשפארטע
און האָבן ניט געוואָלט איבן מיטן נאכט ארויס פון שטאָל. אָבער
עס האָט זיי באוויזן דעם וועג און אונטערגעגעבן כיישעק דער
יאָריקער ביקל. זאלבעדריט זינען זיי אוועקגעגאנגען פריילעכער,
און ווען סאווקע האָט צו זיי נאָכ פארייניקט ברויס אָקסן, האָבן
זיי נאָכ פריילעכער אַ לאַז געטאָן זיך גיין צוזאמען מיט סאווקע.
נאָכ ביז די זון איז אופגעגאנגען, זינען די צוויי פאָר אָקסן,
דער יונגער ביקל און דער זאוואָדישער ייכעסדיקער זשערעבעצ
געווען אפּן אָרט. סאווקע האָט זיי געלאָזן אפּ גוטער פאשע, האָט
דעם זשערעבעצ צוגעבונדן און אליין איז ער אוועק שפאצירן.
איבערן וואלד. אים האָט גלייך פארהאלטן דער וואכטע-פארטיזאן
און האָט אים אָפּגעפירט איבן פארטיזאנישן שטאב—און סאווקע
האָט עס טאקע געדארפט.

דערזענדיק סאווקע, האָט זיך דער אלטער טאלאש, בודזיק
און ריל פארכידעשט.

— מיט וואָס פארא ניט ביסטו געקומען אהער?— האָט אים
א פּרעג געטאָן דער אלטער טאלאש.

— זיך ניט איבן קאעס, פענערקע, און איר, ברידערלעך: איבן
האָבן אהער געבראכט דעם זשערעבעצ פון אייערן און מינעם
איצטיקן סויע קאָנדראט בירקע. כ'האָבן געבראכט צו טרייבן דעם
ווייטס פאָר אָקסן און מיט זיי א יונגן ביקל און טימאָן ברויס
א פאָר אָקסן. איבן וויל א מענטש ווערן. און מיינט איבן ניט,
אז איבן בין אייערער א סויע.

דער אלטער טאלאש, מארטיג און טימאָן בודזיק האָבן זיך
איבערגעקוקט, איבן זייערע אויגן האָט אָנגעהויבן פינקלען א שטייכל.

— סאווקע איז געבליבן סאווקע, — האָבן זיי דערנאָכדעם גע-
לאכט. און ארויסגייענדיק פון וואָלד, האָט סאווקע העכער גע-
האלטן דעם קאָפּ, פילנדיק, אז ער האָט געמאכט א ברויטן טראָט
פאַרויס צו ווערן א מענטש.

XXXIII

איינמאָל פארנאכט איז אוהיניע געגאנגען פון וואָלד. זי האָט
געטראָגן אַזן פלייצע א היפשן זאק יונגיקע גראָן. בא אוהיניעס
מוטער, בא וועמען זי האָט איצטער געווינט מיט אירע קינדער,
איז געווען א קעלבל. פאר איר טאקע האָט אוהיניע געטראָגן
דאָס גראָן. געגאנגען איז זי אָנאזיט פון וועג אזוי, אז זי וואָל
זיך ניט ווארפן קיינעם אין די אויגן און איבערהויפט די פוילי-
שע סאָלאַטן, וועלכע מע האָט ניט לאנג אָנגעטריבן אין וועפרי
און פאר וועלכע זי האָט מוירע געהאט: פון זיי קאָנסטן זיך
אפ אלץ ריכטן.

זינט זי האָט געוואָרפן די הויז פון איר מאן, האָט זי זיך
מיט אים ניט געזען. כאָטש בא דער מאמען האָט זיך געלעבט
ניט ליכט, אָבער אומקערן זיך צוריק צו וואסילן האָט זי אפילו
ניט געטראכט. און טאקע ווי האָט זי, אזא באליידיקטע
און ארויסגעטריבענע געקענט אומקערן זיך צו אים, בעסן זיך
בא אים, פארלירן פאר אים איר פרויענ־ערע? ווען זי וואָלט אים
טאקע אזוי נייטיק געווען, וואָלט ער דען ניט געפונען דעם וועג
צו איר? אוהיניע האָט געהאָפט, אז וואסיל וועט קומען, אויב ניט
נאָך איר, איז נאָך די קינדער. פון איין זייט האָט זי ניט גע-
וואָלט גיין צו וואסילן, ניט געוואָלט אָפגעבן אים די
קלענערע קינדער. פון דער צווייטער זייט איז איר מאָדנע
געווען, וואָס וואסיל באווייזט זיך ניט און בעט זי ניט
אומקערן זיך. פארשטייט זיך, זי וואָלט זיך ניט אומגע-
קערט, זי וואָלט אים אָנגערעדט אָן א שיר ניט אָנגענעמע ווער-
סער, וואָלט אים באליידיקט נאָך ערגער, ווי ער האָט זי דעמלט

באלידיקט. ווען וואסיל איז אינדערהיים ניט געווען, איז זי נאָכ-
אמאָל ביגניווע פארלאָפּן צום אלטן קופּרזאָן, קעדיי קרינג דאָרט
עפעס וואָס צו עזן. ניט שוין זמע דארף וואסיל ניט געבן איר
אפ אויסהאלטן די קינדער? אָבער וואסיל האָט שטרענג פארזאָגט
דעם אלטן טאטן—ניט געבן איר גאָרנישט. דער אלטער קופּרזאָן
האָט געזען, אז כאָטש שאלעם צווישן זיי איז שווער, האָט ער
שוין אופגעהערט אַפילע פרווון. ווער וועט עס היינט פאָלגן אן
אלטן? דער אלטער קופּרזאָן האָט פאר זיך געשאַקלט מיטן קאָפּ
און ניט געמישט זיך אין זייערע געשעפטן, אָבער שטילינקערהייט
פלעגט ער אליין ווען ניט ווען איבערשיקן וואָס ניט איז פאר
זיינע אייניקלעך.

וואסיל אָבער האָט געווארט, אז אוהיניע, וועלכע איז געווען
גערדיקט פון הונגער, וועט זיך פארבענקען נאָכ א שטיקל ברויט
און וועט אליין קומען צו אים, וועט פאלן פאר אים און בעטן
זיך. פון דעמלט אָן, ווען בא אים איז הארצן איז אריינגעפאלן
א כשאר אפ אוהיניע, אז דאָס האָט זי געוואָרנט דער אלטער
נאסטען און האָט איר ארויסגעגעבן דעם סאָד וועגן סאווקען
מילהונ, האָט ער געהאלטן א קאעס אפ איר און האָט נאָר גע-
ווארט, אז זי זאָל זיך אומקערן. ניט צוליבן לעבן צוזאמען, נאָר
קעדיי א רעד טאָג מיט איר, ווי עס באדארף צו זיין, און דער-
נאָך דורכטרייבן זי איינמאָל פאר אלעמאָל. דער ווייט האָט זיך
שוין אָנגעזען אן אנדער ווייב. ער איז נאָכ ניט קיין אלטער,
זאָל ער נאָר וועלן—וועט פאר אים כאסענע האָבן יעדער פרוי.
זיין לאַגע, אלס א ווייט און אן אָנהענגער פון דער פוילישער
אַקופאציע, האָט זיך פארשטאָרקט: די וויספאָליאקן האָבן אָנגע-
שפארט און דער פראָנט פונעם רויטן מיליטער איז אָפגעטראָטן
צוריק. די פאָליאקן האָבן שוין צו יענער צייט פארגומען מאָזיר
און רעסשיצע. דער רעכטער פליגל פון זייער מיליטער האָט זיך
שנעל א רוק געטאָן אפ אוקראינע און האָט שוין געדראָט קיעוו.
די פארטיואנישע באוועגונג, האָט זיך געדוכט, איז שטילער גע-

וואָרן. אהער האָבן די פאָליאקן אָנגעטריבן מיליטער. זיינע ערג-
סטע סאַנים, טאלאש און מארטינ ריל, זיינען געווען אוועק מיט
די רויסע און זיי וועלן זיך אהער מיטסאַמע נישט אומקערן און
אויב זיי וועלן זיך יאָ אומקערן, זיינען זיי איצט וואסילן נישט
זייער שרעקלעך.

אַט וואָס פארא געדאנקען עס האָבן ארומגעשפאצירט באמ ווויט
אין קאַפּ.

דער רויטער זונדראָד האָט זיך שוין איינגעשניטן אין די שפיצן
פון וואלד און מיט אן אומעטיקן געזענעניג-שמייכל האָט ער
פאנאנדעריגעשאָטן פֿייערדיקע שטראלן אין טיפן הימל, צעווארפן-
דיק ראָזע ווענעלעך איבער דער ערד, ווו עס האָט זיך נאָך נישט
געלייגט און נישט אָנגערוקט דער שאָטן פון וואלד, איבער די
סטערעס פון די געביידעס, איבער די שפיצן פון די קוטשערא-
ווע ביימער אין איבער די וועפרער ווינט-מילן, וועלכע זיינען
שטומ געבליבן. אין דער אָונטדיקער שטילקייט. פֿיג בלאָסע האָט
געטראָגן א קעלט און א פֿיכטקייט, ערגצוויי ווייט האָט גע-
קעכצט די ערד און פאר מוירע האָבן געוואקלט זיך די בלאָ-
טעס פון די טויבע הארמאטן-שאָטן. די שיסעריי פון די הארמאטן
האָט אוהיניען דערמאָנט וועגן מילכאַמע און זי האָט דערפילט
אן אומקלאָרן אומעט און שרעק פאר דער אומבאוועסטער צו-
הונפט. מיטן אָפטרעטן פון דער רויטער ארמיי האָט זי דערפילט,
אז אויב איר פערזענלעכער לאַנע ווערט ערגער. אָבער קיין מעג-
לעכקייט אומקערן זיך צוריק האָט זי נישט. און מיט אָפּענע אויגן
דארף זי קוקן אין פאָנעם אָט דער דאָזיקער צוקונפט.

אוהיניע האָט זיך אָפּגעשטעלט. דורך די צווייגן פון די ביימער
האָט זיך שוין דורכגעלייכט וועפרער פֿעלד. און דער דאָרף אליין
האָט זיך נישט געזען אינעם לייכטן אָונטדיקן טונקל. זי האָט שוין
געוואָלט גיין ווייטער, אָבער דאָס פאָרויכטיקע, טויבע שאָרבע
פון די צווייגן און דאָס לייכטע קנאקן פון די צעפילטע וואלד-
נער-צווייגלעך אונטער עמעצנס פיס אין דער געריכטעניש פון

וועלדל האָבן זי געצוונגען ארומקוקן זיך. זי האָט א קער גע-
טאָן דעם קאָפּ און האָט זיך פארטרייסלט: פון דער וואלד-פּינצטער-
ניש איז ארויסגעטראָטן א טונקעלער הויכער טילדעס פון
א מענטשלעכער פיגור. די דאָזיקע פיגור האָט זיך אויך אָפּגע-
שטעלט. אוהיניע האָט זיך שוין געוואָלט לאָזן לויפן, קערדי-
ארויסכאפּן זיך אפּן פעלד, וועלכע איז דאָ גאָר נאָענט, און
דאָרט, האָט זיך איר גערוכט, איז נישט אזוי געזערלעך, ווייל
עס איז געענטער צום דאָרף.

— אוהיניע?—האָט איר ארום געטאָן א ליבלעכע, נידעריקע
שטילע שטימ. און עפעס גאָענטעס, שוין לאנג באקאנטעס האָט זי
דערפילט אינ דער דאָזיקער שטימ. זי האָט אראָפּגעלאָזן אפּ דער
ערד דעם זאך און מיט אירע אויגן, וואָס האָבן נאָך אינגעזיכט
אינ זיך זייער ציציונג-קראפט, האָט זי נייגעריק א קוק געטאָן
אפּן הויכן מענטשן און האָט אים דערקאָנט.

— מאַרטינ!—האָט זיך בא איר ארויסגעריסן.

— איך, איך!—האָט ער זיך שטיל אָפּגערופּן און איז צוגעגאנגן
גען געענטער צו איר. אוהיניע האָט זיך מיט שרעק ארומגעקוקט.
פאר וועמען זי האָט איצט מוירע געהאט, האָט זי אליין נישט גע-
וואוסט. עפּשער איז דאָס געווען גאָר א שרעק, וואָס וואסיל האָט
אפּ איר אָנגעטריבן, און עפּשער איז דאָס געווען געוויינלעכע
פאָרויכטיקייט פון א יונגער פרוי. מאַרטינ האָט זיך אויך ארום-
געקוקט, אָבער זיין שרעק איז געווען גאָר אן אנדערע. ער האָט
לאנג געהאלטן אוהיניעס פון ארבעט האַרטע און שטייפּע האַנט
און האָט איר געקוקט אינ די אויגן.

— וואָס מאַכסטו, אוהיניע? אכ ווי לאנג איך האָב זיך שוין
נישט געווען און געטראכט האָב איך וועגן דיר אָט די טעג זייער
אסאך.

— איך בין גאָרנישט ווערט, אז מע זאָל טראכטן וועגן מיר, —
האָט געענטפּערט אוהיניע. זי האָט געוואָלט אויספרווען און בא-

זיכ אלייג דורכקאנטראלירט, צי זי איז טאקע ווערט, או מאד טיג
זאל וועגן איר טראכטן.

— און איך האב טאקע געטראכט אונ... וועל טראכטן.

אויפנייט האט אראפגעלאזט די אויגן. עס איז איר אָנגענעם
וואָס מאַרטיג האָט געטראכט וועגן איר און וועט טראכטן.

— איז וואָס האָסטו געזאכט וועגן מיר? גוט צי שלעכט?

— דאָס איז שווער צו זאָגן. איך האָב אסאך געטראכט. איך
האָב געטראכט, ווי זעט מען זיך מיט דיר, ווי גיט מען א שמועס
מיט דיר... א קוק טאָג אפּ דיר... און דאָס אמאָליקע גייט מיר
ניט ארויס פון זינען.

אַט, דאָס אמאָליקע רעדט מאַרטיג ארויס מיט א באזונדער
טראָם און טוליעט זיך נאָך געענטער צו אויפנייט. איר אָיז אבי-
סינקע גיט באקוועט און מ'זעט און זי רוקט זיך א האַרעלע אָפּ
פון אים. און מאַרטיג רעדט אלץ, ווי ער וואָלט גאָרנישט גיט
באמערקט.

— אַזש גייט ארום אפּן זינען, וויאזוי מיר האָבן מיט דיר אפּ
שיפלעכ געיאָנט זיך. לאנג איז דאָס שוין געווען, נאָר עס פאַר-
געסט זיך גיט. און ווייטער, דו איז אַז יענע ענטל, וואָס דער
סאָם האָט צוגעכאַט, פאַרייניקט זיך עפעס אינ מיין קאָפּ, ווערן
איינ אויפנייט און דער סאָם ווערט פאַרוואנדלט אין וואסילע.

— נאָר דער דאָזיקער סאָם, האָט ביטער א שטייכל געטאָג
אויפנייט. האָט איצט גענומען און ארויסגעשלידערט פון מויל אַט
די דאָזיקע ענטל.

— בעסער וואָלט געווען, ווען ער וואָלט זיך גלייך דערוואָרגן,
אַבער דאָ, דעם עמעס זאָגנדיק, איז גיט אויף שולדיק געווען
דער סאָם ווי די ענטל אלייג.

אויפנייט האָט אראפגעלאזט דעם קאָפּ. זייער שמועס האָט זיך
איבערגעריטן.

— און דער, וואָס האָט געשאַסן די ענטל, איז גיט געווען
שולדיק—פרעגט שטיל אויפנייט—אַבער איצט רירט וועגן דעם

איז איבעריק, געוויס בין איך אליין שולדיק. איך האָב זיך גע-
 יאָגט נאָך רייכקייט און די דאָזיקע רייכקייט איז מיר באַקאַמ-
 ארויס און האָט מיר פארסאמט מיין לעבן. פרייד איז נישט איין
 פארמעגן, און גליק איז נישט איין רייכקייט. איך בין געווען
 א פרעמדע פאר אים און ער איז געווען א פרעמדער פאר מיר.
 עס פארוריסט מיר נאָר איין זאך. איך האָב אליין געדארפט
 ווארפן אים און נישט ווארטן, ביז ער וועט מיך ארויס-
 טרייבן.

— איז פארוואָס זשע האָסטו דאָס נישט געטאָן?
 — צוליב די קינדער, מארטין. וואָס זיינען די קינדער שולדיק?
 — הייסט עס, ווען ער וואָלט זיך נישט ארויסגעטריבן, וואָלטער
 נאָך איצט אויך געלעבט דאָרט?

— כ'ווייס נישט... מיסטאָמע וואָלט איך אים געוואָרפן, ווייל
 איך האָב וועגן דעם געטראכט און געווארט נאָר אז א געלונגע-
 נעם מאָמענט. דאָס לעבן פאר מיר איז דאָרט געווען נישט אזא
 זימער, ווי דו מיינסט. און דו ווייסט פארוואָס... דו דארפט וויסן.
 — ניינ, איך ווייס דאָס נישט, האָט טרוקן געענטפערט מארטין,
 אנהייב האָט געשוויגן. איר פאָנעם האָט אויסגעדיקט באַלד-
 דיקונג און פארלאָרנקייט. מארטין האָט ראכמאָנעס געקראָגן אז איר.
 — און פארוואָס האָט זיך דיר נישט זיס געלעבט? דו האָסט דאָך
 געקראָגן דאָס, וואָס דו האָסט געזוכט, איז וואָס דארף איך וויסן?
 אנהייב האָט מיט פאָרוורפ א קוק געטאָן מארטין איז די
 אויגן. נישט שוין זשע פארשטייט ער גאָרנישט?

— איך אליין, מארטין, בין שולדיק און איך אליין דארט-
 טראָגן די שטראָפ.

— מיט וואָס זשע ביסטו שולדיק?
 — מיט דעם, וואָס איך האָב כאטענע געהאט פאר אים, ליב-
 האָבנדיק נישט אים זעלבסט, נאָר זיין רייכקייט.

— אנהייב איז אנשוויגן געוואָרן און האָט שטילערהייט צו-
 געגעבן:

— און כאסענע געהאט נישט קיין מיידל. דו דארפט דאך
דאָס וויסן.

איצט האָט אויך מארטינ פארשעמט אראָפּגעלאָזן די אויגן.
און דערנאָך איז ער מיט קאעס אָנגעפאלן אפּ וואסילן.

— א הונט איז ער! א פּיציסער אונטערלעקער, א מאַסער,
א שפּאַץ! דאָס האָט ער מיט איבערגעגעבן אין דער פּוילישער
פּאָליציי. איבער אים האָט מען מיט ארומגעשלעפט איבער די
אסטראָנאָ, מיינ שטוב פארברענט און נישט נאָר מיינ שטוב און
נישט נאָר מיט אליינ. אכ, דו הינטישע מאָרדע איינע! ווארט אויס,
דו פּריציסער לעקער! איך וועל נאָך דיר באווייזן!
אויסגעלאָזן דעם קאעס אפּ וואסילן, האָט זיך מארטינ אביסל
בארויקט.

— דערצייל, וויאזוי האָט ער דיך ארויסגעטריבן.

זיי זיינען געזעסן אפּן זאק גראָו. אין וואלד איז שוין פינצ-
טער געוואָרן. אפּן פּרילינגדיקן ריינעם הימל האָבן געבלישטשעט
ווייסע קאלטע שטערן.

— דו זיי נישט ברויגעז אפּ מיר, אוהינקע, — האָט מילד געזאָגט
מארטינ און האָט אוועקגעלייגט די האנט אפּ איר פלייצע! — איך
רייד עפּשער הארב מיט דיר, אָבער נישט אזוי האָב איך געוואָלט
ריידן. איך האָב אסאך געטראכט וועגן דיר, דו גייסט מיר פון
זינען נישט ארויס. און געוויס האָט דיך קיינער נישט געליבט אזוי
ווי איך. איך ליב דיך איצט אויך, — האָט ער געזאָגט זייער שטיל
און האָט זי צוגעטויעט צו זיך.

— מע דארף נישט, מארטינ! — האָט אומרויק געזאָגט אוהיניע.
און מיט איר גאנצן קערפער האָט זי זיך א ריס געטאָן, קערדי
באפרייענע זיך פון זיינע אַרעמס.

— פארוואָס? — האָט א פּרעג געטאָן מארטינ: איך האָב דאָך
דיך ליב.

— און וואָס וועט זאָגן יעוועז?

דער נאָמען יעווע האָט אָפּגעקילט מארטינען. ער האָט פאנאנ-

דערנענטערט די הענט און האָט זיך אפילו אביסל אָפּגערוקט פון איהנען. יענע איז געווען א גוטע שטילע פרוי און זי האָט אים באנג געטאָן.

— לאָמיר בעסער אזוי א שמועס טאָן, איך האָב דאָך לאנג ניט געזען דיך און געטראכט וועגן דיר, עפּשער מער, ווי דו וועגן מיר. איך האָב דיך אויך ליב, אָבער ניט אזוי ווי דו מיינסט. — נו, ווי?

— איך האָב דיך ליב פאָשעט, ווי א ברודער. איך בין דאָך אן עלנטע, מארטיג, גאָר אן עלנטע. די מאמע מיינט, כאָטש זי זאָגט מיר ניט, וואָלט וועלן, אז איך זאָל זיך אומקערן צו וואסילא, און איך וויל ניט און וועל זיך שוין ניט אומקערן צו אים קיינ-מאָל. וועל לעבן אליין מיט די קינדער. און נאָך וועמען איך האָב ליב, — אלעסיען. זי איז דאָך דיין טאָכטער, מארטיג. וואסיל האָט זי פֿינט געקראָגן ווי א פרעמד קינד. זי האָט עס געפילט און פלעגט ציטערן פאר אים. צוויי פאָטערס זיינען בא איר און זי הייסט ניט פון קיין פאָטער-ליבע. און סארא שטילע און גוטע זי איז! ווען ער האָט אונדז ארויסגעטריבן — נעם, האָט ער געזאָגט, דיין מאמוזער און מארש פון מיינ שטוב, און האָט מיך א כאפּ געטאָן פארן האנט אפ ארויסשטויסן אפ יענער זייט, — האָט זי זיך גע-שטעלט צווישן מיר און אים אפ פארטיידיקן מיך פון זיינ קאעס. ער האָט אזוי א שטויס געטאָן מיך, און איר צוזאמען מיט מיר, אז מיר זיינען אָפּגעפֿליגן צום טיר און זי האָט זיך שטארק א קלאפּ געטאָן מיטן קעפּל אָן אושניאק, אָבער זי האָט זיך ניט צעוויינט, האָט זיך בלוין א כאפּ געטאָן פארן קעפּל און האָט שטילינקערהייט א זאָן געטאָן צו מיר: „פארוואָס האָסטו זיך, מאמע, געקריגט מיט אים?“

— פון וואָס האָט זיך דאָס אָנגעהויבן? פארוואָס האָט ער דיך ארויסגעטריבן?

— נו, ווי זאָל איך דיר זאָגן? געהויזט האָבן מיר קיינמאָל ניט, ער פלעגט מיר אָפּט אומהארפּן די מייסע מיט דיר, נאָר איך

האָב בעליטן, אָדער פלעג אלץ פארוואנדלען אין א שפאט
און פלעג זיך סטארען בארויקן אימ אבי שטיל זאָל
זיין.

— אָנגעהויבן אָבער האָט זיך עס אלץ, זינט די פאָליאקן זינען
אהער געקומען. ער פלעגט אומגיין צום פאן קרוליעחסקי אליין. דאָרט
האָט מען אימ געמאכט פאר א ווייט. קומט ער און בארימט זיך
מיר. און איך בין איך דעמועלבן טאָג געוואנגען אהער אין וועפרי
און האָב זיך דערווייט, אז דאָס האָט ער דיך אויסגעגעבן דער
פּוילישער פאָליציי, האָב איך אימ פֿינט געקראָגן פאר דעם און
זאָג אימ: „שטעפע זיך אָפּ פון דיין ווייטסטווע, מען דארף מיט
מענטשן לעבן און אויסקומען און נישט מיט די פאנעס, ווייל דיין
נע פאנעס, זאָג איך, הענגען אינדערלופטן—מיט וועלכע, זאָגט
ער, מענטשן? מיט טאלאשן? מיט מארטינ רילנז? — ער
האָט דערזען, אז איך טרובע נישט מיט אימ איך איין דודקע, נו,
האָט זיך דאָס אָנגעהויבן, וואָס ווייטער אלץ מער. איך בין גע-
גאנגען בעגנייזע צו דער אלטער טאלאשיכע. מיר האָט זיך דאָך
געוואָלט פון איר דערווייט זיך אויך וועגן דיר, זי האָט זיך אויס-
גערעדט, אז דו האָסט גענעכטיקט מיטן אלטן טאלאש בא זיי און
דערנאָך האָט זי זיך פארכאפט, האָט זיך דערשראָקן, וואָס זי דער-
ציילט עס מיר, דעם ווייטס ווייב, וועגן דעם אלטן און וועגן
דיר. איך האָב זי בארויקט. דערנאָך האָב איך איר געבראכט
פלאקס שפינען, מיר איז שווער געוואָרן, מארטינ, צו לעבן מיט
א מענטשן, וועלכער האָט אָנגעהויבן פארנעמען זיך מיט נישט
קיינ שיינע זאכן, טרינקען מענטשן, שלעפן פאָליציי. צו וואָס
דארף מען עס? צו וואָס? צוליב דעם נאָר, אז ער אליין זאָל
לעבן און מער קיינעם נישט לאָזן לעבן? איז אין דר'ערד אזא
לעבן! איינמאָל האָט ער מיך צוגעהיט, ווען איך בין ארויס פון
טאלאש שטוב. אז ער לויפט עס אריין איך שטוב, ווי איך האָב
זיך נאָר אומגעקערט, און הייבט אָן אויספרעגן, צוליב וואָס בין
איך דאָס אהין געגאנגען.

אוהיניע האָט גענוי דערציילט, ווי עס איז פאָרגעקומען און מיט וואָס האָט זיך געענדיקט די קריג.

— און צי האָסטו געוויסט, — האָט געפרעגט מאַרטינ, — וועגן זיינע אָפּמאכ מיט סאווקע מילהונ?

— כ'האָב געוויסט. צופעליק דערוויסט זיך. זיי האָבן זיך אויס-געבאהאלטן פון מיר, אָבער איך האָב זיך צוגעקוקט, וויאזוי זיי האָבן מעכאבער געווען סאווקע און דערנאָך האָט קאָנדראט בירקע זיך אויסגעוועלט. „איך וועל, זאָגט ער, אליינ מילכאָמע האלטן ניט גיין, פאר אונדז וועט גיין מילכאָמע האלטן סאווקע“ און ער האָט מיר אלץ דערציילט און איך האָב וועגן דעם גע-וואָרנט דער אלטער נאסטען.

— און דו, אוהיניע, האָסטו א גרויסע טויווע געטאָן.

— זאָג מיר נאָך, מאַרטינ, וואָס וועט זיין דער סאָפּ פון דער מילכאָמע? ניט שוין-זשע וועלן דאָ טאקע בלייבן די פאָליאקן? ניט שוין-זשע וועט איר דאָס די נאנצע צייט באהאלטן זיך אין די וועלדער? עס איז דאָך ניט קיין לעבן ניט פאר אייך, ניט פאר קיינעם.

— ווארט אויפ'לע, אוהיניקע. האָב גערולד: די פאָליאקן וועלן זיך אוועקקוקלען פון דאנען, זיי וועלן קוים די היטל כאפן.

— איז ווהינ גייסטו, מאַרטינ?

— איך וויל אהיים פארלויפן, א קוק טאָן, ווי זיי לעבן. דאָרט.

— גיי ניט, מאַרטינ: איך דאָרף זיינען פוילישע סאָלדאטן פאראן.

— כאפט זיי דער טייל! דו וועסט מיך „באגלייטן.“ איך וועל נעמען דיין זאק און מיר וועלן זיך גיין פאוואָלינקע, ווי מיר זיינען געגאנגען אמאָל פון פריפעט.

— כ'האָב מוירע פאר דיר, מאַרטינ!

— האָב קיין מוירע ניט, אוהיניקע. מיר וועלן גיין פאוואָלינקע און ארומקוקן זיך.

מאַרטינ האָט גענומען דעם זאק, האָט מיט אים צוגעדעקט זיין

טרייענ קאראבינ און זיי האָבן זיך אינ דער גרויער אָונטדיקער
פינצטערניש געלאָזן גיין אין וועפּרי.

ווענענדיק זיך, האָט מאַרטינ געוואָלט אָוהיניען.

— דו גיב אכטונג אפּ אלעסיען. איך וועל רייך ווערן, וועל
איך העלפּן אי איר, אי דיר.

— נו, זיי מיר געוונט, מאַרטינ! היט זיך, אז מע וואָל דיך נישט כאַפּן.
זי האָט שוין געוואָלט אוועקגיין, נאָך מאַרטינ האָט פאַרהאַלטן
איר האַנט.

אָוהינקע, איך וועל עפּשער מיט דיר שוין מער נישט זען זיך,
איז לאַמיר זיך שטאַרקער צעווענענען.

ער האָט צוגעצויגן איר פּאָנעם צו זיין פּאָנעם און א קוש
געטאָן זי.

XXXIV

א שטיק צייט איז אפּן פאַרטיאנישן פּראָנט געווען שטיף.
וועגן די פאַרטיאנישע אַרויסטרעטונגען האָט מען גאָרניש געהערט.
די פּאָליאַקן אליין און זייערע אָנהענגער, די באַזיצער פון די
פּולוואַרקעס, פאַרשיידענע אַרענדאַטערס, דאָס פאַרמעגלעכע פּויער-
טום האָבן זיך געפּרייט, וואָס די פאַרטיאנישטשינע האָט זיך, איז
צוזאַמענהאַנג מיטן זיגרייכע אָנגריפּ פון די ווייספּאָליאַקן, געענ-
דיקט, וואָס די פּוילישע מאַכט האָט זיי ליקוידירט. אָבער איין-
מאָל באַנאַכט, איז דער צווייטער העלפּט אפּרעל, איז רעכטן
ברען פון ווייספּאָליאַקישן אָנגריפּ איז דער טונקעלער נאַכטיקער
הימל פּלוצלונג באַפאַרבעט געוואָרן אין אַ רויטן גלויאמען גלאַנצ.
די בלוטיקע רויטקייט האָט זיך, ווי פּייערדיקע גארבן, צעוואָרפּן
איבערן הימל. די בלוטיק-פּייערדיקע גארבן און באַוועגלעכע
העל-ראָזע זיילן האָבן דורכגעבויערט די נאַכטיקע פינצטערניש.
ס'איז געווען עטוואָס שרעקלעכעס איז דער דאָזיקער רויטקייט
און איז איר פאַנטאַסטישן פּלאַקערן איז דעם פינצטערן הימל.
די נאַכט איז מיטאַמאָל באַהעלט געוואָרן, די פינצטערניש איז

צעקראָכנ, עס איז געוואָרן ליכטיק, ווי סארטאָ פארן זונען-
אופגאנג. איז דער שיטער-געוואָרענער פינצטערניש זינען קען-
טיק געוואָרן די קאָנסורן פון די וועלדער, וואָס זינען אויסגע-
שפרייט אָפּ ווייטן האַריוואָנט, די געביידעס מיט די אראָפּגע-
האנגענע סטרעכעס און די הויכע איינצלע ביימער בא די הייזער
די הינט, וועלכע די דאָזיקע אומגעוויינלעכע דערשיינונג האָט
שטארק אופגערודערט, האָבן זיך צעבילט אינאָם אומרויקן גע-
ביל און האָבן שוידערלעך געווייעט, ווי זיי וואָלטן פאָרגעפילט
עפעס אן אומגליק.

די מענטשן האָבן זיך אופגעכאפט, האָבן געקוקט אינאָם פענצטער,
און איבעראשטע פונעם דויטלעכ-ראָזן קאָליר, וואָס האָט זיך
צענאָסן איבער די הויפּט און סטרעכעס פון די הייזער, זינען
זיי ארויסגעלאָפּן אינאָם הויפּט און מיט שרעק געקוקט אפּ דעם דאָ-
זיקן גרוואמען סרייפּ-פלאַקער און פארווונדערט געפרעגט: וואָס
ברענט עס? און האָבן זיך געסטארעט טרעפּן, וווּ בושעוועט עס
דער שרעקלעכער גלאַנץ פון דער סרייפּ, ווער ברענט עס און
צוליב וועלכע סיבעס. און אן אומרויקער געפיל האָט זיך דער
וועקט בא זיי אינאָם האַרצן. און דאָרטן, וווּ די מענטשן זינען גע-
ווען אינאָם גענעטער שכינעס מיט דער סרייפּ, וווּ עס האָט זיך
דויטלעך געהערט דער טומל פונעם פּייערשטראָם און ס'האָבן זיך
קלאָר געזען די פּייער-צונגען, וואָס האָבן זיך געהויבן אינדער-
הויכ צום הימל אינאָם גאנצער זאווערוכע פון פונקט פון שוואַרצן
און גרויען רויך, דאָרט איז געזען גאָר גרויליקער און שוידער-
לעכער און די מענטשן האָבן דאָרט ניט געפרעגט, ווער ברענט
עס און וווּ, נאָר זיי האָבן גלייך געזאָגט: עס ברענט דער הויפּט
פון דעם און דעם פאָרעצ.

שטיל רוט אינאָם טיפּן שלאָפּ דער מאיאָנטעק פון פאָרעצ דער-
גאָשיצ, דער זעלבער מאיאָנטעק, וווּ ס'איז היינטער געווען אזוי
טומליק און פריילעך, וווּ עס האָט גערוישט די מיליטערישע
מוזיק און ס'האָט זיך געפרייט די שלאַכטע צוואמען מיט עלע-

גאנטן אָפּצערנטומ. דער פארצײטיקער פריזישער פאלאצ, דער
 אלטער נעסט פון דער בארימטער פוילישער פאמיליע, באהאלטן
 דיק איז דער פינצטערניש זיין טורעם, מאָלט זיך אויס אפן פאָג
 פון פינצטערן הימל, די פערד־שטאלן, סטארקלעס און שײערן
 גיסן זיך צונויף מיט דער פינצטערניש און טוליען זיך, דוכט זיך
 נאָך נידעריקער צו דער ערד. שטיל איז אַין מאיאָנטעק פון פאָג
 רעצ דלוגאָשיצ. אָבער איז דער דאָזיקער שטילקײט איז די פינצ־
 טערע ווינקלעך פון הויף טוליען זיך אומבאקאנטע אָנגעזאָרענע
 מענטשן מיט ביקסן און גראנאטן, שטיל אָן טומל, האלטנדיק זיך
 הארט בא די ווענט פון די הײזער, טוען זיי א געהיימע ארבעט.
 דאָ און דאָרט פלאקערן אַז קליינע פײערלעך. עס הערט זיך
 א באדינגלעכער פײף. דער פײף כאזערט זיך איבער איז פאר־
 שידענע עקן פון הויף, די אומבאקאנטע געקומענע מענטשן גייען
 ארויס פון הויף און מיטן פערד גייען זיי איז וואלד. איז פאר־
 שידענע ערטער פון מאיאָנטעק פלאקערט אַז א פײער,
 דער פײער הייבט זיך אינדערהויב, שטארקט זיך אלץ מער און
 מער. באַלויכט דעם הויף, דעם סאָך און לײגט זיך, ווי א בלויז
 טיקער אָפּשײן אפ די געמויערטע ווענט פון הויכע פאלאצ. די
 קליינע גרופע טונקלע סילועטן גיט זיך א לאַז האסטיק צום
 וואלד. די פינצטערניש, וואָס האָט זי אײנגעהילט, גייט זיך פאָג
 נאנדער אלץ מער און מער, און דאָס פערד, וואָס איז באַלויכט
 מיטן פלאַם פון דער סרייפּע, רײסט גיך ארויס פון דער פינצטער
 א גרופע פון א מאַן 7. זיי זײנען שוין לעמ רעכטן וואלד און
 וועב זיי זײנען ארײַן איז וואלד, האָבן זיי זיך אָפּגעשטעלט און
 א קוק געטאָן אפן מאיאָנטעק פון פאג דלוגאָשיצ. עס בײַ
 שעוועט דער פײער, ווארפט ארויס גאנצע שטראָמען פלאַם הויב
 אינדערלופטן.

— נו כעוורע, די ארבעט איז אָפּגעטאָן צאצקע!—וואָנט איינער
 און לאכט.

— קומט!—רופט זיך אָפּ א צווייטער.

זעקס מענטשן לאָזן זיך ארײַן אין וואַלד און גלייך ווערן זיי פארשווונדן פון די אויגן און ער, דער ספעצ אין דער מעלאַכע פון אונטערצינדן, טימאָכ בודויק, בלייבט איינער אליין, טוליעט זיך באַם ראַנד פון וואַלד און קוקט, ווי עס בושעוועט דער פייער, אָבער די דאָזיקע פּאָזיציע באַפרידיקט אימ ניט. ער קוקט זיך ארום, קלייבט אויס דעם בעסטן פונקט, פון וואנען ער זאָל קענען באַטראַכטן די סרייפּע. זיינע אויגן שטעלן זיך אָפּ אפּ'דער הער-לעכער פיגור פון אַ מעכטיקן דעמב. ער גייט צו צום דעמב, פארווארפט נעכטער די ביקס אפּן פלייצע און קריכט אפּן דעמב. אָס איז ער שוין דערקראַכט ביז דער העלפּט פונעם ריוויקן דעמב, ער שטעלט זיך אָפּ אַ גראָבן צווייג, שפּאַרט זיך אָן מיט דער פלייצע אינעם בוים. אָס דאָס איז אַ פּאָזיציע!

חי הויכע גאָלדענע קאָרן באַ אַ ווינט ווייגט זיך דער פלאַם. אָס שפּרייט ער זיך אין פייערדיקע פאסמעס איבער די טאָלן, אָס שלענגלט ער זיך אומ אין העלע סטענגעס אינדערהויב, ארויס-וואַרפנדיק ריוויקע זיילן רויך, אַ העלן פון אויבן און אַ שוואַרצן פון אונטן. טימאָכ נעמט ניט אַראָפּ די אויגן פונעם דאָזיקן ווילדן בושעווען פון פייער, וואָס פרעסט אומ די הייזער און פארניכט טעט די פרוכט פון מענטשלעכער מי, דאָס בושעווען פון דער סרייפּע האָט געפונען אַ לעבעדיקן אָפהילף אין טימאָכס האַרצן, וואָס האָט ערשט איצט דערקענט דעם העכסטן עקסטאז פון פרייד, צו זען מיט די אויגן, ווי עס ווערט פארניכטעט דער דאָזיקער שלאַנגעניגעסט פון זיינע פארביסענע קלאַנג סאָנימ. וואָס מער דער פלאַם האָט געבישעוועט, אַרומכאפנדיק און לעקנדיק מיט זיינע ברענענדיקע צונגען די נאָענטע ביימער און הייזער, ארויס-רייכנדיק פון די סטרעכעס און שליינדענדיק הויך אין הימל גרויסע קנולן צעפויילטע שטרוי און מיליאָנען פונקען, אלץ מער איז געוואקסן טימאָכס אַנטציקונג. פון זיינ פאָנעם, וואָס איז גע-ווען באַפאַרבט מיט דער רויטקייט פון פייער, פארשווינדט ניט דער שמיכל, דער פארביסענער נעקאָמע-שמיכל פון אַ מענטשן.

וואָס האָט זיך געשטעלט העכער פון די דאָזיקע מענטש-
לעכע געזעצן, אָבער אפּ זײַן פּאָנעם באווייזט זיך צײַטן-
ווייז אויך א פארזאָרגטקײט און זעצט אראָפּ די פולקײט פון זײַן
טרוימפּ. מיט אומרו פירט איבער טימאָכ זײַן בליק אפּן שטאַלצן
פריזישן פאלאצ. א פארגאָסענער מיט גלאנצ פון דער סרייפּע,
מאכט ער אן אַינדרוק, אז ער איז אינ פֿײַער, אָבער דער ווינט
טרייבט דעם פלאם אינ א צווייטער זײַט און דער פאלאצ בלײַבט
ניט גערויט. עס שטייט הויך אופגעהויבן זײַן כורעם און קוקט
גריוואם און מיט פאראכטונג אפּ דעם דאָזיקן ווילדן פֿײַער-ווירבל.
ניט שוין-זשע איז טימאָכ דורכגעפאלן מיט אונטערצינדן דעם
דאָזיקן פארהאסטן פריזישן אָפּאָט? טימאָכ קוקט זיך אײַן בע-
סער און אפּ א מאַכענט ווערט ער ווי פארגליווערט. פון זײַן פּאָנעם
פארשווינדט די אומרויקע פארזאָרגטקײט, א ווילדע פרייד שטראלט
אופּ אינ זײַנע טונקלע גלאנצנדיקע אויגן. פון דעם הויכן טר-
רעם פון פאלאצ האָט, ווי פון א ריזיקן קיימען, זיך געלאָזן האט-
טיק אינדערהויך א וויסלעכער רויך, וועלכער איז געוואָרן אלץ
געדיכטער און פינצטערער. עס האָבן אופגעפלאקערט פֿײַערלעכ
אינ די פענצטער פון פאלאצ. די פֿײַערלעכ זײַנען ווי גאָלדענע
שטראַמעלעכ אוועקגעלאָפּן, אוועקגעשווימען אינדערהויך. עס האָט
א שפאר געסאָגן אינ די פענצטער א געדיכטער פלאם. נײַן, טי-
מאָכ איז ניט דורכגעפאלן! טימאָכ האָט אָפּגעטאָגן זײַן ארבעט,
וועגן וועלכער ער האָט אזויפיל געטראכט אינ פארשיידענע מאָ-
מענטן פון זײַן אַרעם-פויערישן לעבן. טימאָכ האָט געוואָלט טאנצן,
שרײַען פאר פרייד. אינגאנצן איבערגעבן זיך דעם ווילדן עקס-
טאז, וואָס האָט אים אָנגענומען. אינעם טומל און גערודער פון
דער סרייפּע, אינעם טראסקען און קנאלן פון די איבערגעברענטע
באלקעס און ווענט, וואָס האָבן געהאלטן אינ פאלן, האָבן זיך
געהערט פארצווייפלעטע הימל-רײַסנדיקע געשרײַען פון מענטשן,
דאָס אלץ האָט זיך צוזאמענגעגאָסן אינ א גרויאטער און שוין-
דערלעכער סימפאָניע פון פארניכטונג. און טימאָכ איז, ווי עפעס

א קישעסמאכער, געשטאנען אפן דעמב און האָט געשעפט פולע
עמער פארגעניגן פון זיין טריומף.

און פלוצלונג האָט זיין וואכזאמער אויער דערהערט א טופען פון
פערדישע טלף. טימאָך האָט א קוק געטאָן אינעם יענער זייט—מיטן
וועג און מיטן פעלד זיינען געפלויגן פונעם פלאקערנדיקן מאיאָנ-
טעק פוילישע אולאנען אפ פערד. דערלאָפן ביזן וואלד, האָבן זיי
זיך פארנאנדערגעשטאָטן בא זיין ראנד פון ביידע זייטן וועג.
א גרופע רייטער פון א מענטשן 12 זיינען געפאָרן באוונדער אינ
איינ קופקע. דאָס זיינען געווען מערסטנטייל אַזיצערן. די גרופע
איז אוועק אינ דער ריכטונג, ווו עס איז געזעסן טימאָך בוד-
זיק. „געוויס וועלן זיי ארומרינגלעך דעם וואלד, קעריי צו כאפן
די אונטערצינדער,“—האָט א טראכט געטאָן טימאָך: „און וואָס
וועט זיין, ווען איך שיק זיי אראָפ פון דעמב א מאטאָנע?—ניט
לאנג געטראכט האָט טימאָך ארויסגענומען פון הינטערן פאס א
גראנאטע, האָט זיך אזוי אוועקגעשטעלט, עס זאָל זיין באקווע-
מער א שליידער צו טאָן זי. אָנהאלטנדיק זיך מיט איינ האנט פארן
צוויי, האָט זיך טימאָך פארמאָסטן און הויכ א וואָרפ געטאָן די
גראנאטע אנטקעגן די אָנגרייפנדיקע רייטער און מיט הארצ-ציי-
טערניש ווארטן געבליבן, באהאלטנדיק זיך הינטער די ברייטע
פלייצעס פונעם ריויקן דעמב. איינס... צוויי... דריי...—צמילט
טימאָך, און פלוצלונג איז ער פארטרייסלט געוואָרן. עס האָט
א דונער געטאָן, דער ריויקער דעמב האָט א ציטער געטאָן. מיט
א קלינגער זיינען זיך פארנאנדערגעפלוגן די שטיקלעך פון
דער גראנאטע. עס האָבן א ריס געטאָן די צעשראָקענע פערד
און ארופגעשפרונגען איינע אפ די אנדערע. איינער האָט זיך א
וואקל געטאָן און א פאל געטאָן אָנמעכטיק אפ דער ערד צווא-
מען מיטן רייטער. מעשווענער ווי האָבן זיך געטראָגן די פערד,
אייניקע מיט רייטער, אנדערע שלעפנדיק זיי איבערן פעלד מיט
די קעפ אראָפ. איצט ערשט האָט זיך טימאָך באדאכט און האָט
דערפילט דעם גאנצן אומזין פון זיין טאט. און עפשער האָט דאָס

טאקע אים געהאָלפֿן. בייטן טומל איז ער אראָפֿגעלאָפֿן פֿינ דעמב, א לאָז געטאָג זיך אינ וואַלד און איז אנטלאָפֿן אינ דער געדיכ־טעניש, טשעפענדיק זיך מיטן ביקס אָן די צווייגן.

וואסיל בויגא און זיינע גוטע פֿרײַנט, וועלכע האָבן ניט באַוויזן ווי געהעריק צו באקלאָנג דעם אומגליק, וואָס האָט זיי געטראָפֿן—און געטראָפֿן האָט עס זיי ערשט יענע נאכט—און אָנעמען מיטלען אפֿ צו געפֿינען די פֿי, וועלכע מע האָט ארויסגעפֿירט פֿון די שטאָלן, האָבן אויך געקוקט אפֿן גלאַנצ פֿונ דער סרייפֿע און אומעטיק אראָפֿגעלאָזן די קעפֿ. אינעם דאָזיקן גלאַנצ האָבן זיי געזען א וואַרענונג פֿאר זיך און זייער אייגענעם אירטייל.

דאָס איז געווען א גרויאַמע און שרעקלעכע נאכט, וואָס האָט אָנגעוואָרפֿן א פֿאניק אפֿ די פֿריצים און האָט אופֿגערודערט די פֿוילישע מיליטערישע שטאבן. זי האָט באוויזן, אז די פֿארטיזא־נישע באוועגונג האָט געלאָזן טיפֿע וואַרצלען אינעם פֿאָלק פֿון די אָקופֿירטע ערדן, אז זי ווערט געפֿירט אקשאָנעסדיק, ברייט אַרגאניזירט און האַרב. אסאך מיליטערישע טיילן פֿון דעם פֿוילישן מיליטער, וואָס האָבן געדארפט פֿארפעסטיקן דעם פֿראַנט, זיינען פֿארהאלטן געוואָרן. מיט דער פֿארטיזאנישער באוועגונג האָט מען זיך געדארפט רעכענען און ערנסט רעכענען.

די מיליטאַרע אָבער, אינ וועלכער עס האָבן אָנטיילגענומען די רעגוליערע ארמיען פֿון צוויי זייטן, האָט ניט אופֿגעהערט. די פֿאָליאקן האָבן זיך גערוקט אינ דער ריכטונג צו קיעי, פֿארכאפֿן דיק אויך א טייל פֿון פֿאַלעסיע לויט דער ליניע רעטשיצע־מאַן־זיר. קעריי אָפֿשוואכט דעם קלאַפֿ פֿון די פֿאָליאקן אינ קיצווער ריכטונג, זיינען די טיילן פֿון דער רויטער ארמיי, וועלכע האָבן פֿארנומען דעם פֿאַלעסיער ראיאָן, אריבער אינ א קאָנסטראַנג־ריפֿ קעגן דעם צענטער פֿונעם פֿוילישן פֿראַנט. אינ באשטאנד פֿון דער דאָזיקער ארמיי איז אויך געווען דער באטאליאָן פֿון כ' שאַליאָכני. דער אלטער טאלאש מיט זיינע פֿארטיזאנער האָבן געהאלטן פֿארבינדונג מיט דעם דאָזיקן באטאליאָן. אָבער מיטן

אנגריס פון די וויספאליאקן און מיטן אַפּאַרעט פון דער רויטער ארמיי, איז די פארבינדונג איבערגעריסן געזאָרן. דער אלטער טאליאש מיט זײַנע פארטיזאנער איז שוין געווען אין טיפן היינטערלאנד פון פוילישן פראָנט און האָט געפירט זײַנע שלאכט-פּאַזיציעס זעלבשטענדיק, אָדער לויט דער אָנװײַזונג פון די פּאַר-שטייער פון די אונטערערדישע קאָמוניסטישע אָרגאניזאציעס. איצט איז שוין זײַן ארמיי באשטאנען פון אַרום 200 פּאַרטיזאַ-נער באוואָפנטע מיט ביקסן און מיט עזלעכע קילבוארפער. רעכטס אינעם זעלבן ראיאָן האָט ארורעוועט די גרופע פארטיזאנער פון מארקע באלוק, וואָס איז אויך באשטאנען פון גוטע הונדערט מענטשן.

די פּאָלעסיער, אָדער מאָוירער גרופע פון דער רויטער ארמיי, ווי זי האָט געהייסן אָפּציעל, האָט אויסגעקליבן א באצירק אַז צו געבן א קאָנטער-קלאפ אַז דער לײַנע קרויצ-וויסאָקאיע, וווּ היינט זי האָט געבראכט מיליטער און הארמאטן. אין די 20-טע דא-טעס פון אפּרעל-כוירעש, פארטאָן האָבן אָנגעהויבן קנאלן די רויטע באטארייעס, קאָנצענטרירנדיק דעם פּייער אפּ די פוילישע פּאַזיציעס. עטלעכע שאַ האָבן גערונדעט די הארמאטן אין דער אָפהילכ פון זייערע דונערן האָט זיך ווייט צעשטראָנן איבער די וועלדער און זומפן פון פּאָלעסיע. עס האָט זיך דערקלערט אויך אַז יענער ווייט פריפּעט ביז דעם אָקופירטן טייל פון פּאָלעסיע, צע-טראַגנדיק קלאנגען וועגן דעם אָנגריס פון דער רויטער ארמיי. נאָך א קורצער, אָבער אָנגעשטרענגטער ארטיילערישער צוגרייטונג האָבן זיך אַלץ געטאָן אין אטאקע די פוסגייער-טיילן פון די רויטע קעמפער. ס'איז אויסגעבראָכן אן אקשאָנעסריקער קעגן-ווייטיקער שלאכט. די פּאָליאָן האָבן אָנגעשטרענגט אלע קרעפטן אפּ צו אַשלאָגן די אטאקע אין איינהאלטן זייערע פּאַזיציעס. זייערע שלאכט-קייטן וײַנען, ווי כוואליעס, געגאנגען איינע נאָך די אנדערע, אָבער דער פּייער פון די הארמאטן און קוילן האָט זיי אונטערגעשטויטן איינע נאָך די אנדערע. זייערע קרעפטן האָבן זיך

אונטערגעריסן, זייער אקשענעס איז געבראָכען געוואָרן, זיי האָבן זיך אָנגעהויבן וואַקלען, אָפּגעטראָטן און אוועקגעקליקט זיך צוריק, איבערלאָזנדיק דאָס געווער, געהארגעטע, פארוואנדעטע און געפאנגענע. מע האָט זיי נישט געלאָזט קומען צו זיך און געטריבן זיי צום פריפעט. דער קאָנטר-מאנעווער פון דער שלאָג-גרופע פון דער רויטער ארמיי האָט געהאט דעם ציל—מיט איינ קורצן קלאפּ אָפּווארפן די פּאָליאקן אפּ יענער זייט פריפעט, איבער זייערע פלייצעס איבערגיין דעם טייך, באוואָרענענדיק די מעגלעכקייט צו האָבן א פלאצדארם אפּן מירעווער-ברעג פון פרי-פעט, קעדיי קאָנען כאַטשונדערוויקלעך די אייגענע קרעפטן פאר א ווייטערדיקן אָנגריפּ.

די צעגראַמירטע און צעקלאַפטע טיילן פונעם פּוילישן מילי-טער האָבן שוין נישט געטראכט הענגן אָפּשטעלן דעם דראַנג פון די אָנגרייפנדיקע פּאָלקן פון דער רויטער ארמיי, זיי האָבן גע-טראכט בלוז, וואַזוי רייסט מען זיך ארויס פון די צוואנגען, וואָס קלעמען זיי, און אָפּטרעטן בעשאַלעם אפּ יענער זייט פריפעט.

די יעדיגע וועגן דעם אָנגריפּ פון דער רויטער ארמיי איז דער-גאנצע אויך צו די פארטיזאנער. אין דער זעלבער צייט האָבן זייערע נאטשאַלניקעס באהאנדלט עקסטערע די וויכטיקע פראגע וועגן קומען צו הילפּ דער רויטער ארמיי און וועגן פולשטענ-דיק צעגראַמירן די אָפּטרעטנדיקע ווייט-פּאָליאקן. דער אַלטער טאלאש מיט זיינע טיילן זיינען שנעל אוועק צום פריפעט, קעדיי נישט דערלאָזן די פּאָליאקן פארפעסטיקן זיך אפּן רעכטן ברעג. בא-לוק איז באפּטראָגט געוואָרן צו היטן די קאָמוניקאציע פון פויל-לישן הינטערלאַנד און ווי ווייט מעגלעך פארהאלטן די פּוילישע רעזערווע פון הינטערלאַנד, קעדיי נישט צו דערלאָזן זיי העלפּן די איי-גענע. פארנאכט איז דער אַלטער טאלאש מיט זיינע אַנדערהאלבן הונדערט פארטיזאנער שוין געווען אין ראַיאָן פון וויסאַקאיא רודניא, וווּ די פּאָליאקן האָבן געווארפט איבערגיין דעם פריפעט, און האָט

פארנומען די פלאנג-פאָזיציע אפן הויכע רעכטע ברעג פון פרי-
 פעט. די דאָזיקע פאָזיציע האָט פארצאמט די פאָליאקן דעם וועג
 צום אָפטרעטן איבער דעם איינציק-באקוועמ וועג פון דעם דאָ-
 זיקן ראַיאָן צו סטאוואָק-קארנאטשי. זייער אוואנגארד איז שוין
 ארויסגעגאנגען אפן רעכטע ברעג, א קילאָמעטער אָנדערהאלבן
 פון דעם אָרט, וווּ די פארטיואנער האָבן פארגומען זייער פאָזי-
 ציע. אריבערגעגאנגען זינען זיי סײַ אפּ פאָנסטאָנען, סײַ איבערן
 בריק. פון יענער ברעג האָבן געווערעט אונדזערע הארמאטן.
 סנאריאדן זינען געפאלן אינ פריפעט פון ביידע זייטן, אופהויבן-
 דיק הויכע פאָנסטאָנען, זינען פארפלוין אפן ברעג און אָנגע-
 טאכט א פאניק אפּ די אָפטרעטנדיקע. די פאָליאקן האָבן זיך אינ א
 בעדיכטער קאָלאָנע געשפארט אפּ די בריקן און פאָנסטאָנען, גע-
 שטויסן זיך, אראָפּגעפאלן און געוואָרפן זיך אינ די טיפע ווא-
 סערג פון פריפעט. אריבערפּעקלענדיק עטלעכע הארמאטן, האָבן
 זיי ארויסגעפירט זיי אפן הויכע ברעג, וווּ עס האָבן זיך אויס-
 געלייגט די פארטיואנער. צוגעלאָזן זיי נעענטער צו זיך, האָט
 דער אָלטער טאלאש, וועלכער האָט אינ אופגענונג פארגעסן דעם
 לאָשן פון מיליטערישער קאָמאנדע, א געשריי געטאָן:
 — שנייד זיי, כעוורע!

עס האָט א דונער געטאָן א העפטיקער זאלפ, עס האָבן אָנגע-
 הויבן קלאפן קוילן-ווארפער, איינער און א צווייטער. די פאָ-
 ליאקן האָבן זיך ניט געריכט אפן טוינע פון דער זייט, און האָבן
 ניט געוואוסט, ווער ער איז. זיי האָבן זיך א לאָז געטאָן צוריק,
 איבערלאָזנדיק דעם הארמאט, געלאָפן, געפאלן און מער ניט
 אופגעהויבן זיך. די פארטיואנער האָבן זיך א לאָז געטאָן אפן
 הארמאט, פארכאפט אימ צוואמען מיטן וועגעלע און מיטן גאנצן
 געשפאן. עס האָבן זיך אָפּגעזוכט אלטע סאָלאדאטן, ארטילעריסטן.
 דעם הארמאט האָט מען א קער געטאָן אינ דער ריכטונג צו די
 פאָליאקן און אָנגעהויבן קלאפן איבער זיי. די פאָליאקן האָבן
 איבערגעלאָזן דאָס בעווער, די הארמאטן און אינ אומאָרדענונג,

ניט פאָלגנדיק זייערע קאָמאנדירן, זיינענ זיי געלאָפֿן אינ וואַלד, ווער ווהינ עס האָט געקאָנט. אלס א מיליטעריש-אַרגאניזירטע קראפט, האָט די דאָזיקע טייל פֿון פּוילישן מיליטער אופגעהערט צו עקזיסטירן.

דער אומגעריכטער קאָנטר-קלאַפּ פֿון דער רויטער ארמיי, וואָס איז געגעבן געוואָרן מיט אזא קראפט, האָט זיך צעטראַגן ווי א דונער איבערן פּוילישן הינטערלאַנד, און האָט אופגעוורערט דעם פּוילישן מיליטערישן שטאַב, אָבער די העכערע פּוילישע אָנ-פירונג האָט, דארפֿ מען זאָגן, ניט פארלאָרן זיך. דרינגענדיק און אנשטיינד האָט זי אָרגאניזירט דאָס מיליטער אפֿ צו ליקווידירן דעם דורכרייס אפֿן פּראָנט, אריבערווארפֿנדיק אלץ, וואָס איז מעגלעך געווען פֿון די הינטער-רעזערוון און פֿון די טיילן, וואָס זיינען באשטימט געוואָרן פֿאַר אנדערע ערטער פֿון פּראָנט. שוין אפֿן צווייטן טאָג האָבן די טיילן פֿון דער רויטער ארמיי באגענט א הארטן און איינגעשפּאַרטן ווידערשטאַנד מיטאד די פּאָליאַקן. די פּוילישע קרעפטן זיינען געגאנגען פֿון אלע זייטן אריינעכענדיק ווי איז קלעמען אונדזערע אָנגרייפֿנדיקע טיילן. א הייסער אָנגעשטרענגטער שלאכט האָט געקאָכט אינ די וועל-דער, אפֿ די זומפֿן, אפֿ די וועגן, אפֿ די גאַסן פֿון די דערשער. די טיילן פֿון דער רויטער ארמיי, וועלכע זיינען געווען אינ עט-לעכע סאָל שוואכער פֿונעם סוינעס קרעפטן, האָבן געמוזט אָפּשטעלן זיך און אָפּטרעטן צוריק. דערביי איז די פֿאַרבינדונג צווישן די באזונדערע מיליטערישע טיילן איבערגעריסן געוואָרן. אייניקע טיילן, באטאליאָנען, ראַטעס האָבן זיך געשלאָגן זעלבסטשטענדיק, אָן אן אלגעמיינער אָפּעראטיווער אָנפירונג. אינ א באזונדערס שווערער לאַגע האָט זיך אריינגעפּאַקט שאַליאַכניס באטאליאָנן, וועלכע די פּאָליאַקן האָבן ארומגערינגלט צווישן פריפעט און צווישן דער אָזערע מיט די זומפיקע ברעגן. א פֿאַרמאסערטער פֿון די אומפֿהערלעכע שלאכטן און מארשן אינ פֿאַרלויפֿ פֿון עטלעכע טעג, אָן פּראָוויאַנט, אָן פֿאַטראָנעס, האָט זיך דער בא-

טאליאנ מוטיק געשלאגן ביון לעצט: פאזאנא, אַפּקלאנדק די
אטאקעס פונעם סוינע מיט שפיגל.
עס איז געווען שפעט אינערנאכט, דורך די צווייגן פון די
בוימער האט זיך קאמ דורכגעשלאגן די שניי פון דער לעיזאנע.
די פארמאטערטע קעמפער האבן מיט אימיר געדארט אפן פריי-
מארגן פון קומענדיקן טאג. די גרעסטע טייל איז געשלאגן צו-
נויפגעקארטשעט לעבן די אויסגעהאקטע בוימער, אָנשפארניק
דעם קאפ אפ די וואַרצלען. אונטער א צעצוייגטן דעגל האט
זיך צוגעשפארט דער קאָמאנדיר-באַשטאנד פון באטאליאָנ: שא-
ליאַבינ, דריי ראַטע-קאָמאנדירן און דער נאזשאלניק פון דער
קוילנווארפער-קאָמאנדע. פארמאטערטע, מידע שווייגן זיי, בלויז
פון צייט צו צייט ווארפן זיי זיך דורך מיט קורצע פראונ:
— שוואכע געשעצט!— וואָנט דער נאזשאלניק פון דער קוילנ-
ווארפער-קאָמאנדע.
— וואָלט געוואָגט עפעס ניט!— באמערקט איינער פון די
ראַטע-קאָמאנדירן.
— מיין מיינונג איז אפרוה טאָן דורכצייסן זיך,— וואָנט א צווייטער.
— ווען צוליב דעם וואָלט מען זיך געקאנט באנייט מיטן פויסט
אָנשטאָט געווער, וואָלט מען זיך עפשער דורכגעריסן,—רופט
זיך אָפ א קאָמאנדיר פון א צווייטער ראַטע.
— ווזהי דורכצייסן זיך?— פרעגט דער ארטילעריסט.
— איז וואָס זשע לויט דיין מיינונג? איבערגעבן זיך זיי אינ
די הענט?—רייסט איבער מיט קאעס שאליאָבינ.
ער קראצט פארקלערטערהייט די פאטיליצע און זידלע זיך
שטארק, ניט אדרעסירנדיק צו קיינעם זינע וידל-ווערטער.
דער קאָמאנדיר פון דער ערשטער ראַטע זינגט אונטער שזיל
דאָס אלטע לידל, וואָס איז אמאָל געווען פארשפרייט אין די
צארישע קאוארמעס:

געוועזן טעג גאָר פריילעכע,

געוועזענע האָב איך דאן.

— אונ האָסט זיך דערהוֹלעט, — באַמערקט איראָניש דער אר-
טילערסט.

שאליאָכין טראַכט אונ קען גאָרנישט ניט צוטראַכטן. ער ביסט
נערוועז די לייפן. אינ אזא מילעס זאך האָט ער זיך נאָך קיינמאָל
ניט אריינגעפאָקט. ס'איז אימ מילעס, מילעס פארן גאנצן באַטאליאָן,
פאר די פאָשעטע ארמייער, וועלכע האָבן אימ אָנגעטרויט וויער
העלדנערע אונ רומ.

— וואָלט כאָטש ווײַן פארויכערן, דער טייל וואָל עס נעמען,
הערט זיך עמעצנס א שטימ אונ דערנאָך אויך דער ענטפער
אפ דעם:

— ס'האָבן זיך דערלעבט די פאָליאָן, אז ניט קיינ ברויט,
ניט קיינ טאבאק.

א שווינגנדיקע שטילקייט. דער מירער שאליאָכין שלאָפט ניט. עס
שלאָפן ניט די קאָמאנדירן. האָפּענונגלאָזע געראַנקען באהערשן
זיי, אָבער קיינער רעדט ניט וועגן דעם. עס פאסט ניט פאר א
קעמפער. ערגעצווו אינ דער טיפעניש פון באווסטזיין בלייבט
אנ אָרט פאר דער האָפּענונג: ס'וועט זיך פאָרט געפינען אן
אויסוועג.

שאליאָכין הויבט אופ מיטאמאָל דעם קאָפּ: צי ער האָט טאקע
געהערט אָרער עס איז נאָר א האַלוצינאציע פון געהער? ער
לייגט אוועק די האַנט אפן נאהאן, הערט זיך צו. פאָרויכטיקע
טריט, ווי עמעצער וואָלט זיך גאנווענען. עס הויבט אופ דעם
קאָפּ אויך דער קאָמאנדיר פון דער ערשטער ראַטע, א הויכער
אן אויסגעטריטונער, מיט טיפּ אַינגעפאלענע אויגן. ווי קוקן
זיך אַיין אינ דער פינצטערניש פון נאכט, וואָס איז נאָך גע-
ליכטער אונטער די צווייגן. א געזעצטע פעסטע פיגור פון א
מענטשן שווימט ארויס פון דער פינצטערניש.

— כ' שאליאָכין! — רופט שטיל די טונקלע פיגור.

דער קאָמבאט הויבט זיך אופ א ביסל.

— ווער רופט מיך?

— איך, טאלאש!—ענטפערט די טונקעלע געזעצטע פיגור.
שאליאָבין שטייט האסטיק אופ—גייט זיך א וואָרפ צום אלטן
טאלאשן.

— באטינקע, דאָס זייט איר!
און טרייסלט שטארק דעם אלטנס האנט.
— דיגעט נישט, כאוויירם, איך וועל אייך דאטעווען!
— אָט דו וועסט זיין אונדזער באַלשעוויסטישער מאלעכ!
דערהערט זיך עמעצנס צופרידן-שפאסנדיקע מטימ.
— רופט-זשע צונויף די נאטשאַליקעס, קלייבט צונויף די
קעמפער און איך מאַרש!
— איך וואָסער מאַרש?

— צצסס!—שטילט אייך דער אלטער טאלאש די הויכע שטימ
פון ארטילעריסטן!—נאָך מיר צום פריפעט: מיינ פלאַט און מיינע
מאטראָסן וואַרטן אפ אייך, כאוויירם,—זאָגט פֿייערלעך-שפאסנדיק
דער אלטער אטאמאן.

איינ מינוט—און דער באטאליאָן איז אפ די פיס. שטיל גייט
מען צום פריפעט. אן אומענדלעך לאנגע פאלאנגע שיפלעך שפארן
זיך איינ אָן ברעג מיט זייערע שארפע נעזער. מע האָט אָנגע-
לאָדן אפ די שיפלעך אלע קוילנווארפער. עס האָבן זיך אריינגע-
זעצט די ארמייער. די שטרענגע און שווינגנדיקע אריבערפירער
מיט ביקסן און גראנאטעס פאָרן אָפ שטיל, אָן טומל, שווימען
אביסל צייט לענג אויס דעם ברעג צווישן דעם הויכן יונג
טשערעט, און דערנאָך פארקערן זיי זיך איך דער ברייט פון פרי-
פעט און קומען רויק צום אנדער ברעג.

XXXV

עס האָט זיך באנייט, עס האָט אָפגעלעבט די ערד.
א פילשטימיקער, פארשיידנארטיקער שטראָם פון לעבן פאר-
גיסט יעטוידער שפאן אירן, פארפילט די וועלדער, דאָס פעלד,
די בלאָטעס און מיט אן אומופהערלעכן הילכן באוועגט ער דעם

פילבארט דורכזיכטיקט וועטער. עס האָבן זיך אָנגעטאָן די ביימער
 אינעם נײַער גרינער קליידונג, און אזא וויכטיקן, קלונג שמועס פירט
 בוים מיט בוים, בלעטל מיט בלעטל און גרעזל מיט גרעזל, און
 אינעם די דאָזיקע ביימער, בלעטער און גרעזל רופן זיך איבער
 פויגלען, פויגלעך און זייערע שטימען גיסן זיך צונויף אינעם
 סימפאָניע פון א ווונדערלעכער לעבנס־מוזיק.

א ניט הויכער, דארער מענטש הערט זיך צו צום קלינגען,
 צום געזאנג, צו דער מוזיק, וואָס באגלייטט אים אפ זיין וועג
 לענגוויס דעם וואלד, וואָס גייעט אומעטום, ווו עס טרעט נאָר
 זיין פוס. און אָט די גאנצע סימפאָניע, ווען מען זאָל זיך איינ-
 הערן אינעם איר בעסער און נענטער, איז זי דער אָפּקלאַנג פון
 דעם פארבאָרגענעם און אָפט אָפּגענומען אומבעראכמאַנעסדיקן
 קאמפ פארן לעבן. דער ניט הויכער דארער מענטש, וואָס זייט
 שטורעם און קאמפ, איז איבערצייגט אינעם דעם, וואָרעם פאר
 זיינע אויגן איז פאנאָרערגעפנט דער עמעס פון לעבן און זיין
 נע פארוואַלירט פרוזשינעס. אָט פארוואָס ער גייט אזוי זיכער
 און דרייטט מיט געהיימע וועגן איבער דער ערד פון דער אָקער-
 פירטער פאָלעסיע און זייט פון דער פויער האנט די זוימען פון
 שטורעם און האט צו די קלאס־סאָנימ, אופאקערנדיק טיפ דעם
 באָדן פון באווסטזיין פון די אונטערדריקטע, וועלכע מען האָט
 פארשטויסן אינעם די ווינקלען פון לעבן. בא אים איז דאָ א טי-
 פער גלויבן אינעם עמעס פון דעם דאָזיקן פארזיי. ער זעט די
 רייכע אופאנגען פון זיין פארזיי, און דערפאר איז אים אזוי פריי-
 לעך און זיין שטימונג איז א געהויבענע.

זיין לעבן איז פול מיט געפאר. יעטוידער טאָג, יעטוידער
 שטאָ פארבאָרגן איז זיך פראָיאָקאציע און פאראט. און אסאך זיין-
 נעם באמ כ' ניעווידי געווען מאַמענטן אָנגעשטרענגטע, אוועלכע,
 ווען די פרייהייט און דאָס עצעם לעבן איז געהאנגען אפ א די-
 גינקער שטויעלע. ער וואָלט געקאָנט דערציילן אסאך אינטע-
 רעסאנטע צופאלן פון דער פראקטיק פון זיין געהיימעם וואנד-
 9

רעווענ און אומלעגאלע לעבן צווישן די גרויזאמע אָקופאַנטן. אפֿ
אײַם שטעלן פֿאנאנדער זייערע נעצן די עכטע ספעצן פֿון דער
פֿוילישער פּאָליציי, כיטרע און דורכגעטריבענע שפּיאָנען פֿון
מירעוואַיאַר אָפּײַשן שניט. אָבער אײַם העלפט זײַן אָרגאַנישער
צונויפֿווקס מיט די מאסן פֿון דער אָרעמשאפט, וואָס איז פֿאַר-
שטויסן אין די ווינקעלעך פֿון לעבן. די אָרעמשאפט האָט אײַם
לײַב, גלויבט אײַם, ווי אַן אײַגענעם מענטשן. זי היט אײַם אָפּ,
וואָרנט אײַם, באהאַלט אײַם אויס, רײַסט אײַם ארויס פֿון די הענט
פֿון די פֿרייזויליקע אגענטן ווי בוסיוא, וועלכע האָבן געזען זײַ-
ער אומקום אין דער פֿראַפֿאגאַנדע און אין דער אונטערערדישער
ארבעט פֿון ניעווידני. ניעווידני ווייס, וואָס עס דערווארט אײַם
ווען עס כאפט אײַם די פֿריזישע אגענטור. אָבער ער ווייס און
גלויבט אין דעם עמעס פֿונעם נײַעם לעבן, פֿון יענער אָרדענונג
פֿאַר די אידעאלן פֿון וועלכער עס קעמפט די פֿאַרטיי פֿון די
קאָמוניסטן. און דאָס גיט אײַם דעם אינהאַלט פֿון לעבן, דעם זײַן
און די בארעכטיקונג פֿון דעם, וואָס ער טוט, גייענדיק מיטן
שמאַלינקן סטעזשקעלע באַם ברעג פֿון פינצטערן אָפּגורנט,
ריזיקירנדיק אלע היילע ארײַנצופֿאלן אהין. דאָס אלץ צווינגט
אײַם האַלטן אויער און אויב אפֿ דער וואכ, ארומקוקן זיך. עס
איז אָבער אינטערעסאַנט צו זען, ווי וועט ווייטער וואקסן אָס
דער פֿאַרזײ פֿון קאַמפֿ און קלאסן-האַס, וווּ עס זײַנען פֿאַראַן
ניט קנאַפֿ קערנדלעך, וועלכע ער האָט מיט זײַן האנט צעוואָרפֿן.
עס איז ביכלאָל אינטערעסאַנט צו לעבן און שלאָגן זיך פֿאַר א
נײַער אָרדענונג פֿון לעבן און וויסן, וואָזוי און וועג עס וועט
זיך ענדיקן דער דאָזיקער קאַמפֿ און ווי וועט זיך עס בויען דאָס
נײַע, וואָס די וועלט האָט נאָך ניט געזען. ער דערמאָנט זיך דעם
פֿאַרטיזאַנישן מיטינג אפֿן פֿוסטן פֿעלד, לעבן וואַלד, וווּ ער האָט
צופֿעליק באגענוט זיך מיטן אלטן טאַלאַשן. פֿאַר זײַנע אויגן
שטייט אפֿ די קאָלאָריסכע פיגור פֿון דעם אלטן פֿאַרטיזאַנישן
אַטאַמאַן און זײַן געהילף מאַרטינ ריל מיטן ביקס און מיט

דער הילצערנער טרובע. דאָס אלץ זינענ אועלכע דערשיינונגען, וועלכע זאָגן זייער אסאך און פריער פאר אלץ וועגן דעם, וואָס פאר א טיפּע וואָרצלענ עס האָט געלאָזט אינ די ארבעטנדיקע מאסן די פארטיי פון די קאָמוניסטן. דאָס אלץ טרייסט און פרייט דעם כאווער ניעוידני און נערט זיין אומוואקסנדיקן גלויבן אין דעם זיג. ער טראכט וועגן די סרייפּעס פון די פריזישע מאַ-יאַנטקעס, ווי וועגן דעם אָפּקלאַנג פון דער פארטיזאנישער מיל-קאָמע. די דאָזיקע סרייפּעס וועלן סאָפּאָלסאָפּ מיטהעלעכ פאר-ברייטערן און פארטיפּערן די פארטיזאנישע באוועגונג, עס צעשטערט גיט זיין זיכערקייט אינעם זיג פון דער נייער אָרדע-נונג דער פאקט, וואָס די רויטע ארמיי איז אָפּגעטראָט אונטערן אָנגריס פון די פוילישע לעגיאָנען. די געשיכטע פון דעם ביר-גערקייט, די געשיכטע פון פיל אינטערווענציעס קעגן דעם לאַנד פון סאָוועטן באווייזט אים, אז דער זיג וועט זיין אפּ דער זייט פון די באַלדשעוויקעס אויך דעם מאָל.

ניעוידני גייט און צוזאמען מיט אים, לעבן אים און איבער אים רוישט דער פילשטימיקער שטראָם פון לעבן, א האַרמאָני-שער, א סמירעספולער און דורכגעדרונגענער מיטן גייסט פון קאמפ. ניעוידני שמייכלט זיך אונטער פאר זיך, ער ווייס, ווער איז דער פריידיקער פון דער דאָזיקער האַרמאָנישקייט פון לעבן גיט נאָר אין דער נאטור, נאָר אויך אין דער מענטשלעכער גע-זעלשאפט, וועמען און צוליב וואָס דאָס איז גייטיק. ניעוידני אָנערקענט גיט אזא אגיטאציע—ער איז דער זייער פון שטורעם און קלאסן-האס אין נאָמען פונעם גייעם מענטשן, פון דער נייער סאָ-ציאַלער אָרדענונג, ווילל בלויז דורך שטורעם פון קאמפ וועט אראפּגעוואָרפן ווערן די אלטע וועלט און עס וועט קומען א גייע עפאָכע. די געדאנקען פארפירן ניעוידגען ווייט, אפּ יענער זייט גרענעצ פון היינטיקן טאָג. ער פארגעסט זיך, אז ער גייט אי-בערן ברעג פון אָפּגרונט, אז די סאָנימ שפירן אומעטום אים נאָך. פארנעפלט, ווי אין כאַלעם, ווייזט זיך אים אויס אפּ אווילע

א מענטשלעכע פיגור, אָבער זי ווערט גלייכ פארשוונדן פון זיין בליק
און פון זיין באווסטזיין.

דער וועג גייט אוועק צווישן וועלדער און לאָזט זיך אראָפּ אינ
א טאָל, דערנאָך הייבט ער זיך ווידער אופ אפ א בערגל. גיעוידני
גייט ווייטער. פאר אים עפנט זיך פאנאנדער א פעלד און אפן
פעלד זעט זיך א יישעוו, — א כוטער צי א פולווארק. גיעוידני
וויל זיך אָפּקערן פון וועג אָנאזיט, אז מע זאָל אים ניט בא-
מערקן פון כוטער. ערשט, נאדיר-ס'דוקן זיך ארויס מיטאמאָל
אים אנטקעגן עפעס דריי מאנספארשוניגע. לויטן אָנטאָן ווינענ זיי
אָרטיקע פויערימ. גיעוידני האָט זיך אביסל צעכומלט. זייער
פאָנעם און דער קוק, וואָס זיי האָבן אפ אים געוואָרפן זייער
אופמערקזאם, האָט אים אויסגעוויזן, איז ניט גאָר גלאט. אָבער
אומקערן זיך צוריק אינ וואַלד איז שוין געווען שפעט. גיעוידני
גייט אנטקעגן זיי און סטארעט זיך ניט ארויסווייזן קיין שום
אומרויקייט.

— פאנאָטשעק, עפשער האָט איר פֿייער? — האָט גניוויש א פרעג
געטאָן איינער מיט א פאָנעם אויסגעגעסן פון פאָקן. און צוליב
מער נאטירלעכקייט פון אזא פראגע באווייזט ער א ציגארקע, וואָס
איז צונויפגעדרייט פון צייטונג-פאפיר. אלע דרייען שטעלן זיך
אָפּ, דערביי שטעלן זיך די אנדערע צוויי גיעוידנען פון ביידע זייטן.
שפיקנא! — האָט ווי א בליצ זיך דורכגעטראָגן בא גיעוידנען
אינ קאָפּ.

— פֿייער דארף זיין, — ענטפערט ער קלוימערשט רויק און
טאפט ארום די קעשענעס, פארהאלטנדיק די האנט אפן הענטל
פון בראונינג. די, וואָס האָבן זיך געשטעלט בא די זייטן, האָבן
זיך איבערגעקוקט, האָבן מיט די אויגן איבערגעוונקען זיך איי-
נער צום צווייטן.
— נעמט אים!

און פלוצלונג האָבן זיי זיך א וואָרפ געטאָן אפ גיעוידנען. אינ
איינ רעגע האָט גיעוידני ארויסגעכאפט א בראונינג און האָט אויס-

געשצטן, גיט צילנדיק זיך, איז דעם, וואָס איז געווען פון לינקס.
דער שפּיק איז געפאלן אפּ דר'ער, אָבער דאָס איז געווען בלויז
א שפּיצל: די קויל איז דורכגעפליגן פארביי, דורכגעלעכערט די
קליידער און קוים אָנגערייט די הויט אפּן זייט. דער צווייטער האָט
איין דעם זעלבן מאָנענט געכאַפט ניעווינדענ פארן האַנט נידערי-
קער פון עלנבלינג און האָט זי שטארק צוגעדריקט. דער מענטש
מיטן געפאָקטן פאָנעם האָט זיך אַ לאָז געטאָן לויפן. דער שפּיק,
וואָס איז געפאלן, האָט זיך שנעל ווי אַ בליץ אופּגעהויבן און
א כאַפּ געטאָן ניעווינדעס האַנט מיטן בראַונינג און האָט זי אויף
צוגעדריקט, אז די פינגער האָבן זיך פאנאנדערגעבויגן און דער
רעוואָלוער איז ארויסגעפאלן אפּ דער ערד.

ס'האָט זיך אָנגעהויבן צווישן זיי אַ שרעקלעכער געראַנגל.
ניעווינדי האָט זיך געריסן מיט אלע קויכעס צו באַפרייען די
הענט, אָבער דער שפּיק האָט אים געהאַלטן פעסט און געסטא-
רעט זיך אַ וואָרפ טאָן אים.

— א, פארפלוכטער באַלשעוויק דו! ס'וועט גאָרנישט העלפן! —
האָט ער געכריפעט.

דער צווייטער, וואָס האָט זיך אופּגעהויבן פון דער ערד, האָט
א ריז געטאָן ניעווינדענ פאר די פיס און ער איז געפאלן. איצט
איז אויך צוגעלאָפן דער, וואָס מיטן געפאָקטן פאָנעם. פון וואָרד
זיינען ארויסגעפליגן נאָך צווייע אים אַ מיליטערישער אוניפאָרם.
ניעווינדענ האָט מען געטאָפּטשעט מיט די פיס און געשלאָגן,
אָבער מיט אזא כעזשכנ, אז מע זאָל אים לאָזן אַ לעבעדיקן.
א צעמאזיקטער און צעכלוטיקטער איז ניעווינדי געלעגן אומבא-
וועגלעכ. מע האָט אים אופּגעהערט שלאָגן, מע האָט אויסגע-
טרייטלט די קעשענעס און דאן האָט מען אים אָנגעטאָן קייטן
אז די הענט. פון כוטער איז צוגעפאָרן א פור, איז וועלכער
מע האָט ניעווינדענ אריינגעוואָרפן און אוועקגעפירט אונטער
א קאָנוואַי פון דריי פוילישע אגענטן.

ערשט איז וועג, איין אַ צייט ארום איז ניעווינדי געקומען צו

זיכ, אָבער ער האָט דאָס נישט ארויסגעוויזן פאר די אגענטן, וועלכע זיינען געוועסן לעבן אים. ווייזט אויס, אז זיי האָבן זיך ווייניק וואָס געוואָרט פארן לעבן פון זייער קאַרבן: זיי זיינען געווען ספעציאליסטן אפּ שלאָגן ביז א געוויסער מאָס, מיטן רעכענונג צו פארהיטן דעם קאַרבן פארן פארהער אינ די פויר-לישע אסטראָנ. זיי זיינען געפאָרן מיט טריומפּ און וואכזאמ גע-היט זייער קאַרבן. ניעוויזני האָט זיך געסטארעט דערמאָנען, וועלכע דאָקומענטן זיינע זיינען אריינגעפאלן אינ די הענט פון זיינע הענקער. אזוינע דאָקומענטן, וואָס זאָלן קענען אריינציען אינ ארעסט אנדערע פערזאָנען, האָט ניעוויזני דאָסראָו מיט זיך נישט געטראָגן. בא אים זיינען געווען בלויו עטלעכע בראַשורן פון מיליטערישן אגיספּראָפּ. די דאָזיקע בראַשורן זיינען געווען געווענדעט קעגן דער ווייטפאָליאקישער אָקופאציע. דאָס זיינען געווען אופרופן צו דער האָרעפאשנער אָרעמשאפט אפּ אריינצו-טרעטן אינ שלאכט קעגן דעם קלאסניסוינע דורכ א פארטיזאני-שער מילכאָמע און דורכ אָרגאניזירן רעוואָלוציאָנערע קאָמי-טעטן. די דאָקומענטן אליין האָבן גאָרנישט געגעבן דער פרייזי-שער אגענטור אינ זיין פון אופדעקן אנדערע פערזאָנען אכוצ ניע-וויזנען. דאָס האָט אים באוויקט. אים האָט געמוטשעט דער דורשט, אָבער ער האָט געליטן. די אגענטן האָבן געפרוּווט שמועסן מיט אים, אָבער ער האָט, נישט באהאלטנדיק זיינ האס צו זיי, געשוויגן און אפילע גיט געקוקט אפּ זיי.

וועגן דעם, אז מע האָט ארעסטירט א געפערלעכען, פארברע-כער, האָט מען טייקעפּ אָנגעוואָנט די העכערע אָרגאנען פון די געהעריקע פוילישע אָפטיילן. פון דאָרטן האָט מען פאראַרדנט, מע זאָל ניעוויזנען ברענגען טיפער אינ הינטערלאנד, אינ א מער זיכערן אָסטראָג. עטלעכע טעג נאָכאנאנד האָט מען איבערגעשיקט ניעוויזנען פון איין אָסטראָג אינ צווייטן אונטער א שטארקן קאָנ-וואָי, אינ אנדערע ערטער צופוס און אינ אנדערע אפּ פורן און ענדלעך מיטן באן.

דער אָסטרעאָני, וועלכער איז געווענאָך אויסגעבויט פארן קיי-
סער, איז געווען א פינצערער און א כארנער. מע האָט אריינגע-
געפירט ניעווינגען אין קאנטאר פון אָסטרעאָני. מע האָט אים איי-
בערגגעבן לויט די דאָקומענטן, אינ וועלכע עס איז געווען פאר-
שריבן דער כאראקטער פונעם „פארברעכנ“ אונטערערשישע אר-
בעט, וואָס איז געוועזען אז אראָשריטט די פילישע „מעלכע-
שאפט“, אָרגאניזירט „מאָרגנ“ און בלאָט פאנאנדער דעם קלאסנ-
האט צום הויפט-הויפט קלאס. מען האָט אים אונטערוואָלט און
שוין די טורמע-הויפט אונטער א שוואַרץ קאָדאָ. האָבן אים
אונטערגעפירט אין אן איינציג-קאמער, וועלכע האָט זיך געפונען
אינעם איינציג-שטן עטאוש פון דער טורמע. הונדערטער ארעסט-
טירע פארגאנגענע איז דער רעזאָלוציאָנערער באוועגונג
האָבן אָנגעפירט דעם אָסטרעאָני. זייערע בלייבע אויסגעמוטשעטע
פענעלע-האָבן זיך באזיגן אין די פענעלע-גראדעס פון אלע
עטאוש פון אָסטרעאָני.

— פון וואנעם, כאווער?

— פארוואָס? — האָבן זיך געהערט שטימען פון מענער און
פרויען.

— פון פאלעסיע!

— עס איז דיר נישט אז דער פריי-האָט א געשריי געטאָן צו
ניעווינגען א שווארצער אָסטרעאָניסער און האָט אים א שטויט
געטאָן אין פלייצ, אינ די וואנט, וועלכע איז געשטאנען אפן
הויט פון אָסטרעאָני, האָט מיט ביקסן גערראָעט די ארעסטירטע און
האָט מיט א סעציג-שאַסטרעאָני-וירלער אָנגעשריבן זיי פון די
פענעלע.

מיט א פאָלעשען סקרייפ האָבן זיך פאנאנדערגעעפנט די
שווערע אַווערנע טויערן פון אָסטרעאָני. דורך א פינצערן קאָ-
דיראָר אונטער דרייער, וווּ עס האָבן קיין געניגלעך די פלייער-
לע פון לאמבערנע איז פון דער זייט האָבן זיך געשונען קאר-
צערן און פארשידענע צימערלעך, האָט מען אוועקגעפירט ניע-

ווינדען אינא א ווינקל-טורעם. מען איז דורכגעגאנגען דעם קא-
 רידאָר, מע האָט זיך א קערעווע געטאָן אינא אן ענגן דורכגאנג
 צווישן גראָבע געמאיערטע ווענט, מען איז דורכגעגאנגען נאָך
 א טיר און ניעוויידיג האָט זיך אפּגלייט אינא א קיילעכדיקער קליי-
 גער קאמערע. אינא קאמערע איז געווען פּוסט, קאלט און פּיכט.
 אפּן צעמענטענעם דיל איז געשטאנען א הילצערנער כאפּטשאַן
 און אינדערהויב איז געמאכט געוואָרן א ניט קיין גרויסער פענ-
 צטער, וועלכע איז געווען פארקלאפט מיט אייזערנע גראטעס.
 דורכן פענצטער האָט זיך קוימ דורכגעשלאָגן די שיין אינא דער
 קאמערע, די טורמע-וועכטער זינען ארויסגעגאנגען. עס האָט
 א קלאפּ געטאָן דער שליסל אינא שלאָס, די טיר האָט זיך שווער
 פארמאכט און ניעוויידיג איז געבליבן אליין, אן אָפּגעניטענער
 פון דער וועלט, פון מענטשן און פרייזש. ער האָט זיך צוגע-
 זעצט אפּן הוילן טאפּטשאַן, האָט זיך ארומגעקוקט... ווייטער איז
 גיטאָ ווהינא. אן עק!

ניעוויידיג האָט זיך ניט געטרייסט מיט קיין שום אילווייטעס.
 א שרעקלעכער אומעס, האָט אימ אָנגענומען. אייניקער אליין,
 קיין לעבעדיקער געפּעש איז גיטאָ. א שוידערלעכע שטילקייט און
 אינא דער דאָזיקער שטילקייט האָבן ארומגעשוועבט ווייטע פאר-
 טויבסע קלאנגען און האָבן זיך דאָרט פארלאָרן. דאָרט אינא האָ-
 מעשטשינע איז פארבליבן אן אלטע מאמע. נאָך קיינמאָל אינא
 לעבן האָט ער ניט געפילט אזא שארפּן ראכמאַנעס צו איר, ווי
 אינא דעם דאָזיקן מאָמענט. זי האָט זיך אזוי געטרייסלט איבער
 אימ, זי האָט זיך אזוי געסטארעט איינהייטן אימ. צוויי ויין אירע
 זינען אומגעקומען אינא דער אימפּעראַליסטישער מילכאַמע, צוויי
 טעכטער האָבן כאסענע געהאַט און צעשטאָרבן. איצט איז זי
 ריי. און די מאמע בלייבט אייניקע אליין אפּ דער וועלט, איבער-
 לעבנדיק די קינדער און דעם מאן, דעם שוואַרצארבעטער. זי
 האָט ניט געזען קיין פרייז אינא איר לעבן און זי ווייסט ניט, און
 ער, איר לעצטער זון, איר פרייז און לעצטע פארבינדונג אירע

מיטן לעבן, זיצט איינער אליין אין אַט דעם דאָזיקן קייווער... גע-
ציילטע טעג און עפּשער שאָען טיילן אים אָפּ פון פינצטערן,
שוירערלעכ־פּוסטן און שטומענ ניט־זיין.

ער האָט אָנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אפּ די הענט. א שטראָם פון
שארפּן ווייטעק און לייַדן האָט אים ארומגעכאַפּט און פארדרייט
אין זיינע מוטנע כוואליעס... אוועק, אוועק פון מיר, שוואַכקייט
און קליינמוטיקייט! ער גיט זיך אַריס פונעם טאַפּטשאַן. זיין
פאָנעם ווערט גרויזאם און שטרענג. מיט שטייפּע טריט גייט ער
ארום איבער דער קאַמערע. איינס, צוויי, דריי. איינס, צוויי,
דריי. די קאַמערע איז אַן ענגע, דריי טריט און מע דארף שוין
אפצוריק. דאָס ארומגיין און באוועגונג האָט איינגעהאַלטן זיינע
בערוונ, ער האָט זיך אַביסל באַרויקט. ער טראכט וועגן דעם,
וואָס טוט זיך דאָרטן, אפּ פאָרעסיע, ער טראכט, איז וואָס פאַראַ
מאָס עס וועט זיך אָפרופן זיין ארויסגיין פון סטרוי אפּ דער
גאַנצער אַרבעט. די אַרבעט וועט זיך ניט אָפּשטעלן. זיין אָרט
וועלן פארנעמען צענדליקער, הונדערטער, טויזנטער נייע קעמער,
וועלכע זיינען געבאָרן געוואָרן אינעם שטורעם פון מילכאָמע און
דעוואָליוציע, טויזנטער נייע זייער פון שטורעם און קאַמפּ.

לאנג איז ער ארומגעגאַנגען און האָט געטראכט. א פאַרמא-
טערטער פונעם ארומגיין, פון די געדאַנקען און פון אלץ, וואָס
ער האָט דורכגעלעבט פאַר דער לעצטער צייט, האָט ער זיך צו-
געלייגט אפּן טאַפּטשאַן און איז אַנשלאָפּן געוואָרן מיט
א שווערן שלאָפּ פון א מענטשן, וועלכער איז אויסגעמאַטערט
מאָראַליש און פיזיש.

דאָס סקריפּן פונעם שליסל איז שלאָס האָט אופגעוועקט נייע-
ווידנען. ער האָט גלייַכ אופגענומען אַט די דאָזיקע גאַנצע שרעקלע-
כע ווירקלעכקייט. איז קאַמערע זיינען אריין דריי טורעמסטשיקעס.
— אנו, הייב זיך אַרפּ! האָט אים איינער גראָב א שטויט
בעטאָן.

מע האָט אים אוועקגעפירט אפּן פאַרהער.

מיט גרויס אינטערעס האָט ניעווייני געקוקט אפּ די אויספאָר-
שער. כאַראַ הענלעכע זיי זינען. דאָס זינען דוועלעכע פּיאַנקעס.
זיי וועלן אויסצאפן דעם זאפט פון זיין סאַר, כּוונ זינען געווען.
געווען זינען זיי זאלבענאנד. איינער האָט זיך געווייט פאַר-
שרייבן. דער צווייטער וועט אויספאָרשן. ניעווייני האָט אַ קוק
געטאָן אַפּן שרייבער און אַ טראַכט געטאָן: „קיינ כאַט וועסטו
ניט האָבן וואָס צו שרייבן.“ ער האָט זיך גלייך אוועקגעשטעלט
פּינטלעך צום פאַרהער און האָט גענומען אַ קורס אפּ וואָס וויי-
ניקער ווידן און געווייט ניט דערציילן וועגן דעם, וואָס זיי
וועט אַמערסטן אינזערעסירן.

— ווער ביסטו און ווי איז דייַנ פאַמיליע?—איז געווען די
ערשטע פראַגע.

— אַ רעוואָלוציאָנער. קיינ פאַמיליע האָב איך ניט.
— ניעווייני—דאָס איז דייַנ פּסעוודאָנימ?—האָט אַ כּרעג געטאָן
דער אויספאָרשער.

— אזוי רופּ איך זיך אליין.
— און די פאַמיליע ווילסטו ניט זאָגן?
— איך האָלט, אז דאָס איז איבעריק.
— וואָס איז איבעריק און וואָס ניט איבעריק, דאָס איז שוין
ניט דייַנ זאך צו אורטיילן.

— איך האָב געכוינט, אז איך דער „דעמאָקראַטישער“ פּריצי-
שער פּוילן האָבן אלע דעכט צו אורטיילן,—האָט, איראָניש באַ-
מערקט ניעווייני.

— וואָס דערלויבט איז דעם וואַיזעוואָדע, איז נאָך ניט דער-
לויבט דיר, כּנאַרקאָש,—האָט אויך אזוי וויק געענטפּערט דער
אויספאָרשער.

— אַן עכט „דעמאָקראַטישער ווערטל“,—האָט זיך צעלאַכט ניע-
ווייני.

דער אויספאָרשער האָט אָנגעהויבן איך קאָעס ווערן.

— מיר האָבן וועגן דיר א גרויסן דאָקומענטאָרן מאַטעריאַל, —
האַט ער אָנגעהויבן — ריינע פארברעכנס ווינען אונדז גוט באוואוסט
אונדז עס איז נישט קיין שום ווי אַזאָויל קענען דאָס. מיר ווייסן,
און אז דער טריטאָריע פון פוילן, אז דער טעריטאָריע, וועלכע
עס האָט דע-אַזערס די פוילישע ארמיי, האָסטו געפירט
אין אונטערזיכערישע, פארברעכערישע אנארכא-באָלשעוויסטישע
ארבעט, וועלכע איז געווענלעך אז אראָנזאָרן די פוילישע
מאכט, און ארבעט אז אָרגאניזירן פוילישע באנדעס פאר א בא-
וואָונטן אינשטאנד, אז אונטערצינדן מאַיאָנטעס און אסערקאר
בענעגייז די געווענלעכע באוועגער אונדז דער ארמיניסטראציע פון
דער פוילישער מצולבשאפט. דערביי האָסטו אָט די דאָזיקע
פארברעכערישע טעטיקייט געפירט אין א ראַיאָן, וועלכער איז
דערקלערט געוואָרן אז קיינסצושטאנד. די שווערקייט פון
דער שטראָם פאר אָס די אלע פארברעכנס קאָן פארקלענערט
ווערן, אייב דו וועסט וואָנן, ווער ווינען ריינע כאוויירים.

— איר ווילט עס וויסן? — האָט א פּרעב געסאָגן ניעווידינא.
— יע.

— כאוויירים האָבן אייב אסאך. ווען אייב וואָלט אָנגערופן יענע,
וועלכע אייב ווילט פּרעזענטירן, וואָלט דאָס געווען ערשטער איינ-
מיליאָן-הונדערט פון זיי אלעס. מינען כאוויירים — דאָס איז דאָס
גאנצע פאָלך, וואָס איז אונגעשאטען קעגן דעם סאָציאַלן אומ-
רעכט, קעגן דער אייביקער אונטערדריקונג און עקספּלואטאציע,
דאָס איז די פילמיליאָניקע מאסע פון דעם ארבעטנדיקן פויערטום
און פון די אייבעזער, מינען כאוויירים — דאָס ווינען די מיליאָן-
עס אונטערדריקטע פון פוילן...

— בא אונדז איז דאָ נישט קיין באַשעוויסטישער מיטינג, — האָט
ניעווידינע אָנגעשטעלט דער אינשטאַנצ: — שוין צופיל ווינען
פאראן אונדז כאוויירים. אונדז טאקע אינטערעסירן פונקט יענע,
וועלכע דו קאָסט פּרעזענטירט, די אָנטיילנעמער פון דיין פאר-
ברעכערישער טעטיקייט.

— איך וועל זאָגן פאָשעט און קאטעגאָריש: איך וועל זיי נישט ארויסגעבן און איך וועל זיי נישט אָנרופן.

דער אויספאָרשער האָט א בלאנק געטאָגן מיט די אויגן.

— אכצו ווערטער-שפראך, איז בא אונז דאָ נאָך א שפראך פון אנדערע מיטלען.

— איך האָב געהערט פון איר און ווייס אייער שפראך פון „אנדערע מיטלען“.

דאן האָט דער אויספאָרשער געזאָגט:

— גיב פאָרט א קלער, מיר גיבן דיר צען מינוט אפּ באַ-טראכטן זיך.

ניעווינדען האָט מען ארויסגעפירט אין קאָרידאָר.

אין צען מינוט ארום האָט מען אים ווידער אריינגעפירט אפּן פארהער. אפּ דער פראגע פון דעם אויספאָרשער וועגן די דע-זולטאטן פון זײַן באטראכטן זיך, האָט דער גרויזאמער, רויקער און שטאַלצער נישט הויכער שטשוּפלער מענטש, דער זייער פון שטורעם און קאמפּ געזאָגט:

— טרעט שוין צו צו אייער שפראך פון „אנדערע מיטלען“, מער וועל איך אײַך גאָרנישט נישט זאָגן.

און ניעווינדיג האָט אויסגעהאלטן וואָרט. ער האָט געשוויגן ווען מע האָט אים געשלאָגן, א וואָרפ געטאָגן אפּן קויטיקן דיל פון קאזעמאט, געקלאפט און געקנאָטן מיט די שווערע שטיוול. ער האָט געשוויגן, ווען מע האָט אײַנגעשטשעמעט זײַנע הענט צווישן ברעטער ספעציעל צוגעפאסטע, מע האָט געריסן זײַן לײב, געצויגן אים זײַנע אָדערן און ביינער. ער האָט זיך פארוואנדלט אין א מענטשן א נישט לעבעריקן, א מענטשן, וואָס האָט פאר-לאָרן פילבארקײט און זינען. מע האָט אים אָפּגעגאָסן מיט וואַ-סער, ווידער געמוסטשעט, און ער האָט נאָר געסקרײַעט מיט צר-נויגעריקסע ציינער, אָבער ער האָט נישט ארויסגעזאָגט קײַן אײַן וואָרט. זײַנע הענקער, אָנגעפרעסענע, אָפּגעקאָרמעטע מענטשן.

וועלכע האָבן פארלאָרן שוין דעם מענטשלעכע פארצעפ, האָבן זיך געפילט ווי געשלאָגענע הינט.

אפן דריטן טאָג, ווי נאָר ט'האַט אָנגעהויבן טאָגן האָבן די געפאנגענע קאָרבאָנעס אין דער אלטער צארישער ספיסע דער-הערס א טומל אין דער ווינקל-קאמערע. צענדליקער בלאסע שאַטנס פון מענטשן האָבן זיך צוגערוקט צו די גראטעס פון ספיסע, האָבן זיך איינגעקוקט אין דער פינצטערער גרופע פון די מענטשלעכע סילוועטן, וועלכע האָבן ארויסגעפירט אפ יענער זיט טויער פון טורמע א ניט הויכע דארן מענטשן אפן לעצטן עטאפ פון ווינע יעסורים.

דער ניט הויכער דארער מענטש האָט באמערקט די בלאסע שאַטנס אין די פענצטער פון טורמע. ער האָט אין זיך געפונען קויעכ הויכ א זאָג טאָג צו זיי:

— זיט געוונט, כאוירימ! זאָלן לעבן די סאָוועטן!

XXXVI

וועג די טיילן פון דער רויטער ארמיי זיינען אריבער דעם פריפעט און זיינען שוין צוגעגאנגען צו די דערפער פרימאקי און וועפרי, האָבן וואסיל בוסגא און זיינע גוטע ברידער איבער-געלעבט אומרוקע טעג. די ניט שטאנדהאפטיקייט פון פראָנט, דער אלץ גרעסערער און ברייטערער מאסשטאב פון די פארטי-זאנישע אָפּעראציעס, זייער סטיכיישער וואָקס, דאָס אלץ האָט געצווינגען דעם ווייט און זיינע כאַוירייע קראצן פאדזאָרגט די פאטיליצעס און פארטראכטן זיך, צו וואָס עס קאָן ברענגען זייער באווערן זיך מיט די פאנעס. און וואָס וועט טאקע זיינע, וועג די פאנעס וועלן פארשפילן? צוגלייך מיט דעם, ווי עס האָט זיך גע-וואקלט דער פראָנט, האָט זיך געוואקלט אויך זייער שטימונג. זייערע געפאלענע שטימונגען פלעגן דורכגיין, וועג די פאליאקן פלעגן בייקומען, זייער שטימונג האָט זיך בא-קונדערט אופגעהויבן דעמלט, וועג די טיילן פון דער רוי-

טער ארמיי זינען געצוונגען געווען ווידער אָפּטרעטן אפּ יענער
זייט פריפעט און ווען עס איז אָנגעקומען א יעדע, אז די פאָר-
ליאקן האָבן גענומען קיעוו. נאָך פוילישעכער זינען געוואָרן ברוי
און בירקא, ווען דער ווייט האָט געבראכט א יעדע, אז קעגן
די פארטיזאנער פון דעם אלטן טאלאשן שיקן די פאָליאקן ארויס
מיליטער, וואָס אינדערשפיץ פון אים שטעלט זיך דער פאָליאט-
קאָמיסארוש פאן קרוליעווסקי אליין. פאן קרוליעווסקי איז אן
אָפיצער. ער ווייס גוט דעם אָרט און זיין מאַאָנטעק האָט דאָך
אויב באלויכט דעם הימל איז יענער שוועקלעכער נאכט. דער-
פאר טאקע וועט פאן קרוליעווסקי זיך א כטארע טאָן.

די יעדע וועגן פאן קרוליעווסקיס שטראָפּ-באטאליאָן איז
דערגאנגען צום אלטן טאלאשן און זינען פארטיזאנער. די פאר-
טיזאנער האָבן געהאט א גענויע אינפאָרמאציע וועגן אלץ, וואָס
זייערע סאָנימ טוען. יעדער פוילישער אָנפלי, יעכוידער עקועק-
ציע, יעדער מאָל ארויסריכט עסנווארג און שטייַערן, יעדער מאָל
וואָס עס פלעגן באווייזן זיך ערגעץ איז א דאָס פונדער פויליש-
שער פאָליציע, פוילישע סאָלדאטן, דאָס אלץ פלעגט זיין בא-
וויסט די פארטיזאנער און זיי פלעגן רעאגירן אפּ דעם אלץ מיט
פלוצלונג באווייזן זיך דאָרט, וווּ מע האָט אפּ זיי נישט געווארט.
איז א טיפּן וואָלד, וואָס איז ארומגערינגלט מיט גיט צוכריט-
לעכע בלעטערס, האָבן געמאכט א באראכונג די פארטיזאנישע
אטאמאנען און זייערע אָנגעזעענסטע באהעלפער. דער אלטער טא-
לאש האָט גערעדט צום פארטיזאנישן מיליטער:

— כאוויירימ! עס רוקט זיך אָן אפּ אונדז אן אומגליק. די
פוילישע גענעראלן שיקן אפּ אונדז מיליטער—א גאנצן באטאליאָן
און פאר א קאָמאנדיר האָט מען אוועקגעשטעלט דעם פאן קר-
ליעווסקי און געוואָגט האָט מען אים—כו וואָס דו ווילסט, נאָך
זייער מיליטער וואָלכט פארניכטן ביז איין מענטש. און זייער
אטאמאן דימ אלטן טאלאשן און נאָך דאָרטן אנדערע קאָמאנדירן.
ברענגט צופירן לעבעדיקע. אָט, כאוויירימ, מיט וואָס עס גייט

אם אונדז דער פאן קרוליעווסקי. בא זיין טאטן האָב איך גע-
פאשעט די פי און דער זון וויל, אז איך זאָל אפ דער עלטער
א פאשע טאָן די פריצישע ליין אינ אַסזראָג און דערנאָך איז-
דיעקעווען זיך איבער מיר און איבער אנדערע אונדזערע קאָמאנ-
דירן און דעמלט ערשט דעהארגענע אונדז.

— א מאקע זיי אינ די זייטן! — האָט זיך פונ פארטיזאנישן
אויסגעמ ארויסגעריסן א שטיק, וועלכע איז פול געווען מיט קאעס
און אופרעגונג.

— איז ווי זשע זאָל זיין, כאוירימ? — דער אלטער טאלאש וויל
וויסן די שטימונג פון זיין מיליטער.

— אויסהארגענע זיי ווי מעשווענע הינט!

— און דעם פאן קרוליעווסקי אפ אן אסינע אופהענגענע! — האָט
א שטורעם געטאָן דער פארטיזאנישער אוילעם.

— איז וועלן מיר בילכאָמע האלטן?

— מילכאָמע האלטן, שלאָגן זיך ביזן לעצטן מענטשן!

— גוט, גוט, כעוורע! אדאנק אייך כאוירימ! איז וועלן מיר
טאקע מילכאָמע האלטן. מיר האָבן שוין אונדזערע פלענער, ווי
מילכאָמע צו האלטן. אָבער דאָ וועל איך אייך ניט זאָגן וועגן
זיי. א סאָסנע קאָן אויך האָבן אויערן.

— מיר גרויבן, באטינקע, דיר און אונדזערע קאָמאנדירן.

דער אלטער טאלאש האָט אראָפגענומען דאָס היטל און האָט
א בלאנק געטאָן מיט זיין פליכעוואטן קאָפ.

— איז סטארעט זיך טאקע, כעוורע! קוקט גוט, הערט זיך
איינ וואכזאם און טוט אלץ, וואָס עס וועלן אייך זאָגן די קאָ-
מאנדירן.

— מיר וועלן קוקן, וועלן פאָלגן און טאָן אלץ אזוי, ווי מע
וועט אונדז זאָגן, — האָבן זיך אָפגערושן אלע פארטיזאנער ווי איינער.
געהיימ האָט דער פאן קרוליעווסקי געלאָזן זיך אינ מארש
אינדערשפיץ פון זיין באטאליאָן בא פיר לייכטע הארמאטן מיט
קוילנווארפער. געפאָרן איז ער שטאָלץ, מיט א טראסק, ווי א

באדימטער קריגס-העלד. פונקט ווי עס וואָלט געטאנצט אָונטער
אימ זיין הניאדער פערד, אויסגעבויגנ זיין עלאסטישע האלדז ווי
א שוואנ. פאן קרוליעווסקי האָט זיך גערוכט, אז אפ אימ קוקט
איצט די גאנצע וועלט און זיין גייווע איז געווען אָן א בועג,
ניט דערגייענדיק צו וועפרי, האָט זיך דער באטאליאָן אָפגע-
שטעלט. דער באטאליאָן האָט געהאט א זעקס הונדערט סאַלדאטן.
פאן קרוליעווסקי האָט צונויפגעקליבן די אָפציערן און האָט זיי
גענוי איבערגעגעבן זיין סטראטעגישן פלאן, האָט צעטיילט די
פאָזיציע, געגעבן יעדער אָפטייל א שלאכט-אופגאבע, האָט בא-
שטימט א פונקט, צו וועלכן עס דארף זיך באוועגן דער בא-
טאליאָן, וועלכער איז צעטיילט געווען אפ דריי טיילן, האָט גע-
געבן גענויע אינסטרוקציעס יעדוידער נאטשאלניק, האָט זיך גע-
זאָרגט וועגן דעם, אז עס זאָל זיין א צוואמענכונג צווישן בא-
זונדערע אָפטיילן. מיט איין וואָרט, ער האָט גאָרנישט ניט פאר-
געסן. אָפגעבנדיק די דאָזיקע באפעלן, האָט פאן קרוליעווסקי
אליין אָנגעהויבן איבערצייגן זיך, אז ער איז ניט נאָר אן עמעסער
קאָמאנדיר פון באטאליאָן, נאָר אז ער וואָלט געקאָנט קאָמאנדע-
ווען מיט א דיוויזיע און עפּשער נאָך בעסער ווי מיט א באטאליאָן.
זיינע מילכאָמע-פאנטאזיעס וואָלטן געהאט א גרעסערן שוונג
דער באטאליאָן איז אומיטלעכ אריבער אפ דער לאגע פון
פאנאנדעררגעוויקלטע שלאכט-טיילן, וועלכע זיינען גרייט אָנהייבן
א שלאכט, כאָטש דעם סוינע האָט מען נאָך ניט געפונען. די
אופגאבע, וועלכע דער פאן קרוליעווסקי האָט געשטעלט פארן
באטאליאָן, איז געווען אזא: ארומנעמען מיט „אייזערנע לאפעס“
דעם געריכטן וואלד אונטער פריפעט, ווו עס האָבן זיך באהאלטן
די פארטזאנער, אז קיינער פון זיי זאָל ניט קענען ארייסיין
פון דאָרט. דער באטאליאָן איז שטילערהייט באנאכט דורכגע-
גאנגען ארום פרימאקי און וועפרי און האָט זיך באהאלטן אינ
וואלד, ארויסגעשטעלט א וואכטע און א קאראול און אינ א שלאכט-
אָרדענונג זיך אָפגעשטעלט נעכטיקן אינ וואלד.

אויסבאהאלטנדיק זיך אינדערהיים, האָט סאווקע מילדונג דער-
הערט וועגן דעם שטראָפֿ-באטאליאָן. די מוירע ער זאָל זיך ניט
פאקן צו די פריצימ אינ די הענט, האָט אים געצוונגען אוועק-
גייב אינ וואלד. אינ יענער נאכט האָט ער זיך אויסגעקליבן,
אריינגעלייגט ברויט אינ טאָרבע און אינ האלבער נאכט האָט ער
זיך געלאָזט אינ וועג אריין. שוין באמ וואלד האָט אים א ווער-
סער א רופ געטאָן און געהייסן אָפּשטעלן זיך. „א יאָלר געפונענ!“
האָט בא זיך א טראכט געטאָן סאווקע און האָט אזוי א שמיצ
געטאָן אינ וואלד אריין, אויף א ווינט האָט זיך צעפליפט ארום
די אויערן. דער סאָלדאט האָט אויסגעשאַסן, סאווקע איז אויף
אונטערגעשפרונגען פאר שרעק, אָבער גלייך האָט ער זיך אליין
א זאָג געטאָן: „א קרענק וועסטו טרעפן“. באגינג איז ער שוין
געווען ווייט פון פרימאקי און איז געוועסן אינ א לאַך פון אן אלטן
דעמב. דאָס דאָזיקע באהעלטעניש איז אים שטארק געפעלן גע-
וואָרן. אים איז נאָר איינגעפאלן א שרעקלעכער געדאנק: און
וואָס וועט זיין, אז די פאָליאקן וועלן אונטערצינדן אָס דעם
דאָזיקן בוימ? סאווקע האָט ניט געהאט קיין פינקטלעך אָנגע-
מערקטן פלאן. פלענער און קאָמבינאציעס פלעגט בא אים דער-
שיינען פלוצלונג אונטער דער ווירקונג פון די אָדער יענע גע-
שעענישן. אזוי איז סאקע איצט אויך געווען: ער וואָלט אינ
וואלד ניט אוועקגעאנגען און וואָלט ניט פארקראָכן אינ אָס דעמדאָ-
זיקן בוימ, וועגן ניט די מיסע מיטן שטראָפֿ-באטאליאָן. זיצנדיק
אינ לאַך פונעם דעמב, האָט ער באטראכט א שפארונע, דורך
וועלכער ס'האָט קוימ-קוימ דורכגעשלאָגן זיך א שטיקל ליכטיקייט
פונעם פריינגריקן פרימאָרגן. אינ דעם אָרט איז אמאָל געווען
א סוק. איצט איז ער צעפולט געוואָרן. סאווקע האָט דורכגע-
קאלופעט מיט א מעסער א שפעטל און האָט געמאכט אזוי, מע
זאָל קענען זען, וואָס עס טוט זיך אינ וואלד.

דעם ערשטן טאָג האָבן די שלאכט-אָפּעראציעס פון פאן קרו-
לעווסקיס באכאליאָן ניט געגעבן קיין שום רעזולטאטן. די אויס-

שפירונג, וועלכע מע האָט אַרױסגעשיקט אין וואַלד, האָט זיכ
ניט אומגעקערט. צי זי האָט זיכ פאַרבלאָנדזשעט אין וואַלד, צי
זי האָט זיכ געפאַקט צו די פאַרטיזאנער, צי זי האָט פּאָשעט
דעזערטירט—דאָס איז געבליבן אומבאוואוסט. דער פאן קרר
לײַעווסקי האָט אָפּגעגעבן דעם באטאליאָן א באפעל א רוק טאָן
זיכ טיפער אין וואַלד און פאַרנעמען נײַע פּאָזיציעס. ער אליינ
מיט זײַן שטאב און מיט זײַן אָפּטייל, מיט וועלכע ער האָט אַר-
מיטלבאַר אָנגעפירט, האָט פאַרנומען דעם צענטער פון דער פּאָ-
זיציע. איינ גרופע מיליטער האָט ער געהייסן פאנאנדערשיטן
זיכ אין א שלאכט־קייט, ארומכאַפּן איינ פליגל פונעם געדיכטן
וואַלד באמ פריפעט און דורכגיין אים, האלטנדיק די ריכטונג
אפן צענטער פון דער פּאָזיציע. דער פאן קרוליעווסקי האָט גע-
רעכנט, אז ווען די שלאכט־קייט וועט דורכגיין דעם וואַלד, וועט
ער אָנשרעקן די פאַרטיזאנער און זיי וועלן אנטלויפן אפּ צווייטן
פליגל, מיטן וועג, וואָס ער האָט פאַרנומען מיט זײַן מיליטער.
אָט דאָ, האָט ער געמיינט, וועלן זיי כאפן די עמעסע באָד. אזא
מאנעוור האָט געפאַסט מער אין געיעג אפּ האָזן, אין וועלכע דער
פאן קרוליעווסקי איז געווען א ספעצ, אָכער ניט אפּ מילכאָמע-
האלטן מיט פאַרטיזאנער. אויב דער צווייטער טאָג האָט ניט
געבראַכט די געוונטשענע באגעגעניש, אָבער איז דעם טאָג האָט
זיכ געטראַפן עפעס זייער א אינטערעסאַנטע זאַך, וואָס האָט צוגע-
זאָגט א ריכטן שניט אפּן פעלד פון מילכאָמע: די אויסשפירונג האָט
פאַרהאלטן אין וואַלד עפעס זייער א מאָדנעם מענטשן א בעט-
לער צי גלאט א טאַמעוואטן. געזעסן איז ער באמ וועג אונטער
א בוימ, האָט זיכ אינגאנצן געטרייסלט פון שרעק. אן אָנגעטאָ-
נענער אין שמאַטעס, אן אומגעהאנגענער מיט טאָרבעס, מיט א
לאנגן שטעקן פון א נוס־בוימ אין האנט, האָט ער דערמאָנט
עפעס א וואַלד־גנאָם, און באזונדערס איז בא אים געווען א
מאָדנע גראַע בערדל.

— ווער ביסטו?—האָבן אים געפרעגט די טאָלדאטן?

- קיינער ניט. א מענטש.
- פונוואנען גייסט?
- פון פעטריקאוו.
- ווהינ גייסט?
- ערגעץ ניט.
- איז וואָס-זשע טרייסלסטו זיך?
- מע האָט מיך אָנגעשראָקן?
- ווער האָט דיך אָנגעשראָקן?
- כ'ווייס ניט: עפּשער מ'נטשן. עפּשער שיידים.
- האָט מען אים אוועקגעפּלייט צום פאן קרוליעווסקי.
- סקאַנט מי יעסט (פון וואנען ביסטו)?—האָט אים א פרעג געטאָן דער פאן קרוליעווסקי.
- הא?—האָט דער אלטער ניט פארשטאנען די פראגע.
- פונוואנען ביסטו?
- פון וואלד, פון וואנען זאָל איך זיין?—האָט רוין געענט-פערט דער אלטער און האָט עטלעכע מאָל אויסגעשפּילט. ער האָט אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און האָט קענטיק פאר זיך עפעס געטראכט.
- דו האָסט דאָך געזאָגט, אז דו גייסט פון פעטריקאוו?
- נו, יע, פון פעטריקאוו—האָט מיטן קאָפּ א שאַקל געטאָן דער אלטער.
- און איצט זאָנסטו, אז דו גייסט פון וואלד.
- נו, פון וואלד אויך.
- ווער האָט דיך אָנגעשראָקן?
- מע האָט אָנגעשראָקן, ארי, האָט מען אָנגעשראָקן!—איז לעבעדיק געוואָרן דער אלטער און האָט א פאָר מאָל אויסגעשפּילט.
- ווער האָט אָנגעשראָקן?
- נו, ווער זשע, זיי, די שיידים... פון זומפּ זינען זיי ארויס-געקראָכן. און א זומפּ איז דאָרט א גרויסער! מענטשן גייען דאָרט ניט ארום, וויל ווי דו גיסט א טראַט אינעם זומפּ, וועסטו

שוין אפ אייביק ניט ארויסקריכן. גיין, וועסט שוין ניט ארויס-
קריכן.

— דערצייל אונדז גענוי וועגן זיי. מיר האָבן קינמאָל ניט
געזען קיין שיידים.

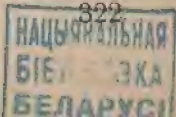
— הער אום, פאנאָק, פרעגן וועגן זיי; ס'וועלן זיך נאָכדעם
כאָלעמען אייך ביזע כאַלוימעס.

אָבער דעם אלטן האָט מען איינגערעדט, אז ער זאָל דערציילן
וועגן די שיידים.

— גיי איך מיר אזוי, מיינע ליבע פאנאָטשקעס, — האָט אָנגע-
הויבן דער אלטער, — איך גיב א קוק — עס גייט ארויס איינער און
עפעס אזא שרעקלעכער, א שווארצער! און אפן ברוסט בא אימ
זינען אָנגעהאנגען גאנצע פעק פאטשערקעס. פון אויבנופּ מע
זאָל א קוק טאָן, איז עס דאכט זיך א מענטש, אָבער ווי קומט
א הינצו א מענטש? אזא כוישעך, אזא פינצטערניש, אזא העק.
איבערן וואָלד זעט מען ניט דעם הימל און פון די זייטן איז
בלאָסע און אזא זומפיקע, אז נאָר דאָרטן קענען זיי טאקע לעבן.
א שרעק האָט מיך אָנגעכאפט. איך קוק אזוי, קוק זיך איינ, און
זיי, אז זיי גיבן זיך דאָס א לאָז פון בלאָסע און הייבן דאָס אָן
צו ראהאָטשען, דערזענדיק מיך — די הויט האָט אפּ מיר געצוי-
טערט. האָב איך זיך א לאָז געטאָן לויפן, באהאלטן זיך — און זיי
נאָך מיר. שטיי! — שרייען זיי. האָבן זיי מיך דעריאָנט, האָבן מיך
ארוםגערינגלט. און מיר איז איין די אויגן פינצטער געוואָרן. —
„ווער ביסטו? ווהיין גייסטו? ווער האָט דיר צוגעשיקט אהער?“ —
און האלטן איין איין טיינען — וויאזוי האָב איך זיך דאָס צו זיי
איך גענעם געפאקט. מען האָט מיך אָפּגעלאָזן... „גיי, זאָגן זיי
און זע אָבער זאָלסט קיינעם ניט דערציילן, וואָס דו האָסט דאָ
געזען. וועסטו דערציילן — וועלן מיר דיך איין זומפ אריינזאָרפן“
און ווי נאָר זיי האָבן מיך אָפּגעלאָזן, האָב איך זיך דערמאָנט,
אז איך בין דאָך א קריסט. האָב איך זיך אָנגעהויבן ציילעמען
און מאָליען זיך...

15a

349750

דייגסט, פרוידערזאק!—האָט עשריי געטאָן דער פאן
קרויעווסקי און האָט געכאפט דעם אלטן פארן באָרד. דעם
אלטנס באָרד איז געבליבן אינעם פּאַרעצס האנט.
— וואָס וועסטו איצטער זאָגן?—האָט אימ א פרעג געטאָן
פאן קרויעווסקי און א רוק געטאָן אינ גאָז דעם אָנבאָרדיקן
אלטן מאן דעם יאדלעוונ מאַכ.

דער איבערגעטאָנענער פארטיואן האָט געשוויגן.

— דו ביסט געקומען שפּיאָנעווען, זיי זיכ מוידע, ליידעק.

— פאנאָק, איכ בין זיכ מוידע,—האָט זיכ א וואָרפ געטאָן
אינ די פיס דעם פאן קרויעווסקי דער דעמאסקירטער פארטיי-
זאנ: מע האָט מיכ געשיקט אויסשפירן. איז אָט טראכט איכ בא
זיכ, איכ וועל טאקע אוועקגיין, אָבער וועל צוריק ניט קומען,
וועל אנטלויפן אהיים און וועל דאָס אלץ לאָזן. ניט שוין-זשע
קאָנען מיר, פראָסטע טוזשיקעס, מילכאַמע האלטן מיט אזא מי-
ליטער, ווי דאָס פוילישע? און ווען מיר האָבן זיכ דערוויסט, אז
קעגן אונדז גייט דער פּאָלקאָוויניק פאן קרויעווסקי אליין, איז
אפ אונדז אָנגעפאלן אזא איימע, און אונדזער מיליטער האָט זיכ
אָנגעהויבן פאנאנדערדלויפן. און די איבעריקע האָבן זיכ פארוקט
אינ אזעלכע לעכער, אז זיי וועלן גיכער פון הונגער צעפייגערן,
איידער מע וועט זיי דאָרטן געפינען.

— א, הינטישע מוטער! איצט ערשט האָבן זיי זיכ געכאפט
צום סייכל,—האָט זיכ ניט איינגעהאלטן פאן קרויעווסקי, אָבער
ער איז גלייכ ווייכער געוואָרן, דערהערנדיק אזא אטעסטאציע
דעם פוילישן מיליטער, אז אימ האָט מען אָנגערופן פּאָלקאָוו-
ניק,—ער האָט געהאט א טשינ פון א קאפיטאן.
— איז צוליב וואָס זשע האָסטו זיכ איבערגעטאָן פאר א
בעטלער?

— פאנאָטשעק, איכ האָב געמיינט, אז א בעטלער וועט מען
ניט פארהאלטן. אסאכ בעטלערס גייען ארומ איצטער.
— איכ גלויב ניט, פטיא קרעוו!

— פאנאָק! איך זאָג דעם עמעס! זאָל איך די וועלט ניט זען,
די קינדער זאָל איך ניט דערהארן זען, אויב איך לייג. עס איז
מיר ניםעס געוואָרן דאָס אלץ.

— און דו וועסט מיר ווייזן דעם אָרט, וווּ עס באהאלטן זיך
אײַערע באנדיטן!

— איך האָב מוירע, פאנאָק! זיי וועלן מיך סײַזי דערהאר-
גענען, ווען זיי וועלן זיך דערוויסן. איך וועל בעסער דערציילן,
ווי מען גייט אהיב.

— ניי, דו מוזט אונדז אַליין באווייזן זייער נעסט, — איז ניט
אָפּגעטראָטן פאן קרוליעווסקי: וועסט ניט גיין, וועל איך הייסן
שיסן דיך דאָ אפן אָרט.

דעם דעמאסקירטן פארטיזאן האָט מען גענומען אונטער א
שטרענגער וואכטע. ווי ער האָט זיך ניט געדרייט, אָבער ער האָט
געמוזט באווייזן דעם אָרט, וווּ עס האָבן זיך אָפּגעשטעלט די
פארטיזאנער.

אינ צוזאמענהאנג מיט דעם האָט פאן קרוליעווסקי צונויפגע-
שטעלט א נײַעם פלאן. צוויי ראַטעס האָט ער אָפּגעגעבן א בא-
פעל פארנעמען אלע דורכגאנג און אַליין האָט ער זיך מיט די
הויפט־קויכעס אַ לאָז געטאָן צו דער זומפיקער בלאַטע, וווּ עס
האָבן זיך געטוליעט די פארטיזאנער. זיי האָבן זיך גערוקט זייער
לאנגזאם. דער פארטיזאן, וועלכע מע האָט גענומען אונטער א
וואך, האָט אופריכטיק געוויזן דעם וועג. ניט געטרויענדיק אים,
האָט פאן קרוליעווסקי געשיקט אויסשפירן דעם אָרט און די
וועג.

דורכגייענדיק א וויאָרט פינף, האָט די אויסשפירונג איבער-
געגעבן, אז אינ וואלד האָט מען געפונען א פרישן שײַטער און
אן אויסגעטאָפּטשעט אָרט ארום אים. ארום דעם שײַטער האָט
מען אויך געפונען רעשטלעך פון פארטיזאנישן צובייסן: סקאָ-
רינקעס ברויט, שאַלעכצ פון קארטאָפֿל. פאן קרוליעווסקי האָט
אַליין ארומגעקוקט. דער באגלייטער האָט באשטעטיקט, אז דאָס

איז א פארטיזאנישער שניטער און האָט אפילע געמאָלדן, אז ניט
ווייט פון דאנען זינען פאראן נאָכ עטלעכע שניטערס. אלע
זינע יעריקעס האָבן זיך באשטעטיקט. די באוועגונג פון מיליטער
איז געוואָרן נאָכ לאנגזאמער און דער באגלייטער האָט געזאָגט,
אז דער אָרט, וווּ די פארטיזאנער באהאלטן זיך, איז ניט ווייט.
און דער וואלד איז געוואָרן וואָס ווייטער אלץ געדיכטער און
געדיכטער. אלץ אָפּטער האָבן זיך באוועגט פארבלאָטיקטע ער-
טער, פארוואלגערטע מיט אויסגעדרייטע ביימער און פוילע קלע-
צער. דער פאן קרוליעווסקי אליין, די אָפיצער און סאָלדאטן,
האָבן זיך גאנצ שטארק אָנגעהויבן אופרעגן. איז אזא אָנגע-
שטרענגטן צושטאנד זינען זיי געאנגען נאָכ בא א האלבע
שאַ. ענדלעך, האָט דער באגלייטער געגעבן א צייכן, אז מע
זאָל זיך אָפּשטעלן.

— אָן, דאָרטן!—האָט ער שטיל געזאָגט און האָט באוויזן
מיטן האנט אפ א ריינעם אָרט אין וואלד.

פאן קרוליעווסקי האָט אָפּגעשטעלט דעם שפיץ פון דער קאָ-
לאַנע און האָט געגעבן א צייכן אינטערציינע דאָס מיליטער. די
אָפיצערן האָבן זיך צונויפגעקליבן ארום זייער נאטשאליק און
האָבן געווארט אפ א פאראַרדענונג. פאן קרוליעווסקי האָט אָן-
געהויבן געבן באפעלן די ראָטנע קאָמאנדירן און פלוצלונג האָט
א געדיכטער קנאקנדיקער זאלץ פון הינטערטייל און דערנאָך פון
דעם דעכטן פלאנץ איבערגעריסן די באפעלן. עטלעכע צענדליק
סאָלדאטן זינען געפאלן. א האַגל פון קוילן האָט מיט א שיפען
פון א שלאנג צעוויקעט זיך איבער די קעפ פון די אָפיצערן,
ארויסרייסנדיק פון זייער גרופע דריי מענטשן מיטאמאָל און
האָט זיך אָפּגעקלאפט אָן די צווייגן און וואַרצלען פון די ביי-
מער. סאָלדאטן האָבן זיך אַ לאַז געטאָן ווער ווהינ. א טייל
האָט זיך צעלייגט אפ דער ערד און זיך באהאלטן אהינטער די
ביימער. דער ווואַד און די ראָטעס האָבן זיך צעמישט. די
דריי סאָלדאטן, וועלכע האָבן געהיט דעם באגלייטער, האָבן זיך

אויכ א לאָז געטאָן לויפֿן. אינ דער דאָזיקער טומאטאָכע האָט
דער פארטיזאנ, וואָס איז געווען איבערגעטאָן פאר א בעטלער, —
מארקע באלוק—גליקלעך פארייניקט זיך צו זיינע פארטיזאנער.

פאן קרוליעווסקי האָט זיך געוואָרפֿן אהינ און אהער, איינ-
בויגנדיק דעם קאָפּ, האָט עפעס געשוויגן, אָבער קיינער האָט
אימ נישט געהערט.

דער פאָרטשיק ווילקאָווסקי אליינ נאָך האָט נישט פארלאָרן
דעם קאָפּ, ער האָט זיך א לאָז געטאָן צו זיינ ווואַנד און גע-
געבן א קאָמאנדע, אז מע וואָל זיך לייגן און פאנאנדערשיטן זיך
אינ א שלאכט־קייט. אָבער אינ אָס דעם מאַמענט האָט א טרעפֿ-
לעכע פארטיזאנישע קויל אימ אליינ אוועקגעלייגט אפּ דר'ערד
און זיינ ווואַנד איז ארומגעכאפט געוואָרן מיט א גרויסער צע-
טומלונג און פאניק. אונטער אן אומגעהערלעכן פֿייער, אינ טומ-
לעניש און אומאָרדענונג האָבן די פאָליאקן פארגומען פאָזיציעס,
אָבער די אומבאוויסטע סאָנימ האָבן זיי ארויסגעשלאָגן פון די
פאָזיציעס, האָבן זיי נישט געלאָזט פארפעסטיקן זיך. בלויז אינ
איינ אָרט האָט זיך אָפּגעשטעלט א גרופּע סאָלדאטן מיט צוויי
אָפיצערן, האָבן צעשטעלט קוילנווארפער און געעפנט א שטור-
מישן פֿייער, האקנדיק מיט די קוילן די ביימער פון אלטן וואַלד,
אָפהאלטנדיק דעם פארטיזאנישן דראַנג.

— פארכאפּן די קוילנווארפער! נאָך מיר!—האָט א געשרי
געטאָן מארטין ריל. אליינ פאָרויס און נאָך אימ א מאַן דרייסיק
פארטיזאנער האָבן זיך א לאָז געטאָן אפּ די קוילנווארפער, א
20 טריט האָט אָפּגעטיילט מארטין ריל'ס פונעם געוונטשענעם
ציל. דער פוילישער אָפיצער האָט אליינ געשאָסן פון קוילנ-
ווארפער. דריי קוילן האָבן זיך איינגעשניטן אינ מארטין'ס בריי-
טער ברוסט. אינ היצ פון אטאקע זיינען די פארטיזאנער אימ
פארבייגעגאנגען, לאָזנדיק נאָך זיך די כאוויירימ, וועלכע דער
קוילנווארפער האָט ארונטערגעשניטן. זיי זיינען דערלאָפּן און
האָבן מיט באַגעטן און פריקלאדן אויסגעהארגעט די קוילנוואר-

פער-קאמאנדעס און דעם פארביסענעם אפיצער קוילנוואר-
פער.

פון דער צווייטער זיט האט זיך א פארטיואנישער שטראם
א לאז געטאן אפן פלאנז פון די פאליאקן. די פאליאקן האבן
ניט אויסגעהאלטן, האבן זיך א לאז געטאן לויפן, אבער דעם
וועג האט זיי איבערגעצוימט א זומפיקע בלאטע. עטלעכע סאל-
דאטן האבן פון היצ און שרעק א שפרונג געטאן אין בלאטע
און זיינען דורכגעפאלן אין זומפ מיט די קעפ און די פארטיוא-
נער האבן אלץ געדיכטער און ענגער פארקוועטשט זייער קרייז.
די סאלדאטן האבן צעוואָרפן די ביקסן, האבן אופגעהויבן די
הענט אינדערהויכ. א בלייכער און אן איבערגעשראָקענער איז
געשטאנען פאן קרוליעווסקי איינער אליין פונדערווייט, האט ניט
אוועקגעלייגט דאָס געווער און ניט אופגעהויבן די הענט אינ-
דערהויכ.

— און, קינדערלעך, גייט ארויס אפן פלאצ!—האט דער אל-
טער טאלאש א זאג געטאן צו די פוילישע סאלדאטן. ער איז
געשטאנען און געקוקט, ווי א שטאלצער אָדלער פון די פאָלע-
סיער וואָלד-געדיכטענישן. אפן ברוסט בא אימ האבן געבליש-
טשעט סטענגעס פאטראָנעס, וועלכע האבן ארומגענומען דעם
אלטנס שטייפן ברוסט אין צוויי ברייטע פאסן. אין איין האנט
האט ער געהאלטן די „עמעסע“ מיליטערישע ביקס, אָנשפארנדיק
זי מיטן פריקלאד אפ דער מאַכיקער ערד. צוזאמען מיט אימ
אויכ מיט א פאטראָנע-סטענגע איבערן פלייצע איז געשטאנען
זיין קלענערער זון פאנאס און אלע פארטיואנישע קאמאנדירן.
צווישן זיי איז נאָר ניט געווען מארטינ ריל.

— און דו, פאן, וואָס-זשע געמסטו ניט אראָפּ דאָס געווער?
צי ווילסטו נאָך מילכאַמע האלטן?—האט א פרעג געטאן דער
אלטער טאלאש דעם פאן קרוליעווסקי. יענער האט שווינגנדיק
אראָפּגענומען דעם שווערד מיט דעם רעוואָלוער און האט
זיי אָפּגעגעבן די פארטיואנער.

— נו, וועמעס אונטערטאן ביסטו איצט?—האָט אים דער אל-
טער טאלאש דערמאָנט די זעלבע פראגע, וועלכע ער האָט פון
אים געהערט אמאָל. פאן קרוליעווסקי האָט געשוויגן.

— פירט זיי אהין!—האָט מיטן גרויסן פינגער פון דער לינג-
קער האנט געוויזן צום וואלד דער אלטער אטאמאן.—און אים
פירט אויכ!—האָט ער א ווונק געטאָן אפן פאן קרוליעווסקי.
דעם פאן קרוליעווסקי האָט מען געפירט אָפגעטיילט פון די
סאָלדאטן. פון די אָפיצערן איז ער נאָר אליין געבליבן: די אי-
בעריקע זיינען געפאלן בייםן שלאכט.

אפ א קליינער קופקע ערד איז געלעגן, ברייט פאנאנדער-
ווארפנדיק די אומבאוועגלעכע הענט, א שווער-וואָגיקער מענטש.
דער טויט האָט אים געטראָפן דעמלט, ווען ער איז פון א ניט
גרויסער גרוב ארויסגעלאָפן אהער. אפ דער לינקער האנט בא
אים, נידעריקער פון עלנכויגן, איז געלעגן זיין שטענדיקער
מיטייער, דער אויסלענדישער קאראבינ. דער בלאסער פאָנעם
פון דעם דערהארגעטן העלד-פארטיאן, וואָס איז געווען אויס-
געקערט צום הימל, און האָט בלינד געקוקט אפ דער ערד דורכ
די געדיכטע שפיצן פון אלטן וואלד, איז געווען פֿייערלעך רויק.
די שטרענגע קנייטשן אפן שטערן האָבן זיך פאנאנדערגענומען
און שטרענג זיינען געווען זיינע געשלאָסענע ליפן און די וואָנצן,
די אויסגעבויטע, ווי שווארצע דוהעס.

אביסל ווייטער זיינען געלעגן געהארגעטע פארטיאנער. דער
אלטער טאלאש האָט זיי באטראכט מיט זיינע אלטע אומעטיקע
אויגן. ער האָט זיך אָפגעשטעלט איבערן קערפער פון זיין גע-
טרייען כאווער און אומעטיק אראָפגעלאָזן איבער אים זיין גראָען
קאָפ. ניט קוקנדיק אפ קיינעם, האָט דער אלטער טאלאש גע-
זעגט זיך מיטן קערפער פון זיין פריינט און מיט די דערהאר-
געטע כאוויירן.

— איר וועט זיך שוין מערניט אופהייבן, מיינע טייערע, אפן
שאל פון דער קעמפערשער טרובע! מארטינ, טייערינקער מיינער:

דו האָסט זיך אַרויסגעריסן פון דער פּריציסער קנעכטשאפט, און דעם דאָזיקן קאַראַבין, וועלכער האָט זיך געלייגט אפּ דײַן טױ-טער האנט, האָסטו באַקומען פאַרטיידיקנדיק דײַן פּרײַהײַט. נעם זשע פאַנאנדער, טײַערינקער, די אויגן און גיב א קוק: אָן, שטייט ער, אונדזער סױנע, אראָפּגעלאָזט די אויגן. אימ האָט זיך גיט אײַנגעגעבן נעמען אונדז לעבעדיקע... מיר שווערן אײַנ-אז אײַער זאך וועט גיט פאַרלאָרן גײַן... מיר וועלן זי היטן וואכזאם און אײַערע קינדער וועלן מיר אויך גיט פאַרלאָזן. דער אַלטער טאַלאש איז אנשווינגן געוואָרן און האָט גידעריק אראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ.

— גראָבט, כאוויירם, א קייווער: לאָמיר זיי באַרגאַבן. דער אַלטער האָט אײַפּגעהויבן די אויגן, האָט א קוק געטאָן אפּ די פּוילישע סאַלדאטן. — און איר, קינדער, וואָס זשע שטייט איר? איר זײַט פאַנעם אָדער פּריציסער קנעכט, וואָס איר זײַט געקומען אָפּנעמען די פּרײַהײַט באַ אונדז, באַ דער האָרעפאַשנער אָרעמשאפט? פונעם אוילעם געפאַנגענע איז אַרויסגעטראָגן א סאַלדאט. — באַטקא-קאָמאנדיר! קער מיר אומ די פּרײַהײַט און דעם ביקס: איך וועל מיט אײַך האנט באַ האנט מילכאַמע האלטן. און נאָך אײַנער פונ די געפאַנגענע איז אַרויסגעטראָגן. ער איז צוגעגאנגען צו פאַנאסן.

— צי דערקענסטו מיך, יאטל-האַט ער א פּרעג געטאָן און אופּמערקזאם ארייַנגעקוקט פאַנאסן איז די אויגן. פאַנאס האָט אפּ אימ א קוק געטאָן און צופרידן א שמייכל געטאָן. — טאטע! אָט דאָס איז דאָך דער זעלבער סאַלדאט, וואָס האָט מיך אַרויסגעלאָזן פונ אַסטראָג.

דער אַלטער טאַלאש האָט א קוק געטאָן אפּ פאַן קרוליעווסקי. — זעסט-פאַן: דײַנע סאַלדאטן גײַען אײַבער אפּ אונדזער זײַט, אלע וועלן זיי אײַבערגײַן, ווען זיי וועלן דערגײַן דעם עמעס.

נאָכ א מענטש איז געשטאנען איינזאמ אינ וואלד און האָט
געזען די דאָזיקע סצענע. ער האָט געוואָלט צוגיין אהער און
זאָגן זײַנ וואָרט, אָבער ער האָט זיך ניט דערוועגט. דאָס איז
געווען סאווקע מילהונ.

א שארפֿ-נאָזיקע שיפֿל שווימט שנעל איבערן פריפעט. צוויי
מענטשן זיצן אין שיפֿל. איינער א יונגער, א קורנאָסער מיט
אן אופגעשוילבערטן טשוב, ניט איילנדיק, ריטמיש, א פאָך נאָכ א
פאָך, טרייבט ער דאָס שיפֿל. דער צווייטער זיצט וואזשנע אפּן פאָך
דערשטן טייל פונעם שיפֿל. אונטערן פאכווע בא אימ איז א פאָרט-
פער. אסאך יאָרן האָט פארשריבן די צײַט אינ די קנייטשן פון
זײַנ פאָנעם און אינ די טיפּע קנייטשן אס זײַנ הויכע שטערן.
פארטראכטערהייט קוקן ערנעצ אינדערטיפּ, ווייזט אויס, אינ
דער פארגאנגענהייט, זײַנע פינצטערע, אָבער נאָך לעבעדיקע און
שארפע אויגן. דאָס איז דער אלטער טאלאש—דער פאָרויצער פון
דאָרפסאָוועט. דאָס שיפֿל טרייבט זײַנ סעקרעטאר, סאמאָק פון וועפרי.
עס דוט איצט אָפּ דעם אלטנס "עמעסע" ביקס. זי האָט שוין
אָפּגעקילט פון די הייסע שלאכטן אינ די וואלד־געדיכטענישן
פון פאָלעסיע. איצט האָט דער אלטער טאלאש אנדערע לײַגעס.
אנדערע געדאנקען, אָבער דער דאָזיקער גרויסער פריפעט וועקט
באמ אלטן זיכרוינעס פון דעם נאָענטן אמאָל.

— געדענקסט, סאמאָק, ווי קונציק מיר האָבן אויסגעריסן דעם
כ' שאָליאָכניס באטאליאָן פון די פוילישע לאפעס און האָבן אימ
איבערגעפּעקלט אפּ יענער זײַט?

סאמאָק הייבט אופּ פריילעך זײַנע גראָע אויגן און אינ זיי
פינקלט א געלעכטער.

— דערלאנגט זיי, ווי זאָגט מען עס, א פיג אונטערן נאָז...
נו, האָבן זיי זיך דאָס געכידעשט, וווּ זײַנען אהינגעקומען די
רויטארמייער.

דער אלטער טאלאש שמייכלט נאָר זיך אינ וואָנצ אריין.

• נו, ווי מיינסטו, טייעריןקער! ס'וועט גיין אונדזער קאָלעק-
טיווע ווירטשאפט?

— פארוואָס זאָל זי ניט גיין? ערד איז פאראן, פערד זיינען
פאראן, ארבעט-הענט סטייעט... ס'וועט גיין!—און עס פילט זיך
א זיכערקייט אינעם סעקרעטארס שטימע.

— עהע! איך מיינ אויך, אז עס וועט גיין. זיי פאָרן טאקע
איצט וועגן דער קאָלעקטיווער ווירטשאפט אינ וואָלאָסט-אויס-
פירקאָם, קעדיי אויספאָרמירן עס. מע האָט זיך אייניגעמ בא-
טראכט שאפן די ווירטשאפט. זי פלאַנטערט פאנאנדער פראקטיש
א גאנצע קנויל טרויעריקע פראגן וועגן הילף די געזינדן פון
די געפאלענע פארטיזאנער: מארטין ריל, קאָנדראט בוס און אנ-
דערע. אינ דער דאָזיקער ווירטשאפט וועלן אריין קאָנדראט
בירקעס און סימאָן ברויס ערדן. מע האָט זיי געמישפּעט אינ
פּראָלעטארישן געריכט און פארמישפּעט אפ ארויסשיקן. דעם
ווייט, וואסיל בויסיגען, האָט מען אין „ראסכאָד“ ארויסגעפירט
אלס א פארביסענעם קאָנטר-רעוואָלוציאָנער. אוהיניע האָט
ניט געוואָלט בלייבן אפ וואסילס ווירטשאפט, האָט אָפּגעעבן
דעם קאָלעקטיוו איר גאנצע פארמעגן און האָט דערלאנגט א
מעלדונג, אז מע זאָל זי אויך צוגעמען אינ דער קאָלעקטיווער
ווירטשאפט. אוהיניעס מעלדונג האָט מען באטראכט, מע האָט
גענומען אינ אכט אוהיניעס פארדינסט פאר די פארטיזאנער און
מע האָט באשטימט צוגעמען זי.

עס רוישט און ראשט די סאָוועטישע פאָלעסיע און נייע
אקאָרדן הערן זיך אינ דעם דאָזיקן גערויש און אינ דעם דאָ-
זיקן טומל. דער ווינט פאלט צו מיטן הייסן פאָנעם צו די בריי-
טע שטומע בלאָסעס און ס'שעפטשעט דער גרינער הארטער גראַז
איבער די ערד-בערגלעך וועגן דעם, אז עס גייט אהער א נייער
סאָוועטישער מענטש, אופרודערן וייער שטילקייט, קעדיי פאר-
וואנדלען זיי אינ רייכע לאַנקעס און פעלדער. שפילט דער ווינט
איבער די קוטשעראווע שפיצן פון די פאָלעסיער וואלד-געדיכ-

טענישן, וויגט די צווייג אונטער די פרישע קורהאנעס-קוואַריס, וואָס זיינען צעוואָרפֿן אַפּ די הויכע זאמל-וויספּעס, און זינגט ער, אָט דער דאָזיקער פּרייער באיאנ וועגן דעם העלדנטאט פֿון די, וואָס זיינען באגראָבן אין די דאָזיקע קורהאנעס-קוואַריס און שאפט פֿאַר די מענטשן לידער וועגן די זייער פֿון שטורעם און קאמפּ.

איבער דער זומפיקער בלאָטע הייבט זיכ אופ א וויספּע, אפּ דער וויספּע-א קורהאנ. א הויכער און ברייטער שטאנג, וועל-כער איז גוט אָפּגעטעסיעט מיט א פארטיזאנישער האק, היט אָפּ דעם דאָזיקן קייווער-קורהאנ. אפֿן דעמבענעם שטאנג זיינען אויס-געשניטן מיט דער האנט פֿון א געוויינלעכע שניצלער צוויי ווער-טער: „מארטינ ריל“. אפֿן קייווער ליגט א פּאָשעטער קראנצ פֿון לעבעדיקע בלומען פֿון פּאָלעסיע. אהערצו קומען זעלטן, אין פּרייע טעג צוויי פרויען: א מוטער און א טאָכטער. די מוטער האָט פֿאַר דער טאָכטער אנטדעקט איר סאָד, דעם עמעס וועגן דעם, ווער עס איז איר פּאָטער. פארקלעמט הייבט אופ אליעסע איר שווארצענגעווידיקן קעפל און קוקט אפֿן הויכע דעמבענעם סלופ. דאָס ברענגט זי אפֿן קייווער א קראנצ פֿון לעבעדיקע בלומען. שווייגנדיקערהייט גייען זיי צום קייווער, איינע אין בענקעניש וועגן דעם, וואָס איז געווען, די צווייטע א פּריילעכ-צופֿרי-דענע פֿון דעם באווסטזיין, וואָס דער עמעסער טאטע אירער איז א העלד א פארטיזאנ.

עס גייען דורכ יאָרן. דעם אלטן טאלאשן איז איצט איבער 80 יאָר. ס'איז אים שווער צו פארנעמען זיכ מיט געזעלשאפט-לעכער ארבעט, אָבער אָן ארבעט וויל ער נישט בלייבן. ער איז א וועכטער אפֿן פריפעט. זיין ארבעט באשטייט אין אכטונג געבן און אָנצינדן די לאמטערנס אפּ דער נאכט. דער אלטער טאלאש האָט האָלט דערמאָנען זיין פארטיזאנעריי. א רעזולטאט פֿון די דאָזיקע זיכרויגעס איז די דאָזיקע דערציילונג „זומפּ“. ענדיקנדיק זי, וויל איכ זאָגן דעם אוילעם וועגן איינעם זייער

א שטארקן ווונטש פונעם אלטן, א ווונטש, מיט וועלכע ער לעבט
איצט: דער אלטער טאלאש וויל זייער זען די כאוויירים: סטאלין,
וואַרשאַו און בודיאָני.

און נאָך איינ שטרייב אפ צו כאַראַקטעריזירן דעם אלטן פאָר-
טיזאנישן אטאמאן.

ווען דעם אלטן טאלאש דערמאָנט מען וועגן די סאָנימ פון
דער סאָוועטנמאכט און וועגן א מילכקאָמע קעגן איר, גלייכט ער
אויס דאן די פון יאָרן איינגעבויגענע פלייצע זיינע, ביט א
בליק ווי אן אָדלער.

— אַ! איך וואָלט זיך געזעצט אפ א פערד, איך וואָלט נאָך
געוווּנן, וואָס עס קאָן דער אלטער טאלאש!

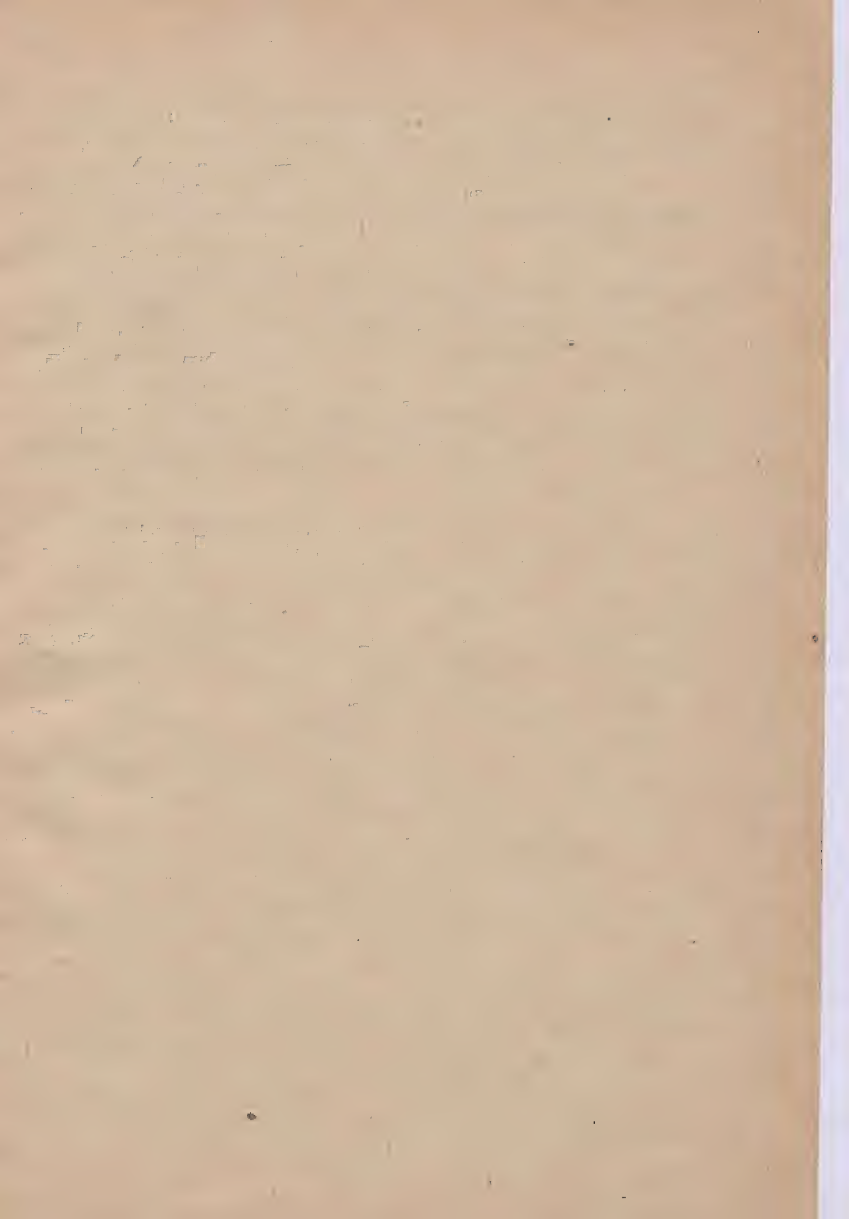
מינסק, 9 נאָיאַבער 1933 י.

רעדאקטער—י. ליוויז
ליטקאָרעקטור—כ. קאָאָב
טעכרעדאקטער—ע. בעליק

אַפגעגעב אין דרוק 35-26/1 י. אונטערזערינג צום דרוק 36-31/1 י.
צאָל דרוק-בויגן $10\frac{1}{2}$. מאָס $72 \times 105\frac{1}{2}$ צאָל צייכנס אינא דרוק-בויגן 54720.
טיראזש 3185 עקז. באשטעלונג נומ. 978. נלאודיט №B 3594.
פאראנשטאָרטלעכער קאָרעקטער פון דרוקער—קאָאָב

דרוקער א. נ. סטאלין—מינסק.

160
349750

Ба/м

НАЦИОНАЛЬНАЯ
БИБЛИОТЕКА

80000000566679

זרמפ

תעלובע-מארלאג סרג ח'מסרוסלאנד • נאצמקטער • מיונס • 1936